

Heidi Villikka

Digitaalisia oppimisympäristöjä kehittämässä

Arviointitutkimus

Myötätulessa-projektista

Nuorisotutkimusverkosto

nuorisoasiainkeskus
HELSINGIN KAUPUNKI

SISÄLLYSLUETTELO

JOHDANTO ... 2

1. KATSAUS PROJEKTIN TOIMINTAYMPÄRISTÖÖN ... 3

- 1.1 NUORET, MEDIA JA OPPIMINEN ... 3
- 1.2 VERKKO JA DIGITAALINEN MEDIA NUORISOTYÖN VÄLINEENÄ ... 5
- 1.3 MYÖTÄTUULESSA-PROJEKTI OSANA ORGANISAATION VERKKO- JA MEDIATYÖN KEHITTÄMISTÄ ... 7

2. TUTKIMUSPROSESSIN KUVAUS ... 10

- 2.1 ARVIOINTITUTKIMUKSEN TEHTÄVÄ ... 10
- 2.2 ARVIOINTITUTKIMUKSEN TOTEUTUS ... 12

3. MYÖTÄTUULESSA-PROJEKTIN TAVOITTEET JA TOTEUTUS ... 15

- 3.1 PROJEKTIN TOIMINTA-AJATUS ... 15
- 3.2 PROJEKTIN ORGANISOINTI JA SIJOITUS ... 18
- 3.3 TOTEUTUKSEN POLKUJA JA KIVIKKOJA ... 19

4. VERKKOPALVELUJEN KEHITTÄMINEN ARVIOINNIN KOHTEENA ... 25

- 4.1 LÄHTÖKOHTANA NETTIAREENAN PILOTOINTI ... 25
- 4.2 TOIMINTAKESKUS HAPEN VERKKOPALVELUIDEN KEHITTÄMINEN ... 26
 - 4.2.1 Verkkopalvelu organisaation tiedotuskanavana ... 26
 - 4.2.2 Kokemuksia yhteisöllisen verkkopalvelun luomisesta ... 30
- 4.3 VERKKOPALVELUN SUUNNITTELUPROSESSIN PULLONKAULOJA ... 40
- YHTEENVETO ... 44

5. NUORISOTYÖNTEKIJÖIDEN OSAAMISEN VAHVISTAMINEN ARVIOINNIN KOHTEENA ... 45

- 5.1 KOHDERYHMÄN RAJAAMINEN ... 45
- 5.2 IHANNETILA JA ARJEN REALITEETIT ... 47
- 5.3 YHTEISTYÖN SUJUVUUS NUORISOTILOJEN KANSSA ... 50
- 5.4 NUORISOTYÖNTEKIJÖIDEN OPPIMISKOKEMUKSIA ... 55
- 5.5 TYÖSSÄOPPIMISEN KEHITTÄMISEN HAASTEITA JA OPPEJA ... 67
- YHTEENVETO ... 71

6. VERKKO- JA MEDIATYÖN KEHITTÄMISTARPEITA NUORISOTYÖNTEKIJÖIDEN SILMIN ... 72

- 6.1 NUORISOTYÖNTEKIJÄN MEDIAKOMPETENSSI KOOSTUU ERI OSA-ALUEISTA ... 73
- 6.2 VERKKO JA SOSIAALINEN MEDIA NUORISOTYÖN TUKENA ... 77
- 6.3 KOKO KENTTÄ MUKAAN TOIMINNAN KEHITTÄMISEEN ... 80
- YHTEENVETO ... 83

7. LOPPUPOHDINTA ... 84

- LÄHDELUETTELO ... 88

JOHDANTO

Nuorisotyö on kytköksissä yhteiskunnallisiin muutoksiin, erityisesti muutoksiin nuorten elämänpiirissä. Näiden muutosten tulisi heijastua myös nuorisotyön käytäntöihin ja niitä tulisi tarvittaessa muuntaa vastaamaan ajan tarpeita. Yhteiskunnan teknologisoituminen ja nopeasti muuttuva mediaympäristö on yksi niistä yhteiskunnallista muutoksista, joihin nuorisotyön odotetaan reagoivan.

Mikko Salasuon ja Tommi Hoikkalan (2010) mukaan nyky-yhteiskuntaa kuvaavia termejä ovat mediayhteiskunta, verkkoyhteiskunta, teknoyhteiskunta ja virtuaaliyhteiskunta. Tänä päivänä ihmisten välisestä kommunikoinnista, tiedonhankinnasta, vapaa-ajanvietosta sekä itseilmaisusta on tullut yhä enemmän mediavälitteistä. Uudet teknologiset innovaatiot vaikuttavat monin tavoin nuorten arkeen. Erityisesti verkon käytön merkityksen lisääntyminen nuorten maailmassa on haastanut myös nuorisotyön ammattilaisia pohtimaan, miten verkkoa ja erilaisia digitaalisia mediavälineitä voisi hyödyntää osana nuorisotyötä. Digitaalinen teknologia tarjoaa uusia kanavia nuorten tavoittamiseen ja kohtaamiseen, mutta myös mahdollisuuksia nuorten osallistumisen, kansalaisuuden, sosiaalisen vahvistamisen tai itseilmaisun tukemiseen. Vaikka nuorisotyössä verkon ja laajemminkin digitaalisen median tuoma potentiaali on tunnistettu, ei uusien nuorisotyöllisten käytäntöjen luominen ole välttämättä helppoa. Teknologia ei itsessään muuta maailmaa, vaan on kytköksissä siihen, miten ihmiset hyödyntävät sitä. Nuorisotyön kentällä tämä liittyy kysymykseen siitä, miten digitaalisia välineitä tai verkkoympäristöjä voidaan hyödyntää niin, että ne tukevat nuorisotyön perustehtävän toteuttamista.

Nuorisotyössä yhteiskunnallisiin muutoksiin on pyritty viime vuosina vastaamaan erilaisin kehittämistoimin. Tomi Kiilakoski, Antti Kivijärvi ja Veronika Honkasalo (2011, 11) nostavat kehittämistyön ytimeksi sen, että ammattikunta itse ohjaa muutosta ja säätelee toimintojaan tehokkaammiksi ja aikaansa reagoivaksi. Paineita kehittämislle tulee myös sisältäpäin: nuorisotyön kentällä käydään kilpailua kiristyvistä resursseista. Toiminnan tulee olla tehokasta ja vaikuttavaa, mutta samalla joudutaan miettimään, mikä on nuorisotyön ydintä – mihin resursseja kohdistetaan, sillä lantteja on rajallinen määrä.

Projekteista on tullut nuorisotyön kentällä keskeisiä kehittämistoiminnan välineitä. Tämä liittyy laajempiin julkishallinnon muutoksiin: yksityissektorin toimintamallien rantautumiseen julkiselle puolelle, kasvaviin tehokkuusvaatimuksiin ja rahoitusmallien muutoksiin. Samalla kun kunnallisen nuorisotyön määrärahat ovat kiristyneet, on projekteista tullut väline saada toimintaan kaivattua ulkopuolista lisärahaa. Projektitoiminnan suosio ei kuitenkaan perustu ainoastaan tähän tekijään, vaan parhaimmillaan projektit voivat aidosti toimia muutoksen promoottoreina kehittäen uusia, asiakaslähtöisempiä toimintamalleja tai innovoiden uusia palvelumuotoja. Toisaalta projektien kautta tapahtuva kehittäminen on saanut osakseen myös paljon kritiikkiä muun muassa tehottamasta resurssien käytöstä sekä ongelmista luoda projektien kautta pysyvää toimintaa ja juurruttaa syntäviä hyviä käytäntöjä osaksi organisaation perustoimintaa (ks. Rantala ja Sulkunen 2006). Myös kunnallisen nuorisotyön kentällä on ollut havaittavissa projektiväsymystä (ks. Komonen, Suurpää ja Söderlund 2012).

Tekemällä, kokeilemalla ja erehtymällä oppimista on pidetty tämän päivän monimutkaistuvissa toimintaympäristöissä yhtenä keskeisenä oppimisen tapana (esim. Argote 1999, 199). Projektitoiminta luo parhaimmillaan paikkoja tällaisille ennakkoluulottomille kokeiluille, mutta toinen kysymys on se, mitä ja missä määrin projekteista opitaan. Toiminta kyllä opettaa tekijöitään, mutta siirtyvätkö opit laajemmin organisaation jakamaksi yhteiseksi tiedoksi ja pääomaksi. Kokeilusta oppimisessa keskeistä on se, että toiminnan jälkeen varataan tilaa reflektoida sitä, mitä itse asiassa tehtiin ja mitä tästä opittiin. Arviointi voi toimia tässä oppimisprosessissa yhtenä mekaniismina.

Tämä tutkimusraportti pyrkii kuvaamaan ja arvioimaan yhtä nuorisotyön kentän projektia ja liittyy sitä kautta laajempaan keskusteluun nuorisotyön kehittamisestä ja projekteista osana työn kehittämistä. Käsillä olevan arviointitutkimuksen kohteena on Helsingin kaupungin nuorisoasiainkeskuksen koordinoima EU-projekti, ”Myötätulessa – nuorten digitaaliset oppimisympäristöt”. Projektin tavoitteisiin kuului digitaalisten oppimisympäristöjen kehittäminen, osaamisen vahvistaminen ja työssäoppimisen mallintaminen. Kehittämistyötä on käytännössä tehty opettamalla nuorisotyöntekijöille ja nuorille digitaalisia taitoja sekä luomalla nuorisotyöllisiä verkkopalveluita. Tutkimusraportissa nostetaan esiin hankkeen taustoja, arvioidaan sen toteutusta sekä analysoidaan sitä, miten hankkeen kautta on pyritty kehittämään verkon ja mediateknologian käyttöä osana nuorisotyön kenttää, Helsingin kaupungin nuorisoasiainkeskuksen kontekstissa. Raportissa avataan kehittämissä haasteita ja pohditaan, mitä kehittämistyöstä voidaan oppia. Kehittämistoimintaa tarkastellaan etenkin nuorisotyöntekijöiden ja nuorten oppimisen näkökulmasta. On tärkeää, että projektin toimintaa tarkastellaan myös ulkopuolelta ja pohditaan kriittisesti sitä, mitä ollaan itse asiassa kehittämässä ja kenelle. Oppi voi kohdistua etenkin projektin toteuttaneelle organisaatiolle, mutta myös laajemmin nuorisotyön kentän toimijolle ja virkamiehille.

1. KATSAUS PROJEKTIN TOIMINTAYMPÄRISTÖÖN

Tutkimuksen alussa tarkastellaan lyhyesti nykyisen mediakulttuurin merkitystä nuorten elämässä sekä pohditaan sen tuomia haasteita nuorisotyössä. Tarkoituksena on avata Myötätuulessa-projektin kontekstia sekä teoreettista viitekehystä, johon kehittämistoiminta linkittyi. Lisäksi luvussa kuvataan, millaisista tarpeista projektin suunnittelu lähti liikkeelle emo-organisaatioissa eli Helsingin kaupungin nuorisoasiainkeskuksessa.

1.1 NUORET, MEDIA JA OPPIMINEN

Nyky-yhteiskunnassa käsityksemme maailmasta syntyvät yhä enemmän mediavälitteisesti. Mediaa voidaankin tarkastella ei ainoastaan joukkoviestintävälteenä, vaan laajemmin kulttuurisesta ja kasvatuksellisesta viitekehystä. Tällöin media näyttäytyy merkityksiä luovana ja välittävänä rakenteena, joka sitoo meitä erilaisiin suhteisiin kanssaan: kuluttajiksi, käyttäjiksi ja median tekijöiksi (Kotilainen ja Rantala 2008, 6). Media ja etenkin erilaiset virtuaaliset ympäristöt on tunnistettu tänä päivänä tärkeinä kanavina myös oppimiselle. Median parissa tapahtuvaa oppimista on luonnehdittu yhteisölliseksi, epämuodolliseksi ja spontaaniksi. Tämä tarkoittaa sitä, että oppiminen tapahtuu usein ei-tarkoitushakuisesti, muun toiminnan ohessa. Pohjolan ja Jokisen (2009) mukaan mediakulttuurilla voi tästä huolimatta olla jopa perinteisiä kasvatusinstituutioita, kuten koulua, merkittävämpi asema lasten ja nuorten kasvattajana. Perinteisiin oppimisympäristöihin verrattuna selkeänä erona Pohjola ja Jokinen nostavat esiin aikuisten puuttuvan läsnäolon nuorten mediaympäristöissä. Aikuiset toimivat etenkin median käytön rajoittajina, mutta mediaa käyttäessään lapset ovat usein ilman aikuisia. Oppiminen tapahtuu tällöin yksin tai vertaisryhmässä.

Digitaalinen mediakulttuuri kytkeytyy monella tapaa nuorisokulttuureihin, mistä johtuen myös nuorten kanssa toimivien ammattilaisten tulisi ymmärtää mediakulttuurin riskejä ja mahdollisuuksia ja hyödyntää tätä tietotaitoa osana kasvatuksellista toimintaa. Nuorten median käyttöä luonnehtii monikanavaisuus ja -paikkaisuus: nuoret käyttävät samanaikaisesti erilaisia mediateknologisia sovelluksia ja keskittyvät useisiin sisältöihin samaan aikaan (ks. Noppari ym. 2008). Yksi keskeinen nuorten median käytön trendi on internetin käytön lisääntyminen ja tihentyminen entisestään. Vuoden 2009 nuorisobarometrin (Myllyniemi 2009, 88) mukaan 15–29-vuotiaista nuorista neljä viidesosaa käyttää nettiä päivittäin. Keskimäärin verkkoa käytetään kaksi tuntia päivässä. Nuoret käyttävät nettiä tiedonhaun välineenä, pelaamiseen ja luovan toiminnan areenana, mutta entistä enemmän myös sosiaalisesti – sosiaalisten verkostojen ylläpitoon ja laajentamiseen (Ito ym. 2008; Myllyniemi 2009, 90–96). Tuoreimman väestön tieto- ja viestintätekniiikan käyttö -tutkimuksen (2012) mukaan nuorten ikäryhmien (16–34-vuotiaiden) keskuudessa on viime vuosina yleistynyt etenkin netin käyttö monta kertaa päivässä. Muutos liittyy yhteisöpalveluiden, kuten Facebookin, käytön suosioon sekä toisaalta älypuhelimien yleistymiseen. Peräti 86 prosenttia 16–24-vuotiaista ja 80 prosenttia 25–34-vuotiaista oli seurannut jotain internetin yhteisöpalvelua (Facebook, Twitter tai vastaava) vuonna 2012.

Nuorista sukupolvista on käytetty termiä diginatiivit tai nettisukupolvi (esim. Leivo ym. 2009; Tapscott 2010). Tällä viitataan sukupolviin, jotka ovat eläneet koko elämänsä tietotekniikan ympäröimänä. Heidän on kuvattu ottavan helposti käyttöönsä uutta teknologiaa ja käyttävän erityisesti verkon tuomia mahdollisuuksia eri tavoin hyväkseen. Internet tarjoaa periaatteessa kaikille mahdollisuuden julkaista tuotoksiaan, kuten tekstejä, kuvia,

musiikkia ja videoita. Julkaisemisen foorumit ja muodot ovat yhä moninaisimmat. Verkon äärellä kasvaneiden nuorten on myös todettu hahmottavan ja arvottavan maailmaa toisin kuin aiemmat sukupolvet, ja tämän on arveltu heijastuvan tulevaisuudessa työelämään ja yhteiskunnalliseen osallistumiseen. Tällöin nuoret nähdään aktiivisina toimijoina ja muutoksen tekijöinä, jotka haluavat vaikuttaa ympäröivään maailmaan, mutta kaipaavat uudenlaisia yhteiskunnallisen osallistumisen tapoja (ks. Leivo ym. 2009; Tapscott 2010). Uusi teknologia puolestaan tarjoaa uudenlaisia yhdessä tekemisen, tiedon jakamisen, itseilmaisun ja osallistumisen välineitä. Tänä päivänä mediataidot linkittyvätkin laajemmin elämänhallinnan ja yhteiskunnallisen osallistumisen taitoihin (Kotilainen 2007).

Nuoret eivät kuitenkaan ole yksi yhtenäinen käyttäjäryhmä, vaan käyttäjän sukupuoli ja sosioekonominen tausta vaikuttavat netinkäyttötapoihin sekä osallistumisen mahdollisuuksiin (Livingstone ja Helsper 2007). Sonia Livingstone (2010) on esittänyt kritiikkiä diginatiivi-käsitteelle sekä käsitykselle verkkoympäristöjen keskeisestä roolista nuorten maailman muovaajana. Livingstone kysyykin, onko kuitenkin kyse pienemmistä muutoksista, joissa media näyttölee osaa, mutta digitalisoitumisen lisäksi myös muut yhteiskunnan rakenteet sekä kehityskulut vaikuttavat tapaamme hahmottaa ja toimia maailmassa.

Digital pioneers -raportissa (Kangas ja Cäven-Pöysä 2011) nostetaan esiin erot suomalaisnuorten osallistumisaktiivisuudessa ja verkon käyttötavoissa. Vaikka erilaiset sosiaalisen median palvelut tarjoavat nuorille matalan kynnyksen mahdollisuuksia itseilmaisuuksiin ja käyttäjälähtöiseen sisällöntuotantoon, vain harva nuorista julkaisee aktiivisesti omia tuotoksiaan verkossa. Suurin osa mieluummin arvioi ja kommentoi muiden tekemiä sisältöjä kuin tuottaa sitä itse (mt., 12–13). Tämä siitä huolimatta, että nuorten luova harrastustoiminta on ollut kokonaisuudessaan kasvussa (Myllyniemi 2009). Netin sosiaalinen käyttö ei myöskään lisää automaattisesti nuorten kiinnostusta yhteiskunnallisia asioita kohtaan (Livingstone 2010). Erityisesti korkean teknologian maissa internetin käytön erot eivät näyttäisi koskevan niinkään internetin pääsyn mahdollisuuksia, vaan näkyvät etenkin laadullisina vaihteluina koskien verkossa vietettyä aikaa ja osallistumisen tapoja. Erot näkyvät erityisesti sen suhteen, käytetäänkö teknologiaa uuden oppimiseen ja luomiseen vai viihtymiseen ja sosiaalisen kanssakäymiseen.

Diginatiivi voikin käsitteenä olla harhaanjohtava, sillä se voi peittää alleen nuorten verkon käytön eroja ja antaa kuvan, etteivät nuoret tarvitsisi ohjausta ja tukea virtuaalimaailmassa toimimiseen. Se, että nuorilla on verkon kautta entistä enemmän informaatiota saatavilla ja vanhempiaan paremmat tietotekniset valmiudet, ei tarkoita välttämättä sitä, etteivät heidän taitonsa olisi rajalliset tai heidän kykynsä tarkastella sisältöjä kriittisesti puutteellinen. Nykymaailmaa kuvaa eläminen informaatiotulvan keskellä. Eri asia on kuitenkin se, missä määrin tietoon voi luottaa. Mediaympäristöissä toimiessa korostuu etenkin kriittisyys ja kriittinen lukutaito. Mediataidoista puhuttaessa käytetään usein termiä digitaalinen lukutaito tai medialukutaito. Sen keskiössä on kolme ulottuvuutta: 1) ymmärrys siitä, miten media toimii, 2) miten se rakentaa todellisuutta ja 3) miten mediaa voidaan hyödyntää. Mediakasvatusta on puolestaan pidetty keskeisenä keinona medialukutaidon lisäämisessä. Mediakasvatus tähtää nuorten kriittisen ymmärryksen lisäämiseen sekä aktiivisen osallisuuden ja luovuuden tukemiseen (Buckingham 2003, 4). Mediasta onkin tullut yksi keskeinen kansalaistaito, mutta kenelle mediataitojen opettaminen varsinaisesti kuuluu?

Nuorisotyötä on pidetty nousevana kenttänä mediakasvatuksen toteuttamiselle kirjastojen ohella (Kotilainen 2007; Kotilainen ja Rantala 2008). Filander (2007) on luonnehtinut nuorisotyötä kasvun ja kasvatuksen ”kolmantena tilana”¹ – kulttuurisen harrastamisen, kasvun ja puuhastelun paikkoina, joissa yksilöt ja yhteisöt voivat lisätä yleistä elämän mielekkyyttä. Nämä tilat tarjoavat mahdollisuuksia epäviralliselle eli nonformaalille oppimiselle ja yhdessä tekemiselle. Mediakulttuurin läpäisemässä maailmassa nuorisotyö voi Filanderin mukaan tarjota nuorille passivoivan viihteen keskellä erityisesti toiminnallisia vapauden tiloja, joissa nuoret voivat saada kokemuksia uuden tuottajina sen sijaan, että he toimivat vain kuluttajan roolissa. (Mt., 107.) Nuorten aktiivisempi osallistuminen mediasisältöjen tuottamiseen ja muokkaamiseen voi osaltaan tuottaa monipuolisempaa kulttuuria, jossa useampi yhteiskunnan jäsen pystyy vaikuttamaan ympäröiviin digitaalisen median sisältöihin, rakenteisiin ja toimintaan.

¹ Kolmas tila -käsitettä on käytetty eri yhteyksissä sekä filosofian, sosiaalitieteiden että aikuiskasvatuksen kentällä. Ks. tarkemmin esim. Filander 1992; 2000; Lefabvre 1991; Bauman 1996; Lasch 1995.

Tarve nuorten medialukutaidon kehittämiseksi on myös selkeästi ilmaistu valtion hallinnon tasolla ja kirjattu ylös sekä edelliseen että nykyiseen lapsi- ja nuorisopolitiikan kehittämissuunnitelmaan. Tärkeänä on pidetty sitä, että nuorisotyössä tarjotaan nuorille tekemisen paikkoja opastaen samalla nuoria järkevään ja turvalliseen medioiden käyttöön sekä mediakriittisyyteen:

”Nuorisotyön näkökulma mediakasvatukseen on ensisijaisesti tekemällä oppiminen. Kunnalliseen nuorisotyöhön kuuluu monipuolisia nuorten mediakeskuksia, jotka tuottavat nuorten valmistamia mediatuotteita muun muassa paikallisiin ja valtakunnallisiin sanomalehtiin, paikallisradioihin sekä televisio-ohjelmistoon. Monipuolinen internetlevitys on osa kasvavaa ja laajenevaa mediamaailmaa, jota voi ymmärtää parhaiten osallistumalla ohjelmien tekoon.” (Lapsi- ja nuorisopolitiikan kehittämissuunnitelma 2007–2011, 31).

Myös Myötätuulessa-hankkeen tavoitteet linkittyivät yllä olevaan lapsi- ja nuorisopolitiikan kehittämissuunnitelman kohtaan. Nuorisotyöntekijöiden osaamisen vahvistamisen lisäksi projektin lähtökohtana oli tukea nuorten mediaosaamista omien mediatuotteiden tekemisen kautta. Projektin alkuperäisenä tavoitteena oli luoda nuorille suunnattu digitaalinen julkaisujärjestelmä, oppimisympäristö, johon nuoret ja nuorisotyöntekijät voisivat tuottaa jatkossa erilaista mediasisältöä ja oppia tätä kautta mediataitoja sekä yhdessä tekemistä.

Muodolliseen koulutukseen verrattessa nuorisotyön oppimisympäristöissä korostuu oppimisen epämuodollinen luonne, jolloin puhutaan nonformaalisesta oppimisesta tai kasvatuksesta. Tällä viitataan siihen, että kasvatusta on käytäntöön suuntautunutta ja vapaaehtoisuuteen perustuvaa, mutta kuitenkin tietoista ja tavoitteellista toimintaa. Kyse on toimintaympäristöistä, joissa nuorisotyöntekijät tai vapaaehtoiset ohjaajat motivoivat, innostavat ja auttavat nuoria oppimaan omista kokemuksistaan ja merkityksellisinä pitämistään asioista. (Niemi 2007, 28.)

1.2 VERKKO JA DIGITAALINEN MEDIA NUORISOTYÖN VÄLINEENÄ

Median hyödyntäminen nuorisotyössä ei suinkaan ole uusi asia. Sirkku Kotilaisen (2007) mukaan media on ollut mukana nuorisotyössä jo 1960-luvulta muunmuassa nuorille tarjottujen elokuvailtojen muodossa. Elokuvien katselun lisäksi nuoret työstivät jo tuolloin nuorisotiloilla omia elokuviaan kaitafilmeille. Myöhemmin median tekeminen kytkeytyi etenkin nuorille suunnattuun työpajaperinteeseen. Toimittajan taitoihin ohjaavia mediapajoja järjestettiin varsinkin 1990-luvun laman aikoihin, ja pajatoiminta on jatkunut näihin päiviin asti. Eri-ikäisten mediapajojen, valokuvakerhojen tai nuorten omien lehtien toimintaperinne kumpusi jo tuolloin pitkälti samoista tavoitteista kuin tämän päivän mediakasvatushankkeet. Tavoitteena oli rohkaista nuoria ilmaisemaan itseään viestintänsä avulla, vahvistaa mediakriittisyyttä ja tukea nuorten osallistumista. (Mt., 145–146.)

2000-luvulla nuorisotyötä on haastanut erityisesti nuorten verkon käytön yleistymisen. Vaikka verkkoa on hyödynnetty välineenä nuorisotyössä jo 1990-luvulta, on etenkin 2000-luku ollut verkkonuorisotyön kehittämisen ja nopean laajentumisen aikaa. Verkkonuorisotyön kehittämistä on ajanut eteenpäin näkemys verkosta tilana, jossa nuoret viettävät aikaa. ”Nuorisotyötä pitää tehdä siellä missä nuoret ovat ” onkin muodostunut nuorisotyön kentällä useasti kuulluksi lauseeksi, jota on myös käytetty perustelemään työn tekemisen tarvetta verkossa ks. Merikivi 2007, 4). Verkkonuorisotyö kumpuaa samoista lähtökohdista kuin perinteinen nuorisotyö: verkossa nuoria kohdatessa pyritään vaikuttamaan heidän tietoihinsa, taitoihinsa, ymmärrykseen ja käsityksiin maailmasta. Verkossa tehdäänkin nykyään monenlaista nuorille suunnattua vuorovaikutuksellista tiedotus-, auttamis-, kasvatusta ja ohjaustyötä (ks. Merikivi ym. 2011). Käytettyjen käsitteiden hajanaisuus ja työn pirstaleisuus ovat kuitenkin vaikeuttaneet verkkonuorisotyön kokonaisuuden hahmottamista. Eeva Sinisalo-Juha ja Päivi Timonen (2011) ovat osaltaan pyrkinet vastaamaan tähän jaottelemalla verkossa tehtävän nuorisotyön termejä ja menetelmiä. *Verkkonuorisotyöllä* he viittaavat erityisesti reaaliaikaiseen verkossa tehtävään nuorisotyöhön, jossa nuorisotyöntekijät tai muut alan ammattilaiset kohtaavat nuoria erilaisissa virtuaalisissa tiloissa. *Verkkoperustaisella nuorisotyöllä* puolestaan ymmärretään laajemmin kaikki reaaliaikaisesti ja viiveellä tehtävä nuorisotyö sekä nuorille suunnattu kohtaava työ verkossa. Tämä voi pitää sisällään nuorille suunnatut neuvontapalvelut kuin myös nuorille suunnatun verkkotiedotuksen. (Mt., 24.) Myös tässä tutkimuksessa käytetään edellä mainittuja käsitteitä näissä merkityksissä.

Mediaa ja verkkoa on nuorisotyössä mahdollista hyödyntää hyvin eri tavoin riippuen siitä millaisesta näkökulmasta välineitä käytetään ja mitä toiminnan kautta tavoitellaan. Sirkku Kotilainen (2007) on jaotellut mediankäyttöä nuorisotyössä *sosiokulttuurisesta innostamisesta* kumpuavaan mediatoimintaan sekä *teknologista vuorovaikutusta* painottavaan lähestymistapaan. Sosiokulttuuriseen innostamiseen pohjautuva mediatoiminta tähtää nuorten mediataitojen vahvistamiseen, jotta nuoret saisivat oman äänensä kuuluviin ja jotta nuorten kriittisyys mediaa kohtaan lisääntyisi. Media on tällöin opiskelun kohde ja sisältö. Teknologista vuorovaikutusta painottavalla lähestymistavalla Kotilainen puolestaan viittaa erityisesti verkkoa tai muita medioita nuorten kohtaamisen välineenä käyttäviin tapoihin. Tästä lähtökohdasta on käynnistynyt muun muassa nuorisotiedotus, ja siihen voidaan laskea erilaiset nuorisotyön verkkotilat, kuten Netari-nuorisotalo. Näkökulmat eivät ole toisiaan poissulkevia ja käytännön työssä niitä voi olla vaikea erottaa toisistaan. Parhaimmillaan ne voivatkin tukea toisiaan. Media voi toimia samanaikaisesti sekä nuorisotyön välineenä että kohteena, kuten sellaisissa tapauksissa, joissa nuorisotyöntekijä keskustelelee virtuaalisesti nuorten kanssa mediaan liittyvistä ilmiöistä, kuten nettikiusaamisesta. (Mt., 144–145.)

Tutkimusta verkon ja median käytöstä nuorisotyössä sekä erityisesti mediakasvatushankkeiden tai verkkonuorisotyön vaikuttavuudesta on kuitenkin vielä vähäisesti. Verkkonuorisotyön etuina on pidetty sen edullisuutta sekä joustavia mahdollisuuksia tavoittaa nuorisotyön piiriin uusia nuoria, jotka eivät käy perinteisillä nuorisotaloilla (Merikivi 2007, 19). Verkon tarjoaman anonymiteetin on myös nähty madaltavan kynnystä kertoa vaikeista asioista (Huttunen ja Merikivi 2011, 47). Nuorille suunnattujen kyselyjen mukaan nuoret itse pitävät tärkeänä sitä, että nuorisotyöntekijään voi olla yhteydessä myös verkon välityksellä (esim. Cavén-Pöysä ym. 2007; Viilomaa 2010). Tästä huolimatta kunnallisten nuorisotyön verkkopalveluiden käyttö on ollut nuorten keskuudessa vielä satunnaista ja niiden tunnettavuus on heikkoa (Myllyniemi 2008, 93–94; Viilomaa 2010, 71–72). Tärkeänä onkin pidetty sitä, että verkossa tehtävää työtä kehitettäessä kuultaisiin nuoria ja otettaisiin heitä entistä enemmän mukaan palveluiden suunnitteluun (Cavén-Pöysä ym. 2007; Viilomaa 2010).

Verkossa tehtävää nuorisotyötä on kehitetty ja tutkittu pitkälti fyysisestä tiloilla tapahtuvasta nuorisotyöstä erillisenä osa-alueena. Nuorten maailmassa online- ja livemaailma kuitenkin kietoutuu yhteen. Tomi Kiilakoski (2010, 3) on pitänyt ongelmallisena nuorisotyön jakautumista erikseen fyysisesti ja verkossa kohtaavaan nuorisotyöhön. Hänen mukaansa verkko tarjoaa monenlaisia mahdollisuuksia, joita tulisi hyödyntää entistä enemmän kaikessa nuorisotyössä, eikä rajata toimintaa omaksi kehittämisalueeksi. Jyrkät raja-aidat ovatkin tältä osin hälventyneet, sillä viime vuosina verkkoa on hyödynnetty entistä enemmän myös alueellisen nuorisotyön välineenä esimerkiksi luomalla nuorisotiloille omia sivuja verkon yhteisöpalveluihin, kuten Facebookiin tai IRC-galleriaan. Lisäksi uusia työmenetelmiä, kuten verkkopelaamista, on kehitetty osana nuorisotiloilla tapahtuvaa työtä. Myös Myötätulessa-projektin lähtökohtana oli tukea verkon ja digitaalisen median käyttöä nuorisotilatyön näkökulmasta. Tätä pyrittiin edistämään vahvistamalla nuorisotyöntekijöiden digitaalista osaamista, jotta heillä olisi jatkossa paremmat valmiudet ohjata nuorille suunnattua mediatoimintaa.

Nuorisotyöntekijöiden ammatilliseen kasvuun panostaminen on tärkeä tekijä nuorisotyön kehittämisessä. Osalle nuorisotyöntekijöistä verkko on nuorisotyöllisenä toimintaympäristönä uusi eikä uuden mediateknologian mahdollisuuksia välttämättä tunneta. Uusien digitaalisten välineiden ja verkon palveluiden omaksuminen vaatii tietojen ja taitojen päivittämistä sekä työmenetelmien kehittämistä – uudenlaista sosiaalista pääomaa. Aiemmissa tutkimuksissa on nostettu esiin tarve kehittää nuorisotyöntekijöiden mediakasvatusvalmiuksia sekä lisätä ymmärrystä verkon ilmiöistä (esim. Salasuo 2007, 134). Verkossa toimimisen on myös nähty edellyttävän erilaisten ohjelmien ja sovellusten hallintaa, uudenlaisia vuorovaikutustaitoja, kuten nopeaa kirjoitustaitoa ja nettislangin tietämystä sekä nettiketin ja tietoturva-asioiden tuntemusta (esim. Ukkola 2012).

Nopeasti muuttuva ja kehittyvä digitaalinen mediaympäristö luo omat haasteensa nuorisotyöntekijöiden osaamisen vahvistamiselle. Tietotaito vanhentuu nopeasti, mistä syystä on pidetty tärkeänä tukea työntekijöiden oppimista erilaisin keinoin. Timo Mularin mukaan (2011, 125) osaamisen kehittäminen vaatii työntekijöiltä työympäristön aktiivista seuraamista, vahvaa reflektointia oman työyhteisön muiden jäsenten kanssa ja tiivistä yhteistyötä sekä verkostoitumista alan eri toimijoiden välillä. On myös tärkeää havainnoida sitä, miten uudet teknologiset välineet auttavat nuorisotyötä saavuttamaan tavoitteitaan ja tukevat nuorten kanssa tehtävää työtä.

1.3 MYÖTÄTUULESSA-PROJEKTI OSANA ORGANISAATION VERKKO- JA MEDIATYÖN KEHITTÄMISTÄ

Myötätuulessa-projekti on vuosina 2009–2012 toiminut Helsingin nuorisoasiainkeskuksen koordinoima projekti, jota rahoitti Euroopan unionin sosiaalirahasto. Myötätuulessa-projekti lähti liikkeelle nuorisoasiainkeskuksen sisäisistä verkko- ja mediatoiminnan kehittämissuunnitelmista, joita oli työstetty organisaation seminaareissa. Hanketta lähdettiin suunnittelemaan tarkemmin näiden ajatusten pohjalta vuoden 2007 aikana.

Helsingin kaupungin nuorisoasiainkeskus on suurin kunnallinen nuorisotyön palveluntarjoaja Suomessa. Nuorisoasiainkeskuksen toiminta-ajatuksena on tukea nuorten kasvua aktiivisiksi kansalaisiksi. Toiminta on suunnattu kaikille helsinkiläisille nuorille, ja heitä innostetaan löytämään itselleen sopivat tekemisen muodot ja olemisen tilat. (<http://www.nuoriso.hel.fi>). Yhtenä tulevaisuuden visiona on kehittää nuorisotyötä oppimisympäristönä. Tämä tarkoittaa sitä, että nuorisotyötä kehitetään, suunnitellaan ja arvioidaan tietoisemmin oppimisen näkökulmasta. (Williamson 2012, 39, 44.) Nämä tavoitteet liittyivät myös Myötätuulessa-projektiin, jonka visioina oli kehittää nuorisotyön digitaalisia oppimisympäristöjä.

Helsingin kaupungin nuorisoasiainkeskus on ollut 2000-luvulla vahvasti mukana kehittämässä nuorisotyöllistä verkko- ja mediatoimintaa. Nuorisoasiainkeskuksen visiona on, että internet on väline, jonka kautta nuoria on helppo tavoittaa, jossa heidän aktiivista kansalaisuuttaan voidaan vaalia ja jossa heitä voidaan tukea sosiaalisesti (Williamson 2012, 40). Työtä on kehitetty eri rintamalla samanaikaisesti. Verkkonuorisotyön kehittäminen sai tuulta purjeisiin etenkin vuonna 2004 käynnistyneen Netari-hankkeen² kautta. Toiminta on laajentunut vuosien varrella valtakunnalliseksi ja moniammattilliseksi toiminnaksi (ks. Marjeta 2011). Verkkooperustainen nuorisotyö on viime vuosina määritelty myös yhdeksi alueellisen nuorisotyön ydinpalveluista. Osa alueellista nuorisotyötä tekevistä työntekijöistä toimii verkko- ja mediaohjaajiksi nimettyinä. (ks. Westman 2011). Nuorten media- ja vaikuttamistoiminnan tukemisesta yksi onnistunut esimerkki on puolestaan Nuorten Ääni -toimituksen toiminta³ (ks. Kotilainen ja Rantala 2008). Kokonaisuudessaan suuntana on ollut hankemuotoisesta toiminnasta kohti vakiintuneempaa toimintaa. Tuoreimpana esimerkkinä kehittämistyöstä on vuonna 2011 perustettu verkkonuorisotyön kehittämiskeskus, Verke⁴. Verke toimii valtakunnallisesti ja sitä rahoittaa opetus- ja kulttuuriministeriö, mutta toimintaa koordinoi Helsingin kaupungin nuorisoasiainkeskus.

Myötätuulessa-hankkeen lähtökohdista oli hyödyntää verkkoa ja digitaalisen median mahdollisuuksia kulttuurisen nuorisotyön lähtökohdista – sosiokulttuurisen innostamisen näkökulmista. Itse kulttuuriselle nuorisotyölle ei ole olemassa yksiselitteistä ja tarkkaa määritelmää (ks. Tuliainen 2006; Salasuo 2007, 66). Tiukkoja rajanvetoja sen suhteen, mikä erottaa kulttuurisen nuorisotyön perusnuorisotyöstä tai toisaalta muusta kunnan järjestämästä nuorille suunnatusta kulttuuritoiminnasta, on vaikea tehdä. Kulttuurinen nuorisotyö voidaan hahmottaa metodina, jota voidaan harjoittaa osana kaikkea nuorisotyötä, jolloin se on etenkin väline johonkin muuhun, kuten nuorten aktivoimiseen tai sosiaaliseen vahvistamiseen. Usein sitä harjoitetaan kuitenkin erikseen valituissa tiloissa, kuten Helsingissä kulttuuriareena Gloriassa, Harjun nuorisotalolla tai aiemmin toimineessa nuorten mediapaja Hattutehtaassa. Tällöin nuorten kulttuurinen toiminta nähdään itsessään yhtenä tärkeänä työn päämääränä. (Salasuo 2007, 62–66.)

Kulttuurinen nuorisotyö nousi nuorisoasiainkeskuksessa 2000-luvun alkupuolella yhdeksi keskeiseksi kehittämiskohteeksi. Tämä on näkynyt toisaalta toiminnallisuuden korostumisena ja erilaisten nuorille suunnattujen kulttuuri-, taide- ja harrastetapahtumien kasvuna, toisaalta taas pyrkimyksenä määritellä ja kehittää kulttuurista nuorisotyötä omana toimintamuotonaan. Vuoden 2003 organisaatiouudistuksen yhteydessä kulttuurinen nuorisotyö organisoitiin omaksi kulttuurisen nuorisotyön toimistoksi keskitettyjen palveluiden osaston alle⁵.

² Vuonna 2004 käynnistynyt Netari-hanke tekee nuorisotyötä verkossa. Hankkeen tavoitteena on saada verkon kautta kontakti nuoriin ja tarjota heille nuorisotyön palveluita. Hanke järjestää verkkokeskusteluja nuorten suosimissa verkkoyhteisössä. (ks. <http://www.pelastakalapset.fi/toiminta/nuorisotoiminta/netari>)

³ Nuorten Ääni -toimitus on nuorisoasiainkeskuksen media- ja demokratiakasvatushanke, joka on suunnattu 13–19-vuotiaille nuorille. Nuorten Ääni -toimitus toimii yhteistyössä Helsingin Sanomien, Yleisradion ja Suomen Kuvalehden kanssa. Yhteistyökumppanit julkaisevat nuorten toimittamia lehti- ja tv-juttuja muiden juttujensa lomassa.

⁴ Verken toiminta-ajatuksena on luoda, tuottaa ja kehittää verkon avulla tehtävää nuorille suunnattua työtä ja toimintaa. Lisäksi keskus toimii asiantuntija- ja tukipalveluna keskittyen toimialaansa koskevan tiedon ja osaamisen lisäämiseen. (<http://www.verke.org>).

⁵ Nuorisoasiainkeskus on organisoitu nuorisotoimenjohtajan alaisuudessa toimivaan kolmeen osastoon, jotka ovat: alueellisten palveluiden osasto, keskitettyjen palveluiden osasto ja hallintopalveluiden osasto.

Toimiston alaisuuteen siirtyivät kulttuurisesti profiloituneet nuorisotilat. Itse työn tavoitteita linjattiin tämän jälkeen seuraavasti:

”Kulttuurinen nuorisotyö on yhteiskunnallista ja yhteisöllistä toimintaa, jossa nuori luo ja osallistuu maailmankuvansa ja yhteisönsä rakentamiseen kulttuurin, taiteen ja median keinoin.” (Kulttuurisen nuorisotyön strategia 2007–2010.)

Kulttuurinen nuorisotyö määriteltiin siis sekä yhteisölliseksi että yhteiskunnalliseksi toiminnaksi, joka tukee nuoren kasvua omaksi itsekseen, mutta myös osaksi lähiyhteisöä. Median tekeminen on pikkuhiljaa vakiintunut yhdeksi kulttuurisen nuorisotyön menetelmäksi musiikin, tanssin, teatterin ja käden taitojen rinnalle (Ruotsalainen 2007). Alueellisilla nuorisotaloilla esiintyi vilkasta videopajatoimintaa jo 1990-luvulla, jolloin nuoret videon tekijät organisoivat toimintaa itsenäisesti nuoriso-ohjaajien tuella (Juvonen 2010, 7). 2000-luvun alussa hajallaan olevat videopajat yhdistettiin Helsingin nuorisotoimessa yhden katon alle ja syntyi nuorten mediakeskus Hattutehdas. Se toimi aina vuoteen 2008 asti suosittuna helsinkiläisnuorten median harrastamisen paikkana.

Myötätuulessa-projekti syntyi Hattutehtaan toimintojen kehittämisideoista. Hattutehtaalla yksi keskeinen toimintamuoto oli *Free Your Mind* -nimisen nuorten oman media-areenan pyörittäminen. Free Your Mind -sivusto oli nuorten vertaismedia, joka koostui verkkokirjoituksista, keskusteluareenasta ja chat-mahdollisuudesta, videoista, valokuvista, blogeista ja podcasteista. Verkkoareenan sisältöjen toimittamisesta vastasivat nuoret, jotka saivat median tekemiseen ohjausta ja tukea Hattutehtaan nuoriso- ja mediaohjaajilta. Toiminta pohjautui pääosin tekemällä oppimisen ideoihin. Hattutehdas toimi myös suosittuna alan opiskelijoiden ja työharjoittelijoiden työssäoppimisen paikkana. (http://fi.wikipedia.org/wiki/Free_Your_Mind).

Nuorten lisäksi Hattutehtaalla vieraili nuorisotyöntekijöitä, jotka olivat kiinnostuneita hyödyntämään digitaalisen median tarjoamia mahdollisuuksia omassa työssään. Syntyi käsitys, että nuorisotyössä on laajemminkin tarvetta ja kiinnostusta mediavälineiden käyttöön, mutta alueellisilla nuorisotiloilla ei ole riittäviä välineitä tai osaamista toiminnan pyörittämiseen.

Free Your Mind -verkkosivusto ja -toiminta loppuivat vuoden 2008 aikana. Toimintaan osallistuneiden työntekijöiden mukaan toiminnan hiipumiseen johtivat toisaalta tarve fokusoida ja resursoida toimintaa paremmin, toisaalta taas näkemys siitä, että toiminta ”polki paikallaan” ja työn kehittämiseksi kaivattiin uudenlaista virtaa. Toiminnan hiipuesssa organisaatiossa pohdittiin yhtäältä sitä, miten jatkaa toiminnan hyväksi havaittuja puolia, sekä toisaalta, miten kehittää nuorisotyöllistä verkko- ja mediatoimintaa eteenpäin. Kehittämistyötä oli tehty samanaikaisesti eri rintamilla, mutta yhtenäinen näkemys digitaalisen median roolista nuorisotyössä näytti puuttuvan. Syntyi ajatus uudenlaisesta verkkopalvelukokonaisuudesta, joka pyrki kokoamaan nuorisoasiainkeskuksen nykyiset, hajallaan olevat verkkopalvelut ja toimijat yhteen, mutta toimisi myös paikkana, jossa nuoret viihtyvät, tuottavat erilaisia mediasisältöjä ja jonka avulla he voivat vaikuttaa elinympäristöönsä. Nuorisoasiainkeskuksen käytössä oleva Helsingin kaupungin portaali-sivusto (<http://www.nuoriso.hel.fi>), jossa jokaisella nuorisotilalla oli omat alisivunsa, koettiin kankeaksi, vaikeaksi päivittää ja ennen kaikkea heikosti nuoria tavoittavaksi kanavaksi. Verkkopalvelukokonaisuuteen viitattiin nimellä nuorten toiminnallinen nettiareena.

Myötätuulessa-projekti kytkeytyi useisiin samanaikaisiin organisaatiossa meneillään oleviin uudistuksiin. Se sijoitettiin rakenteilla olevaan 15–29-vuotiaille suunnattuun toimintakeskus Happeen, jonka toimintamahdollisuuksia hankkeen oli tarkoitus hyödyntää sekä kehittää erityisesti verkkoympäristöjen osalta. Idea uudenlaisen nuorisoasiainkeskuksen verkkopalvelun, toiminnallisen nettiareenan, luomisesta kytkeytyi projektiin siten, että hankkeen tausta-ajatuksena oli pilotoida ja kokeilla, miten tällainen verkkopalvelu voisi käytännössä toimia. Ajatuksena ei ollut luoda ainoastaan uusia verkkopalveluita, vaan kehittää digitaalisia oppimisympäristöjä, joissa nuorisotyöntekijät ja nuoret yhdessä mediateknologiaa haltuun ottamalla oppivat uusia taitoja. Projektin aikana oli tarkoitus mallintaa tätä toimintaa, mihin viitattiin nonformaalin oppimismallin luomisella.

Projektin tarve nousikin sekä organisaatiossa havaituista työn kehittämistarpeista, että laajemmista ympäröivän yhteiskunnan muutoksista – verkko- ja mediateknologian keskeisestä asemasta nuorten maailmassa. Haasteena projektin toteuttamiselle on ollut verkkoympäristöjen nopea kehitys. Hankkeen suunnitteluvaiheessa olisi ollut tärkeää pohtia tarkemmin, miten verkon palvelut ja käyttötavat olivat muuttuneet Free Your Mind -sivuston ajoista eli 2000-luvun alkupuolesta. Vaikka verkko tavoittaa suuria yleisöjä, on siellä vaikea erottaa muista palveluntarjoajista. Verkon käyttötrendejä on myös vaikea ennakoida tarkemmin. Nuorisotyöllisten verkkoympäristöjen kehittäminen ei olekaan yksinkertainen tehtävä, sillä nuorten verkon käyttötavat ovat jatkuvassa liikkeessä.

2. TUTKIMUSPROSESSIN KUVAUS

Myötätuulessa-projektiin liittyi tutkimusosio, jonka kautta haluttiin seurata projektin edistymistä ja levittää projektin kokemuksia laajemmin nuorisotyön kentän tietoisuuteen (ESR-projektisuunnitelma). Projektihakemuksessa tutkimuksen toteuttajaksi määriteltiin Nuorisotutkimusverkosto. Aloitin osa-aikaisena tutkijana hankkeen toisen toimintavuoden alussa 15.9.2010. Projektin seuranta ja aineiston keruu päättyi 1.5.2012, jonka jälkeen olen keskittynyt aineiston analysointiin ja loppuraportin kirjoittamiseen. Tutkimuksen teon tukena on toiminut ohjausryhmä, johon ovat kuuluneet Nuorisosiainkeskuksesta Myötätuulessa-projektin projektipäällikkö Leena Louhivuori ja suunnittelija Sini Perho, Nuorisotutkimusverkostosta tutkimusjohtaja Leena Suurpää ja tutkija Jani Merikivi sekä opetushallituksesta Tina Heino. Tässä luvussa käydään tarkemmin läpi arviointitutkimuksen tavoitteita ja arviointitehtävää sekä avataan tutkimusprosessin kulkua.

2.1 ARVIOINTITUTKIMUKSEN TEHTÄVÄ

Tutkimuksen lähtökohtana oli arvioida ja tutkia kehittämisprosesseja, joilla vahvistetaan digitaalisen median osaamista sekä kehitetään digitaalisia oppimisympäristöjä nuorisotyössä. Arvioinnilla on ollut erityisesti kaksi tarkoitusta ja tiedon intressiä. Ensinnäkin on arvioitu Myötätuulessa-projektin toteutumista ja toimeenpanoa, toisin sanoen sitä onko projekti toteutunut sillä tavalla kuin on suunniteltu, ja mitkä tekijät ovat vaikuttaneet toteutuksen saamiin muotoihin. Toiseksi arvioinnin avulla on etsitty taustatekijöitä ja pohdittu mekanismeja, jotka selittävät uudenlaisten toimintatapojen ja ammatillisten käytäntöjen syntymistä. Arvioinnissa ei ole kyse pelkästään projektin arvionnista, vaan on tutkittu digitaalisten toimintaympäristöjen kehittämistä ja ammatillisten käytäntöjen muuttumista ja muuttumisen mahdollisuuksia laajemminkin. Tällöin tutkimuksella on kaksoisfunktio, se tuottaa parhaimmillaan tietoa nuorisotyön kentällä hankesuunnittelun tueksi, mutta antaa myös uutta tietoa itse tarkasteltavan ilmiön ymmärtämiseksi.

Koska kyseessä oli kehittämishanke, johon liittyvä tutkimus oli tarkoitus toteuttaa hankkeen aikana, muodostui prosessiarviointi hedelmälliseksi lähtökohdaksi tutkimuksen toteuttamiselle. Prosessiarvioinnissa kiinnostus kohdistuu toimintaan, jolla tuloksia pyritään saamaan aikaan. Siinä tarkastellaan systemaattisesti kerätyn tiedon avulla erityisesti kehitys- ja muutosprosesseja ja niiden keskeisimpiä piirteitä. Holmilan (1999, 51) mukaan prosessievaluatio perustuu vaikuttavuuden laajempaan käsittämiseen. Se erittelee niitä tekijöitä, jotka vaikuttavat toiminnan suunnitteluun ja toteuttamisen saamiin muotoihin ja tuottaa tietoa niille, jotka haluavat tietää, mitä oikeastaan tehtiin. Se auttaa myös tulosevaluatation tulkitsemisessa tarjoamalla selityksiä mahdollisille tuloksille.

Tässä raportissa tehdään kokoavaa analyysiä, jossa kehittämisprosesseja suhteutetaan toisaalta kehittämistoiminnan tuloksiin toisaalta taas paikalliseen kontekstiin. Tavoitteena ei ole arvioida sitä, onko hanke onnistunut vai epäonnistunut, vaan tarkastella mekanismeja, jotka ovat estäneet tai mahdollistaneet tavoiteltuja muutoksia. Pattonin (1990) mukaan ymmärtääksemme prosessin dynamiikkaa on eduksi olla sitoutumatta mihinkään hypoteeseihin siitä, mitkä ovat intervention vahvuudet. Avoin lähestymistapa mahdollistaa sen, että vahvuudet ja heikkoudet nousevat esiin prosessihavainnoista ja haastatteluista. (Mt., 94–95). Tämä on ollut myös oman tutkimukseni lähtökohtana. Arvioinnin tuotos ei olekaan tällöin jonkin uuden löytäminen, kuten hyvän käytännön osoittaminen, vaan tarkoituksena on tuottaa tietoa työ- ja interventiokäytäntöjen kehittämiseksi (vrt. Nyqvist 2001, 46).

Monivuotisen ja monitahoisen hankkeen toiminnan jäsentäminen ja kuvaaminen on ollut haasteellista. Myötätuulussa-projektin tavoitteita on määritelty uudelleen ja tarkennettu hankkeen kuluessa, mikä on vaikeuttanut tiukkojen arviointiasetelmien luomista. Tutkimuksen alkuperäisenä lähtökohtana oli tutkia nuorten mediatoimijuutta projektin puitteissa. Projektin päämäärien ja kohderyhmien tarkentuessa nuorille suunnattua toimintaa on kuitenkin karsittu ja pääpainoa on siirretty nuorisotyöntekijöiden verkko- ja mediaosaamisen vahvistamiseen. Tästä johtuen myös tutkimuksen kysymyksenasettelu on tarkentunut matkan varrella.

Arviointitutkimuksen toteutuksen kannalta haasteellista on ollut sen rajaaminen, mitä toiminnan osa-alueita lähteä projektin kuluessa seuraamaan tarkemmin. Projektissa kehittämisen kohteeksi on matkan varrella nousut uusia asioita, esimerkiksi hankkeeseen otettiin toisen vuoden aikana mukaan viisi pilottinuorisotilaa osana nettiareenan pilotointia. Toisaalta osa kokeiluista, kuten nuorille suunnattu verkkolehti Blabla, on kuihtunut jo projektin kuluessa, samalla kun tietyt osa-alueet, kuten kansainväliset yhteistyöprojektit, ovat saaneet käytännössä suurempaa painoarvoa kuin alkuperäisessä hankesuunnitelmassa annettiin ymmärtää.

Riitta Seppänen-Järvelä (2004a, 25) on peräänkuuluttanut prosesessiarvioinnin tekoa rajatusti ja hallitusti: keräten tietoa valituista, hankkeen kannalta keskeisistä kohteista ja kiinnittämällä huomio tiedon hyödynnettävyyteen. Tässä tutkimusraportissa tarkasteltavat osa-alueet ja teemat on valittu sen perusteella, että ne ovat olleet projektin laajempien päämäärien kannalta keskeisiä, sekä toisaalta sen pohjalta, että ne ovat nousseet keskeisiksi puheenaiheiksi hankkeen kuluessa. Arviointitutkimuksen rajauksista on myös keskusteltu projektin johdon kanssa sekä tutkimuksen ohjausryhmässä, mutta viime kädessä valinnat ovat tutkijan tekemiä. Kyseessä on yksi kuvaus ja näkemys hankkeen kehittämistyön tietyistä osa-alueista ja haasteista.

Tässä arviointitutkimuksessa tarkastellaan erityisesti sitä, 1) miten projektin aikana on kehitetty nuorisotyöntekijöiden verkko- ja mediaosaamista: miten työssäoppimisen mallintaminen ja käytäntöön vieminen on tapahtunut, sekä toisaalta 2) millaisia verkkopalveluita hankkeen aikana on luotu ja millaisia oppimisympäristöjä ne ovat tarjonneet nuorisotyöntekijöille ja nuorille. Nuorisotyöntekijöiden osaamisen kehittämistä tarkastellaan työssäoppimisen näkökulmasta, verkkopalveluiden luomista puolestaan etenkin nuorten ja nuorisotyöntekijöiden mediaoppimisen vinkkelistä. Tutkimuksessa pohditaan etenkin niitä mekanismeja, jotka mahdollistavat tai estävät digitaalisten taitojen kääntymisen ammatilliseksi osaamiseksi sekä verkkoympäristöjen muuntumisen nuorisotyöllisiksi oppimisympäristöiksi.

Projektin kehittämistoiminnan kuvaaminen on tärkeää, jotta kokemuksista voidaan oppia. Toiminnan näkyväksi tekeminen, sen kompleksisuuden ymmärtäminen sekä kokemusten jakaminen on tärkeää myös siksi, että monet Myötätuulussa-projektin aikana kohdatuista kysymyksistä liittyvät laajemminkin projektimuotoisen kehittämistyön haasteisiin sekä toisaalta monimutkaisiin kysymyksiin siitä, miten digitaalinen teknologia saadaan valjastettua aidosti nuorisotyötä tukeväksi välineeksi ja voimavaraksi.

2.2 ARVIINTITUTKIMUKSEN TOTEUTUS

Prosessiarviointia voidaan toteuttaa monin eri tavoin. Tutkijan roolit ja tehtävät voivat vaihdella toimeksiannosta riippuen. Olen toiminut Myötätuulussa-hankkeen ulkopuolisena arvioijana ja tutkijana. Myötätuulussa-projekti on tilannut tutkimuksen Nuorisotutkimusverkostolta ja itse olen toiminut palkkasuhteessa Nuorisotutkimusverkostoon. Hankkeen käynnistyessä tilaajan eli projektin kanssa sovittiin, että tutkimuksen näkökulma olisi arvioiva ja kehittävä, mutta tutkijalta ei odotettu hankkeen aikaista vahvaa kehittäjäroolia. Hankkeessa toimi erikseen kehittäjä, jolloin oma roolini muodostui matkan varrella enemmänkin ulkopuolisen arvioijan ja tutkijan rooliksi. Lähtökohtanani oli kuitenkin luoda dialoginen suhde tutkijan ja projektin välille, jossa tutkija oppisi projektista ja projekti puolestaan tutkijan tuomien havaintojen myötä pystyisi parhaimmillaan lisäämään omaa itseymmärrystään. Tätä olen pyrkinyt tekemään tuomalla tietoa esimerkiksi tekemistäni haastatteluista projektin käyttöön jo hankkeen kuluessa.

Pekka Sulkusen (2002) mukaan interventionistisen arviointitutkimuksen tarkoituksena on tehdä väliintuloja projektiin esittämällä yksinkertaisesti olennaisia kysymyksiä tai esittelemällä esimerkiksi projektista kerättyjä tiivistettyjä aineistoja ja havaintoja toimijoille. Vahvana interventiona tutkimusta ei voida kuitenkaan pitää, koska tutkijan väliintuloni ovat olleet pitkälti satunnaisia, projektin johdon ja muiden toteuttajien kanssa

käytyjä vapaamuotoisia keskusteluja, erilaisten kirjallisten yhteenvedojen tuottamista projektille kerätyistä aineistosta sekä verkossa olevan tutkimuspäiväkirjan (http://happi.nettiareena.fi/wiki/index.php/Myötätuulesa_arviointitutkimus) pitoa. Se, miten projekti on arvioinnin tuottamaa tietoa hyödyntänyt, on jäänyt toteuttajien itsensä päätettäväksi. Projektin seuraaminen läheltä, mutta ulkopuolisena, on kuitenkin mahdollistanut tarkempien, mutta myös hankalaksi koettujen kysymysten esittämisen tutkimusta varten tehdyissä haastatteluisissa.

Aineistoa olen kerännyt projektin kuluessa sen eri vaiheissa. Pääasiassa aineistoa on kerätty laadullisin menetelmin: haastatteluiden, havainnoinnin sekä verkon kautta tapahtuvan seurannan avulla. Hankkeen toteuttajien eli projektin työntekijöiden ja kohderyhmän eli nuorisotyöntekijöiden haastattelut toimivat arvioinnin pääaineistona. Havainnointi on kuitenkin ohjannut haastatteluiden tekoa sekä aineistoista tehtyjä tulkintoja.

Tutkimuksen aikana olen haastatellut yhteensä 36 henkilöä. Näistä seitsemää henkeä on haastateltu kahteen otteeseen. Osa haastatteluista on tehty parihaastatteluina. Tämän loppuraportin aineistona toimivat projektin työntekijöiden haastattelut (n = 8), nuorisotyöntekijöiden haastattelut (n = 15), organisaation johtotason henkilöiden, jotka ovat olleet hankkeen kanssa tekemisissä, haastattelut (n = 4), nuorten haastattelut (n = 7), kenttämuistiinpanot osallistumisesta projektin kehittämispäiviin ja kokouksiin sekä erilaiset dokumentit, kuten kokousmuistiot, projektisuunnitelmat, tiedotteet ja verkkomateriaalit (taustamateriaali). Haastattelut on litteroitu tekstitiedostoiksi. Analysoinnin apuna on puolestaan käytetty ATLAS.ti-ohjelmaa.

Raportin tulevissa luvuissa nostetaan esiin sitaatteja tehdyistä haastatteluista. Haastatteluista on pyritty poistamaan tarkemmat tunnistetiedot ja haastateltavien nimet on muutettu. Tekstissä käytetään seuraavia lyhenteitä kuvaamaan eri ryhmiä: N = nuori, NT = nuorisotyöntekijä, PT = projektin työntekijä, JT = johtotason edustaja.

Aineiston kautta on muodostunut moniääninen ja vivahteikas kuva projektin kehittämistyön vaiheista sekä kehittämisen kohteena olevasta ilmiöstä. Haastatteluiden lähtökohtana ei olekaan ollut kerätä tietoa ainoastaan projektin toiminnasta ja toiminnan tuomasta lisäarvosta, vaan pyrkiä ymmärtämään laajemmin verkon ja median käyttöä nuorisotyön kentällä. Haastatteluissa on keskusteltu projektin toteutuksesta, mutta myös yleisemmin verkko- ja mediatyön roolista nuorisotyössä sekä osaamisen vahvistamisen tarpeista. Tätä kautta on haluttu selvittää projektin toimintaympäristöä ja nuorisotyön piirteitä sekä peilata näitä projektin sisältöihin, toteutusprosessiin ja aikaansaannoksiin.

Sivulla 16 olevaan taulukkoon on kuvattu aineistonkeruun ja prosessiarvioinnin vaiheita.

Taulukko 1. Arviointitutkimuksen toteutuksen vaiheet

	Syksy 2010	Kevät 2011	Syksy 2011	Kevät 2012	Muut
Projektin eteneminen ja toteutus	Projektin työntekijöiden lähtöhaastattelut (N = 5) Tutkimuksen lähtökohtien esittely projektille Tiimipalaveriin osallistuminen (2 krt)	Kehittämispäiviin (3 krt) osallistuminen ja tiimipalaveriin osallistuminen (4 krt) Alustus projektille: miksi ja mihin nuorisotyöntekijät tarvitsevat media-osaamista	Projektin työntekijöiden lisähaastatteluiden teko (N = 3) Organisaation johtotason henkilöstön haastattelut (N = 3) Kehittämispäiviin osallistuminen (22.–23.10.) Väliraportin työstäminen	Väliraportti kommentoitavaksi projektin ja organisaation johdolle Organisaation johtotason lisähaastattelu (N = 1)	Projektin etenemisen seuranta Wiki-alustan kautta sekä Hapen verkkopalvelun seuranta Wikipäiväkirjan pito (8 kirjoitusta)
Nuoret	Mediaklubin ja BlaBla-verkkolehden käynnistyksen seuranta ja nuorten haastattelut (N = 7)	Palautte mediaklubin ohjaajille havainnoista ja kirjallinen yhteenveto			
Nuorisotyöntekijät		Pilottitalojen nuorisotyöntekijöiden haastattelut (N = 7)	Palautte projektin nuorisotyöntekijöiden haastatteluista ja kirjallinen yhteenveto	Projektiin osallistuneiden nuorisotyöntekijöiden haastattelut (N = 14)	

3. MYÖTÄTUULESSA-PROJEKTIN TAVOITTEET JA TOTEUTUS

Myötätuulessa-hankkeen projektisuunnitelman ja suunnitteluun osallistuneiden työntekijöiden haastatteluiden pohjalta voi todeta, että keskeiset elementit hankkeen taustalla olivat: **1) digitaalinen mediaympäristö**, jonka muutoksissa ja kehittämisessä nuorisotyön tulisi olla mukana, **2) tarve vahvistaa nuorisotyöntekijöiden osaamista** tällä saralla, jotta digitaalista mediaa ja verkkoa hyödynnettäisiin laajemmin ja monipuolisemmin osana nuorisotyötä, ja huomio siitä, että **3) nuoret tulisi ottaa mukaan nuorisotyön verkkoympäristöjen kehittämistyöhön**.

Tässä luvussa avataan tarkemmin Myötätuulessa-projektin tavoitteita ja kuvataan hankkeen organisointia. Projektisuunnitelmassa hankkeen tavoitteet määriteltiin löyhästi ja tavoitteet ovatkin tarkentuneet matkan varrella. Luvussa tarkastellaan myös hankkeen toteutuksen vaiheita sekä nostetaan esiin tekijöitä, jotka ovat vaikuttaneet hankkeen toimeenpanoon.

3.1 PROJEKTIN TOIMINTA-AJATUS

”Projektin tarkoituksena on luoda työssäoppimisen malli, jolla tuetaan nuorisotyöntekijöiden osaamista verkko-nuorisotyössä. Nuorisotoimi yhdessä yhteistyöoppilaitosten kanssa tuottaa nuorisotyöhön nonformaalin oppimis- ja toimintamallin. Toiminnalla lisätään nuorisotyöntekijöiden valmiuksia ohjata nuorten digitaalisia toimintoja.” (ESR-projektisuunnitelma.)

Hankkeen ensisijaiseksi kohderyhmäksi määriteltiin nuorisotyöntekijät. Tavoitteena oli työntekijöiden verkko-nuorisotyön osaamisen vahvistaminen ja työssäoppimisen tukeminen. Sitä, mitä verkkonuorisotyön osaamisella varsinaisesti tarkoitettiin, ei projektisuunnitelmassa kuitenkaan avattu. Myöhemmin tätä tarkennettiin ja projektin verkkosivuille kirjattiin seuraavaa: *”Hankkeen aikana on tarkoitus kehittää työssäoppimisen malli, jonka avulla koulutetaan nuorisotyöntekijöitä digitaalisissa taidoissa.”* Digitaalisiin taitoihin puolestaan määriteltiin kuuluvan valokuvaus, kuvankäsittely ja graafinen suunnittelu, videokuvaus ja videoeditointi sekä verkkosivujen toimittaminen ja sosiaalisen median käyttö. Lähtökohtana oli vahvistaa nuorisotyöntekijöiden digitaalisen median osaamista, jotta työntekijöillä olisi jatkossa paremmat valmiudet ohjata nuoria median tekemisessä ja erilaisten mediasisältöjen, kuten valokuvien, videoiden tai tekstien, tuottamisessa verkkoon.

Hankkeen toisena osa-alueena oli nuorisotyön verkkopalveluiden kehittäminen, johon viitattiin toiminnallisen nettiareenan ja nuorten oman digitaalisen julkaisujärjestelmän rakentamisella. Tavoitteena oli luoda palvelu, jonka toteuttamiseen ja sisällöntuottamiseen myös nuoret voisivat osallistua.

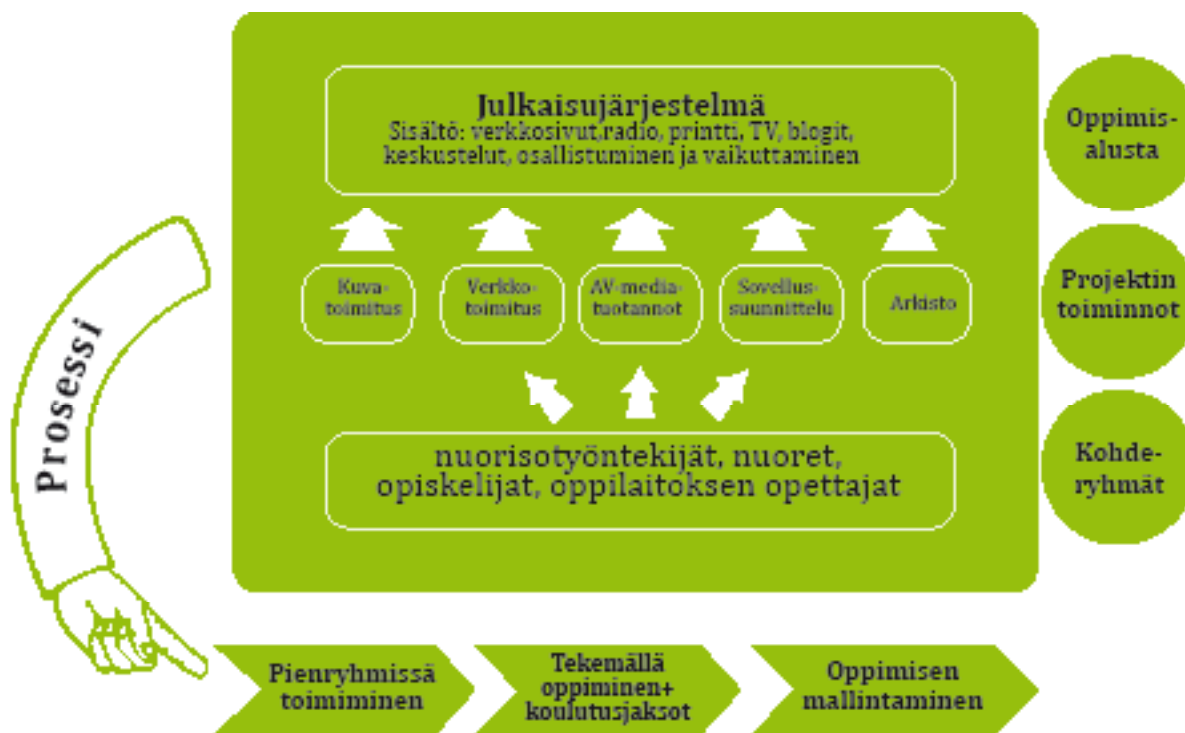
”Hankkeen tarkoituksena on rakentaa pilottina Helsingin kaupungin nuorisoasiainkeskuksen toimintaan sopiva ajanmukainen toiminnallinen nettiareena. Sosiaalisen median periaatteita hyödyntävä nettiareena sisältöineen suunnitellaan ja toteutetaan yhdessä nuorten kanssa. Toiminnan osa-alueita ovat sovellussuunnittelu, verkko-toimitus, mediatuotannot, kuvatoimitus ja graafinen tuotanto.” (<http://myotatuulessa.nettiareena.fi>, viitattu 6.9.2012.)

Vaikka hankkeen ensisijaiseksi kohderyhmäksi määriteltiin nuorisotyöntekijät, oli hankkeeseen sisälle kirjoitettuna ajatus yhdessä tekemällä oppimisesta. Alkuperäinen toimintaidea pohjautui tekemällä oppimisen ajatukseen, jossa nuoret, nuorisotyöntekijät, oppilaitosten opiskelijat sekä opettajat yhdessä projektin työntekijöiden avustuksella rakentavat uudenlaista julkaisujärjestelmää ja vastaavat sen sisällöntuotannosta. Projektisuunnitelmassa toimintamallia kuvataan seuraavasti:

”Oppilaitosten opettajat, opiskelijat, nuorisotyöntekijät ja nuoret muodostavat pientyöryhmiä. Nuorten toimintakeskus Happi on hankkeen toiminnan keskus. Toimintakeskuksessa ovat nuorten radio, nuorten toimitukset, äänistudiot, valokuvatoiminnot, lyhytelokuvat, kaikkien yhteinen nettiareena, pelitalo, Netari ja teatteri. Oppimismallin perustana on yhteisen toimintakeskus Happeen perustettavan julkaisujärjestelmän rakentaminen. Se tehdään yhdessä nuorten kanssa. Se on monimediallinen julkaisu-, arkistointi- ja hallintajärjestelmä. Siihen kuuluvat www-sivut, radio, printti, tv ja mobiili ja muut toiminnot kuten blogit, keskustelut, osallistuminen ja vaikuttaminen. (...) Julkaisujärjestelmän kautta kaikki voivat seurata nuorten omia tapahtumia. Hankkeessa mukana olevat nuorisotyöntekijät ja opettajat yhdessä oppilaitosten opiskelijoiden ja nuorten kanssa vastaavat julkaisujärjestelmän kunkin toiminnon sisällöntuotannosta. Samalla kehitetään nuorten digitaalisia oppimisympäristöjä ja nonformaalia oppimismallia.” (ESR-projektisuunnitelma.)

Projekti sijoitettiin uuteen kulttuuriin ja mediaan keskittyvään nuorten toimintakeskus Happeen, ja lähtöajatuksena oli, että hankkeessa hyödynnettäisiin toimintakeskuksen puitteita ja toimintamahdollisuuksia. Taustalla oli oletus, että nuoret hakevat nuorisotiloilta mielekkään tekemisen paikkoja, ja tarjoamalla luovia median tekemisen mahdollisuuksia vastataan tähän tarpeeseen. Samalla nuoret oppivat uusia taitoja ja heidän ymmärryksensä median toimintalogiikasta ja mediakriittisyytensä kehittyvät. Uusi julkaisujärjestelmä toimi samalla myös oppimisalustana. Myös hankkeen nimi – nuorten digitaaliset oppimisympäristöt – viittasi tähän tavoitteeseen. Projektiin osallistuville nuorisotyöntekijöille ja nuorille oli tarkoitus tarjota myös erillisiä koulutusjaksoja osaamisen vahvistamisen tueksi. Alla oleva kuvio 1 kuvaa projektin lähtömallia, kuten se projektisuunnitelmassa hahmottuu.

Kuvio 1. Projektin lähtömalli

Hankkeen päämääräksi määriteltiin nonformaalin oppimismallin kehittäminen. Projektisuunnitelmassa tähän tehtävään viitattiin käyttämällä useita eri termejä päällekkäin ja ristikkäin. Puhuttiin työssäoppimisen mallista, nonformaalista oppimismallista, nonformaalin ja formaalin oppimisen toimintamallista ja koulutusmuodosta, työssäoppimisen ja yhdessä tekemisen mallista, tutkivasta oppimisesta sekä nuorten digitaalis-

ta oppimisympäristöistä. Tästä johtuen osin epäselväksi jäikin, oliko lopulta tavoitteena mallintaa nuorisotyöntekijöiden työssäoppimista vai luoda laajemminkin mallia nuorisotyössä tapahtuvalle mediaoppimiselle. Suunnitelmassa mallin kehittämisellä todettiin ”haettavan ratkaisua pääkaupunkiseudun nuorten elinolojen ja toimintaympäristön muutoksiin ja seurauksiin” ja mallin kehittämisellä pyrittiin ”vaikuttamaan nuorisotyön valmiuksiin kohdata digitaalisen tietoyhteiskunnan nuorten tarpeet”.

Projektin toteuttamisen osa-alueina mainittiin:

1. nuorten digitaalisen ja ajanmukainen julkaisujärjestelmän luominen koko hankkeen toiminnan keskuksiksi
2. toimintakeskus Hapen toimintojen ja tapahtumien toimittaminen tähän nettiareenaan
3. digitaalisen nuorisokulttuuria käsittelevän kuva-arkiston luominen
4. toimitus- ja tiedotustyö sekä vaikuttamisen ja osallistumisen taitojen lisääminen digitaalisessa ja toiminnallisessa nettiareenassa
5. digitaalisen sukupolven nuorisotutkimusseuranta.

Lisäksi hankkeeseen liittyi kansainvälinen yhteistyö Tallinnan ja Tukholman kanssa. Sen tavoitteena mainittiin verkkonuorisotyön yhteistyöverkoston kehittäminen.

Projektisuunnitelmassa projektin vaikutukset hahmotettiin laajoina. Kyse ei ollut ainoastaan uudenlaisen nuorisotyöllisen verkkopalvelun, nettiareenan, luomisesta, vaan pyrkiymyksestä kehittää nuorisotyön kasvatuksellisia ympäristöjä ja mediateknologian käyttöä osana näitä ympäristöjä. Digitaalinen media ja verkko näyttäytyivät tällöin sekä oppimisen kohteena että välineenä, joka mahdollistaisi uudenlaisten oppimisympäristöjen luomisen. Näissä ympäristöissä oppiminen tapahtuisi nonformaalisti ja yhteistoiminnallisesti. Projektin logiikan mukaisesti tämä tapahtuisi kehittämällä kolmea asiaa: teknistä alustaa, nuorisotyöntekijöiden osaamista sekä nuorten osallistamista mukaan toiminnan kehittämiseen ja mediasisältöjen tuottamiseen. Tästä viitekehyksestä tarkasteltuna myös projektin vaikutukset nähtiin yksittäisten mediataitojen oppimista laajemmiksi. Projektin tuloksena nuorisotyöntekijät saivat valmiuksia ohjata nuoria tietoyhteiskunnan koulutuksen ja työelämän uusissa vaatimuksissa, ja nuoret puolestaan oppisivat kansalaistaitoja, kuten vaikuttamista ja osallistumista. Täten projekti kiinnittyi viime kädessä laajempiin nuorisotyöllisiin päämääriin, kuten nuorten osallistumisen ja aktiivisen kansalaisuuden tukemiseen.

3.2 PROJEKTIN ORGANISOINTI JA SIJOITUS

Myötätuulessa-projektissa oli kyse nuorisotyön kentällä suhteellisen laajasta projektista. EU-projektirahoitus saatiin vuosille 2009–2012, mutta varsinainen toiminnallinen osuus ajoittui kolmelle vuodelle. Hankkeen kokonaisbudjetti oli 1 433 957 euroa.

Projektin toteuttamisesta vastasi 10-henkinen projektitiimi, jonka apuna toimi työharjoittelua suorittavia opiskelijoita ja työllistettyjä nuoria. Osa työntekijöistä tuli nuorisosaiaikeskuksen sisältä, erityisesti kulttuurisen nuorisotyön yksiköistä. Osa puolestaan rekrytoitiin talon ulkopuolelta uusina työntekijöinä. Projektissa toimi: sovellussuunnittelija, verkkotoimittaja, videoiden tekoon erikoistunut mediatuottaja, editoinnin ohjaaja, arkistosuunnittelija sekä valokuvauksen, kuvankäsittelyn ja julkaisugrafiikan osaajia (3 henkeä). Projektin toiminnasta vastasi projektipäällikkö. Hänen apunaan toimi kehittämissuunnittelija. Kehittämissuunnittelija vaihtui ensimmäisen vuoden jälkeen ulkopuoliseen kehittämistutkijaan.

Hanke organisoitiin erityisesti uuden julkaisujärjestelmän kehittämistä ajatellen toimituksellisiin pientimeihin, jotka olivat: verkkotoimitus, kuvatoimitus, sovellussuunnittelu, AV-mediatuotannot ja arkisto. Ajatuksena oli, että rekrytoitujen mediaosaajien tietotaitoa pyritään siirtämään projektin myötä laajemmin organisaation työntekijöille ja nuorille.

Fyysisesti hanke sijoitettiin perusteilla olevaan uuteen toimintakeskus Happeen, Helsingin Sörnäisiin. Varsinainen projektin käynnistys kuitenkin lykkääntyi puolella vuodella toimintakeskuksen remontin viivästymisen vuoksi. Lopulta projekti pääsi muuttamaan muiden toimijoiden kanssa uusiin tiloihin elokuussa 2009.

Toimintakeskus Happi perustettiin kulttuuriin ja mediaan painottuneeksi toimintatilaksi 15–29-vuotiaille. Lähtökohdiana oli rakentaa Hapesta nuorten näköinen tila, jossa nuoret voisivat itse osallistua toiminnan kehittämiseen ja järjestämiseen muun muassa median, verkon, pelien, teatterin, musiikin ja kansalaistoiminnan muodossa. Projektin kannalta sijoittuminen toimintakeskus Happeen toi uusia mahdollisuuksia, mutta myös haasteita. Periaatteessa tilanne mahdollisti nuorisolähtöisten toimintamallien kehittämisen ja verkkoympäristöjen rakentamisen tyhjältä pohjalta. Toisaalta tilanne oli haastava, sillä toimintakeskuksen konseptia ja työkäytäntöjä oltiin samaan aikaan vasta rakentamassa. Toimintakeskukseen sijoitettiin eri toimintoja nuorisoasiainkeskuksen eri osastoilta, muun muassa pelitalo, Netari, teatteri- ja mediatoiminnat, nuorten osallisuuskeskus Avara, monistamo ja av-lainaamo. Lisäksi toimintakeskuksen alakerrassa aloitettiin uutena toimintona kädentaitoihin suuntautuva värkkäämö-toiminta sekä koottiin erillinen nuoriso-ohjaajien tiimi vetämään alakerran tapahtumatoimintaa. Toimijoiden joukko oli moninainen. Keskuksella ei myöskään ollut aluksi lainkaan johtajaa, mikä vaikeutti osaltaan yhteisten toimintatapojen luomista sekä myös projektin lähtöajatusien eteenpäin viemistä.

Hallinnollisesti projekti sijoitettiin keskitettyjen palvelujen osaston alaisuuteen. Verkkopalveluiden kehittämisen ja työntekijöiden osaamisen vahvistaminen on kuitenkin tarkoittanut yhteistyökumppanuuksien luomista yli osastorajojen. Organisaatiorakenne ja eri osastojen väliset raja-aidat ovat tuoneet omat haasteensa koko organisaatiota läpileikkaavalle kehittämistyölle.

Hankkeen tueksi koottiin 20-henkinen ohjausryhmä, joka koostui keskeisten sidosryhmien ja yhteistyötahojen jäsenistä. Siihen kuului muun muassa ammattikorkeakoulujen ja ammatillisten oppilaitosten, Helsingin kaupungin eri yksiköiden, Nuorisotutkimusverkoston ja emo-organisaation eli Helsingin kaupungin nuorisoasiainkeskuksen edustajia.

Kansainväliset yhteistyötahot ovat olleet puolestaan Tallinnan kaupungin nuorisotyökeskus, Tallinnan kaupungin nuorisotoimi, Tallinnan kulttuuripääkaupunki 2011 -toimisto, Baltic Film and Media School ja Nuku-Filmi sekä Tukholman kulturhuset/Lava

3.3 TOTEUTUKSEN POLKUJA JA KIVIKKOJA

Käynnistysvaihe: yhteistä suuntaa ja toimintatapoja etsimässä

Myötätulessa-projektin alku oli monelta osin yhteisten koordinaattien hakemista ja toimintatapojen tarkentamista sekä oman paikan hahmottamista suhteessa organisaation eri toimijoihin. Tämä tarkoitti yhteistyökumppanuuksien luomista toimintakeskuksen ja organisaation sisällä sekä kansainvälisesti, toimituksellisen työn käynnistystä ja nuorille suunnattujen toimintojen kokeilua, työn- ja vastuunjakokysymysten selkeyttämistä, EU-projektin hallinnoinnin opettelua sekä projektin päämäärien tarkentamista.

Projektisuunnitelman tasolla hankkeen tavoitteet näyttäytyivät kunnianhimoisina, mutta osin jäsentymättöminä. Keskeisiä käsitteitä ei ollut tarkemmin avattu, eikä mekanismeja, joiden kautta tavoitteisiin päästään, eritelty. Tilanne ei ole sinänsä harvinainen, sillä usein projektien hakemusvaiheessa tavoitteet määritellään laajoiksi rahoituksen saamisen toivossa, eikä toteutusta ole välttämättä mietitty loppuun asti. Tietyissä olosuhteissa suunnitelmatason väljyys voi myös toimia kannustavana tekijänä ja sitouttaa työntekijöitä yhdessä luotsaamaan projektia tarkemmin. Projektin ensimmäisen vuoden aikana aloitettiin erilaisia toimintoja: järjestettiin nuorille suunnattua toimintaa, kuten videotyöpajatoimintaa ja valokuvauskursseja, osallistuttiin nuorisoasiainkeskuksen erilaisten tapahtumien järjestämiseen sekä lähdettiin rakentamaan toimintakeskus Hapelle uutta julkaisujärjestelmää. Aluksi konkreettiset toimenpiteet rönsyilivät kuitenkin varsinaisen projektin kehittämistehtävän ylitse ja ohitse. Myös projektin ulkopuolelta tulevat toiveet ja tarpeet suuntasivat projektin toimintaa.

”Siinä (alussa) oli niin monta asiaa. Sekin, että kun tämä toimintakeskus oli aukeamassa ja sit me ruvettiin tätä taloa tekemään, eikä sitä meidän projektia. (...) Et tälleen jälkiviisaana meidän olisi pitäny miettiä sitä heti, että tää on nyt tää meidän projekti ja me koko ajan peilattais siihen ja päivitettäis sitä suunnitelmaa. Et ensin sukellettiin siihen työhön ja sit vasta jonkun puolen vuoden päästä tai jotain tuli semmonen olo, että mitä me ollaan täällä tekemässä. Sitten ruvettiin kaivaan sitä hakemusta esiin.” (Projektin työntekijä)

Projektin käynnistyessä aikaa kului etenkin toimintakeskus Hapen toimintapuitteiden rakentamiseen ja erilaisen hankintojen tekemiseen. Projekti aloitti rakentamisen konkreettisesti tyhjistä tilasta. Lisäksi hankkeen työntekijöitä työllisti toimintakeskuksen visuaalisen ilmeen ja viestinnän kehittäminen. Toimintakeskuksella ei ollut olemassa valmista asiakaskuntaa, vaan töitä jouduttiin tekemään itse paikan tunnettavuuden lisäämiseksi ja nuorten tavoittamiseksi. Myötätuulesa-projektille muodostuikin keskeinen rooli talon tiedotuksen ja visuaalisen ilmeen kehittämisessä. Projektiin oli kertynyt alan osaamista ja tarvetta asian edistämiseksi oli olemassa. Projektin työntekijöiden näkökulmasta haastavaa oli kuitenkin sen rajaaminen, missä määrin osallistua toimintakeskuksen yleiseen kehittämistyöhön ja missä määrin rajata toimintaa tiukemmin projektin tavoitteista lähtien.

HV: ”Onks sun mielestä se selkeä se jako vai onko siinä jotain epämääräistä, et mitkä on projektiin liittyviä juttuja ja mitkä muuta?”

PT: ”No on se vähän epämääräistä joo, et kuitenkin pitäisi pitää huolta tästä projektista ja sitten joskus se tuntuu vähän niinkuin ylimääräiseltä, että ollaan Hapessa mukana. Mut kyllä se pitää vaan löytää semmoinen hyvä suhde, että kyllähän meidän pitää olla tässä Hapessa mukana, koska me tehdään Hapen nettisivuja. Et ilman muuta meidän pitää olla näissä Hapen jutuissa mukana hyvinkin aktiivisesti. Mut kyllä siinä jonkinlainen keskitie on varmaan löytynytkin.”

Projekti käynnistyi toiminnallisesti. Eri pientiimit lähtivät kukin työstämään omia osa-alueitaan eteenpäin, mutta sen käänköpuolena oli, ettei aikaa yhteiselle suunnittelutyölle ja ydintehtävän kirkastamiselle koettu olevan riittävästi. Hämmennystä projektin sisällä aiheuttivat erilaiset käsitykset projektin luonteesta ja tavoitteista, työtehtävien laajuus sekä toisaalta kohderyhmän kahtiajakautunut luonne. Ensisijaiseksi kohderyhmäksi oli määritelty nuorisotyöntekijät, mutta tulosten odotettiin kohdistuvan myös nuorten toimijuuden tukemiseen. Lisäksi samaan aikaan oli tarkoitus kehittää uudenlaisia verkkopalveluita yhdessä nuorten kanssa. Oli vaikea hahmottaa, miten eri osa-alueet nivoutuivat yhteen.

”Tässä (projekti)hakemuksessa puhutaan kahdesta asiasta. Tässä puhutaan siitä, että nuorisotyöntekijöille pitäisi saada verkko- ja mediataitoja ja toinen on, että puhutaan nuorille suunnatusta toiminnasta ja se on se ristiriita tässä hakemuksessa. Mä olen sitä koko tän vuoden ja meidän tiimiläisetkin on sitä hokenut, että meidän pitäisi oikeasti saada selvyttä meidän kohderyhmästä ensinnäkin. Mikä meidän kohderyhmä on, ja mitä tavoitteita sille kohderyhmälle on, jotta me voitaisiin tehdä mittareita ja arviointipalavereita. Et voitais, että meillä olis tavoitteellista työtä, missä seurattais miten se etenee ja minkälaisin mittarein sitä mitataan. Niin sitä keskustelua ei vain olla käyty.” (Projektin työntekijä)

Seppänen-Järvelän (2004a, 31) mukaan kehittämisessä keskeistä on innostava visio, sillä se luo positiivisia uskomuksia toiminnan tärkeydestä. Visiolla tarkoitetaan väljää ja joustavaa kuvaa kehittämisen keinoin saavutettavasta tilasta. Keskeistä on, että visiosta vallitsee yhteinen ymmärrys. Vision lisäksi tarvitaan myös näkemys hankkeen logiikasta, siitä mitä ollaan tekemässä ja miten. Projektiin osallistuvilla voi olla erilaisia käsityksiä tästä, mutta keskeistä on projektin edetessä, erityisesti sen alkuvaiheessa, käydä keskusteluita näistä erilaisista näkemyksistä. Näin luodaan yhteistä tulkintaa kehittämispyrkimyksistä sekä yhteistä visiota. Vision pohjalta puolestaan tarkennetaan tiukemmat tavoitteet.

Yhteisen vision luomisen lisäksi projektissa oli omat vaikeutensa luoda yhteisiä toimintatapoja ja selkeyttää käytäntöjä sen osalta, miten projektia toteutetaan yhdessä. Kyse oli tältä osin projektinhallinnan ja johtamisen haasteista. Osa projektin työntekijöistä kaipasi työlle tarkempia raameja: aikatauluja, toimintasuunnitelmia, työnjaon selkeyttämistä ja yhteisten arviointikäytänteiden luomista. Osa puolestaan koki etenemisen normaalin nuorisotyön toimintakulttuurin piirteinä, jossa yksittäisillä työntekijöillä ja tiimeillä oli mahdollisuuksia tehdä työtä omalla otteellaan ja itse määritellä tarkemmat tavoitteet.

PT: "Et aika paljon ollaan saatu aikaseksi, mut kyllä se silti tuntuu, et me eletään koko ajan semmoisessa katastroofissa. Et on ollu hirveesti tämmöstä kinastelua meillä, et kuka tekee mitäkin ja mihin pitää keskittyä. Tää kaaos mikä liittyy siihen, että on uus juttu ja uusia ihmisiä ja hirveet tavoitteet. Se varmaan vähän stressaa ihmisiä."

HV: "Mistä se sun mielestä johtuu?"

PT: "Vaikea sanoa. Et tietysti, kun me tuossa meidän tiimissä ollaan pitkään ollu töissä ja totuttu tämmöiseen nuorisoasiainkeskuksen verkkaiseen työtapaan ja otetaan rennosti, et jos joku asia ei toimii niin me ei niinkuin hermostuta siitä (...) Muu projektin väki on uusia ja tulee ihan eri työkulttuurista, jossa on totuttu toisenlaiseen työkulttuuriin, joka on varmaan tehokkaampaa ja päämäärätietoisempaa suorastaan. Enemmän totuttu siihen dokumentointiin ja projekti aikatauluihin, mihin me ei olla totuttu. Me ei edes tiedetä mistään sellaisista, et mikä se projektiaikataulu on ja miten sitä voisi hallita, että sekin varmaan ruokkii sellaista kahtiajakoa. Vaikka kyllähän mekin otetaan työmme tosissaan, mutta me ei olla totuttu siihen kirjaamiseen, eikä projektiaikatauluihin, eikä osata puhua sen kautta."

Käsitykset itse projektityön luonteesta vaihtelivat työntekijöiden kesken, ja erilaiset toimintakulttuurit, nuorisotyön verkkainen nuorten tarpeista lähtevä työote ja projektien päämäärätietoisuutta korostava toiminta ajautuivat ajoittain törmäyskurssille. Ristiriidoiltakaan ei välttytty. Ensimmäisen vuoden jälkeen lähes puolet projektin alkuperäisistä työntekijöistä olikin vaihtunut. Työntekijävaihdokset ovat aina vaikeita projektin jatkuvuuden kannalta.

Projektimuotoinen kehittäminen perustuu pitkälti yhdessä tekemiseen ja asiantuntijuuden jakamiseen. Ajatuksena on, että yhdessä tekemällä voidaan saavuttaa enemmän, kuin että jokainen työstäisi yksin omaa osa-alueitaan. Yhteisen projektin toimintakulttuurin luominen on haastava tehtävä. Projektilkulttuuri ei ole kuitenkaan sama asia kuin organisaation normaali toimintakulttuuri. Projektitoiminta eroaa monin eri tavoin organisaation perustyöstä. (Paasivaara, Suhonen ja Virtanen 2011.) Projektit on ensinnäkin rajattu tiettyyn toiminta-aikaan ja niillä tulisi olla tietty, tarkemmin määritelty kehittämistehtävä. Usein projektit koostuvat eri tahoilta tulevista asiantuntijoista. Projektioorganisaatioissa projektilkulttuuria olisi tärkeää luoda siten, että se huomioi erilaiset toimintatavat ja mahdollistaa yhteistyön ja kokemusten jaon eri ammattilaisten välillä. Onkin tärkeää varata riittävästi tilaa ja aikaa yhteisen näkemyksen luomiselle ja luoda sellaista ilmapiiriä, joka sallii erilaiset näkemykset, mutta kannustaa yhdessä tekemiseen.

Myötätuulessa-hankkeen projektioorganisaatio koottiin yhteen sekä ulkopuolelta tulevista media-alan ammattilaisista että työntekijöistä, jotka olivat jo toimineet nuorisoasiainkeskuksessa. Osalle työntekijöistä projektityöskentely oli uutta, toisille taas nuorisotyön kenttä vieras. Projektissa on kannustettu työntekijöitä etenkin oman mediaosaamisen vahvistamiseen muun muassa erilaisten ulkopuolisten koulutusten kautta. Osa työntekijöistä koki kuitenkin erityisenä haasteena nuorisotyölliset kysymykset, kuten nuorten osallistamisen tai verkkonuorisotyön kehittämisen. Keskeistä olisikin kannustaa työntekijöitä aktiivisemmin asiantuntijuuden jakamiseen, jolloin nuorisotyön kentällä toimineiden työntekijöiden hiljainen tieto nuorisotyön toimintatavoista ja mediaosaajien mediamaailman tuntemus saataisiin tiiviimmin vuoropuheluun keskenään. Lisäksi tärkeää olisi projektin kuluessa avata, ei ainoastaan projektin tavoitteita, vaan myös projektin viitekehystä, tässä tapauksessa sitä, miten mediaosaaminen ja sen kehittäminen kytkeytyvät nuorisotyöllisiin kysymyksiin. Komosen (2005) mukaan kehittäminen vaatii tekijöiltään erityisesti kykyä arvioida kehittämistyön tavoitteita, toimenpiteitä ja etenemistä myös omaa välitöntä työympäristöä laajemmasta perspektiivistä.

Projektin aikana havaittuihin ongelmiin pyrittiin tarttumaan muun muassa työohjauksen keinoin. Lisäksi projektin tavoitteita pyrittiin selkeyttämään ja yhteistä suuntaa luomaan projektin sisäisten kehittämispäivien kautta, joita järjestettiin vuoden 2010 alusta lähtien parin kuukauden välein. Keskeisenä tukena tässä on ollut ulkopuolinen kehittämistutkija, joka on toiminut kehittämisprosessien eteenpäin viejänä. Kehittämispäivien kautta projektin ydintehtävää suunnattiin koskemaan erityisesti nuorisotyöntekijöiden työssäoppimisen tukemista ja mallintamista. Tätä tarkastellaan lähemmin luvussa 5. Painopisteiden tarkennuksista sovittiin myös erikseen rahoittajan kanssa.

TOTEUTUKSEN OSA-ALUEITA

Kehittämishankkeet perustuvat tiettyihin rationaalisuusoletuksiin. Puhutaan hankkeiden logiikasta, millä viitataan siihen, että hankkeiden ajatellaan etenevän tietyn kaavan mukaisesti: ideointi, suunnittelu, toteuttaminen, toiminnan arviointi, uusi suunnitelma. Paradoksaalisesti hankkeet, etenkin jos kyseessä on ihmisten kanssa tehtävä toiminta, eivät käytännössä usein etene näin loogis-rationaalisesti. Kehittäminen on usein prosessimaisesti. Seppänen-Järvelä (2004a) on kuvannut kehittämistä ei-lineaarisena, jatkuvasti muuntuvana, yhteen liittyvistä palasista koostuvana ja ajallisesti kulkevana jatkumona. Alussa asetetut tavoitteet täsmentyvät tai hämärtyvät projektin edetessä. Etenemistä ei ole monia, sivuraiteillekin voidaan ajautua, joko huomaamatta tai tarkoituksellisesti. (Mt, 19–21.)

Myös Myötätuulessa-projektin tavoitteet ja toimintatavat ovat tarkentuneet matkan varrella, mutta myös muuttuneet alkuperäisistä lähtöoletuksista. Myötätuulessa-projekti ei lähtenyt liikkeelle alkuperäisen toimintaidean mukaisesti, jossa ajatuksena oli koota yhteen nuorisotyöntekijöistä, nuorista, opiskelijoista ja opettajista muodostuvia pienryhmiä luomaan uudenlaista nuorisotyöllistä julkaisujärjestelmää ja samalla oppimaan uusia mediataitoja. Hankkeen käynnistyessä yhteistyöoppilaitosten kanssa tehtiin sopimukset opiskelijoiden työharjoittelujen järjestämisestä ja opiskelijoita ja työllistettyjä nuoria rekrytoitiin osaksi projektin pientimejä. Jo hankkeen alkumetreillä kuitenkin havaittiin, että yhteistyöoppilaitosten opettajien oli vaikea irrottautua hankkeen kehittämistoimintaan siinä laajuudessa, kuin sitä suunnitelmatasolla hahmotettiin. Yhteistyöoppilaitoksilla on ollut edustajat hankkeen ohjausryhmässä ja oppilaitosten kanssa on verkostoiduttu ja järjestetty yhteisiä tilaisuuksia, mutta muutoin oppilaitosten opettajat eivät ole suoraan osallistuneet projektin koulutustoimintaan. Myös nuorisotyöntekijöiden ja nuorten osallistaminen uuden toimintakeskuksen verkkopalvelun luomiseen osoittautui odotettua haasteellisemmaksi. Idean tasolla toiminnallisen verkkoareenan luominen, jossa eri toimijat voivat oppia toimimaan yhdessä ja pystyvät ottamaan medioita haltuun, kuulosti hyvältä, mutta osoittautui useasta syystä käytännössä vaikeaksi toteuttaa. Tätä problematiikkaa avataan tarkemmin luvussa 4.

Projektista ei tee sinänsä onnistunutta se, että se onnistuu, vaan se, että se onnistuu, vaikka se onnistuu. Mikäli jonkun osa-alueen kehittäminen junnaa paikallaan tai havaitaan, ettei se palvele projektin laajempia tavoitteita, ei ole tarkoituksenmukaista keskittyä siihen vain siksi, että alkuperäisissä suunnitelmassa niin todettiin. Suuntaa tarkistettaessa on kuitenkin tärkeää hyödyntää kehittämistyön kautta saatuja kokemuksia: reflektoida sitä, mitä kokeilujen kautta on opittu, suhteuttaa niitä laajempiin kehittämisen päämääriin ja tarkistaa suuntaa tämän pohjalta. Ilman tätä reflektiota vaarana on, että toiminta ohjautuu enemmänkin ulkopuolisten toiveiden tai toteutuksen kannalta helpointen reittien kautta kuin sen pohjalta, mikä on toiminnan kehittämisen kannalta keskeistä. Tärkeää on myös, että etenemistä ei ole tietoisesti valittuja ja perusteltuja ja että niistä valitsee hanketta toteuttavien keskuudessa ja organisaation sisällä yhteisymmärrys. Tämä puolestaan edellyttää sitä, että organisaation sisällä on sovittu tiedonkulkuun liittyen raportoinnista, yhteisistä tapaamisista sekä projektin suhteesta organisaation päätäntä- ja valmisteluelimiin.

Tutkijat ovat pitäneet paikallisprojektien tavoitteiden epätasoisuutta ongelmallisena. Väljärajaisissa hankkeissa projektityöntekijöiden voimavarat hajoavat, kun he työskentelevät monien rinnakkaisien tehtävien kanssa samanaikaisesti (Warpenius 2006, 156). Lisäksi projektin sidosryhmien keskuudessa esiintyvät erilaiset käsitykset siitä, mihin projekti varsinaisesti pyrkii, voivat aiheuttaa väärinkäsityksiä tai jopa eripuraa (ks. Lähteenmaa 2006). Eriäviä näkemyksiä Myötätuulessa-projektin ydintehtävästä on esiintynyt emo-organisaation sisällä. Nämä liittyivät erityisesti kysymykseen siitä, oliko projektin tehtävänä viime kädessä tukea digitaalisen osaamisen vahvistamista organisaatiossa vai luoda nuorisoasiainkeskukselle uudenlainen toiminnallinen verkkoareena. Organisaatiossa nettiareenan rakentamista oli suunniteltu jo pidempään, ja projektin toivottiinkin luovan edellytykset niin toimintakeskus Hapen verkkopalvelun rakentamiselle kuin myös koko nuorisoasiainkeskuksen kattavalle palvelulle. Projektissa puolestaan koettiin, että samalla aika varsinaiselle kehittämistoiminnalle katoaa.

"...kun tätä nettiareenaa ollaan nuorisoasiainkeskuksessa, sitä on varmaan joku viisi vuotta puhuttu, niin sithän, kun tuli tää projekti niin sit tuli semmosia paineita tuolta viraston taholta, että se pitäis sit se nettiareena nopeesti saada. Et meillä olis pitäny nyt jo olla, (...) tässä vaiheessa jo mukana olik se nyt viisi nuorisotaloa, ja sitte vuoden vaihteen jälkeen koko nuorisoasiainkeskus. Eli tavallaan hävis siitä se aika sille kehittämislle ja se pilotointi hävis siitä. Mitä jos sitä lukee sitä hakemusta niin ei siinä oo mitään sellasia. Siinä on, että me kolmen vuoden aikana pilotoidaan Hapessa. Mut sen takia, kun nuorisoasiainkeskuksessa on se portaali, mikä on tosi vaikeaa käyttää ja silleen, niin heillä on hirvee tarve siihen, et ne sais jonkun uuden. Mut sit sitä saatiin vähän purettua, et ei me pystytä tekemään tätä tämmösessä ajassa." (Projektin työntekijä)

Osana nettiareenan pilotointia hankkeeseen otettiin syksyllä 2010 mukaan viisi pilottinuorisotaloa. Projektin toiminta laajeni samalla toimintakeskus Hapen ulkopuolelle. Projektissa pilottitalot määriteltiin yhdeksi kohde-ryhmäksi, mutta ne myös koettiin ylimääräisenä projektin ulkopuolelta tulevana tehtävänä.

Projektin kokemusten pohjalta voikin todeta, että kehittämisen tulisi pohjautua jaettuun visioon sekä projektin sisällä että myös organisaation johdon ja projektin välillä. Projektien tulisi jollakin tapaa kummuta ja hyödyntää organisaation perustehtävää ja kiinnittyä emo-organisaatiosta nouseviin kehittämistarpeisiin (Paasivaara, Suhonen, Virtanen 2011, 29–32). Toisaalta tärkeää on myös, että yhteisen suunnitteluvaiheen jälkeen projekteille annetaan riittävä liikkumavara: päätösvalta ja vastuu toiminnan sisältöä koskevissa kysymyksissä. Samalla on kuitenkin pidettävä huolta, ettei projekti eriydy liiaksi omaksi saarekkeekseen, jolloin raja muuhun organisaatioon voi muodostua kuiluksi (Seppänen-Järvelä 2004b, 257). Tällöin vaarana voi olla, ettei projekti saa tarvitsemaansa legitimitettä organisaation sisällä kehittämistyön edistämiseksi.

Myötätuulessa-projektin aikana on järjestetty monenlaista toimintaa, mutta osin tehtävät ovat olleet toisistaan erillisiä, mikä on tuottanut projektiin hajanaisuutta. Projektin tehtävät ovat liittyneet erityisesti kolmeen osa-alueeseen: 1) nuorisotyöntekijöiden osaamisen vahvistamiseen, 2) nuorisotilojen verkkopalveluiden kehittämiseen sekä toisaalta 3) nuorille suunnatun toiminnan järjestämiseen. Alla olevaan taulukkoon on koottu projektin toteutuksen painopisteitä sen kehityskaaren aikana.

Taulukko 2. Projektin toteutuksen vaiheet

<p>1. toimintavuosi</p>	<p>NUORILLE SUUNNATTU TOIMINTA: toiminnallisten nuorten ryhmien vetäminen (videovirttäjä ja mediaklubi, Blabla-verkkolehti, nuorten valokuvausryhmä), lyhyemmät kurssit ja tapahtumat (valokuvauspajat, kesäleirit), opiskelijoille ja työllistetyille harjoittelupaikkojen tarjoaminen.</p> <p>NUORISOTYÖNTEKIJÖIDEN TUKEMINEN: yhteistyön käynnistys Hapesa sekä kulttuurisen nuorisotyön yksiköiden Harjun, Glorian ja Kipinän kanssa (mm. työntekijöiden valokuvausryhmä, videotuotantojen oppimisympäristö Gloriaan).</p> <p>VERKKOPALVELUIDEN KEHITYS: Hapen verkkopalveluiden rakentaminen ja kehittäminen, digitaalisen arkiston suunnittelu sekä nettiareenan sisältö- ja rakennetyöryhmän (NESIRA) vetäminen.</p> <p>KANSAINVÄLINEN YHTEISTYÖ: yhteistyökumppanuuksien luominen Tallinaan ja Tukholmaan.</p>
<p>2. toimintavuosi</p>	<p>NUORISOTYÖNTEKIJÖIDEN TUKEMINEN: nonformaalin työssäoppimisen käsitteellinen avaaminen ja tavoitteiden tarkentaminen, 5 pilottinuorisotaloa mukaan, yhteistyön jatkaminen Glorian, Harjun ja Kipinän kanssa.</p> <p>VERKKOPALVELUIDEN KEHITYS: Hapen verkkopalvelun ja digitaalisen arkiston kehittäminen jatkuu, verkkosivujen luominen kolmelle pilottitalolle osana nettiareenan pilotointia.</p> <p>KANSAINVÄLINEN YHTEISTYÖ: nuorille suunnatun elokuva- ja valokuvafestivaalin järjestäminen ja siihen liittyvät työpajat Tallinnassa ja Helsingissä, valokuvauskilpailu nuorille.</p> <p>NUORILLE SUUNNATTU TOIMINTA: Mediaklubi ja valokuvausryhmä jatkavat toimintaansa, harjoittelupaikkojen tarjoaminen opiskelijoille ja työllistetyille.</p>
<p>3. toimintavuosi</p>	<p>PROJEKTIN JALKAUTTAMINEN: osa projektin pientimeistä siirtyvät osaksi toimintakeskus Hapen toimintoja ja lopettavat osana projektia. Kuvatoimituksen osalta suunnitellaan kuvakeskuksen perustamista osaksi toimintakeskus Happea.</p> <p>NUORISOTYÖNTEKIJÖIDEN TUKEMINEN: nuorisotyöntekijöiden ohjaus jatkuu pienimuotoisemmin, pilottitaloille annetaan tukea verkkosivujen ylläpitoon, kuvatoimitus tarjoaa kuvankäsittelyn ja valokuvauksen ohjausta kysynnän mukaan.</p> <p>VERKKOPALVELUIDEN KEHITTÄMINEN: verkkosivujen suunnittelua kolmelle uudelle nuorisotalolle, verkkosivujen luomisen vastuu siirtyy organisaatiolle (MunStadi palvelukokonaisuuden suunnittelua), digitaalisen arkiston kehittäminen ja materiaalien digitoiminen jatkuu.</p> <p>NUORILLE SUUNNATTU TOIMINTA: Mediaklubi jatkuu toimintakeskuksen työntekijöiden vetämänä, kuvatoimitus tarjoaa myös nuorille valokuvauskursseja ja ohjausta.</p> <p>KANSAINVÄLINEN YHTEISTYÖ: H2T-festivaalinäytökset Turussa ja Helsingissä, kansainvälisen yhteisseminaarin suunnittelu vuodelle 2013</p>

Seuraavissa luvuissa tarkastellaan lähemmin kahta projektin kehittämistoiminnan osa-aluetta: verkkopalveluiden kehittämistä ja nuorisotyöntekijöiden osaamisen vahvistamista. Raportti etenee projektin kehittämis-kaaren mukaisesti. Ensin lähdetään liikkeelle verkkopalveluiden kehittämisestä, josta myös projekti aloitettiin ensimmäisen toimintavuoden aikana. Luvussa 4 tarkastellaan sitä, miten hankkeen aikana on pilotoitu nuorille suunnattua toiminnallista nettiareenaa ja millaisiin kysymyksiin kehittämistyössä on törmätty. Tämän jälkeen, luvussa 5, katse kohdistuu nuorisotyöntekijöiden osaamisen vahvistamiseen, johon projektin toimintaa suunnattiin sen toisen vuoden aikana. Luvussa 6 tarkastellaan puolestaan kohderyhmän eli nuorisotyöntekijöiden näkökulmasta sitä, millaisia osaamisen kehittämistarpeita digitaalisen median nuorisotyölliseen käyttöön koetaan liittyvän.

Tässä tutkimuksessa tarkastellaan erityisesti projektin aikaista toimintaa ja pohditaan mekanismeja, jotka ovat vaikuttaneet toteutuksen saamiin muotoihin. Projektin tuotoksiin on mahdollista tutustua tarkemmin projektin verkkosivuilla (<http://www.offtherecords.metropolia.fi>). Projektin pientimit ovat raportoineet eri osa-alueiden edistymisestä myös projektin vuositiedotteissa.

4. VERKKOPALVELUJEN KEHITTÄMINEN ARVIOINNIN KOHTEENA

Tässä luvussa käydään läpi sitä, miten hankkeen aikana on kehitetty nuorisotyön verkkoympäristöjä. Luvussa pohditaan, millaisia haasteita verkkopalvelun pilotointiin liittyi sekä toisaalta arvioinnin näkökulmasta tarkastellaan erityisesti sitä, miten lähtöideat digitaalisista oppimisympäristöistä ja yhteisöllisestä sisällöntuotannosta ovat toteutuneet. Tätä kuvataan erityisesti toimintakeskus Hapen verkkopalvelun (<http://happi.nettiareena.fi>) kehittämisprosessin kautta. Tavoitteena ei ole arvioida verkkopalvelukokonaisuuden teknisiä ominaisuuksia tai toiminnallisuutta, vaan toteutusta ja käyttöä nuorisotyön välineenä. Samalla nostetaan esille tekijöitä, joita on tarpeen ottaa huomioon nuorisotyöllisiä verkkoympäristöjä kehitettäessä.

4.1 LÄHTÖKOHTANA NETTIAREENAN PILOTOINTI

Projektin yhtenä tavoitteena oli luoda ja testata Helsingin kaupungin nuorisoasiankeskukselle mallia vuorovaiikutteisesta verkkopalvelusta, joka perustuisi yhteisölliseen sisällöntuotantoon. Palvelu mahdollistaisi osallistumisen sekä nuorille että nuorisotyöntekijöille.

”Sosiaalisen median periaatteita soveltaen tietoa tuotetaan yhteisöllisesti: kaikki voivat asemastaan riippumatta osallistua tiedon ja mediasisältöjen tuottamiseen sekä osaamisen jakamiseen.”

(<http://myotatuudessa.nettiareena.fi>, viitattu 1.10.2012.)

Tarkoitus oli pilotoida niin kutsuttua toiminnallista nettiareena. Projektin aikana pilotointiin otettiin toimintakeskus Hapen lisäksi mukaan viisi alueellista nuorisotilaa. Pilottitilojen verkkosivujen roolia nuorten ja nuorisotyöntekijöiden oppimisympäristönä tarkastellaan erikseen luvussa 5.

Nettiareenan luomisen lähtökohtana oli organisaation sisällä yhteisesti jaettu käsitys siitä, että nuorisoasiankeskuksen verkkopalveluita on syytä lähteä kehittämään paremmin aikaa vastaaviksi ja nuoria tavoittaviksi. Palvelun kehittämisen pohjaksi oli tehty ennen projektin alkua selvitys (Salminen 2008, julkaisematon), josta ilmeni, että organisaation sisällä uudistamistyötä oli odotettu jo pidempään. Yleisesti toivottiinkin, että ”jotain vihdoin tapahtuisi”. Itse palvelulta odotettiin muun muassa helppokäyttöisyyttä, arjen työkaluja, kokonaisuuden huomioimista, selkeää vetovastuuta, paikkaa ja tilaa keskusteluille, nuorten mukaan ottamista tekemiseen ja työkaluja yhteydenpitoon ja kommunikointiin nuorten kanssa.

Vaikka organisaation sisällä vallitsi yhteinen näkemys kehittämistarpeesta, näyttäytyi kehittämisen päämäärä utuisena. Erilaisia näkökulmia esiintyi erityisesti siitä, mistä lähtökohdista verkkopalvelua lähdetään kehittämään: organisaation tiedotustarpeista, nuorten tarpeista vai muista nuorisotyöllisistä päämääristä. Vastaukset tähän vaihtelivat sen mukaan, keneltä asiaa organisaation sisällä kysyi. Erilaiset näkökannat toivat esille sen, ettei organisaation sisällä näyttänyt olevan yhteistä käsitystä sille, mikä verkkopalvelun merkitys itse nuorisotyön instrumenttina oli tai tulisi olla. Nettiareenan luomiseen kohdistuikin odotuksia, jotka liittyivät verkkopalvelun luomista laajemmin tarpeeseen luoda samalla raameja itse verkkotyön tekemiselle.

”Kun tätä verkkotyötä on tehty, niin siinä on yritetty hakea sellaista organisaatiolle sellaista kokonaisuutta, että mitä me tehdään verkossa, mitkä ne meidän tavoitteet on, millä toimintatavoilla, millä osaamisella ja minkälaisella nuorisotyöllisellä näyllä. Meillä on ollut sellaisia erilisiä osia, nyt esimerkkinä vaikka, meillä on nuorten tiedotus- ja neuvonta ja siihen liittyvä Pulmakulma ja meillä oli sitten freyourmind eli tää yle/free, sitten meille tuli Netari. Sitä ennen me jo kokeiltiin global stagea ja virtuaalista nuorisotaloa, tällaista jotka jäi pilotti- ja kokeiluasteelle. Ikäänkuin sen nettiareenan ideana oli rakentaa, koota yhteen nää meidän palaset siten, että nuoret olis siinä tekemällä oppimisen ja mediakriittisyyden kautta mukana, ikään kuin sitä oppimista tapahtuisi ja sitten siinä olisi vahvasti kuvaa, ääntä ja tekstiä. Se koko repertuaari, mikä verkossa mahdollistuu. Ja se oli se ajatus, että tässä (projektissa) pilotoitaisiin tätä pohjaa.” (Johtotason edustaja)

Yhteisesti jaettu lähtökohta oli puolestaan se, että nuoret tulisi ottaa mukaan palvelun kehittämiseen. Nuorten kuulemiseen heitä koskevissa asioissa velvoittaa jo lainsäädäntö (nuorisolain (72/2006) 8. pykälä), mutta verkkopalveluiden osalta tämä on toki tärkeää jo siksi, että nuoret löytäisivät palveluiden piiriin ja kokisivat ne itselleen hyödyllisinä. Kun nuoret pääsevät vaikuttamaan palveluiden suunnitteluun, on todennäköisempää, että ne myös kohdentuvat paremmin. Osallisuus suunnitteluun, toteutukseen ja päätöksentekoon voi puolestaan toimia nuoria voimaannuttavana tekijänä. Don Tapscott (2010) on kuvannut nuoria sukupolvia tuottaja-kuluttajiksi, jotka haluavat räätälöidä tuotteita omannäköisekseen ja osallistua palveluiden kehittämiseen. Perinteinen yksisuuntainen markkinointi tai tiedotus ei vetoa nuoriin, vaan verkkoviestinnästä he odottavat vuorovaikutteisuutta, mahdollisuutta osallistua keskusteluun ja tiedon jakamiseen. Erityisesti netin vertaisverkostojen rooli mielipiteiden, tiedon, trendien ja nuorisokulttuuristen virtausten levitysväylänä on korostunut. (Mt., 59, 73.)

Nuorille suunnattujen verkkopalveluiden luominen ei ole yksinkertainen tehtävä, sillä nuoret eivät ole yhtenäisen käyttäjäryhmä. Lisäksi palveluita tarjoaa kasapäin kaupallisia tahoja, joilla on usein runsaammat resurssit käytettävissä kuin julkisilla palveluntuottajilla. Nuorisotyön kentällä onkin käyty keskustelua siitä, miten verkkoa tulisi nuorisotyössä hyödyntää: luomalla nuorisotyön omia alueellisia verkkopalveluita vai hyödyntämällä jo olemassa olevia verkon yhteisöpalveluita ja toimia niissä, kuten esimerkiksi Netari-toiminnassa on tehty. Asiaan ei ole yhtä oikeaa vastausta, molempia näkökulmia tarvitaan. Kotilainen ja Sihvonen (2006, 173) ovat korostaneet sitä, että verkkoa tulisi hyödyntää mahdollisimman monella erilaisella tavalla, ja pohtia sitä etenkin eri nuorten verkkokäyttäjryhmien ja tarpeiden näkökulmasta.

Nuorisotyön kunnallisten verkkopalveluiden tunnettavuus ja käyttö ovat olleet vielä kovin vähäistä. Päivi Viilomaan (2010, 76) tutkimus osoitti, että nuoret kokevat verkkonuorisotyön palvelut erityisesti niille nuorille suunnatuiksi, jotka tarvitsevat aikuisen apua tai neuvoja. Verkkopalvelut koetaan siis ongelmakeskeisinä. Kii-lakosken ja Taiposen (2011, 84) mukaan sen lisäksi, että nuorille luodaan palveluja, joissa he voivat yksilöinä kysyä neuvoja ongelmiinsa, tulisi luoda myös verkkoympäristöjä, joissa nuoret oppivat toimimaan yhdessä ja joissa he pystyvät ottamaan medioita haltuun. Ryhmässä toimimista, yhdessä tekemistä ja sitä kautta tapahtuvaa nonformaalia oppimista onkin pidetty yhtenä tärkeänä nuorisotyön lähtökohtana. Näihin näkökulmiin perustui myös Myötätuulesa-projekti. Seuraavassa tarkastellaan sitä, miten näitä ajatuksia on pystytty viemään eteenpäin käytännössä.

4.2 TOIMINTAKESKUS HAPEN VERKKOPALVELUIDEN KEHITTÄMINEN

4.2.1 Verkkopalvelu organisaation tiedotuskanavana

Varsinainen projektin kehittämistyö alkoi toimintakeskus Hapen julkaisujärjestelmän rakentamisella. Toimintakeskuksen ulkoiset verkkosivut luotiin syksyn 2009 aikana kiireellä, jotta ne saatiin julkaistuksi toimintakeskuksen avajaisiin mennessä. Sivut luotiin ensin väliaikaiselle julkaisujärjestelmälle⁶, ja tarkoitus oli myöhemmin jatkaa kehittämistyötä kohti varsinaista julkaisujärjestelmää. Myöskään nuoria ja tilan nuorisotyöntekijöitä ei osallistunut tässä vaiheessa sivuston suunnitteluun, vaan projektin työntekijät laativat sivut.

⁶Käyttöön otettiin Wordpress-alusta, joka myöhemmin myös jäi käyttöön.

Ajatus oli hyödyntää mahdollisimman paljon jo olemassa olevia sosiaalisen median palveluita ja linkittää niitä osaksi kokonaisuutta. Tämä onkin ollut yleisempi havaittavissa oleva suunta eri organisaatioiden verkkoviestinnässä. Järjestöjen viestinnästä kirjoittanut Piritta Seppälä (2011, 10–11) on painottanut, että tänä päivänä verkkosivujen tulisi olla mahdollisimman osallistavat ja niiden ympärille tulisi rakentaa tehokas sosiaalisen median verkosto. Tätä kautta asiakkaiden kanssa pyritään rakentamaan kahdensuuntaista vuorovaikutusta.

Projektissa sosiaalisen median palveluista käyttöön otettiin Facebook ja IRC-galleria, joihin luotiin Hapen yhteisösivut. Kuvien jakoa varten käyttöön otettiin Flickr-kuvapalvelu ja videoiden julkaisemiseen Youtube. Lisäksi osana verkkopalvelukokonaisuutta luotiin toimintakeskukselle oma Happiwiki. Sen tavoitteena oli toimia työntekijöiden ja nuorten yhteisenä työalustana, jossa voitaisiin työstää esimerkiksi ryhmätyödokumentteja tai jakaa erilaisia asiakirjoja työntekijöiden kesken.

Toimintakeskukselle saatiin luotua nopealla tahdilla selkeät ja yksinkertaiset sivustot, jotka linkittyivät sosiaalisen median palveluihin. Sivuston sisältö koostui toimintakeskuksen tarjoamista mahdollisuuksista kohderyhmälle tiedottamisesta sekä toisaalta Hapessa järjestetyn toiminnan näkyväksi tekemisestä. Pyrkimyksenä oli, että ”sivusto tarjoaa joka päivä uutta, tuoretta ja kiinnostavaa luettavaa ja katsottavaa – toivottavasti myös jaettavaa”. Hapen sivuilla onkin julkaistu lähes päivittäin tapahtumatiedotteita, haastatteluja, kuvia tai videoita, jotka ovat tuoneet näkyväksi toimintakeskuksen erilaista toimintaa ja nuorten tapahtumia. Uutisia on myös linkitetty Hapen Facebook-sivuille ja alkuvaiheessa IRC-gallerian sivuille. IRC-gallerian käyttö on kuitenkin pikkuhiljaa hiipunut sen suosion laskiessa myös nuorten keskuudessa. Kuvanjakopalvelussa Flickrissa on puolestaan taltioitu toimintakeskuksen toimintaa kattavasti valokuvien kautta. Videopalvelu Youtuben käyttö on ollut vähäisempää, mutta sielläkin on julkaistu toimintakeskuksen toimintaan liittyviä taltiointeja kuten klippejä Hapen avajaisista ja toiminnan käynnistämisestä.

Varsinaisia tavoitteita Hapen ulkoisten verkkosivujen kävijämäärille ei ole tarkemmin laadittu. Alle on koottu tarkempi taulukko (taulukko 3) kuukausittaisista käynti- ja kävijämääristä.

Taulukko 3. Hapen verkkosivujen kuukausittaiset kävijämäärät aikavälillä 1.2.2011–31.7.2012

Vuosi 2011	Käyntikertoja	Uniikkeja kävijöitä	Vuosi 2012	Käyntikertoja	Uniikkeja kävijöitä
helmikuu	3514	2300	tammikuu	4559	3410
maaliskuu	4972	3431	helmikuu	4224	3222
huhtikuu	4123	2909	maaliskuu	4341	3175
toukokuu	4656	2991	huhtikuu	4293	3077
kesäkuu	4007	2836	toukokuu	3867	2828
heinäkuu	2117	1509	kesäkuu	2970	2368
elokuu	4421	3180	heinäkuu	2013	1534
syyskuu	4759	3615			
lokakuu	4155	3077			
marraskuu	4126	3203			
joulukuu	3529	2844			

Taulukon pohjalta voi todeta, että käyntikerrat ovat pysyneet melko tasaisina, suurta kasvua tai laskua ei ole ollut havaittavissa. Sivuilla on ollut noin 4000 käyntiä kuukaudessa, kesäkuukausina käyttö on ollut vähäisempää. Sivuston ulkonäköä ja toiminnallisuutta parannettiin projektin aikana. Sivuston kehittäminen ja uudistaminen ei ole näkynyt kuitenkaan suoraan sivun kävijämäärien kasvuna. Projektin verkkotoimittajan mukaan erityisiä piikkejä on aiheutunut etenkin silloin, kun uutisia on linkitetty eteenpäin Hapen omien verkkopalveluiden ulkopuolelle. Tiedotuksen näkökulmasta yksistään toimintakeskuksen omiin verkkopalveluihin panostaminen ei ole riittävä tekijä, vaan tulisi miettiä myös muita keinoja, joilla toimintakeskuksen tunnettavuutta voisi lisätä.

Sosiaalisen median palvelut mahdollistavat sen, että nuoret voivat halutessaan jakaa viestejä eteenpäin omille vertaisverkostoille. Hapen Facebook-yhteisö on pikkuhiljaa kasvanut: 30.10.2011 sivulla oli 400 tykkääjää ja noin vuosi myöhemmin tykkääjien määrä oli 600. Suosituin ikäryhmä ovat olleet 13–17-vuotiaat. Nopea selailu muutamilla nuorisotilojen Facebook-sivuilla osoittaa, että Hapen Facebook-sivun tykkääjämäärät ovat pitkälti samansuuntaisia kuin muilla nuorisoasiainkeskuksen tiloilla, kun sitä suhteutetaan tilojen kokoon nähden. Varsinaisesti sivuston aktiivisuudesta kertoo enemmän Facebookin kävijäseurantatietoihin kuuluva ”puhuu tästä” luku. Se kertoo viimeisen 7 vuorokauden aikana sivun sisällön kanssa vuorovaikutuksessa olleiden henkilöiden lukumäärän⁷. Esimerkiksi 2.10.2012 Hapen Facebook-sivustosta puhui 21 henkeä.

Don Tapscott (2010) on korostanut sitä, ettei sosiaalisten medioiden käyttö itsessään riitä saamaan nuorten huomioita. Samalla tulee miettiä sitä, mitä ja miten nuorille viestitään: nuoria kiinnostavat asiat, jotka he kokevat itselleen merkityksellisinä tai joilla on heille henkilökohtaista arvoa. (Mt., 220, 236.) Myös nuorisotyöntekijät pohtivat haastatteluissa, että tärkeää olisi hyödyntää puskaradiota sekä löytää vaikuttajanuoret ja saada tietoa eteenpäin heidän kauttaan:

”Ehkä se on se sama mikä on aina ollu toimiva elikkä viidakkorumpu. Et sana menee kavereitten kautta ja silloinhan se tarkoittaa sitä, että pitäis löytää ne vaikuttajanuoret, jotka on tämmösiä mielipidevaikuttajia, tai jossain ryhmässä niitä, jotka laittaa sitä eteenpäin sitä asiaa tai löytää sellasia nuoria, jotka kuuluu joihinkin ryhmitty-miin missä se asia menis eteenpäin ja heidän kauttaan tiedottaa.” (Nuorisotyöntekijä)

Tärkeää olisikin pyrkiä innostamaan nuoria mukaan tiedonjakamiseen ja tuottamiseen, sillä tätä kautta tietoa toiminnasta saadaan levitettyä tehokkaammin myös nuorten omille vertaisryhmille. Tämä oli myös verkkopalveluiden kehittämisen alkuperäinen lähtökohta. Jotta palvelusta muodostuisi vetovoimainen nuorten kannalta nähtiin keskeisenä, että *”palvelu ei olisi kuollut”,* ja siellä tulisi julkaista *”nuoria kiinnostavia teemoja”*. Sivun itsessään ei nähty kiinnostavan ketään, vaan *”siinä pitää oikeasti olla jotain lisäarvoa tai ajanvietettä, sosiaalisia kontakteja”* ja *”dialogia”*. Lisäksi nähtiin tärkeänä, että palvelu tarjoaisi *”jotain semmosta erikoista, mitä muut ei tarjoa (...)* et siellä on joku nuorisotyöllinen konsepti siellä taustalla” ja että sivustoa tulisi *”miettiä siitä nuoren näkökulmasta, et mitä ne niinku haluaa.”* Muun muassa näillä termein haastatellut työntekijät määrittelivät sitä, millainen nuorille suunnattu palvelu parhaimmillaan olisi.

Hapen nettiareena luotiin kuitenkin pitkälti ulkoisen viestinnän näkökulmasta ja organisaatiolähtöisesti. Ulkoisella viestinnällä tarkoitetaan toimenpiteitä, joiden avulla organisaation tekemää työtä ja työn sisältöä tehdään tunnetuksi eri kohderyhmälle (Timonen 2011). Toimintakeskukselle luotiin verkkopalvelu, ei niinkään nuorten verkkopalvelua. Tähän oli organisaation sisällä selkeä tarve: uusi toimintakeskus tarvitsi kanavan tiedottaa tapahtumistaan ja tehdä toimintaansa tunnetuksi. Samalla projektin alkuperäinen idea nuorten julkaisuareenan luomisesta ja jäi kuitenkin vähemmälle huomiolle. Käytännössä nuorten osallistuminen toimintakeskuksen verkkopalvelukokonaisuuden suunnitteluun ja toteutukseen onkin jäänyt vähäiseksi.

Verkkopalveluun liitettiin vuorovaikutuksellisia elementtejä ja sosiaalisen median palveluja, jotka periaatteessa mahdollistavat kenen tahansa osallistumisen. Verkkopalvelussa julkaistuja uutisia, tapahtumamainoksia tai kuvia on ollut mahdollista jakaa ja kommentoida, mutta toistaiseksi suurin osa käyttäjistä on ollut sivustoilla passiivisesti viestien vastaanottajina. Ajoittain Facebook-yhteisösivulla on toki kommentoitu yksittäisiä asioita sekä nuorten että nuorisotyöntekijöiden taholta sekä peukutettu ja jaettu uutisia eteenpäin, mutta varsinainen keskustelu tai nuorten mielipiteiden tiedustelu on ollut vähäisempää. Facebook-sivun käyttö on kuitenkin aktivoitunut projektin edetessä: siellä on julkaistu tapahtumatiedotteiden lisäksi myös valokuvia ja muun muassa toimintakeskuksessa käyvien nuorten tekemiä musiikkivideoita. Toistaiseksi sosiaalisen median käyttö on kuitenkin ollut ennen kaikkea tiedotuksellista.

⁷ Vuorovaikutus voi olla sivujulkaisusta tykkääminen, jakaminen, kommentointi, seinälle kirjoittaminen tai tapahtumakutsuun vastaaminen.

HV: "Mikä sun mielestä on tää sosiaalisen median hyödyntäminen tai miten se näyttäytyy tässä projektissa, kun teillä lukee esimerkiksi esitteissä, että projektissa pyritään hyödyntämään sosiaalista mediaa?"

PT: "No siis tähän asti sosiaalista mediaa me ollaan hyödynnetty lähinnä facebookissa, missä nyt on mainostettu tai markkinoitu Hapen toimintaa, että se ei silleen oo ollu mitenkään kauheeen isossa roolissa. Et mikä nyt mielletäänkin sosiaaliseen mediaan. Et ei ne muut työkalut oo ollu kauheemmin ees käytössä. Et mä luulen, et se on sit vast jotain tulevaa. Et se on ollu lähinnä Facebookin kautta tapahtuvaa markkinointia aika pitkälle."

Sosiaalisen median palveluiden käyttöönotto, kuten yhteisösivun perustaminen Facebookiin, ei välttämättä johdakaan siihen, että palvelun käytöstä muodostuisi itsestään vuorovaikutteista, dialogista tai nuoria osallistavaa. Päivi Timonen (2011) on tuonut esille, että sosiaalisen median palveluiden käyttöönotossa tulisi huomioida sosiaalisen median luonne ja pohtia, mitä verkossa toimiessa viestinnällisesti tavoitellaan. Nuorisotilan yhteisösivu mahdollistaa samanaikaisesti palvelun käytön nuorisotyöllisenä ja ulkoisen viestinnän välineenä. Kumpikin ulottuvuus tulisi ottaa huomioon ja suunnitella niitä rinnakkain (mt., 152.) Mikäli halutaan vuorovaikutteista viestintää, vaatii se uudenlaista verkossa läsnäoloa, nuorten houkuttelua mukaan keskusteluun ja viestintäprosessien avaamista. Nuorten osallisuustutkimuksissa on puolestaan havaittu, että keskeistä ei ole tarjota ainoastaan uusia vaikuttamiskanavia, vaan pyrkiä myös eri keinoin motivoimaan ja innostamaan nuoria osallistumaan. Verkossa tätä voi tehdä esimerkiksi herättelemällä keskustelua ajankohtaisista nuoria kiinnostavista teemoista sen lisäksi, että verkossa julkaistaan organisaation toimintaa koskevia tiedotteita. Lisäksi erilaisten gallupien käyttö, kilpailut tai verkkopelit voivat osaltaan aktivoida nuoria sivuston käyttäjiksi (vrt. Berg, Gretschel ja Humppila 2011, 69–75).

Projektin työntekijöiden mukaan palaute Hapen verkkopalvelusta on ollut pääosin myönteistä. Toimintakeskuksen työntekijöiden keskuudessa verkkopalvelua pidettiin tärkeänä etenkin ulkoisen tiedotuksen ja toimintakeskuksen imagon luomisen kannalta.

"Sillä (projektilla) on ollut aika suurikin merkitys, ennen kaikkea niiden nettisivujen kautta, että onko se sitten, että kuinka paljon siellä nuoria käy tai ei, mutta tavallaan, sillä on ollut merkitys myös muille tai hapen työntekijöille semmoisena imagena, että minkälainen talo tää on, jollakin tavalla musta sillä on ollut aika merkittävä rooli siinä." (Nuorisotyöntekijä)

Toimintakeskuksen verkkopalvelu onkin auttanut tuomaan esiin talossa järjestettyä nuorten toimintaa ja lisäämään täten toiminnan tunnettavuutta. Toisaalta työntekijöiden keskuudessa esitettiin kritiikkiä nuorten roolin ohuudesta verkkopalvelun suunnittelussa sekä siitä, ettei verkkopalvelun kautta päästy varsinaisesti pilotoimaan sosiaalista verkkoratkaisua, kuten alkuperäisenä tavoitteena oli.

"Ne on tiedotussivut. Niissä kerrotaan, mitä talossa tapahtuu. Kyllähän nyt tiedotukselle verkkomaailmassa on tarvetta ja sitä on järkevää tehdä nykyään sosiaalisessa mediassa, mutta sit on hyvä, että on joku paikka mihin sen voi linkata, mihin voi kirjoittaa pidemmät jutut ja voi linkata, että lukekaa lisää täältä. Mut ei ne mitään muuta asiaa palvele, ne on vaan staattiset kotisivut." (Nuorisotyöntekijä)

Kokonaisuudessaan toimintakeskus Hapen verkkopalvelukokonaisuuden toimintalogiikka on muotoutunut keskitetyn viestinnän toimintamallille, jossa harva toimija viestii laajemmalle yleisölle kuin yhteiselle sisällöntuotannolle. Sisällöntuotannosta – juttujen teosta, valokuvien ottamisesta, linkityksistä Facebookiin – on vastannut pääasiassa verkkotoimituksellinen ryhmä, joka on koostunut projektin työntekijöistä ja harjoittelijoista sekä myöhemmin toimintakeskukseen erikseen palkatusta tiedottajasta.

Toisaalta toimintakeskuksen verkkopalvelu on toiminut oppimisympäristönä etenkin Myötätuulessa-projektiin osallistuneille opiskelijoille ja työllistetyille nuorille. Nämä nuoret ovat osallistuneet sivuston sovellussuunnitteluun ja sisällöntuotantoon, ohjelmoimalla, kirjoittamalla juttuja, kuvaamalla tapahtumia, tekemällä tapahtumamainoksia. Osaamisen leviämisen näkökulmasta tilanne on kuitenkin ongelmallinen, sillä harjoittelujakson jälkeen nuoret suuntaavat muualle eikä osaaminen jää tätä kautta organisaatioon.

Toimintakeskuksen verkkosivustoa on uudistettu hankkeen kuluessa. Päähuomio uudistuksissa on kiinnittynyt etenkin visuaalisiin, rakenteellisiin ja teknisiin elementteihin. Tärkeää olisi jatkossa kerätä palautetta myös sivuston käyttäjiltä sekä pohtia, miten saada enemmän näkyvyyttä myös nuorten omille ajatuksille ja media-teoksille.

4.2.2 KOKEMUKSIA YHTEISÖLLISEN VERKKOPALVELUN LUOMISESTA

Hapen verkkopalvelu on täyttänyt hyvin tehtävänsä toiminnan monipuolisena tiedotuskanavana, mutta haastavampaa on ollut luoda verkkopalvelua, jossa nuorilla ja nuorisotyöntekijöillä olisi aktiivinen rooli tiedon ja sisällöntuotannossa ja joka toimisi myös samalla uusien taitojen oppimisalustana. Millaiset tekijät ovat vaikuttaneet tähän?

Kyse on ensiksikin siitä, millaisia verkkopalveluja luodaan: koetaanko ne kohderyhmän näkökulmasta tarpeellisia tai mielenkiintoisina. Osallistumisen kannalta vaikutusta on myös sillä, onko verkkopalvelu sisällöltään ja rakenteeltaan sellainen, että se mahdollistaa tai innostaa käyttäjiä vuorovaikutteisuuteen ja tarjoaa matalan kynnyksen mahdollisuuksia osallistua sisällöntuotantoon. Toiseksi tärkeää on pohtia sitä, miten eri toimijoita sitoutetaan tai houkutellessaan mukaan verkkopalvelun käyttäjiksi ja kehittäjiksi. Onko käyttäjillä aidosti mahdollisuus vaikuttaa siihen, millaista palvelua luodaan? Kolmanneksi kyse on myös organisaatiotason kysymyksistä: rakenteista, toimintatavoista ja viestintäkäytänteistä. Yhteisöllisiä viestintää mahdollistavia verkon kanavia on helppo ottaa käyttöön, mutta yhteisöllisen viestintäkulttuurin luominen on monimutkaisempi kysymys.

Tässä luvussa avataan näitä kysymyksiä tarkemmin pohtimalla nuorisotyöntekijöiden motivoinnin ja nuorten tavoittamisen haasteita sekä nostamalla esiin tekijöitä, joita sosiaalisen median sovellusten käyttöönotossa on hyvä ottaa huomioon. Tarkemmin näitä teemoja avataan kahden tapaus esimerkin Blabla-verkkolehden ja Happiwikin luomisen kautta.

Työntekijöiden sitouttaminen

Projektissa haasteellisena koettiin erityisesti se, miten sitouttaa toimintakeskuksen työntekijät ja nuoret yhteisen palvelun rakentamiseen. Työntekijöiden perustehtävä oli nuorisotyön tekeminen, ja siitä viestimistä ei välttämättä koettu oman työn ytimenä. Nuoret puolestaan tulivat taloon osallistumaan siellä järjestettyyn toimintaan. Projektin työntekijöille tilanne näytti siltä, ettei kukaan ollut kovin kiinnostunut toimintakeskuksen verkkosivuista ja sisällöntuottamisesta sivuille.

”Sinänsä, jos mä mietin tätä ympäristöä missä me ollaan toimittu niin, et me saadaan sinne (Hapen verkkopalveluun) jotain sisältöä joltakin muulta kuin meiltä itseltä pikkuhiljaa niin se on ihan loistava juttu. Se kun mä tulin tänne, niin mulla oli jotenkin semmoinen tosi sinisilmäinen olo. Mä oon viestintäpuolelta itse, niin mulle on niin kuin itsestäänselvyys, että viestintä on tosi tärkeitä. Et se, että toiminta näkyy ja muuta, et se on ihan elintärkeä asia. Niin sit mä törmäsin sellaiseen ympäristöön missä se nuorisotyö on se tärkein. Ja se on hyvä, mutta tavallaan se nuorisotyöstä viestiminen ei ole millään lailla tärkeitä. Tämä on liian rankasti sanottu, mutta ei ollut sellaista valmista ilmapiiriä, et hei lähetääkö tekemään kaikki tätä nettiareenaa ja Hapen sivuja, vaan kaikilla oli niitä omia kanavia ja kaikilla oli ensinnäkin se oma toiminta. Se liittyy laajemminkin, se ei liity vain viestintään, vaan se liittyy siihen, että ollaanko värkkäämö, helsinki freedom records, hattumedia ja ollaanko narrin näyttämö vai ollaanko Happi. Ja me ei todellakaan oltu Happi. (...) Mut tämä miten mun työn kautta sen saa huomata oli se, että kukaan ei tuntunut olevan ihan hirveen kiinnostunut, että mitä siellä sivuilla on ja sinne sai ihmisistä nyhtää sitä tietoa.” (Projektin työntekijä)

Projektin kannalta haasteellinen tekijä oli se, ettei toimintakeskuksen katon alle muodostunut alusta lähtien vahvaa yhdessä tekemisen kulttuuria eri toimijoiden kesken. Toimintakeskukseen sijoitettiin erilaisia nuorisotyön toimintamuotoja kuten nuorten teatteriryhmä, nuorten media, pelitalo ja Nuorten Ääni -toimitus. Näistä toiminnoista vastaavat työntekijät lähtivät taloon muutettuaan kehittämään erityisesti omaa toimintaansa, omaa nuorisotyöllisen erikoisosaamisen alaa. Myötätuulussa-projekti sijoittui toimintaympäristöön, jonka yhteisiä toimintatapoja ja rakenteita oltiin vasta luomassa. Tämä vaikutti myös projektin tavoitteiden edistämiseen.

Hanke lähti liikkeelle siitä, että ensin luotiin verkkopalvelun pohja ja tämän jälkeen tiedotettiin toimintakeskuksen työntekijöille mahdollisuuksista osallistua sivujen tekoon. Sivuja esiteltiin toimintakeskuksen yhteisissä kehittämissäpäivissä, jaettiin ohjeita ja tunnuksia sivujen päivittämiseen, annettiin yksilöohjausta sekä luotiin viestinnällisiä käytänteitä siitä, miten tieto eri tapahtumista saataisiin sivuille mahdollisimman helposti. Muutamat nuorisotyöntekijöistä innostuivatkin itse päivittämään tietoa omasta toiminnastaan suoraan sivustolle. Myös osa nuorista ja nuorten ryhmistä, jotka ovat järjestäneet Hapessa tapahtumia, ovat vastanneet tapahtumiensa tiedottamisesta ja käyttäneet Hapen sivuja yhtenä kanavana. Projektilta on ollut mahdollista saada apua tiedotteiden ja mainosten teossa, verkkokirjoittamisessa, videoiden ja valokuvien liittämässä sivuille sekä julkaisujärjestelmän käytössä. Sitä, mitä muuta yhteinen sisällöntuotanto voisi käytännössä tarkoittaa kuin tiedon välittämistä järjestettävästä toiminnasta, oli kuitenkin vaikea hahmottaa. Tiedotuksellisen vastuun keskittämistä erikseen tehtävään nimetyin työntekijän harteille pidettiin puolestaan työnjaon näkökulmasta toimivana ratkaisuna. Pääasiassa verkkopalvelun pyörittämisen vastuu jäikin projektin harteille, mikä oli kuitenkin projektin tavoitteiden eli mediaosaamisen vahvistamisen kannalta ongelmallista.

”Verkkotoimituksen arkipäivä koostuu niin nettiareenan suunnittelu- ja kehitystyöstä, kun käytännön toimitustyöstä, joka sisältää muun muassa Hapen tapahtumista toimittamista, sosiaalisessa mediassa toimimista ja juttujen kirjoittamista. Nämä työt jakautuvat verkkotoimittajan ja assistentin kesken. (...) Suurin osa tapahtumapuffeista tai valokuvareportaaseista tehdään toistaiseksi verkkotoimituksen toimesta.” (Projektitiedote 2/2010)

Osaltaan työntekijöiden innostusta yhteisen verkkoareenan luomiseen laimensi se, että monilla toimijoista oli jo käytössään erilaisia verkon kanavia, esimerkiksi omat koti-, blogi-, Facebook- tai Myspace-sivut, joiden kautta pitää yhteyttä ”omiin” nuoriin. Uudet verkon yhteisölliset palvelut mahdollistivat itsessään matalan kynnyksen väyliä kontaktien luomiseen ja nuorille tiedottamiseen. Verkkopalvelun tarvetta tarkasteltiin pitkälti oman toiminnan näkökulmasta, ja näyttikin siltä, ettei Hapen nettiareenan luomisesta muodostunut eri toimijoiden yhteistä projektia.

Verkkopalvelua suunniteltaessa olisikin tärkeä löytää yhteinen tarve, jonka palvelu auttaa toimijoita täyttämään, jotta eri käyttäjien kiinnostus palvelua kohtaan heräisi. Toimintakeskus Hapessa tämä olisi tarkoittanut esimerkiksi eri toimijoiden tarpeiden systemaattisempaa kartoittamista jo palvelun suunnitteluvaiheessa. Yksilötason ohjauksen kautta voidaan vaikuttaa yksittäisten työntekijöiden motivaatioon, mutta yhteisten toimintatapojen muuttaminen vaatii usein oppimista työyhteisön tasolla. Tämä puolestaan edellyttää sitä, että luodaan riittävästi aikaa ja paikkoja koko työyhteisen yhteisille tapaamisille, joissa voidaan ideoida ja suunnitella yhteistä palvelua eteenpäin. Myötätuulesa-projektissa verkkopalvelua ja osaamisen tukea alettiin lopulta kehittää enemmän yksittäisten toimintojen tarpeista käsin ja hajautetulla mallilla.

”Mutta sitten alettiin käydä yksitellen jokaisen toiminnon luona. Päätettiin, että me ei kuitenkaan saada Hapen sivujen kautta kaikkia mukaan, koska täällä on omat toimijansa. Päätettiin, että se oli liian idealistinen lähtökohta, ja sen sijaan tuetaan niiden jokaisten sivuja. Et me tuetaan niiden sivuja, ja että ne löytyy linkkinä sieltä Hapen sivuilta. Se tuntuu siltä mallilta. Kokeiltiin näitä kahta ensin ja sitten päädyttiin, että täytyy kuitenkin mennä sen mukaan mitä nämä itsekin pitää mielekkäänä.” (Projektin työntekijä)

Verkkopalvelun toimintamalliksi onkin muotoutunut se, että Hapen sivuilla tiedotetaan toiminnoista yleisesti sekä uutisoidaan järjestetyistä tapahtumista ja ajankohtaisista asioista. Sivuilta löytyvät linkitykset kunkin toiminnon omille verkkosivuille tai vastaaville. Useimmilla toiminnoista on myös käytössä omat Facebook-yhteisösivut, osalla myös omia Youtube-kanavia tai muita sosiaalisen median sovelluksia. Näiden kanavien kautta työntekijät tiedottavat toiminnastaan ja viestivät nuorten kanssa. Vuonna 2011 Hapen toimijoilla oli yhteensä 35 verkkoyhteisöä, ja yhä suurempi osa tapahtumien suunnittelusta ja toimintojen markkinoinnista siirtyi sosiaaliseen mediaan (Nuorisoasiainkeskuksen toimintakertomus 2011). Projekti on tarvittaessa avustanut työntekijöitä erilaisten audiovisuaalisten tuotosten muun muassa esitteiden, videoiden, valokuvien teossa ja verkkojulkaisemisessa.

Tapaus Happiwiki

”Se oli semmoinen kaunis ajatus avoimuudesta, mikä siihen wikiin liittyi alunperin.” (Nuorisotyöntekijä)

Myötätuulessa-projektin aikana pyrittiin hyödyntämään erilaisia sosiaalisen median palveluita myös toimintakeskuksen yhteisöviestinnän sekä osaamisen ja tiedon jakamisen tukena. Happiwiki (<http://happi.nettiareena.fi/wiki/index.php/Etusivu>) on esimerkki tästä. Tässä wikin käyttöä tarkastellaan siitä näkökulmasta, miten se voi tukea nuorisotilan yhteisöviestintää, ja toisaalta, millaisia seikkoja sosiaalisen median sovellusten hyödyntäminen edellyttää työyhteisöltä. Toimintakeskus Hapen visiona on toimia nuorten kulttuuritalona, jossa nuoret itse voivat toteuttaa haluamiaan asioita ilman, että työntekijät tekevät niitä nuorten puolesta. Tällaisen nuorisolähtöisen toiminnan tukeminen edellyttää myös organisaatiolta joustavia rakenteita, jotka mahdollistavat nuorten ajatusten kuulemisen ja näihin reagoimisen.

Wikit ovat verkkosivustoja, joiden sisältöä käyttäjät voivat muokata haluamallaan tavalla. Muutosten tekemisen yksinkertaisuuden ja nopeuden vuoksi wikejä on pidetty erityisesti tehokkaana yhteisöllisen kirjoittamisen työkaluna. Wikien käyttö sekä ulkoisessa viestinnässä että sidosryhmäviestinnässä on yleistynyt niin yksityisen kuin julkisen sektorin toimijoiden joukossa (Timonen 2011, 155.) Toimintakeskuksessa käyttöön otettiin avoin mediawiki. Wikin luomisen lähtökohtana oli toisaalta ajatus avoimuudesta: tuomalla toimintaan liittyvät suunnittelu- ja kokousasiakirjat esille verkon avoimelle alustalle kuka tahansa voisi seurata toiminnan kehittämistä ja ottaa tähän halutessaan kantaa. Ajatus liittyy yleisempään periaatteeseen kunnallisten palveluiden läpinäkyvyydestä. Kuntalaisilla on oikeus tietää, mihin yhteisiä verorahoja käytetään ja miten niillä tuotetaan julkisia palveluita. Toisaalta wikin käyttöönottoa siivitti ajatus matalan kynnyksen osallistumisesta tiedon tuottamiseen. Nähtiin, että wiki voisi toimia toimintakeskuksen nuorten ja työntekijöiden yhteisenä toiminnan suunnittelun apuvälineenä. Se mahdollistaisi erilaisten ryhmädokumenttien, kuten toimintasuunnitelmien, muokkaamisen ajasta ja paikasta riippumatta. Parhaimmillaan wikialustat voivat toimia tällaisena informaalin osallistumisen kanavana. Toistaiseksi wikien käyttö nuorisotyön kentällä on kuitenkin ollut melko vähäistä.

Happiwiki otettiin käyttöön toimintakeskuksessa toiminnan käynnistyessä osana Hapen verkkopalvelukokonaisuuksia. Pyrkimys oli muodostaa siitä koko työyhteisön yhteinen alusta. Alusta lähtien sitoutumisen asteet kuitenkin vaihtelivat ja wikin käyttöä myös vastustettiin työntekijöiden suunnalta. Ajatus avoimuudesta, ja etenkin erilaisten kokousasiakirjojen laittaminen julkiseksi, herätti osassa työntekijöissä hämmennystä. Epäselvää oli, mitä asioista voitaisiin laittaa julkisiksi, mitkä olisivat puolestaan salassa pidettäviä.

”Sen uuden (verkkosovelluksen) tuominen koko talon tasolle ilman sellaista, et se tulis ylhäältä annettuna, niin se ei taas ole onnistunut myöskään kaikilla kohdin. On selkeää vastustusta et me ei haluta tuota käyttää. Et jos meidän työpaikkapalaverit on wikissä, niin meidän yksityisyys ja meidän asiakkaitten yksityisyys saattaa vaarantua. Siinä on ihan oikeasti hyviäkin kysymyksiä minkä takia sen käyttöä vastustetaan.” (Projektintyöntekijä)

Erilaisten sosiaalisten median palveluiden nuorisotyölliseen käyttöön liittyy monia eettisiä kysymyksiä, kuten yksityisyydensuojakysymykset, joista on tärkeä keskustella yhteisesti työyhteisön sisällä. Selkeät ohjeet, joissa kerrotaan minkälaisia tietoja verkkoon voi laittaa, voivat osaltaan helpottaa uusien työkalujen käytössä. Toisaalta kyse ei ollut ainoastaan ohjeistuksista ja niiden puutteesta, vaan laajemminkin uudenlaisen toimintakulttuurin omaksumisesta. Julkisen sektorin toimintatapaa kuvataan usein byrokraattiseksi. Byrokraattista organisaatiota luonnehtivat pitkälle viety työnjako, hierarkia, pysyvyys ja säännöt (ks. Bauman 1997). Tällaisissa ympäristöissä tiedon tuottaminen ja viestiminen on usein viranomaisvetoista ja ylhäältä päin säänneltyä. Asiat halutaan esittää organisaation kannalta positiivisessa valossa. Sosiaalisen median toimintalogiikka perustuu vastakkaiseen toimintalogiikkaan: avoimuuteen, reaaliaikaisuuteen, matalaan julkaisukynnykseen, käyttäjien osallistumiseen sisällöntuottamiseen ilman ulkopuolisen tahon suorittamaa etukäteisvalvontaa. Kunnallisen organisaation hyödyntäessä sosiaalisen median sovelluksia kyse ei olekaan ainoastaan välineen käytön oppimisesta, vaan laajemmin uudenlaisen toimintalogiikan omaksumisesta.

”Kyl se avoimuus sinänsä sekin oli jo kaupungin työntekijöille aika vieras. Mä kävin monta monta semmoista keskustelua, mitkä liittyi siihen, että eihän me voida laittaa näitä asioita avoimiksi. Ai miksette voi? No kun näissä puhutaan rahasta. (...) Se on joku semmoinen ihmisten, tai semmoisten ihmisten juttu, jotka on tottuneet toimimaan byrokraattisessa ympäristössä, jotka on pidempään kaupungilla töissä niin niille on ihan hirvee kynnys laittaa asioita julkisiksi. Se on niille tapa suojata omaa persastaan myös se, että muut ei tiedä mitä ne tekee, eikä varsinkaan niin, että asiakkaat tietää mitä ne tekee. (...) Koska se tavallaan oikea mentaliteetti olis se, että tää nyt meni niinkun meni, ja koitettiin tehdä hyvä ja se saattoi mennä pyllylleen, mutta sehän on ihan yleistä tietoa, et jos se meni pyllylleen. Joku voi antaa meille kommenttia, et se meni pyllylleen ja sit voi tehdä ens kerralla paremmin. Niin se kuuluis tehdä, mut sit mennään siihen, et halutaan piilottaa mahdollinen tehty virhe.” (Nuorisotyöntekijä)

Wikiä on projektin aikana käytetty Hapen nuorista koostuvan hallituksen työalustana. Lisäksi yksittäiset toimintakeskuksen toiminnot ovat käyttäneet sitä pääasiassa tiedonjaon ja hallinnan välineenä. Wikiin on tallennettu etenkin erilaisia kokousmuistioita, toimintojen kuvauksia, ohjeita ja suunnitteluasiakirjoja, joiden kautta on pystynyt seuraamaan asioihin liittyvää päätöksentekoa ja toiminnan kehittymistä. Myötätuulessa-projektilta on saanut tarvittaessa ohjausta wikin käytössä ja käytön tukemiseksi on luotu myös kirjallinen ohjeistus.

Myötätuulessa-hankkeessa wikiä oli tarkoitus hyödyntää myös nuorisotyöntekijöiden oppimista tukevana alustana. Ajatuksena oli koota wikiin nuorisotyöntekijöiden ja nuorten mediataitoja tukevaa materiaalia sekä kerätä yhteen nuorisotyöntekijöiden kokemuksia median ja verkon käytöstä. Projektin ensimmäisen toimintavuoden aikana wikiin koottiin monipuolisesti erilaista sisältöä, kuten harjoittelijoiden oppimispäiväkirjoja, mediakasvatuslinkkejä, erilaisia ohjeistuksia sekä kehittämispöytäkirjoja. Toisen vuoden aikana wikin käyttö tässä tarkoituksessa alkoi kuitenkin hiipua. Siitä muodostui etenkin projektin kokousmuistioiden tallennuspaikka. Tutkimuksen kannalta wiki on osoittautunut erinomaiseksi kanavaksi seurata hankkeen edistymistä. Se on osaltaan edistänyt hankkeen läpinäkyvyyttä ja tiedon kulkua.

Wikin käyttö oppimista tukevana alustana olisi edellyttänyt yhtäältä sitä, että wikiin olisi tallennettu säännöllisesti ja jäsenellisesti myös erilaista oppimista tukevaa materiaalia, toisaalta taas sitä, että nuorisotyöntekijät olisivat kokeneet wikin tarpeellisena työn kehittämisen välineenä ja heitä olisi myös motivoitu tiedon hyödyntämiseen ja jakamiseen. Wikistä ei kuitenkaan lopulta muodostunut yhteistä toimintakeskuksen nuorten ja nuorisotyöntekijöiden jakamaa verkkoympäristöä, vaikkakin yksittäiset ryhmät ja toiminnot ovatkin sitä säännöllisesti käyttäneet. Wikin käytöstä onkin toimintakeskuksessa pääosin luovuttu ja siirrytty käyttämään jo olemassa olevia kaupungin sisäisen viestinnän kanavia. Ne eivät kuitenkaan vastaavalla tavalla ole kaikille avoimia.

”Se olis vaatinut toimittamista se wikin sisältö. Se olis vaatinut ihmisten kouluttamista sen käyttöön, mut se jäi vähän semmoiseksi puolivillaiseksi. Se oli vähän niinkun epäselvä se tavoite ylipäättänsä, et mitä sen kanssa oli tarkoitus tehdä, ja sitten aika nopeesti sen jälkeen ne päätyi Hapessa siihen, että ne ei enää halunnut käyttää sitä enää ollenkaan, koska se oli ollut vaikeeta se käyttö siihenkin asti. Ne siirtyi käyttämään takaisin noita intran palveluita.” (Nuorisotyöntekijä)

Wikin käyttöön liittyikin käytännössä monenlaisia haasteita. Osa työntekijöistä koki sovelluksen käytön teknisesti vaikeana. Osalle oli vaikea hahmottaa tiedon rakentumista wikissä: wikiä käytettiin sekavalla tavalla, mistä johtuen tiedon koettiin hukkuvan sinne. Osa puolestaan piti palvelua ulkonäköisesti ankeana. Lisäksi samanaikaisesti käytössä oli useita sisäisen viestinnän kanavia: oli tarve selkeyttää käytäntöjä ja sitä, missä viestitään mistäkin asiasta ja millä tavalla.

Otala ja Pöysti (2008) ovat havainneet, että usein verkkosovellusten tekniseen toteutukseen resursoidaan rahaa ja aikaa, mutta käyttöönoton tuki unohtuu. Heidän mukaansa aikaa tulee varata sekä palvelun käytön opeteluun että itse sovelluksen käyttöön osana työtä: jos oletetaan, että työntekijä opettelee käytön ja käyttää wikiä oman työn ohessa, ei tuloksia välttämättä synny. Kun huonosti opetellulla ohjelmalla ei tunnu säästyvän aikaa tai sen käytön tuoma lisäarvo ei näy työssä, voi työntekijä alkaa vieroksua koko ohjelman käyttöä. (Mt., 89.) Merkittävä vaikutus wikien käyttöönotossa on myös johtamisella. Jos johto ei sitoudu wikin käyttöön tai huomioi wikin kautta tulevia ehdotuksia, eivät myöskään työntekijät motivoitu soveltamaan niitä. (Mt., 125.)

Verkon uusien sovellusten käyttöönotto ei ole itseisarvoista, vaan sovellusten hyödyntämistä tulisi tarkastella siitä lähtökohdasta, miten ne auttavat työn toteuttamisessa. Jotta verkon työvälineiden käyttö olisi tarkoitukseenmukaista ja hallittua, on hyvä suunnitella tarkemmin, mitä tarkoitusta varten palveluita otetaan käyttöön. Jotta työntekijä käyttäisi wikiä, sille tulee olla selkeä tarve. Uusien verkon työkalujen käyttöönotto vaatii aktiivisuutta sekä työntekijöiltä että organisaatiolta. Työntekijöiltä se vaatii innostusta ja halua kokeilla uusia työkaluja, organisaatiolta puolestaan motivointia ja kannustusta yhteisen tiedon tuottamiseen. Tärkeää on myös tarvittaessa tukea työntekijöitä uusien työkalujen hallinnassa esimerkiksi koko työyhteisön yhteisten koulutusten kautta.

Nuorisotyöntekijöiden lisäksi tärkeää on myös innostaa ja tukea nuoria verkkosovellusten käytössä. Nuorille tulee syntyä kuva siitä, että heidän ääntään todella halutaan kuulla ja että yhteisellä tiedontuotannolla on vaikutusta toiminnan kehittämiseen. Verkossa toimiminen ei itsessään synnytä tätä tunnetta. Kyse on viime kädessä siitä, että nuoret kokevat kuuluvansa yhteisöön, jonka toimintaan he haluavat ja kokevat voivansa vaikuttaa. Toimintakeskuksen verkkoviestinnän kehittämisen kannalta haasteena oli etenkin se, että nuoret kiinnittyivät yksittäisiin toimintoihin, mutta koko toimintakeskuksen yhteisöllisyyttä oltiin vasta rakentamassa.

”Jos olis oikeasti toimiva yhteisöllisyys, niin mä luulen, että siinä olis potentiaalia. Mut esimerkiksi Hapessa ei vielä nuorten kanssa ollut niin toimivaa yhteisöllisyyttä, että niitä olis esimerkiksi hirveesti kiinnostanut käydä siihen wikiin tutustumassa. Jotkut pienryhmät on käyttänyt sitä hyvin, mutta ihan sielläkin vain sen pienryhmän kesken, et sillä ei ole ollut semmoista laajempaa sosiaalista rinkiä, jotka olis käyneet sen kautta keskustelua. Et se wiki ei ole semmoinen ihmejuttu, mikä loisi sen sosiaalisen yhteisön siihen, vaan se on hyvä työkalu, jos sellainen on. Eikä semmoista ihme työkalua olekaan, mikä sen tekisi ihmisten puolesta sen yhteisön mihinkään asiaan. (Nuorisotyöntekijä)

Verkossa yhteisön muodostuminen ja toimivuus on yhtä tärkeää kuin kasvokkainkin. Preecen (2000) mukaan verkkoyhteisö koostuu toistensa kanssa vuorovaikutuksessa olevista ihmisistä, joilla on yhteinen tavoite tai kiinnostuksen kohde, joiden vuorovaikutusta ohjaavat sovitut normit, rituaalit ja säännöt ja joiden sosiaalinen vuorovaikutus tapahtuu tietotekniikan välityksellä. Usein verkkotoiminta ja kasvokkainen toiminta linkittyvät toisiinsa, kuten esimerkiksi kehitettäessä nuorisotilan verkkotoimintaa. Yhteisöviestinnän kehittäminen ei palaudukaan tällöin yksistään viestintää mahdollistavien välineiden käyttöön, vaan myös siihen, että samanaikaisesti kehitetään itse yhteisörakenteita toimivammiksi.

Nuoret mukaan kehittämiseen – verkkolehti Blabla

”On semmoinen niinkun mielikuva, että nuoret pitää saada mukaan siihen nettisivujen tekemiseen, mut kukaan ei oikein tiedä, että miten se käy päinsä ja miten niitä nuoria oikeesti saadaan. ” (Projektintyöntekijä)

Projektin yhtenä päämääränä oli tukea nuorten mediatoimijuutta tarjoamalla nuorille paikkoja verkkosivujen suunnitteluun ja toteuttamiseen. Haasteena oli kuitenkin se, miten saada nuoria osallistettua verkkopalvelun kehittämiseen. Hankkeen aikana pohdittiin, että välttämättä organisaatiolähtöinen tiedottaminen ja nuorten omaehtoinen verkkojulkaiseminen eivät mahdukaan yhden ja saman sivuston alle. Tästä johtuen projektin aikana alettiin suunnitella Hapen ulkoisten verkkosivujen ohella erillistä nuorille suunnattua sivustoa. Ajatus oli luoda verkkolehtimäinen alusta nuorten omien juttujen julkaisukanavaksi. Toiminnan tavoitteena oli toisaalta innostaa vapaaehtoisia nuoria kokeilemaan journalistista työskentelyä, toisaalta antaa nuorisosiainkeskukselle julkaisukanava nuorten tuottamalle materiaalille. Verkkolehdestä oli tarkoitus julkaista niin tekstiä, kuvaa, ääntä kuin videotakin nuorten omien ideoiden pohjalta. Suunnitelmana oli muodostaa säännöllisesti kokoontuva nuorten toimitus, joka koordinoisi verkkolehden toimintaa, ideoisi sisältöä ja innostaisi sekä avustaisi muita toimittamisesta kiinnostuneita nuoria. Samalla toimitus tuottaisi itsekin materiaalia verkkolehteen. Sivustolle voisivat tuottaa sisältöä toisaalta Hapessa käyvät nuoret, aluksi Hapessa toimivan kesätoimituksen sekä projektin käynnistämisen matalan kynnyksen mediaklubitoinnin kautta, mutta jatkossa tarkoitus oli aktivoida myös muiden nuorisotalojen nuoria mukaan juttujen tekoon.

Verkkolehden ideointiin, suunnitteluun ja toteutukseen osallistui säännöllisesti kolme nuorta sekä nuorisosiainkeskuksen ja projektin työntekijöitä. Suunnittelukokouksia pidettiin kevään 2010 aikana. Alusta julkaistiin kesällä 2010 ja se sai nimekseen Blabla. Verkkolehden kehittämiseen osallistuneet nuoret kokivat suunnitteluprosessiin erittäin mielenkiintoisena. Heidän puheissa korostui kirjoittamis- ja ohjelmointitaitojen kehittämisen lisäksi erityisesti yhdessä toimimisen merkitys. He kertoivat oppineensa, millaista on tehdä työtä ammattilaisten kanssa oikeassa verkkoprojektissa. Se nähtiin merkityksellisempänä kuin esimerkiksi kuvitteellinen kouluprojekti. Tärkeänä nuoret pitivät sitä, että heidän mielipiteitään on kuunneltu ja he ovat päässeet vaikuttamaan ja osallistumaan uuden toiminnan suunnitteluun ja toteuttamiseen.

”Et harvoin tommoseen pääsee matkaan, et normaalisti, jos menee toimittajaks jonnekin lehteen niin se lehti on jo ollu olemassa kauan aikaa sitte, eikä siihen pääse yhtään vaikuttamaan, et miltä se näyttää ja minkälaiset kategoriat siellä on tai jotain tommosta. Niin on se opettanu. Ja sit just tommosta ryhmätyöskentelyä tai just et on eri alojen asiantuntijoita ja sit silleen kokoonnutaan yhteen ja käydään miettimään juttuja. Et on niitä, jotka tekee grafiikkaa ja niitä jotka koodaa ja niitä jotka kirjottaa ja tekee muuta sisältöä. Sit se, et miten toimitaan semmosissa ryhmissä, joissa on useamman alan edustajia tavallaan.” (Nuori)

Nuorten kokemusten pohjalta voi todeta, että on tärkeää, että nuorisotyössä tarjotaan nuorille mahdollisuuksia osallistua myös toimintojen suunnitteluun ja kehittämiseen yhdessä aikuisten kanssa. Verkkopalveluiden osalta ei ole kyse siitä, että nuoria kiinnostaisi vain passiivinen sivustojen kuluttaminen (vrt. Cavén-Pöysä, Sihvonen ja Kangas 2007).

”Onhan se hienoa, että nuorisotyötä tekevät saa nuoria myös muuhunkin mukaan, kun pelkästään silleen, että me järjestetään teille ohjelmaa, tulkaa mukaan. Vaan siinä on se, että saadaan tätä, että nuoret tekee nuorille juttua. On se musta mukavaa ja on se silleen... tai itse justinsa tykkään siitä, että pääsee itse tekemään ja ei pelkästään tule valmiille leireille, vaan et pääsee suunnittelemaan, että mitä tää nuorisosiainkeskus tekee nettisivujen puolesta.” (Nuori)

Kun verkkolehden julkaisualusta oli saatu valmiiksi, huomattiin, että uusia nuoria olikin vaikea tavoittaa. Syksyn 2010 aikana nuorista koostuvaa toimituskuntaa ei saatu kasaan ja lehden pyörittäminen jäi pääasiassa projektin työntekijöiden varaan.

”Perustettiin nuorten sivut. Ei ne nuoret lähtenyt sitä pyörittämään. Ei voi pyörittää aikuiset nuorten sivuja.” (Projektintyöntekijä)

Harmillisesti verkkolehti BlaBla jäi vain lyhyen ajan kokeiluksi, eikä se ei saanut tuulta purjeisiinsa. BlaBla-verkkolehden toiminta lopetettiin sellaisenaan alkuvuodesta 2011 ja lehden sisällöt siirrettiin nykyiselle Hattumedia-sivustolle. Se on osa toimintakeskuksen nuorille tarjoamaa mediatoimintaa.

Onkin tarpeen tarkemmin pohtia, mistä tarpeista verkkolehti lähti liikkeelle ja mihin nuoria pyrittiin toiminnan myötä osallistamaan. Anu Gretschel (2011) on tutkinut nuorten osallisuutta eli toimija- ja päättäjäpositioiden muotoutumista nuorisotalojen kontekstissa. Hänen mukaansa nuorten osallisuuden mahdollistamisessa kulkee rinnakkain kaksi prosessia. Ensinnäkin kyse on nuorten toimijuuden mahdollistamisesta tarjoamalla erilaisia tehtäviä ja tilaisuuksia nuorille. Nämä voivat olla avoimia tai valmiita tehtäviä, joihin nuoret voivat tarttua. Toisaalta kyse on nuorten position vahvistamisesta myös vallan jakamisen näkökulmasta. Tällöin nuorille annetaan osa päätöksenteko- ja toimenpidevallasta kysymyksissä, joista aiemmin ovat päättäneet yksin yhteisön aikuiset.

Verkkolehden osalta ilmiselvänä tavoitteena oli tarjota nuorille median tekemisen paikkoja. Toisaalta nuoria pyrittiin myös kannustamaan mukaan päätöksentekoon, kuitenkin rajatusti, nuorten oman vertaisjulkaisun osalta. Voidaan kysyä, miksi verkkosivujen suunnittelusta innostuneita nuoria ei kannustettu mukaan toimintakeskus Hapen verkkopalvelun kehittämiseen sen sijaan, että heille lähdettiin luomaan omaa verkkokanavaa.

HV: "Mä mietin just sitä kanssa tästä BlaBlasta, et miksi tämä on jotenkin rajattu, kun te ootte suunnittelemassa tätä laajempaa nettiareenaa, jossa periaatteessa pitäisi olla erilaisia mahdollisuuksia myös nuorten julkaista omia juttuja ja yhteisöllisesti tuottaa sisältöjä niin miksi tähän on perustettu viereen Blabla, rajattu nuorten oma kanava, että mistä se idea lähti? Miksi sitä ei jotenkin integroida siihen Hapen nettisivuihin vaikka?"

PT: "No itseasiassa täs on... tän ongelma... et erilaisia luonnostelmia mitä me ollaan tehty niin ensinnäkin olisi toive, et meillä olisi joku julkaisukanava (joo). Et meillä ei ole ollut sitä, kun vasta viime keväänä, se Blabla, et me saadaan niille näkyvyyttä tavallaan niille nuorten teoksille.

HV: "Onko se lähtenyt nuorista itsestään vai henkilökunnan toimesta?"

PT: "No se on.. niinkun nuoret... no niin tää on se et... Mä en oikeestaan edes tiedä enää missä kohtaa me mennään, että et nuorten Blablasta, et voihan se nuori laittaa vaikka sen videonsa itse Youtubeen ja se ei ole mikään ongelma, mutta sitten kun ollaan puhuttu, että voisi laittaa Hapen sivuille niitä niin sitten Happi on kuitenkin tämän talon tiedotuskanava. Ja jos on video, joka on tehty vaikka Hietsun rannalta, sehän ei liity tähän taloon mitenkään, niin sen takia on itse todettu, että on sellainen tarve, et ihan sen käytännön työn kautta se tarve tullut, et pitäisi olla joku kanava mihin julkaista."

Taustalla olivat projektin ja toimintakeskuksen määrittelemät tarpeet ja puitteet: nähtiin, että nuorten omille töille tarvitaan erillinen julkaisualusta. Toimintakeskuksen verkkosivut puolestaan määriteltiin viralliseksi toimintakeskuksen tiedotuskanavaksi, jossa tiedottaminen tapahtuu viranomaisvetoisesti. Erilaisilla aikuisten luomilla rajauksilla, sillä mitä missäkin verkkosivulla voidaan tai ei voida julkaista, voidaan rajata myös nuorten osallistumismahdollisuuksia tai luoda niille ylhäältä alaspäin tulevia puitteita.

Philippa Collinnin mukaan (2008) verkkoa voidaan käyttää osallistumisen välineenä joko formaalisti tai informaalisti. Formaaleissa menetelmissä nuoret osallistuvat aikuisten säättämässä puitteissa. Tästä esimerkkinä on sisälöntuottaminen työntekijän valvonnassa – kuten nuorisotyön nuorille luomalla alustalla – tai keskustelu suljetuilla verkkoareenoilla. Informaali vaikuttaminen nousee puolestaan nuorten omasta toiminnasta, eikä se rakennu vastaavalla tavalla aikuisten säättämiin rakenteisiin. Tästä esimerkkinä Collinn (2008, 532) nostaa esiin tiedon tuottamisen wiki-alustoilla, keskustelun avoimilla verkon foorumeilla tai palautteen annon verkon välityksellä. Verkkoa on siis mahdollista hyödyntää erilaisista lähtökohdista käsin. Kiilakoski ja Taiponen (2011, 83) ovat korostaneet sitä, että myös nuorisotyön kentällä tulisi pohtia, miten voitaisiin tukea nuorten omaehtoista verkkotoimijuutta – luoda alhaalta-ylös-rakenteista osallisuustoimintaa. Tällöin toimintaa ei ole aina tarkoituksenmukaista sitoa aikuisten luomiin puitteisiin.

Yhtenä haasteena projektin kannalta on ollut verkon toimintaympäristön muutos. Verkko nyky muodossaan tarjoaa jo matalan kynnyksen paikkoja nuorille julkaista omia tuotoksiaan kanavilla, jotka lähtökohtaisesti tavoittavat laajemmin vertaisia (esim. Youtube, blogialustat, Flickr, Facebook). Mikäli tavoitteena on nuorten mediatoimijuuden tukeminen, onkin hyvä pohtia tarkemmin, mistä suunnasta ja lähtökohdista tätä lähdetään tekemään: julkaisualustan luomisesta vai nuorten toiminnan tukemisesta. Nuorten näkökulmasta omien tuotosten julkaiseminen nuorisotyön kanavilla ei välttämättä ole se tekijä, mikä motivoi osallistumaan toimintaan. Tutkimusta varten haastatellut nuoret (N = 7) pitivät tärkeänä, että nuorille on olemassa paikkoja, joissa he voivat saada ohjausta ja tukea omien mediaprojektien teossa. Tärkeinä toimintaan liittyvinä elementteinä nousivat esiin: toimivat välineet, yhdessä tekeminen, ammattimainen ohjaus ja aikuiskontaktit sekä mahdollisuus omien taitojen kehittämiseen ja kokemuksen kartuttamiseen.

Kotilainen ja Rantala (2008) puolestaan nostavat tutkimuksessaan esiin kolme tekijää, jotka ovat keskeisiä yhteiskunnallisen ja kulttuurisen osallistumisen edistämiseen tähtäävässä nuorille suunnatussa mediakasvatustoiminnassa. Nämä ovat oppimisyhteisön muodostaminen, mediavaikuttaminen toimintana ja mediajulkisuuden myötä rakentuvat yleisöt. Oppimisyhteisöllä he viittaavat nuorten vertaisryhmään, joka tukee toisiaan yhteisten keskustelujen, pohdintojen ja tekemisen kautta. Mediavaikuttamisella puolestaan viitataan toimintaan, jossa median tekeminen yhdistyy oman mielipiteen muodostamiseen. Mielipide voi liittyä esimerkiksi kysymyksiin, jotka nousevat nuorten omista arkisista kokemuksista. Vaikuttamisen tunteen muodostumisen kannalta yksi tärkeä tekijä on yleisö. Yleisönä voivat toimia toiset nuoret tai aikuiset. Tila voi olla globaali, kansallinen tai paikallinen: verkko tai koulunkäytävä. Kotilaisen ja Rantalan mukaan sillä, kuinka laajaa mediajulkisuus on, ei ole niin suurta merkitystä, tärkeämpää on se, että vuorovaikutus on sukupolvien välistä. Median tuottamisen kautta tapahtuva oppiminen tapahtuu tällöin osana sosiaalista toimintaa, toimimalla yhteisössä, jossa nuoret voivat kasvaa vaikuttajiksi osallistumalla yhteisön toimintaan ja käytäntöjen luomiseen. (Mt., 130–132.)

Verkkolehden suunnitteluun osallistuneet nuoret kokivat, että kyse ei ollut siitä, ettei toimitustyöstä kiinnostuneita nuoria olisi olemassa. Keskeiseksi haasteeksi sen sijaan koettiin se, että yhteistä aikaa toiminnasta markkinointiin ja tiedottamiseen oli vaikea löytää.

*HV: "Miten sä arvioit, et miks sitä toimituskuntaa ei vielä olla saatu kasaan, et mistä se sun mielestä johtuu?"
N7: "No ehkä just tää, että on ollut täs syksyllä aika vähän aikaa tähän BlaBlahan. Tietysti täällä (projektissa) olevat ihmiset, niillä on paljo muutakin duunii, kun yks verkkolehti. Et jotenkin ehkä se, että kenelläkään ei oo löytyny aikaa ja resursseja, kun se on aika iso homma, jos aletaan järjestään tai just markkinoida sitä lehte. Et, jos vaan laittaa ilmoituksen sinne Hapen sivuille, et ensimmäinen toimituskokous, tulkaa paikalle, ni se ei oikeen toimi silleen, et ei sit tuu ketään. Pitäs olla laajemmin markkinoituu, mut se sit taas vaatii suunnitteluu ja sit se vaatii aikaa."*

Nuorten mielestä toimintakeskuksessa oli monipuolisia ja kiinnostavia median tekemisen mahdollisuuksia tarjolla, mutta ongelmana nähtiin se, etteivät monet pääkaupunkiseudun nuorista vielä tienneet näistä mahdollisuuksista. Kokemuksen perusteella ei voikaan todeta, ettei nuorten omille toimitusryhmille olisi tarvetta. Erilaisissa toimitusryhmissä työskentelemisestä ja verkkolehti-projekteista on nuorisotyön kentällä monia positiivisia kokemuksia (ks. Ijäs 2006; Kotilainen ja Rantala 2008). Myös suunnitteluprosessiin osallistuminen on ollut näille nuorille arvokas kokemus. Toiminnan kehittäminen vaatii kuitenkin aikaa ja panostusta toiminnan koordinoimiseen, toiminnasta tiedottamiseen ja markkinointiin sekä uusien nuorten mukaan innostamiseen – itse oppimisyhteisön luomiseen.

Projektin puolelta ongelmallisena koettiin, että sen alkuperäisenä tehtävänä ei ollut varsinaisesti lähteä pyrittämään omaa nuorten toimintaa. Kun perustoimintojen ulkopuolinen kehittämisprojekti aloittaa uutta toimintaa, olisikin keskeistä miettiä jo suunnitteluvaiheessa, miten sitä juurrutetaan jo olemassa oleviin toimintoihin. Toimintakeskus Hapessa toimi erilaisia nuorten mediaryhmiä, kuten nuorten ääni-toimitus, joka tekee juttuja valtamedioihin, sekä Hattumedia-toimitus, joka myös tarjoaa nuorille median tekemisen paikkoja. Uutta nuorille suunnattua julkaisualustaa suunniteltaessa ja mediatoimintaa kehitettäessä yhteistyö sekä kokemusten jakaminen näiden toimijoiden kanssa olisi ollut tärkeä lähtökohta, jotta oltaisiin saatu synergiaa eri toimijoiden välille. Yhteistyörakenteiden luomisessa on ollut kuitenkin omat haasteensa. Kehittäminen näyttäytyikin eri tavoin ohipuhumisen kenttänä, jota luonnehti haastateltujen työntekijöiden mukaan: *"pysyminen omissa poteroissa", "työnjaolliset epäselvyydet"* ja toimintojen näkeminen toisilleen *"päällekkäisinä"* sen sijaan, että ne olisi nähty toisiaan täydentävinä ja pohdittu yhdessä laajempaa nuorisotyöllistä päämäärää:

"Olis syntynyt jotain sellaista, mikä olis vetänyt imua siihen kaikkeen, et Happi olis lähtenyt nousuun, että sinne olis tullut paljon porukkaa tekemään ja meillä olis ollut erilaisia toimittajaporukoita, eri tasosia tyyppejä tekemässä paljon. Ihan samalla lailla, kun on teatteriporukoita parikymmentä, niin meillä olis ollut parikymmentä nuorten porukkaa, jotka olis tehnyt omia lähetyksiä, jotkut olis tehnyt ajankohtaista kakkosta, ja osa olis tehnyt viihdeohjelmia."(Nuorisotyöntekijä)

Keskeistä olisi ylipäätänsä pohtia, miten nuorisotyö voi tänä päivänä innostaa ja tavoittaa nuoria mukaan mediatoimintaan. Verkko tarjoaa jo nykyisellään moninaisia julkaisualustoja nuorten sisällöntuottamiselle muun muassa blogien, wikien ja yhteisöpalveluiden muodossa ja myös eri mediavälineitä kuten digikameroita on tarjolla edulliseen hintaan. Sen lisäksi, että nuorisotyö tarjoaa nuorille mahdollisuuksia tuoda omia tuotoksia esille, on hyvä pohtia mitä erityistä nuorisotyö voi tarjota nuorten omaehtoisen tekemisen ja oppimisen tueksi sekä miten uusia verkon mahdollisuuksia voisi hyödyntää tässä. Ohjausta voisi tarjota esimerkiksi nuorten omien blogien, kotisivujen tai pelikehitysprojektien tekoon ilman, että niitä välttämättä sidotaan osaksi nuorisotyön virallisia verkkosivustoja. Toki on tärkeää, että mahdollisuuksia tähänkin tarjotaan, jotta myös nuorten ääni näkyy ja kuuluu nuorisotyön eri kanavilla.

Verkkolehden lisäksi Myötätuulessa-projektin aikana on järjestetty nuorille erilaista mediatoimintaa, muun muassa mediatyöpoja ja valokuvauskilpailuja sekä matalan kynnyksen mediaklubi-toimintaa toimintakeskus Hapessa kerran viikossa. Nuorilla on ollut myös mahdollisuus lainata video- ja järjestelmäkameroita omiin projekteihinsa sekä saada kameroiden käytön, kuvankäsittelyn ja videoeditoinnin ohjausta läpi hankkeen. Kansainvälisenä yhteistyönä järjestettiin puolestaan nuorille suunnattu H2T-valokuvaus- ja elokuvafestivaali ja

siihen liittyvät työpajat Helsingissä ja Tallinnassa. Tätä kautta hanke on pystynyt tarjoamaan nuorille erilaisia mediaoppimisen paikkoja. Keskeisenä haasteena on ollut kuitenkin se, miten ottaa nuoria mukaan itse palveluiden kehittämiseen ja toiminnan suunnitteluun. Tällöin kyse ei ole siitä, että nuoria otetaan mukaan suunnittelemaan aikuisten tarjoamia ideoita, vaan siitä, että lähdetään aidosti rakentamaan toimintaa nuorten ideoiden pohjalta ja nuorten kanssa.

4.3 VERKKOPALVELUN SUUNNITTELUPROSESSIN PULLONKAULOJA

Tässä kappaleessa nostetaan esiin verkkopalvelun suunnitteluprosessiin liittyviä organisatorisia seikkoja, jotka muodostuivat projektin aikana keskeisiksi kehittämisen pullonkauloiksi. Nämä liittyivät seuraaviin osa-alueisiin: verkkopalvelun konseptointiin, monipuoliseen osaamiseen ja johtamiseen.

Riittävästi aikaa verkkopalvelun konseptointiin ja suunnitteluun

Nuorisotyöllisen verkkopalvelun luominen on monimutkainen prosessi ja vaatii systemaattista suunnittelua. Toivola (2009) on jakanut verkkopalvelun suunnittelun kahteen osa-alueeseen konseptointi- ja suunnitteluvaiheeseen. Konseptointivaiheessa luodaan yhteinen kuva siitä, millaista palvelua ollaan tekemässä, kenelle sitä suunnataan ja mitä palvelun kautta halutaan saavuttaa. Konseptoinnin tuloksena palvelun perimmäinen idea, tavoitteet ja palvelun loppukäyttäjien tarpeet pyritään kiteyttämään helposti ymmärrettävään ja viestittävään muotoon. Tämän jälkeen edetään suunnitteluvaiheeseen, jossa konsepti puretaan konkreettisemmiksi osa-alueiksi. Ideaalita-pauksessa suunnittelu etenee vaiheittain laajemmista kysymyksistä kohti pienempiä yksityiskohtia. Suunnitteluvaiheessa pohditaan tarkemmin palvelun toimintoja ja sisältöä, rakennetta, navigaatiota ja elementtien suhdetta toisiinsa sekä lopulta muotoa: minkä näköinen sivustosta tulee.

Kuten jo aiemmin on todettu, nuorisotyöllisiä verkkopalveluita suunniteltaessa erityisen tärkeää on huomioida asiakkaiden eli nuorten tarpeet. Asiakas- tai käyttäjälähtöisen suunnittelun merkitys on tänä päivänä tiedostettu laajemminkin verkkopalveluiden kehittämisessä. Se on myös nostettu yhdeksi julkisten verkkopalveluiden laatukriteeriksi (ks. verkkopalveluiden laatukriteeristö 2012). Käyttäjälähtöisyydellä viitataan toisaalta siihen, että verkkopalvelun kehittämisessä huomioidaan käytettävyystekijät, kuten sivuston turvallisuus, saavutettavuus ja helppokäyttöisyys loppukäyttäjän näkökulmasta. Toisaalta taas viitataan siihen, että suunnittelussa on tunnistettu palvelun käyttäjien tarpeet sekä luotu käyttäjille paikkoja osallistua palvelun kehittämiseen. Käyttäjälähtöisyyden lisäksi palvelun tulisi vastata sille asetettuja tavoitteita ja tuoda sen tuottamisesta vastaavalle organisaatiolle konkreettista hyötyä (Garrett 2002; Toivola 2009, 6). Toisin sanoen verkkopalvelun tulisi luoda sekä käyttäjille että sitä ylläpitävälle organisaatiolle lisäarvoa. Nuorisotyöllisestä verkkopalvelusta laadukasta ei tee yksistään se, että se on nuorille mieluinen. Tämän lisäksi palvelun tulisi tukea organisaation määrittelemien nuorisotyöllisten tavoitteiden toteuttamista.

Myötätuulussa-projektissa lähdettiin liikkeelle toimintakeskus Hapen verkkopalvelun rakentamisesta, mutta organisaation sisällä odotettiin hankkeen luovan pohjan laajemmalle toiminnalliselle nettiareenalle. Projektin toteutusta kuitenkin vaikeutti se, että organisaation sisällä ei esiintynyt yhtenäistä käsitystä luotavasta palvelukokonaisuudesta. Projektin ensimmäisen toimintavuoden aikana organisaation johdon taholta kutsuttiinkin koolle nettiareenan sisältö- ja rakennetyöryhmä, jonka tehtäväksi määriteltiin suunnitella palvelukokonaisuutta eteenpäin. Ryhmälle oli määritelty kuusi kokoontumiskertaa ja ryhmän puheenjohtajana toimi Myötätuulussa-projektin verkkotoimittaja. Ryhmään nimettiin työntekijöitä organisaation eri yksiköistä. Työryhmän työskentelyn sujuvuutta häirsivät kuitenkin työntekijöiden vaihtuvuus ja poissaolot. Kokouksia jouduttiin perumaan vähäisen osallistujamäärän vuoksi. Työryhmän työskentelyyn sitoutuminen jäikin osin ohueksi, eikä varsinaiseen innovatiiviseen ja luovaan suunnitteluun koettu päästävän käsiksi. Työryhmä päätti työskentelynsä vuoden 2011 tammikuussa. Sen tuloksena saatiin luotua lista mahdollisista toiminnallisista elementeistä, joita tulevalle nettiareenalle voitaisiin liittää. Lisäksi kartoitettiin organisaation sisällä eri toimijoiden, kuten alueellisilla nuorisotaloilla toimivien nuoriso-ohjaajien, kulttuurisen nuorisotyön työntekijöiden, kohdennetun nuorisotyön, vaikuttamistoiminnan (nuorten ääni-toimitus) sekä viestinnän tarpeita. Kartoituksen myötä verkkopalvelun laajuus ja siihen kohdistuvat toiveet näyttivät kasvavan entisestään sen sijaan, että palvelu olisi kutistunut kohti toteutettavaa muotoa.

”Toi on aika laaja julkaisujärjestelmä, että se ei oo mikään nettisivu, vaan se on iso sähköinen palvelu tai portaali. Siinä on se, että tää käyttäjätarve ja vaatimusmäärittely pitäisi hoitaa ensin haltuun. Nyt siihen kohdistuu ainakin kolmen tai neljänlaisia tarpeita. Ensinnäkin meidän tiedotuksella on tarvetta, että saatais nykyisen nettisivuston rinnalle helposti päivitettävä nuorisotalosivusto. Sit toinen on johtoryhmän ja IT-ryhmän tarve, että pitäisi saada nuorisoasiainkeskuksen sähköisiä palveluita. Nämä on kummatkin viraston tarpeita. Sitten taas oikeasti, jos pitäisi tehdä vetovoimainen sivusto nuorille, niin silloin pitäisi lähteä nuorten tarpeista. Et ongelmallisinta on se, että on nämä viraston tarpeet ja nuorisotyöntekijöiden ja nuorten tarpeet, et voiko ne ikinä kohdata ja sitä asiaa, kun ei olla lopullisesti määritelty. Et tavallaan se liittyy siihen konseptiin.” (Projektin työntekijä)

Nuorille suunnatun media-areenan sijasta palvelusta alettiin puhua nuorisoasiankeskuksen eri palvelut kattavana kokonaisuutena. Vaikeaksi puolestaan koettiin se, miten eri palvelutarpeet voitaisiin yhdistää yhden ja saman kokonaisuuden alle. Garretin (2002) mukaan suurimmat ongelmat verkkopalveluiden kehittämisessä eivät liity teknologiseen toteutukseen tai käytettävyyteen, vaan siihen, ettei suunnittelussa pystytä riittävän yksinkertaisesti vastaamaan seuraaviin kysymyksiin: mitä sivuston kautta halutaan saavuttaa, sekä toisaalta, mitä käyttäjät haluavat saavuttaa sivuston avulla? (Garret 2002; Toivola 2009, 16.) Tämä näytti muodostuvan yhdeksi haasteeksi myös nettiareenan luomisessa.

Haasteita palvelun luomiseen aiheutti myös verkkoympäristöjen nopea kehitys: uusien ilmiöiden syntyminen sekä toisaalta tuotteiden elinkaarien lyhentäminen. Yhtenä nettiareenan tausta-ajatuksena oli luoda verkkoon nuorten ja nuorisotyöntekijöiden kohtauspaikka. Erilaiset verkon yhteisöpalvelut, kuten Facebook, kuitenkin tarjosivat jo nuorisotyöntekijöille mahdollisuuksia nuorten tavoittamiseen verkon välityksellä. Se vähensi osaltaan tarvetta nuorisotyön oman yhteisöpalvelun luomiselle. Myös nuorisotyöntekijöiden keskuudessa esiintyi kriittisiä näkemyksiä itse palvelun lähtöajatuksia kohtaan:

HV: ”Mitä mieltä sä olet tästä nettiareena ideasta, et tarvitaanko tämmöstä ja mitä se voisi sitten niinkun olla?”
NT: ”Mä en vieläkään oikeen ymmärrä sitä, kun mä en ole saanut yhtään kertaa vastausta viel siihen kysymyseen, et mikä on se pihvi, et minkä takia nuoret käyttää sitä uutta palvelua. Tavallaan siinä on, kaikissa näissä suunnitelmassa on semmoisia hienoja isoja maalailuja, miten meillä on tämmönen upea palvelukokonaisuus ja miten ne nuoret, se suuri nuorten massa joka siellä on, niin itse tuottaa sen tiedon ja näin päin pois. Mut mä en missään vaiheessa kuullu vastausta siihen, että mikä se porkkana on, et miksi se nuorten massa tulee sinne. Mitä lisäarvoa ne saa siitä itse verrattuna siihen, että me toimittaisiin aktiivisesti niissä verkko-yhteisöissä missä nuoret jo toimii.”

Ennen palvelun kehittämistä onkin tarpeen kartoittaa sitä, mitä muita samantyyppisiä palveluja on jo olemassa.

”Meillä olisi pitänyt olla enemmän aikaa siihen muutosten tarkasteluun, mitä toimintaympäristössä tapahtuu, ja nimenomaan mä, mä ajattelen toimijoita siis nuorisotyöntekijöitä itsessään, mutta myös meidän johtoa, johon ei ollut aikaa missään vaiheessa.” (Johtotason henkilö)

Verkkopalvelun konseptin selkeyttäminen olisikin vaatinut pitkäjänteisempää suunnittelua: riittävästi aikaa organisaation sisällä yhteisiin keskusteluihin ja päätöksentekoon, toimintaympäristön muutosten tarkempaa analysointia sekä nuorten tarpeiden syvällisempää kartoittamista. Projektin aikana nuorten tarpeita selvitettiin muun muassa verkkokyselyn kautta sekä nuorisotyöntekijöiltä asiaa tiedustelemalla. Nämä muodostivat hyvän lähtökohdan käyttäjätiedon keräämiselle, mutta eivät vielä vastanneet saumattomasti siihen, mikä tekisi palvelusta vetovoimaisen nuorten kannalta. Suunnittelun kuluessa usein havaitaankin, että uusi tieto tuottaa lisätiedon tarpeita.

Honkasalon ym. (2011, 253) mukaan nuorten äänen kuulemiseksi tulisi käyttää erilaisia tiedonkeruumenetelmiä ja lähestymistapoja. Yksistään nuorisotyöntekijöiden kautta nuorten näkökulmat eivät kirjoittajien mielestä siivilöidy riittävän kattavasti esiin. Nuorilta suoraan kysymisen lisäksi nuorten tarpeiden karoittaminen voikin tarkoittaa nuoria ja nuorisokulttuureja koskevan tutkimustiedon analysoimista, ristikkäinpohtimista ja yhdistelyä. Tuotekehittelyssä puhutaan usein käyttäjätiedon keräämisestä. Tätä voidaan tehdä prosessin eri vaiheissa useilla eri tavoin. Käyttäjärühmien edustajien kanssa voidaan tehdä suoraan yhteistyötä osallistaen heitä esimerkiksi konseptin luomiseen tai palvelun testaukseen. Toisaalta käyttäjätietoa voidaan kerätä mm.

fokusryhmähaastatteluin, havainnoinnein, kyselyin tai analysoimalla olemassa olevaa tietoa (ks. Hyysalo 2009). Hyysalon (2009) mukaan käyttöä koskeva ymmärtämys kehittyy organisaatiossa vähitellen ja rakentuu aina jo tehdylle työlle. Tällöin kyse on siitä, miten suunnittelussa osataan yhdistää organisaation kerääntynyt kokemustieto ja ajankohtainen käyttäjätieto.

Monipuolista osaamista ja muutosjohtamista

Verkkopalvelun suunnittelussa on tarpeen ottaa eri näkökulmia huomioon. Parhaimmillaan suunnittelussa hyödynnetään eri alojen osaamista teknisestä nuorisotyölliseen. Alkuperäisessä projektisuunnitelmassa itse julkaisujärjestelmän luomiseen ei kiinnitetty erityistä huomioita. Projektiin palkattiin media-alan osaajia, ja ajatuksena olikin, että projektin painopiste olisi varsinaisesti nuorten ja nuorisotyöntekijöiden mediasisällöntuotannon opastamisessa. Itse julkaisujärjestelmän ajateltiin syntyvän eräällä tapaa toiminnan ”sivutuotteena”. Projektin aikana kuitenkin havaittiin, että varsinaisen nettiareenan luominen vaatisi toisaalta laajempaa teknistä resurssointia ja aikaa itse ohjelmiston kehittämiseksi.

”Jos tehdään hanke, jonka tarkoitus on tuottaa ohjelmisto, se on käytännössä ohjelmistotuotantoprojekti, jolla on tietyt tavoitteet ja sit se ohjelmisto suunnitellaan ja toteutetaan valitun mallin mukaisesti. Niin se pitää alun perin se projekti suunnitella sellaiseksi, että se on ohjelmistotuotantoprojekti. Se ohjelmistotuotanto vaatii projektinvetäjän, se vaatii riittävästi koodaaja massaa, suunnittelijamassaa, eri tyyppistä osaamista. Tätä ei missään vaiheessa löytynyt siitä hankkeesta. Ne heräs ihan kesken hankkeen vasta siihen, ai, et meidän pitää koodatakin tässä jotain. Ne palkkas sinne töihin yhden koodaajan, yhden koodaajan, sitä koko juttua varten, joka toimi samalla sen sekä koodausprojektin vetäjänä että koodaajana, jonka piti anella sitten muita resursseja siihen, et miten saadaan vaikka kaupungin ATK-yksikköä osallistumaan siihen koodaamiseen tai Hapen tekniikkavastaavaa. Sehän oli katastrofipesti, ja sillä ensimmäisellä kundilla, minkä ne siihen palkkas, sillähän palo aivan käämit siihen. Koska se oli ihan mahdoton se työtehtävä.” (Nuorisotyöntekijä)

Projektia ei varsinaisesti organisoitu ohjelmistotuotantoprojektiksi. Projektin sisällä myös koettiin, ettei sen ydintehtävänä ollut nuorisoasiainkeskuksen nettiareenan luominen, vaan työntekijöiden ja nuorten osaamisen tukeminen. Tällaisessa tilanteessa tärkeää olisikin varata riittävästi aikaa projektin toteuttajien ja organisaation johdon yhteisiin tapaamisiin, jossa pohdittaisiin tarkemmin sitä, mihin projektin voimavarat suunnataan ja miten organisaatio tukee tarvittaessa valittavan kehittämistehtävän toteuttamista.

Käytännössä koko nuorisoasiainkeskuksen kattavan verkkoareenan kehittäminen olisi vaatinut organisaatiossa olevan osaamisen, kokemustiedon ja resurssien tiukempaa sitomista palvelun kehittämisen tueksi sekä eri tasoilla vahvempaa sitoutumista yhteiseen kehittämiseen. Projektin tasolla tämä olisi tarkoittanut resurssien fokusointia selkeämmin tätä tehtävää varten. Kehittämisen kohteeksi muodostui kuitenkin monia muitakin osa-alueita. Toimintakeskuksen tasolla se puolestaan tarkoitti eri toimijoiden innostamista mukaan pilotointiin sekä organisaation johdon tasolla tarvittavien resurssien sitomista työn tueksi ja viime kädessä vastuunkantoa kokonaisuudesta. Haastateltavien työntekijöiden mukaan organisaation sisällä sitoutumisen asteet kuitenkin vaihtelivat ja yhteistä tahtotilaa oli vaikea luoda.

”Me puhuttiin ohi toisistamme, ei ollut samanlaista ymmärrystä siitä, mitä haetaan ja sitoutumisen asteet oli nyt täältä tänne (näyttää ylhäältä alas käsillä) (...) siinä tuli hirveen nopeasti semmoista vastakkainasettelua ja se on ollut ikävää.” (Johtotason henkilö)

”...ei kukaan ole osannut ottaa siitä kokonaisvastuuta siitä nettiareenasta ja kokonaisvastuuta mä tarkoitan sillä, että joku luotsais sen perään, että se ei ole vain ne sisällölliset määntelmät, tekniset määntelmät, resursoinnit, lakitekniset asiat, julkaisut, sisällönhallinnat, että joku katsoisi sen sisällön, sen kokonaisuuden perään, niin sitä ei ole virastossa osattu tehdä.” (Nuorisotyöntekijä)

Epäselvää näyttikin olevan se, kenellä oli varsinaisesti vastuu kokonaisuuden luotsaamisesta. Tämä liittyi kysymyksiin siitä, miten muutosta johdetaan. Verkkopalveluiden johtamisella voidaan viitata toisaalta palvelun strategiseen suunnitteluun ja toisaalta taas itse kehittämisprosessien organisointiin ja seurantaan. Toteutusprosessi voi olla määritelty erillisen projektin vastuulle, mutta verkkopalvelun kehittämiseen liittyy myös

laajempia strategisia kysymyksiä ja linjauksia, mistä johtuen organisaation johdon sitoutuminen kehittämiseen on tärkeää. Ilman johdon tukea tarvittavia muutoksia voi olla vaikea viedä läpi.

Nämä kysymykset eivät ole kehittämistyössä harvinaisia. Aiempi tutkimus osoittaa, että vuorovaikutustilanteisiin, yhteistoiminnan organisointiin ja johdon sitoutumiseen liittyvät ongelmat ovat haastavimpia tehtäviä kehittämistyössä. Etenkin kysymys ihmisten osallistamisesta ja mukaan saamisesta, on yksi vaikeimmista. (Kirjonen 2009, 132.) Myös tässä tutkimuksessa nämä kysymykset nousevat esiin, mutta yksiselitteisiä vastauksia siihen, miten toimintaa voisi tehdä toisin, on vaikea antaa.

Projektin aikana nettiareenan kehittämisestä, sen alkuperäisessä tarkoituksessa, päätettiin organisaatiossa luopua. Tähän vaikuttivat edellä mainitut projektin aikaiset havainnot, mutta myös se, että itse kaupungin ylläpitämää portaalisivustoa oltiin uusimassa. Tämä mahdollisti nykyisen alustan notkeamman hyödyntämisen. Samaan aikaan organisaatiossa meneillään olleet muut verkkouudistukset, kuten ruuti- vaikuttamisjärjestelmän luominen sekä sähköinen harrastushaku, vastasivat puolestaan osaan tarpeista. Nettiareenan osa-alueita alettiin pilkkoa pienempiin osa-alueisiin ja hallittavammiksi kokonaisuuksiksi.

Projektin aikana verkkopalveluiden kehittämistyötä jatkettiin tarjoamalla pilottinuoisorotaloille mahdollisuutta omien kotisivujen luomiseen. Tässä mallina hyödynnettiin Hapen verkkosivupohjaa. Lisäksi projektin aikana luotiin erillinen nuorisokulttuurinen *digitaalinen arkisto* (<http://filmari.nettiareena.fi>), johon on tallennettu nuorisotyöhön liittyvää ja nuorten tuottamaa aineistoa. Arkistoon on koottu vanhaa kuvamateriaalia sekä uut- ta, jatkuvasti digitaalisena syntyvää aineistoa: valokuvia, musiikivideoita, lyhytelokuvia ja taltiointeja.

Tutkimuksen kirjoittamisen hetkellä nuorisoasiainkeskuksen viestintä- ja tietotekniikkayksikkö ovat ottaneet nuorisotilojen verkkopalvelukokonaisuuden luomisen kontolleen ja hyödyntäneet kehittämisen pohjana projektin aikaisia kokemuksia. Kehitteillä on paraikaa laajempi MunStadi-palvelukokonaisuus, johon nuorisotilat tai yksittäiset toiminnot voivat jatkossa luoda omia alisivustojaan. Myötätuulessa-projektin työtä suunnattiin puolestaan nuorisotyöntekijöiden digitaalisten taitojen kehittämiseen ja nonformaalin työssäoppimisen mallintamiseen.

YHTEENVETO

Myötätuulessa-projektin aikana on rakennettu toimintakeskus Hapella toimiva verkkopalvelu, kun sitä tarkastellaan ulkoisen viestinnän lähtökohdista. Sivustolla on selkeä rakenne ja se tuo toimintakeskuksen toimintaa monipuolisesti esiin kuvin, tekstein ja videoin. Uutisia on linkitetty myös sosiaalisen median kanaviin, joista erityisesti Facebook ja Flickr ovat olleet aktiivisessa käytössä. Myötätuulessa-projektilla onkin ollut tärkeä rooli toimintakeskuksen viestinnällisten käytänteiden, tiedotuksellisen osaamisen ja verkkopalveluiden kehittämisessä.

Projektin alkuperäisenä tavoitteena oli luoda yhteisöllinen verkkopalvelu, johon nuoret ja nuorisotyöntekijät voisivat tuottaa erilaista mediasisältöä ja samalla oppia digitaalisia taitoja. Hankkeen edetessä tämä lähtöidea osoittautui kuitenkin vaikeaksi toteuttaa. Ongelmaksi muodostui etenkin se, ettei hankkeen aikana saatu toimintakeskuksen nuorisotyöntekijöitä ja nuoria sitoutettua mukaan yhteisen palvelun kehittämiseen. Projektin toimesta verkkoareenaa lähdettiin rakentamaan organisaatiolähtöisesti, aikuisten nuorille säätämistä rakenteista käsin. Nuorten julkaisujärjestelmän sijaan lähdettiin ensin luomaan toimintakeskuksen verkkosivustoa. Uudessa toimintakeskuksessa puolestaan oli tarve tiedotuksen kehittämiseksi. Projekti tarttuikin kiinni tähän tarpeeseen.

- Verkkopalveluita suunniteltaessa on tärkeää selkeyttää ensin palvelukonseptia ja pohtia, mistä lähtökohdista – nuorisotyön, organisaation tiedotuksen vai nuorten tarpeista – palvelua rakennetaan ja kenelle sitä erityisesti kohdennetaan. Nuorisotyöllisten verkkopalveluiden luominen vaatii toimintaympäristöjen jatkuvaa seuraamista ja käyttäjätarpeiden tarkempaa analysointia. Tämän lisäksi on tarpeen pohtia erilaisia keinoja, joilla loppukäyttäjiä eli nuoria otetaan mukaan palvelun kehittämiseen sen eri vaiheissa. Tulee olla rohkeutta kokeilla uudenlaisia osallistamisen tapoja ja antaa nuorille aidosti päätöksentekovaltaa ja vastuuta kysymyksistä, joista aikuiset ovat aiemmin päättäneet.
- Verkkopalvelun toteuttamisessa on kyse eri alojen, nuorisotyöllisen, teknisen ja viestinnällisen, asiantuntemuksen yhdistämisestä. Johtamiselta se edellyttää sitä, että eri näkökulmat saadaan keskustelamaan keskenään. Käytännössä prosessin edistäminen vaatii systemaattista työtettä, jossa työtä pilkotaan pienempiin osa-alueisiin, vaiheistetaan ja aikataulutetaan.

Myötätuulessa-projektin aikana päätettiin hyödyntää jo olemassa olevia sosiaalisen median palveluita, kuten Facebookia, Flickria ja wikiä, sen sijaan, että olisi luotu omia sovelluksia, kuten keskustelufoorumeita tai kuvagallerioita. Vaikka verkon uudet välineet tarjoavat uusia mahdollisuuksia käyttäjälähtöiselle ja yhteisölliselle sisällöntuotannolle, ei sovellusten omaksuminen nuorisotyöllisiksi työvälineiksi ole välttämättä yksinkertaista ja helppoa. Projekti on tuonut esille, että sosiaalinen media toimii hyvin nuorisotilan tiedottamisen ja markkinoinnin välineenä, mutta haastavampaa on ollut luoda käytäntöjä, jotka tukisivat yhteisöllisyyttä ja nuorten osallisuutta. Uusi teknologia ei itsessään synnytä muutosta toimintatavoissa, vaan kyse on siitä, miten ihmiset käyttävät teknologiaa hyödykseen. Se, miten teknologiaa puolestaan hyödynnetään, on kytköksissä toisaalta yksilöllisiin tekijöihin, kuten nuorisotyöntekijöiden tai nuorten motivaatioon, taitoihin tai tarpeisiin, toisaalta taas laajempiin yhteisöllisiin ja organisatorisiin kysymyksiin, kuten työyhteisön toimintakulttuuriin, ilmapiiriin ja yhteisörakenteisiin. Kyse ei ole ainoastaan siitä, miten luodaan uusia verkkoalustoja tai otetaan mediavälineitä haltuun. Tämän lisäksi tarvitaan muutosta ajattelutavoissa, asenteissa, tiedon tuotannon tavoissa sekä johtamiskulttuurissa.

- Sosiaalisen median palveluiden käytön osalta on syytä pohtia tarkemmin, miksi uusia sovelluksia otetaan käyttöön ja mitä niiden käytän kautta tavoitellaan. Herkästi sosiaalista mediaa sovelletaan väline edellä, jolloin menetelmät ja toimintatavat eivät välttämättä eroa entisistä.
- Uusia verkon välineitä sovellettaessa on tärkeää tukea työntekijöitä eri tavoin palveluiden käyttöön-otossa: innostaa ja kannustaa yhteiseen tiedontuottamiseen, antaa tukea ja ohjausta palveluiden käytössä, resursoida aikaa uusiin palveluihin tutustumiseen ja luoda yhteisiä linjauksia siitä, mihin palveluita käytetään.

Keskeisenä haasteena projektin kannalta on ollut itse verkon käyttötapojen muutos. Verkko tarjoaa jo nykyisellään moninaisia julkaisualustoja nuorten sisällöntuottamiselle muun muassa blogien, wikien ja yhteisöpalveluiden muodossa. Myös eri mediavälineitä, kuten digikameroita, on tarjolla edulliseen hintaan. Mediajulkaisemisen osalta nuorisotyössä on vaikeaa lähteä kilpailemaan jo olemassa olevien jakelukanavien kanssa. On tärkeää, että nuoret eivät ole yksin mediaympäristöissä toimiessaan, vaan että he saavat tarvittaessa aikuisten tukea. Perinteisten nuorisotyön toimintamallien, kuten verkkolehtien tai videopajojen, rinnalle tarvitaan kuitenkin myös uudenlaisia menetelmiä ja toimintamalleja.

Sen lisäksi, että nuorisotyö tarjoaa nuorille mahdollisuuksia tuoda omia tuotoksiaan esille, on hyvä pohtia, mitä erityistä nuorisotyö voi tarjota nuorten omaehtoisen median tuottamisen ja oppimisen tueksi sekä miten uusia verkon mahdollisuuksia voisi hyödyntää tässä. Ohjausta voisi tarjota esimerkiksi nuorten omien blogien, kotisivujen tai pelikehitysprojektien tekoon ilman, että niitä välttämättä sidotaan osaksi nuorisotyön virallisia verkkosivustoja.

5. NUORISOTYÖNTEKIJÖIDEN OSAAMISEN VAHVISTAMINEN ARVIOINNIN KOHTEENA

Projektin yhtenä keskeisenä tavoitteena oli vahvistaa ja lisätä nuorisotyöntekijöiden digitaalista mediaosaamista. Hankkeen kuluessa projektin ydintehtävää pyrittiin kirkastamaan, jotta toiminta ei hajoaisi liian moneen suuntaan. Samalla projektin ensisijaiseksi kohderyhmäksi määriteltiin nuorisoasiainkeskuksen nuorisotyöntekijät.

Tässä luvussa tarkastellaan tarkemmin sitä, miten hanke on onnistunut tukemaan nuorisotyöntekijöitä uusien taitojen omaksumisessa ja millaisia oppimiskokemuksia työntekijät ovat saaneet. Kuten monissa hankkeissa, haluttiin myös Myötätuulessa-projektissa luoda yksittäisten interventioiden lisäksi jotain pysyvää: löytää uusia näkökulmia ja toimintamalleja erityisesti nuorten kanssa tehtävään verkko- ja mediatyöhön. Projektin aikana tämä tavoite kiteytyi toiveeksi kehittää nonformaali työssäoppimisen malli, jolla vahvistettaisiin digitaalisen median osaamista nuorisotyön kentällä, niin että tämä osaaminen leviäisi yksittäisiä työntekijöitä laajemmalle ja muuntuisi organisaation vahvuudeksi.

5.1 KOHDERYHMÄN RAJAAMINEN

Projektin kohderyhmää rajattiin valitsemalla projektille tiettyjä yhteistyötiloja tai -toimintoja, joiden työntekijöille tukea ja ohjausta erityisesti kohdistettiin. Toimintakeskus Happi oli alusta lähtien hankkeen keskeisin kohdetila. Lisäksi yhteistyötiloiksi luokiteltiin kulttuurisen nuorisotyön yksiköistä Harjun nuorisotalo, nuorten taidetalo Kipinä sekä kulttuuriareena Gloria. Hankkeen toisena vuotena kohderyhmää laajennettiin ja mukaan otettiin neljä pilottinuorisotilaa. Pilottitalot valikoituivat mukaan avoimen haun kautta, jossa taloille tarjottiin mahdollisuus saada projektin kautta omat nettiareenapohjaiset verkkosivut sekä koulutusta verkkosivujen käyttöön ja erilaisten mediajulkaisujen tekoon. Ensimmäisessä vaiheessa syksyllä 2010 mukaan otettiin kolme alueellista nuorisotaloa sekä leirikeskus. Alkuperäisenä ajatuksena oli laajentaa toimintaa seuraavana syksynä ja ottaa mukaan 10 uutta nuorisotilaa sekä hakea projektille samalla vuodeksi lisärahoitusta. Uusien pilottitalojen mukaan ottamisesta kuitenkin luovuttiin, sillä nettiareenan rakentaminen laitettiin organisaatiossa jäihin. Lisäksi lisärahoituksen anominen projektille ei saanut tukea organisaation sisällä. Tästä syystä myöskään pilottitalotoimintaa ei projektissa jatkettu.

”Kyllä se kohderyhmä on ollut, se pääpaino on ollut siinä ohjaajissa. Et meillähän on ollut omia ja sitte on ottanut tänne yhteyttä, ja mä oon käynyt sitten noilla nuorisotaloilla muutamilla ollut sitten mukana. Mut se, silloinhan oli viime keväänä suunnitteilla et me otettais niitä pilottitaloja paljon enemmän, mut sehän sit kaatu siihen, et se jatkohakemustahan ei saatu menemään eteenpäin, et se johtoryhmähän ei suositellu, et me haetaan enää, niin sen takia me ei otettukaan niitä pilottitaloja sen enempää.” (Projektin työntekijä)

Ensimmäisenä toimintavuotena hankkeen kohderyhmäksi määriteltiin yhteistyötilojen lisäksi alueellisen palvelun yksiköissä toimivat verkko- ja mediaohjaajat. He ovat sijoittuneet alueellisiin nuorisotyöyksiköihin. Oh-

jaajien tehtävänä on kehittää oman alueellisen nuorisotyöyksikkönsä verkkoperusteista nuorisotyötä ja tukea yksikön muita työntekijöitä verkko- ja mediaohjauksen tekemisessä. Ryhmä muodostikin tästä syystä hyvän kohteen Myötätulessa-projektille. Lähtökohtana oli lisätä verkko- ja mediaohjaajien valmiuksia, jotta nämä voisivat levittää osaamista eteenpäin omissa yksiköissään työskenteleville ohjaajille ja nuorille. Verkko- ja mediaohjaajien koulutustarpeita selvitettiin haastatteluin ja yhteistapaamisin kevään 2010 aikana. Kohderyhmälle järjestettiin projektin toimesta lopulta kuitenkin vain yksi koulutustilaisuus, joka tavoitti vain harvoja ohjaajista. Tämän jälkeen yhteistyö hiipui ja kohderyhmäksi priorisoitiin pilottitalot. Kohderyhmän vaihdokset aiheuttivat projektin työntekijöiden keskuudessa kuitenkin hämmennystä:

PT: "Sehän oli vähän hölmöä, että se vaan feidattiin tää verkko- ja mediaohjaajat kohderyhmästä vaan veke. (...) Siellä olis ollut tarve siellä yhdellä taloista (...), mutta siinä vähän niin kuin kiellettiin meidän työntekijöitä osallistumasta siihen. Sitten tuli uusi tarve nuorisosaasiainkeskukselta, että nämä pilottitalot on nyt meidän kohderyhmä, mutta siitä ei mitään kerrottu, tai mä en tiedä onko siitä nyt mitään kerrottu, sille meidän alkuperäiselle kohderyhmälle, että kohderyhmäkin vaihtui tässä matkan varrella."

(...)

HV: "Miks nähtiin, että heille nyt sitten tarvitaan tämmöstä mediaosaamista?"

PT: "No varmaan siks, että ne tulis pilottitaloina tuohon nettiareenaan, jotta ne osaisi sitten päivittää niitä sivuja. Ja kyl mä näen, et totta kai se on hyvä juttu, mut mä en ymmärrä, että miks piti hylätä tavallaan se verkko- ja mediaohjaajaryhmä."

Kuten yllä olevasta sitaatista ilmenee, koki osa työntekijöistä kohderyhmien rajaukset enemmänkin ylhäältä päin tulevana "määräyksenä" tai "kieltoina" kuin yhteisinä neuvottelun tuloksina. Jännitteitä aiheutui myös sen suhteen, tulisiko toimintaa suunnata kentältä nousevien tarpeiden vai emo-organisaation johdon määrittämien prioriteettien kautta. Projektin eteenpäin viemisen kannalta on tärkeää, että työn toteuttajilla on selkeä käsitys siitä, kenelle työtä tehdään ja mitä varten. Tämä auttaa työntekijöitä sitoutumaan tehtävään. Kirjonen (2009, 121) on korostanut, että kehittämistyö ei ole täysin neutraalia, teknistä asiantuntijatyötä, jolle sanellaan tavoitteet ulkopuolelta. Hänen mukaansa toteuttajien on voitava olla mukana jo tavoitteista ja menettelytavoista päätettäessä.

Harmillisesti kohderyhmän vaihtuessa myös verkko- ja mediaohjaajilta kerätyn haastatteluaineiston hyödyntäminen jäi vähäiseksi, eikä tarvelähtöinen osaamisen vahvistaminen tältä osin toteutunutkaan. Tätä kautta myös organisaatiossa jo olevien verkostorakenteiden hyödyntäminen jäi vähäiseksi.

5.2 IHANNETILA JA ARJEN REALITEETIT

Projektissa ei määritelty tarkemmin sitä, millaisia taitoja projektiin osallistuvien nuorisotyöntekijöiden tulisi hallita projektin päättyessä. Nonformaalille oppimiselle tyypillistä onkin se, ettei sen oppimistavoitteita kuvata opetussuunnitelman kaltaisella tiukalla kehikolla, vaan tavoitteet rakentuvat tilanteiden, oppijoiden tarpeiden ja aikataulujen mukaan. Tämä ei kuitenkaan tarkoita sitä, ettei oppimisen tukeminen olisi suunnitelmallista tai strukturoitua ja ettei itse oppiminen olisi tietoista toimintaa.

Projektin toimintaa ohjasi erityisesti ajatus koulutuksen ja muun tuen räätälöimisestä tarvelähtöisesti – nuorisotilojen omien kiinnostusten ja tarpeiden pohjalta. Erityisesti aikuisten oppimista on nähty edistävän muun muassa oppijan mahdollisuus itse määrittää oppimistavoitteitaan sekä sisäinen motivaatio ja halu uusien taitojen kehittämiseen (Collin 2009, 203). Yksilöoppimisen lisäksi hankkeeseen oli sisäkirjoitettuna ajatus vertaisryhmäoppimisestä. Ajatus siitä, että työntekijät voisivat tukea toisiaan digitaalisten ympäristöjen haluttuunotossa. Tämän lisäksi projektin toivottiin synnyttävän paikkoja nuorten ja nuorisotyöntekijöiden yhdessä tekemiselle ja vuorovaikutteiselle oppimiselle. Nuorisotyöntekijöiltä tämä edellyttäisi mediavälineiden käytön ymmärrystä, mutta myös uudenlaisen ohjausotteen omaksumista, jossa nuori voisi ohjattavana olemisen lisäksi toimia esimerkiksi opettajana. Usein nuorilla voi olla erilaisten mediavälineiden tekninen osaaminen paremmin hallussa kuin työntekijöillä, mutta aikuisten tukea tarvitaan esimerkiksi pohtimaan eettisiä kysymyksiä, kannustamaan itseilmaisuun, projektien loppuunsaattamiseen tai erilaisiin mediakasvatuksellisiin kysymyksiin (vrt. Kotilainen 2007).

Projektin osaaminen kohdistui tiettyihin osa-alueisiin, jotka olivat valokuvaus, kuvankäsittely ja graafinen suunnittelu, videokuvaus ja videoeditointi sekä verkkosivujen toimittaminen ja sosiaalisen median käyttö (erityisesti Facebook, Flickr, Youtube). Tämä rajasi käytännössä sisällöllisesti sitä, millaisista asioista koulutusta tai ohjausta projektin puitteissa oli ylipäättänsä mahdollista saada. Haasteeksi projektin onnistumisen kannalta muodostui se, miten luoda konkreettisia oppimistilaisuuksia, joihin on helppo osallistua, mutta pitää tarjonta mahdollisimman laajana, jotta se vastaisi työntekijöiden tarpeita ja innostaisi uusien taitojen kehittämiseen.

Projektin teoreettisen viitekehyksen muodosti nonformaali oppiminen ja käsitys siitä, että oppiminen ja uusien välineiden haltuunotto tapahtuu parhaiten kokeilemalla ja tekemällä oppimisen kautta. Työn kehittämistä koskevissa tutkimuksissa onkin korostettu sitä, että erityisesti uusissa tilanteissa ja ympäristöissä oppiminen tapahtuu tehokkaimmin juuri kokeilemisen ja erehtymisen kautta (esim. Argote 1999, 199). Projektissa myös koettiin, ettei oppimisesta tulisi tehdä liian säädeltyä ja formaalia, jotta ei menetettäisi oppimisen paloa ja motivaatiota. Vaikka ajatusmalli nonformaalin oppimisen taustalla on selkeä, oli projektin käynnistyessä havaittavissa vaikeuksia ottaa käsitettä konkreettisella tasolla haltuun ja luoda käytännön toimenpiteitä työssä-oppimisen tukemiselle. Tilanteen selkeyttämiseksi hankkeessa pyrittiin luomaan paikkoja käsitteen avaamiselle.

Ensimmäisen vuoden aikana nonformaalin oppimisen teemasta järjestettiin avoin seminaari, joka suunnattiin pääasiassa oman organisaation työntekijöille sekä hankkeen ohjausryhmän jäsenille. Seminaarissa lähestyttiin asiantuntijapuheenvuorojen kautta nonformaalia oppimista ja sosiaalisen median käyttöä nuorisotyössä. Puheenvuorot olivat vielä tässä vaiheessa melko abstraktilla tasolla ja jäivät osin irralliseksi itse hankkeen kehittämistyöstä. Seminaari toimi kuitenkin hyvänä keskustelunavauksena nonformaalista oppimisesta nuorisotyössä. Seminaarissa kannustettiin erityisesti alueellisia verkko- ja mediaohjaajia jakamaan kokemuksiaan verkkotyön tekemisestä myös verkon välityksellä, Happiwikiin kautta. Wikiin kertyi kuitenkin vain muutama kirjoitus aiheesta, eikä verkkovälitteinen tiedonvaihto saanut tuulta purjeisiin.

Hankkeen toisen vuoden aikana työssäoppimisen konseptointiin tartuttiin systemaattisemmin kiinni. Aiheen tiimoilta järjestettiin yhteensä neljä projektin sisäistä kehittämispäivää, joiden tavoitteena oli työstää nonformaalin työssäoppimisen mallia eteenpäin sekä luoda konkreettisia tavoitteita mallin jalkauttamiselle. Kehittämispäiviä veti ulkopuolinen kehittäjä tutkija, joka toimi etenkin konsultin roolissa. Päivien sisällöistä on laadittu tarkempi julkaisematon raportti, joten tässä ei käydä päivien sisältöä sen yksityiskohtaisemmin läpi. Kehittämispäivien toimintatapa oli seuraava: tutkija alusti nonformaalin oppimisen teemoista ja näiden pohjalta työstettiin malliin liittyviä tavoitteita ja kysymyksiä eteenpäin pienryhmissä.

Projektissa nonformaalin työssäoppimisen mallia lähdettiin rakentamaan organisaation oppimisen ja työn kehittämisen teorisointien pohjalta. Nähtiin, että työn kehittäminen on sidoksissa siihen, että organisaatiossa toimivat ihmiset voivat oppia uusia taitoja, näkökulmia ja tietoja, mutta tämän lisäksi kehitystä tapahtuu myös yksittäisten työntekijöiden ulkopuolella. Yksilötason oppimisen lisäksi teoreettisena lähtökohtana oli, että osaamista tulisi tarkastella myös ryhmien ja organisaation tasolla. Organisaation osaamisella viitataan organisaatiossa jaettuun näkemykseen tai yhteisiin käsityksiin toiminnan kannalta tärkeistä asioista ja yhteisesti hyväksytyistä toimintatavoista. Yksilöiden osaaminen muuttuu koko organisaation osaamiseksi, kun ihmiset jakavat, yhdistävät ja kehittävät osaamistaan yhdessä ja kun osaaminen muunnetaan yhdessä toimimiseksi (Ojala 2008, 50–51). Tähän organisaatiotason oppimiseen on viitattu esimerkiksi termillä kollektiivinen oppiminen, jota käytetään myös tässä tutkimuksessa. Kehittämispäivien kautta kirkastui käsitys siitä, että nuorisotyöntekijöiden osaamisen vahvistamisessa ei ole kyse vain taitojen ja tiedon siirtämisestä ylhäältä alaspäin, vaan oppimista tukevan kulttuurin luomisesta, verkottumisen mahdollistamisesta sekä erilaisten oppimista tukevien mahdollisuuksien tarjoamisesta kohderyhmälle. Tämä vaatisi puolestaan sitä, että yksittäisten ohjaustilanteiden lisäksi projektissa luotaisiin mahdollisuuksia vertaisoppimiselle sekä aikaa ja paikkoja kokemusten ja tietotaidon jakamiselle. Näkökulma kiteytyi ideaksi osajaverkostojen luomisesta.

Viimeaikaisissa oppimista koskevissa tutkimuksissa on painotettu erityisesti sosiaalisen vuorovaikutuksen merkitystä oppimisympäristöjä suunniteltaessa. Sosiaalisesti jaettu osaaminen ja tiedon hallitseminen ovat yhä tärkeämpiä edellytyksiä tulevaisuuden monimutkaisissa työtehtävissä (esim. Häkkinen ja Arvaja 1999). Suuri osa oppimisesta tapahtuu interaktiossa toisten kanssa kysymällä, väittelemällä, ideoimalla, tekemällä virheitä.

Keskeistä työssäoppimisen kannalta on mahdollista työntekijöille aikaa oman työn kehittämiseen, mutta myös luoda paikkoja ja kanavia työntekijöiden keskenäiselle verkostoitumiselle. Tätä kautta voidaan parhaalla tavalla jakaa asiantuntijuutta, työn kautta kertynyttä hiljaista tietoa ja kehittää työmenetelmiä.

Aiemmissa nuorisotyön tutkimushankkeissa on havaittu, että nuorisotyön kehittäminen on hyvin yksilökeskeistä (Honkasalo, Souto ja Suurpää 2007; Honkasalo, Kiilakoski ja Kivijärvi 2011; Kivijärvi 2012). Keskeisenä solmukohtana on pidetty sitä, että yksilötason kehittämiseen satsataan paljon, mutta ryhmätason ilmiöiden ja organisaation oppimisen näkökulmien huomioiminen on jäänyt vähemmälle. Tästä johtuen hyvät käytännöt eivät välttämättä leviä organisaation sisällä, eikä tietotaito siirry koko organisaation pääomaksi, vaan jää yksittäisten, asioista innostuneiden työntekijöiden varaan. Vaarana on tällöin, että työntekijöiden vaihtuessa myös tietotaito häviää työyhteisöstä.

Kehittämispäivien aikana työstettiin näkemystä siitä, mikä voisi olla projektin aikana saavutettava työssäoppimisen ihannetilä. Ihannetilän visioinnin avulla saatiin nostettua esiin konkreettisia yhteistyötiloihin sekä laajemmin koko organisaation oppimiseen liittyviä kehittämistavoitteita. Ihannetilaa kuvattiin neljän tavoite-tason kautta seuraavasti:

1. Osaajaverkoston laajentaminen muutamaa yksilöä laajemmaksi.

Tavoitteena olisi saada tietoa nuorisotyöntekijöiden verkko- ja mediaosaamisesta läpi nuorisoasiainkeskuksen ja levittää tietoa tästä osaamisesta. Tässä Myötätulessa-hankkeelle hahmoteltiin koordinoivaa tehtävää. Ensiksi tavoitteena olisi osaajien löytäminen ja haarukoiminen pilottitaloilta ja muualta organisaation sisältä. Keskeistä olisi löytää innostuneita ja osaavia ihmisiä, joihin voisi jatkossa ottaa yhteyttä mediaan liittyvissä kysymyksissä ja verkostoida näitä keskenään.

2. Pilottitalojen nettisivut toimivat ja taloilla on työntekijöitä ja nuoria, jotka osaavat käyttää niitä.

Ensisijaisena tavoitteena nähtiin työntekijöiden ymmärryksen lisääminen siitä, miten mediavälineitä käytetään. Median hallinnan tasolla haluttiin, että talojen tekniset valmiudet verkkosivujen käyttöön olisivat olemassa, mutta tämän lisäksi työntekijöillä olisi kykyä käyttää osaamista kasvatuksellisesti.

3. Useiden talojen läpikäyminen ja osaamisen laajentaminen yhteisprojektien avulla: toiminta ei ole pelkästään yhden talon varassa, vaan verkostoja luodaan myös toiminnallisilla tempauksilla.

Ihannetilaksi asetettiin se, että hankkeen puitteissa voitaisiin luoda yhteisiä projekteja, joiden myötä eri toimijat voisivat löytää toisensa. Konkreettisine esimerkkeinä ideoitiin yhteisten mediatempausten järjestämistä tai yhteisen musiikkivideoprojektin järjestämistä, jonka tekoon voisi osallistua eri työntekijöitä ja nuoria yhteistyötiloilta.

4. Toiminta taloilla tuottaa osaamista ja osaamisen verkostoitumista, mutta on samalla myös hauskaa ja ottaa huomioon talojen todellisen tilanteen ja tarpeen.

Yhteistyötalojen realistisen tilanteen (kiinnostus, resurssit) huomioon ottaminen nähtiin koulutuksessa keskeiseksi. Malleja ei tulisi rakentaa vain ihanteisiin vedoten, vaan talotyön arkitodellisuus huomioiden. Osaamisen vahvistamisen ei tulisi olla vain ulkoapäin tyrkyttämistä koulutusten kautta, vaan talojen tarpeiden huomioon ottamista.

Työskentely kehittämispäivillä koettiin innostavana. Tärkeänä pidettiin mahdollisuutta yhteisille keskusteluille sekä työssäoppimisen periaatteiden pohtimiselle. Vaikka nonformaali oppiminen muodosti teoreettisen viitekehyksen toiminnalle, oli ajatusten soveltamisessa käytäntöön kuitenkin omat haasteensa. Se, miten luoda nuorisotyöntekijöille luontevia työssäoppimisen paikkoja, joissa huomioitaisiin työntekijöiden erilaiset oppimistyyli- ja nuorisotilojen erilaiset tarpeet, mutta vältettäisiin formaalin oppimisen negatiiviset puolet, osoitautui vaikeaksi tehtäväksi. Osa projektin työntekijöistä kaipasikin tarkempia raameja työn toteuttamiselle.

HV: *"Miten sä näet nämä kevään kehittämispäivät?"*

PT: *"No mun mielestä niissä oli hirveen hyviä juttuja, mutta kun se oli vaan ne tietyt päivät ja se kaikki mitä siellä niin kun puhutaan, hienoja juttuja, niin sitten niitä ei tehdäkään."*

HV: *"Niin et jotenkin se niiden asioiden käytäntöön vieminen?"*

PT: *"Niin."*

Projektin teoria ja tavoitteet jäivätkin sen verran yleiselle tasolle, että ajatusten jalkauttamiseksi olisi kaivattu tarkempia toimintasuunnitelmia ja työnjaon selkeyttämistä: sen avaamista, miten työntekijöiden verkostoitumista voitaisiin edistää konkreettisesti.

Tavoitteiden toteuttamista rajasivat myös projektista riippumattomat tekijät, kuten se, että nuorisotilojen työntekijät olivat hyvin sidottuja arjen työtehtäviinsä ja taloilla olemiseen, jolloin aikaa hankkeen toimintoihin osallistumiseen oli vähäisesti. Myös tiloilla järjestetty toiminta erosi osin toisistaan: kulttuurisen nuorisotyön yksiköissä koko toiminnan ydin oli erilaisten kulttuuristen toimintamahdollisuuksien, kuten median tekemisen, paikkojen tarjoaminen nuorille, kun alueellisen yksikön talotyön viitekehys oli enemmänkin nuorille tekemisen ja olemisen paikkojen tarjoaminen heidän omista lähtökohdistaan käsin. Median käyttöaste sekä näkemykset verkko- ja mediatyön roolista osana tilatyötä vaihtelivatkin tilojen välillä. Jotta projekti pystyisi aidosti tukemaan nuorisotilojen toimintaa, vaadittiin siltä herkkyyttä kuunnella tilojen tarpeita sekä toisaalta luoda paikkoja yhteisen näkemyksen syntymiselle.

Seuraavissa luvuissa tarkastellaan tarkemmin sitä, miten kohderyhmä eli nuorisotyöntekijät ovat kokeneet projektin interventiot ja miten työssäoppimisen ideoita on saatu käytännössä vietyä eteenpäin.

5.3 YHTEISTYÖN SUJUVUUS NUORISOTILOJEN KANSSA

Yhtenä projektin onnistumisen ehtona voidaan pitää sitä, että se onnistuu luomaan toimivan vuoropuhelun kohdetaloihin, sillä toimintamalli perustui tarvelähtöiseen oppimisen tukemiseen ja osajien verkostoitumisen mahdollistamiseen. Tässä luvussa käydään läpi nuorisotyöntekijöiden haastatteluiden pohjalta sitä, miten työntekijät kokivat yhteistyön sujuvuuden. Tutkimusta varten on haastateltu yhteensä 15 nuorisotyöntekijää kahdeksalta projektin yhteistyötilalta (osa kulttuurisen nuorisotyön yksiköistä, osa niin kutsutuilta pilottitaloilta). Työntekijöistä seitsemää on haastateltu kahteen kertaan, yhteistyön käynnistyessä keväällä 2011 ja vuoden päästä uudelleen. Tarkoituksena oli selvittää työntekijöiden odotuksia ja tarpeita media- ja verkkotaitojen vahvistamisen suhteen sekä toisaalta loppuhaastatteluiden kautta saada tietoa projektin synnyttämistä uusista käytännöistä. Haastateltaviksi on valittu tiloilta nuoriso-ohjaajia, jotka oli nimetty yhteistyöhenkilöiksi projektin ja yksikön välillä tai tilojen toiminnasta vastaavia henkilöitä kuten toiminnanjohtajia. Työntekijöillä on voinut olla erilaisia työnimikkeitä, kuten suunnittelija, tuottaja tai nuoriso-ohjaaja, mutta tässä haastatteluviitataan käyttämällä yleiskäsitettä nuorisotyöntekijä.

Verkko- ja mediaosaamisen vahvistamiseen suhtauduttiin nuorisotiloilla pääosin myönteisesti. Asia koettiin tärkeänä ja yleisellä tasolla tuotiin esille, että nuorisotyöntekijät tarvitsevat verkkomaailman ymmärryksen lisäämistä tavoittaakseen nuoria paremmin ja ymmärtääkseen nuorten maailmaa. Kokemukset yhteistyön sujuvuudesta projektin kanssa kuitenkin vaihtelivat eri tilojen ja toimijoiden välillä. Osa haastatelluista koki projektin tarpeellisena ja yhteistyön vastanneen sille asetettuja odotuksia. Osa puolestaan esitti kriittisiä näkemyksiä yhteistyön sujuvuudesta ja koki projektin merkityksen vähäisenä, jopa olemattomana. Yleisesti voi todeta, että mitä selkeämmin yhteistyön tarve ja muoto oli alusta lähtien määritelty, sitä tyytyväisempiä yleensä oltiin yhteistyön toimivuuteen.

Kuten projektin työntekijöiden, oli myös kohderyhmään kuuluvien aluksi vaikea hahmottaa sitä, mihin projekti varsinaisesti tähtää ja millaista tukea projektilta oli mahdollista saada. Käsitteet, kuten digitaalinen oppimisympäristö tai nonformaali oppiminen, koettiin vaikeasti avautuvina, eikä kaikille ollut aluksi selkeää, kohdistuiko projektin työ nuorisotyöntekijöiden työssäoppimisen tukemiseen vai median tekemisen paikkojen tarjoamiseen nuorille.

HV: "Onko se teidän mielestä ollut selkeä, että minkäläistä tukea tai osaamista tai koulutusta siltä projektilta voi mennä hakemaan? Onko tiedotus pelannut?"

NT: "No kyllä mä aluksi olin aika pihalla, tai jotenkin, mulle se oli varmasti vähän pidempi prosessi vielä hahmottaa, että miten se myötätuuli oikein asettui tähän Hapteen (...) niin puhuttiin just virtuaalisesta oppimisympäristöstä. Jotenkin kyllä se mulle oli vähän semmoista höttöä aluksi. Et sitten käytännössä se on ollut ihan konkreettisia koulutuksia, mitä on tarjottu vaikka mulle, ja jossain yhteisissä tilaisuuksissa, vaikka projektin johtaja tai joku muu on avannut, että mitä kaikkea se voi olla. Että tavallaan konkretian kauttahan sen hahmottaa, että mikä se vaikka virtuaalinen oppimisympäristö, että mitä se tarkoittaa, että pikkuhiljaa. Mutta ei se aluksi ollut ihan selkeä se kuva. Tietysti muut täällä on nuorisotyöntekijöitä ja nuoret on ensisijainen kohderyhmä, niin aika paljonkin varmaan täällä Hapessa oli sellaista väärynymärrystä, että ajateltiin, että Myötätuulenkin pitäisi tehdä nuorisotyötä ja et he aika paljonkin joutui sitten sitä tasottamaan, sitä omaa tehtävänsä."

Yhteistyön tavat tarkentuivatkin projektin edetessä. Projektin tiukempi rajaaminen ja jäsennellympi tiedottaminen oppimismahdollisuuksista jo heti projektin käynnistyessä olisi voinut tuoda projektiin kaivattua jämakkyttä. Nyt projektin kuvattiin käynnistyneen "kohisten", mutta jalkautuminen nuorisotiloille tapahtui kuitenkin verraten verikkaasti, mikä aiheutti turhautumista osalla tiloista.

Käytännössä yhteistyö sai eri tiloilla hieman erilaisia muotoja. Kulttuurisen nuorisotyön yksiköistä kahdesa yhteistyö kohdistui pääasiassa yksittäisten työntekijöiden osaamisen tukemiseen. Positiivisena, oppimista tukevana asiana mainittiin erityisesti työntekijöiden valokuvausryhmän toiminta. Valokuvausryhmän toimintaan osallistui kerrallaan noin 15 työntekijää kulttuurisen nuorisotyön eri yksiköistä, ja ryhmä kokoontui noin kerran kuukaudessa läpi projektin. Se, mitä tilojen ja projektin välinen yhteistyökumppanuus muuten tarkoitti, oli haastateltujen työntekijöiden mukaan jäänyt osin epäselväksi.

NT2: "Esimerkiksi oli jännä, että mä myöhemmin luin jostakin, että meidän toimipaikka kuuluu siihen, jotka on valittu sinne paikaksi jonka työntekijöitä koulutetaan, mitä mä en tiennyt."

HV: "Mä olen kanssa saanut semmoisen käsityksen, että te olette olleet yhteistyökumppaneita tässä?"

NT2: "Joo, sitä en kyllä itse ymmärtänyt."

HV: "Et se ei ole ollut kauhean selkeä?"

NT1: "Ei se ole ollut kyllä (...) Se on ollut enemmän omasta kiinnostuksesta ja minä henkilönä olen, tai että meillä Tepon kanssa oltiin tässä koulutuksessa, mutta että, en mä oikeen tiedä voiko siitä puhua varsinaisesti yhteistyönä. Ei ainakaan silleen, jos ajatellaan, että yhteistyö tarkoittaa sitä, että tehdään yhdessä esimerkiksi asioita, niin..."

NT2: "Tai että suunnitellaan, että mitä taitoja tarvittaisiin. Et nyt se tuli niin kun enemmänkin sieltä, että esimerkiksi meidän talon ulkopuolelta, että nyt tarjottaisiin tällaista, kun se, että oltaisiin suunniteltu sitä osaamisen kehittämistä."

Kuten yllä olevasta sitaatista käy ilmi, koettiin osaamisen kehittämisen lähteneen enemmänkin projektin lähtökohdista käsin kuin tilojen tarpeiden pohjalta. Yhteistyön tarkempi suunnittelu, tarpeiden kartoittaminen ja yhteisten tavoitteiden luominen nähtiin keskeisenä, jotta työntekijöitä olisi saatu sitoutettua oppimisen vahvistamiseen koko tilayhteisön tasolla. Nyt osaamisen vahvistaminen jäi pitkälti yksittäisten nuorisotyöntekijöiden oman aktiivisuuden ja kiinnostuneisuuden varaan. Tätä kautta on kuitenkin vaikeampi synnyttää uusia työtapoja, jotka leviäisivät laajemmin työyhteisön sisällä.

HV: "Olisitteko te kaivannut enemmän sitä, että oltaisi yhdessä istuttu alas ja mietitty yhdessä tällainen suunnitelma, että nyt meillä tarvitaan tällaista osaamista ja mietitty enemmän aikataulut ja..."

NT2: "Se olis ollut sen henkilökunnan sitoutumisen takia tärkeä. Että ihmiset olis kokenut, että hei tuolla tehtäisi juuri meille räätälöityä koulutusta, että mä menen sinne, koska ne meille mieltii sitä, mutta nyt kun se oli vähän ulkoapäin niin yhtä lailla voi mennä Oivaankin."

Osa tilojen työntekijöistä olikin projektin sijaan hakeutunut kaupungin järjestämille kursseille. Nuorisotyöntekijöiden tavoittamisen ongelmat eivät välttämättä liittyneetkään siihen, etteikö media- ja verkkotaitoja olisi koettu työn kannalta tarpeellisenä, vaan siihen, ettei kaikilla työntekijöillä tai nuorisotiloilla ollut välttämättä selkeää käsitystä projektin tarjoamista oppimismahdollisuuksista.

Onnistuneena käytäntönä voi puolestaan nostaa esiin kulttuuriareena Glorian kanssa tehdyn yhteistyön. Toisin kuin muilla tiloilla, Gloriassa luotiin oppimisympäristöä nettilähetystoiminnan kehittämiseksi. Kohderyhmänä olivat työharjoittelijat, työllistetyt nuoret ja siviilipalvelusmiehet. Malli sopi Glorian toimintaan hyvin, sillä tila ei toimi avoimena nuorisotilana, vaan arenana nuorten erilaisten kulttuuritapahtumien järjestämiselle. Gloriassa oli kehitetty jo aiemmin työssäoppimisen mallia, jossa työllistetyt nuoret oppivat nonformaalisti, tekemisen kautta muunmuassa ääni- tai valotekniikkaa työllistämisympäristönsä aikana. Ideana oli levittää tätä toimintaa koskemaan myös videotallentointien ja nettilähetysten tekoa, jolloin samalla luotaisiin nuorille oppimisen paikkoja sekä tuotaisiin nuorten tapahtumia näkyville myös verkon kanavilla. Gloriassa tehtyihin tapahtumatallentointeihin ja monikamaralähetysten opetteluun on kutsuttu osallistumaan myös halukkaita nuoria ja nuorisotyöntekijöitä toimintakeskus Hapesta.

”Saatiin pari hyvää vetäjää palkattua tänne niin se edesauttoi hirveän paljon tätä juttua ja porukat oli hyvin motivoituneita tekemään tätä. Se jollakin tavalla heti imaisi mukaan meidän kundit ja mimmit. Työllistetyt opettelivat kuvaamaan videokameroilla. Tehtiin monikameratuotantoja, ohjauksia. Ne itse saattoi olla editoimassa tai kuvaamassa tai parille annettiin ihan kameroita, että porukat saa niitä lainata ja kuvata tuolla siviilissä omia intohimojaan, oli sitten luontoa, kaupunkia tai jotain bändiä. Sen lisäksi teetettiin semmoinen Glorian esittelyvideo täältä ja se heti tempaisi hyvin mukaan porukat, ja silleen se oli hyvin porukoiden arjessa mukana.” (Nuorisotyöntekijä)

Yhteistyötä pidettiin Gloriassa erittäin onnistuneena. Yhteistyön sujuvuuteen vaikutti muun muassa se, että toiminnan kehittäminen lähti tilan omasta tarpeesta liikkeelle ja yhteistyön sisältö oli selkeästi rajattu koskemaan tiettyä osa-aluetta. Toteutusta helpotti myös se, että Gloriaan pystyttiin rekrytoimaan projektin työllistämismäärärahoilla erikseen työntekijä, joka käytännössä koordinoi toimintaa ja ohjasi työllistettyjä nuoria Glorian päässä. Pitkälti toimintaa vedettiin itsenäisesti, mutta samalla kehittämiseen sitouduttiin myös eri tavoin.

Projektin toisen vuoden aikana aloitettiin yhteistyö niin kutsuttujen pilottitalojen kanssa. Kokemuksista oppineena yhteistyötä pyrittiin tekemään askel systemaattisemmin. Jokaisen tilan kanssa järjestettiin erikseen yhteistyöpalaveri, joissa tiedusteltiin talojen kiinnostuksen kohteita ja esiteltiin projektin osa-alueita. Yhteistyötoiveet kohdistuivat ennen kaikkea uusien verkkosivujen luomiseen, kuva-arkistoinnin kehittämiseen sekä osaamisen päivittämiseen koskien kameroiden hallintaa ja kuvankäsittely- tai editointiohjelmien käyttöä. Kahdella taloista lähtötaso oli kohtalaisen korkea: taloilla oli monipuolisesti eri mediavälineitä tarjolla ja erilaiset sosiaalisen median sovellukset, kuten Facebook, Twitter tai blogit, olivat jo entuudestaan ohjaajille tuttuja. Tällaisilla taloilla tarpeet kohdistuivat välinetason tietämyksen lisäksi ennen kaikkea uusien ideoiden ja hyvien käytäntöjen vaihtoon koskien sitä, miten eri mediavälineitä voisi hyödyntää entistä järkevämmän osana talotyötä.

”Tavallaan olis ollut ehkä hyödyksi kaikista eniten se, että olis ollut semmoinen seinäpinta, mistä olis voinut paukutella, vaikka että meillä on nyt nämä kolme järjestelmäkameraa täällä, et miten me voitais hyödyntää jotenkin järkevämmän niitä meidän toiminnassa, tavallaan siinä avoimen toiminnan sisällä, sellaisissa pienissä arkijutuissa. Semmoisten niinkun ideoiden paukuttelua edestakaisin, että mitä voisi tehdä ja mitä voisi hyödyntää ja mistä näkökulmasta ja näin päin pois.” (Nuorisotyöntekijä)

Lähes kaikkien pilottitalojen kanssa liikkeelle lähdettiin verkkosivujen luomisesta, joka muodostikin selkeän, helposti tartuttavan kokonaisuuden. Ensimmäisen puolen vuoden jälkeen, kun taloille oli saatu luotua verkkosivut, yhteistyö alkoi monin paikoin kuitenkin hiipua ja itse ajatus osaamisen kehittämisestä jäi taka-alalle. Varsinaisia koulutuksia tai muunlaista opastusta järjestettiin taloilla lopulta vähäisesti. Projektin puolelta yhteistyön hiipumista perusteltiin erityisesti yhteistyöpyyntöjen vähäisyydellä. Oli epäselvää, millaisissa kysymyksissä talot varsinaisesti tarvitsivat opastusta. Lisäksi samaan aikaan projektin voimavaroja vei myös kansainvälisen työn kehittäminen, joka myös koettiin projektin työntekijöiden keskuudessa tärkeänä osa-alueena.

”Viime keväänä ja syksynä ei oikeastaan tullut mitään pyyntöjä niinkun näiltä taloilta, et mä oon ajatellut et ei ne ehkä tarvi sitä sitten ja nykyään hirveen paljon ihmiset jo tietää jo miten otetaan esimerkiksi kuvia. (...) Sittehen aika paljonhan se valokuvakilpailu on työllistänyt ja sit se H2T- festivaali mitä me pidettiin, sit 2 viikko kesäleiriä ja sit ollaan aika paljon oltu Tallinnassa sen suhteen vielä tässä syksyllä.” (Projektin työntekijä)

Osa nuorisotiloista puolestaan odotti projektilta aktiivisempaa yhteydenpitoa, konkreettisempia ehdotuksia koulutuksista, erilaisten kanavien, kuten esimerkiksi sosiaalisten median palveluiden, hyödyntämistä ideoinnissa ja ajatusten vaihdossa, oppimista tukevan materiaalien ja ohjeistusten jakamista sekä jalkautumista taloille. Yhteistyöhön kaivattiin etenkin pitkäjänteisyyttä.

”Meidän osaltahan oli noi koulutukset oli ihan mainioita ja sieltä jäi ihan legendaarinen video ja siitä oli niinkun henkilökunnalla tosi positiivinen, että tämä oli hyvä juttu. Sit se jatkumo ehkä vähän hiipu ja häipyi, että sitä jatkumoa tohon.” (Nuorisotyöntekijä)

HV: ”Mistä se sun mielestä johtu, et tähän esimerkiksi olisitte voineet pyytää tältä projektilta jotain koulutusta itsellenne, niin mistä se sun mielestä johtu, että näin ei ole tapahtunut?”

NT: ”No se johtu siitä mun nähdäkseni, et sitä koulutuksen tarvetta kartoitettiin. Tarpeet ymmärtääkseni ilmoitettiin ja sen jälkeen mitään ei enää kuulunut. Sit jäi vähän semmoinen filis, että kai sieltä jossain vaiheessa jotain kuuluu, ja se vähän niinku jäi taka-alalle.”

HV: ”Et sä olis odottanut tai te olisitte odottaneet et sieltä (projektista) oltais oltu aktiivisemmin yhteydessä?”

NT: ”Juurikin näin. Ja tota, mitä oon kollegani kanssa keskustellut niin aika monella muullakin on ollut se sama kokemus, että ei vaan oikein saanut yhteyksiä kehenkään, niinkun yrittäessäänkään ja sit jossain vaiheessa sitä tulee vaan se, että ei edes yritä, jos ei useasta yrityksestä huolimatta ketään niinkun tavoittanut.”

Yhdeksi pullonkaulaksi muodostuikin dialogisen suhteen muodostaminen tilojen suuntaan ja yhteistyökäytäntöjen selkeyttäminen. Muutama haastatelluista työntekijöistä kertoi yhteydenpidon ongelmista projektin suuntaan: epäselvyyttä esiintyi muun muassa siitä, kehen projektin päässä ottaa yhteyttä missäkin kysymyksissä. Erilaiset informaationkulkuun liittyvät katkokset puolestaan laimensivat nuorisotyöntekijöiden innostusta yhteistyöhön. Toisaalta tiloilla myös tuotiin esille, että kaikilta osin kyse ei ollut ainoastaan projektin puolelta aktiivisuuden puutteesta, vaan myös siitä, että työntekijöiden oli vaikea irrottautua nuorisotiloilta erillisiin koulutuksiin. Työssä myös koettiin olevan rajallisesti mahdollisuuksia mediaosaamisen hyödyntämiseen. Työsäoppimisen tukemiseen liittyikin tiettyjä paradokseja. Vaikka median ja verkon monipuolista käyttöä pidettiin niin organisaation kuin yksittäisten työntekijöidenkin tasolla tärkeänä, koettiin käytännön työssä olevan rajallisesti mahdollisuuksia osaamisen hyödyntämiselle sekä uusien työtapojen kehittämiseksi.

HV: ”Onks sul itsellä millaisia odotuksia et haluisitko sä jotenkin vahvistaa omaa osaamistasi?”

NT: ”No ei kyllä tällä hetkellä, koska sitä osaamista mitä on, niinku ei sitäkään osaamista pääse oikein käyttään. Et ei oo oikeesti aikaa. Et meil on niin paljon semmosii nykysii tapahtumia ja proggiksii ja ihan nää arjen hallinnolliset jutut, mitkä vie sen verran aikaa, et ei oo kyl mahdollista. Et semmosii pieniä juttui, mikä onnistuu tän arjen ohessa niin semmosia pystyy tekeen, mut ei oo kyl oo oikein mahkuu mitään uutta lähtee tekeen tällä hetkellä, vaik olishan se ihan hauskaa.”

Projektissa yksi keskeinen haaste on ollut se, miten sitouttaa nuorisotilat ja tilojen työntekijät mukaan yhteistyöhön, eikä pelkästään yhteistyöhön, vaan yhdessä tekemiseen: yhteisiin projekteihin ja oppimisen kehittämiseen koko tilayhteisön tasolla. Tärkeää on huomioida se, että yhteistyön luominen on prosessi, joka vaatii aikaa ja suunnittelua, aktiivista vuoropuhelua, herkkyyttä kuunnella tilojen tarpeita ja yhteiseen ideointiin heittäytymistä. Projektin työntekijöiltä tämä vaati perinteisen nuorisotyöntekijän roolin sijaan myös hyppäämistä kehittäjän tai mentorin saappaisiin. Osalle työntekijöistä tämä rooli oli kuitenkin uusi ja sen omaksumiseen kaivattiin tukea.

Projektin tasolla tarkempien yhteisten käytäntöjen luominen muun muassa sille, miten nuorisotyöntekijöitä innostetaan ja motivoidaan mukaan toimintaan ja miten yhteistyötä suunnitellaan ja seurataan, olisivat voineet tukea työn toteuttamista. Nyt yhteydenpito jäi yksittäisten projektin pientimien harteille, mutta samalla kokonaisnäkemys siitä, miten yhteistyötä koordinoidaan, mitkä ovat tilojen tarpeet ja kuka vastaa kokonaisuudesta, hämärtyi.

”Me toimitaan toistaiseksi erillään. Me yritetään päästä yhteen, mut me toimitaan erillään. Et meil on toi kuvatoimitus, sitte on verkkotoimitus ja sit on videopuoli ja... mun mielestä meidät pitäisi voimakkaammin tuoda yhteen nimenomaan niillä yhteisillä suunnitelmilla, yhteisellä aikataululla eli se lähti tavallaan silleen, et me ollaan kaikki lähdetty erikseen tekeen niitä omia osa-alueitamme.” (Projektin työntekijä)

Edellä esitetyistä kriittisistä huomioista huolimatta projektin työntekijät saivat myös paljon kiitosta auttavasta ilmapiiristä ja helposta lähestyttävyydestä. Esimerkiksi toimintakeskus Hapessa, jossa projekti myös fyysisesti sijaitsi, yhteistyö oli monien toimijoiden kanssa luontevaa ja helppoa.

”Kyllä mäkin oon tosi tyytyväinen silleen, että mitä on sieltä saanut opastusta. Että ehkä itselle tärkein on ollut se, että siellä on ollut jotenkin niin positiivinen ja auttavainen se ilmapiiri. Et aina kun on mennyt mitä tahansa pyytämään apua tai neuvoa niin sitä on aina saanut ja jotenkin on tullut semmoinen olo, että he haluaakin auttaa. Sekään ei ole itsestään selvää, et ihmiset suhtautuu silleen, että totta kai, että katotaan joku aika, tule tänne ja mietitään yhdessä ja se on ollut ihan kautta linjan todella sellaista ja sitten varmasti just osa taidoista on tosi tärkeitä työssä. Että on ihan hyvä, että joku muistuttaa, että tätä pitää kehittää.” (Nuorisotyöntekijä)

Kyse ei ollutkaan siitä, etteikö projektin aikana olisi onnistuttu luomaan myös toimivia yhteistyökumppanuuksia. Yhteistyön sujuvuuteen ja verkostoitumiseen on yhtenä tekijänä vaikuttanut se, että toimijat ovat olleet toisilleen tuttuja. Toisaalta myös sillä, että ”henkilökemiat” on koettu toimivina, on ollut vaikutusta.

Nuorisotyön kentällä on pitkät perinteet yhteistyön tekemisessä erityisesti käytännön tasolla. Yhteistyölle leimaavaa on kuitenkin sen perustuminen vahvasti henkilökohtaisiin suhteisiin. Kääntöpuolena on puolestaan se, että suhteiden tuletuessa myös järkevä yhteistyö on saattanut tyrehtyä, vaikka yhteistyön jatkaminen olisi nuorten kannalta ollut perusteltua. (Cederlöf 2004.) Katariina Soanjärvi (2011) on kritisoinut nuorisotyön kenttää vaivaavaa liiallista konsensus- ja turvallisuushakuisuutta. Hänen mukaansa tulisi antaa enemmän tilaa luovan jännitteen syntyemiselle, erilaisille mielipiteille ja tavoille toimia, sillä näin vallitsevia ajattelu- ja toimintamalleja voidaan kyseenalaistaa.

Organisaation oppimisen näkökulmasta olisi ollut tärkeää, että oltaisiin pystytty luomaan paikkoja ajatusten ja kokemusten vaihtoon yli osasto- tai sektorirajojen. Tällöin eri näkökulmista verkkoa ja mediaa hyödyntävät toimijat ja työntekijät olisi saatu keskustelemaan siitä, mitkä asiat koetaan verkko- ja mediaosaamisen kehittämisen kannalta keskeisinä haasteina. Nyt työn kehittämisen tarpeita selvitettiin ja tarkasteltiin enemmänkin yksittäisten työntekijöiden tai tilojen tasolla, mutta samalla organisaatiotason kehittämisen näkökulma jäi vähemmälle huomiolle.

5.4 NUORISOTYÖNTEKIJÖIDEN OPPIMISKOKEMUKSIA

Seuraavassa tarkastellaan lähemmin työntekijöiden oppimiskokemuksia esitellen, miten eri tavoin osaamista on pyritty kehittämään sekä miten hyödyllisenä kohderyhmä on pitänyt projektin toiminnot oppimisen ja toiminnan kehittämisen kannalta. Osaaminen voidaan ymmärtää monella tavalla. Yleisesti osaaminen ymmärretään kykyinä yhdistää ammattiin liittyvät tiedot ja taidot tarkoituksenmukaiseksi kokonaisuudeksi. Kyse ei ole ainoastaan tietojen ja taitojen lisäämisestä, vaan kyvystä hyödyntää näitä taitoja osana ammatillista perustehdävää. Luvussa tarkastellaankin myös sitä, onko opittuja taitoja pystytty hyödyntämään työskentelyssä nuorten kanssa. Kuten kappaleen alussa todettiin, oppimista tapahtuu myös eri tasoilla. Laajempaan näkökulmaan kuljetaan mukana ajatusta kollektiivisesta oppimisesta. Projektin toimia tarkastellaan suhteessa siihen, miten ne ovat tukeneet yksittäisten työntekijöiden oppimisen lisäksi osaamisen kertymistä työyhteisön ja organisaation tietotaidoksi.

Projektin kuluessa työntekijöiden mediaosaamista on pyritty tukemaan eri keinoin. Olen jaotellut projektin toiminnot seuraaviin alaluokkiin: 1) verkkosivut oppimisympäristönä, 2) valokuvausryhmän toiminta, 3) koulutustilaisuudet, 4) tukikeskuksena toimiminen, 5) yhteiset projektit oppimisen väylänä. Seuraavassa työntekijöiden kokemuksia lähestytään tämän jaottelun kautta.

Verkkosivut oppimisympäristönä

Hankkeen aikana on suunniteltu yhteensä kymmenelle nuorisotilalle tai toiminnolle omia verkkosivuja. Aineiston katkaisuhetkellä, keväällä 2012, sivuista viisi oli julkaistu ja aktiivisessa käytössä. Tässä tarkastellaan verkkosivuja ja niiden merkitystä oppimisympäristönä niiden toimintojen osalta, joissa sivut olivat käytössä, pois lukien toimintakeskus Hapen sivut, joita tarkasteltiin erikseen jo luvussa 4. Lähtökohtana oli, että verkkosivut eivät toimisi ainoastaan tiedostuskanavana, vaan myös oppimisalustana. Ihannelikaksi määriteltiin se, että tiloilla olisi nuorisotyöntekijöitä sekä nuoria, jotka osaisivat tuottaa sivuille erilaisia mediajulkaisuja ja voisivat tätä kautta yhdessä osallistua tilojen viestintäkulttuurin luomiseen.

Haastatellut nuorisotyöntekijät kokivat nuorisotilojen tai toimintojen omat nettisivut tarpeellisena, ja itse luotuihin sivuihin oltiin pääsääntöisesti tyytyväisiä. Kaupungin portaalisivustoon verrattuna uusien sivujen etuna pidettiin niiden yksinkertaisuutta ja helppokäyttöisyyttä. Sivuille on ollut mahdollista liittää helposti erilaista materiaalia, tekstiä, kuvia ja videoita sekä luoda päivitysoikeuksia useille henkilöille, jatkossa tarvittaessa myös nuorisotiloilla käyville nuorille. Myös verkkosivujen suunnitteluprosessin kuvattiin sujuneen pääosin jouhevasti. Tilat saivat itse valita, millaisia toimintoja sivuille lisätään, ja sivujen ulkonäkö kustomoitiin nuorisotyöntekijöiden ideoiden pohjalta. Julkaisujärjestelmäksi valittiin Wordpress, joka on blogipohjainen järjestelmä. Sivupohjat toteutettiin projektin puolelta pitkälti tilaustyönä. Se, että työntekijät ovat itse päässeet vaikuttamaan siihen, millaisia sivuja tiloille luodaan ja mitä käyttötarkoitusta ne palvelevat, on toiminut hyvänä tapana sitouttaa työntekijät sivujen ylläpitoon. Moni nuorisotyöntekijä olikin aidosti innostunut asiasta, mikä näkyi muun muassa sivujen aktiivisessa päivittämisessä.

”Kun se on niin helppo sivusto itse täydentää, me ollaan jotenkin... kun on käynyt sitä tekemään ja joinain viikoina aika paljonkin, niin tulee semmoinen et joo tää on hyvä juttu, ja just näin tän pitää mennä, että siellähän pitää olla uusia asioita, jotta sinne viittii mennä. Että jos se on se kuollut sivu, niin ei sit sinne, jos siellä on jo kerran nuori käynyt siellä, että täällä ei ole mitään, niin sinne ei mennä seuraavan kerran kun puolen vuoden päästä. Eli me ollaan varmaan juuri siinä hetkessä, että me kummatkin sitä päivitellään ja ehkä pohditaan sitä, että pitäisi vielä enemmän saada sinne matskuu, pitäisi vielä enemmän saada kuvia ja jotain, ja mitä kaikkea sinne vois laittaa. Mutta se on ehdottoman hienoa, että se on olemassa. Se ei ole kuollut sivusto. Se on semmoinen, että se elää siinä hitaasti pikkuhiljaa.” (Nuorisotyöntekijä)

Nuorisotyöntekijät ovat saaneet tarvittaessa projektin työntekijöiltä opastusta julkaisujärjestelmän käytössä sekä erilaisten materiaalien, kuten valokuvien, videoiden tai mainosbannereiden, tuottamiseen sivuille. Tältä osin saatuun tukeen oltiin pääosin tyytyväisiä. Osalle työntekijöistä verkkosivujen päivittäminen oli jo entuudestaan tuttua, eikä tähän kaivattu erityistä opastusta. Tänä päivänä useat julkaisujärjestelmät perustuvat helppokäyttöisyyteen. Monesti asian oppiminen tapahtuu juuri pitkälti kokeilemisen ja tekemisen kautta. Erietyisesti työntekijöille, joille verkkomaailma on ollut vieraampi, on verkkosivujen ylläpidon kautta syntynyt positiivinen kokemus siitä, että verkossa toimiminen ja uusien sovellusten haltuunotto onkin yllättävän helppoa ja nopeaa. Sinänsä tämä voi osaltaan jatkossa madaltaa kynnystä ottaa käyttöön myös muita verkon sovelluksia.

”Mut se peruspäivitys niin siitä mulla on se olo, että tärkein on ollut se hokaaminen, että se on niin helppoa. Että tavallaan monesti mä huomaan, että jos mä pidän jotain asiaa ihan kauhean hankalana ja monimutkaisena, niin sit mä oon heti et ei, joku muu tekee, mut sit jos mä suhtaudun siihen, et hei tän voi ottaa haltuun, ni sit tavallaan siitä voi oikeasti tulla työväline. Ne helppouden kokemukset on hyviä siinä mielessä, että ne madaltaa kynnystä tehdä asioita.” (Nuorisotyöntekijä)

Muutama työntekijöistä myös kuvasi suunnitteluprosessin itsessään laittaneen pohtimaan verkon käyttöä työssä. Tätä kautta verkkosivujen luominen on voinut toimia laajempaa keskustelunavauksena työyhteisössä sille, miten verkkoa voisi eri tavoin hyödyntää työssä ja millaisia asioita tässä tulisi huomioida. Välttämättä kaikissa yksiköissä näitä kysymyksiä ei aiemmin ollut pohdittu yhteisesti.

”Mun mielestä siinä sivujen teossa niin se on sisältänyt paljon muutakin kuin sen pelkän välineen luomisen, että mulla ainakin, ihmisillä on herännyt kysymyksiä, ajatuksia, verkon turvallisuudesta tai tällaisista asioista, että kyllä se on herättänyt paljon muutakin kuin pelkästään sen, kun että saadaan komea pohja, et se ei... se on herättänyt myös paljon keskustelua.” (Nuorisotyöntekijä)

Itse verkkosivujen suunnittelu on ollut pääsääntöisesti aikuisvetoista, eikä toimintojen nuoria oltu juurikaan asiassa kuultu. Nuorten aktiivisempi kannustaminen mukaan sivujen suunnitteluun olisi osaltaan voinut innostaa heitä mukaan luomaan yhteistä tilan tai toiminnan julkaisukanavaa. Parhaimmillaan yhteinen suunnittelu olisi voinut koskea laajemminkin sitä, miten verkon eri kanavia voitaisiin jatkossa hyödyntää järkevämmän tiedonvälityksen ja yhteisen päätöksenteon tai suunnittelun tukena tiloilla. Kuten Roosa Murto (2008) tuo kolumnissaan osuvasti esiin, voivat nuorten ja nuorisotyöntekijöiden käsitykset verkossa toimimisen tarpeista ja toimintatavoista erota toisistaan. Tästä syystä yhteinen keskustelu ja uusien ajatusten herättely siitä, miten oma talo tai toiminto voisi toimia netissä, voi olla tarpeen yhteisten pelisääntöjen selkeyttämisen vuoksi. Nyt lähtöoletukset verkkosivujen tarpeellisuudesta perustuivat pitkälti organisaation ja sen työntekijöiden näkemyksiin, ei nuorten tarpeiden kartoittamiseen. Osa työntekijöistä kertoi sivuista tulleen luonteva tiedotuskanava nuorisotyöntekijöiltä nuorille ja muille yhteistyökumppaneille. Samaan aikaan epäselvää kuitenkin oli, missä määrin nuoret itse käyttivät sivuja.

”Emmä tiedä, ei ne varmaan ihan niin hyvin sinne ole löytänyt kuin voisi, että kyllä mun ryhmäläisiltä, kun olen kysynyt että ootteko te käynyt kattomassa, että siellä on jotain kuvia, vaikka jostain tapahtumasta tai jotain, niin ei ne välttämättä siellä ole käynyt.”(Nuorisotyöntekijä)

Jotta verkkosivujen käytöstä voitaisiin sanoa jotain tarkemmin, olisi tärkeää, että nuorisotilat pystyisivät itse seuraamaan esimerkiksi sivujen kävijämääriä. Haastatteluhetkellä tiloilla ei kuitenkaan ollut käytössä erityisiä ohjelmia kävijäseurantaa varten, joten verkkosivujen käyttöaktiivisuudesta erityisesti nuorten keskuudessa on vaikea sanoa sen tarkemmin.

Haastatteluissa tuotiin myös esille, että sosiaalisen median kanavat, erityisesti Facebook, olivat korvanneet osin perinteisten nettisivujen roolia tiedotuskanavana. Ne myös mahdollistivat keskustelun ja vuorovaikutteisuuden verkkosivuja joustavammin. Toisaalta Facebookia ja muita sosiaalisen median palveluita ei pidetty tilojen kotisivujen kanssa kilpailevina kanavina, vaan parhaimmillaan niiden nähtiin täydentävän toisiaan. Ylipäänsä sitä, että tilat voivat profiloitua verkossa paremmin luomalla omia sivuja ja linkittämällä toimintaa erilaisiin sosiaalisen median palveluihin, pidettiin toiminnan tunnettavuuden ja markkinoinnin kannalta tärkeänä lähtökohtana. Sivut nähtiin myös tarpeellisena tiedotuskanavana yhteistyökumppaneiden ja vanhempien suuntaan.

Nuorisotyön paikallista tiedottamista onkin pidetty osin kehnona (esim. Salasuo 2007, 125). Nuoret tai heidän vanhempansa eivät välttämättä tiedä, mitä nuorisotaloilla tehdään, tai kuva talojen toiminnasta voi perustua negatiivisiin mielikuviin, joissa talot nähdään etenkin ongelmanuorten hengauspaikkana. Salasuo (2007) on korostanut tarvetta kiillottaa nuorisotyön julkisuuskuvaa: luoda profiilia, joka on selkeärajainen, mutta samalla kuvaa toiminnan monimuotoisuutta. Verkkosivut ja niihin nivotut sosiaalisen median palvelut voivatkin toimia yhtenä tärkeänä kanavana, joiden kautta tuoda taloilla tapahtuvaa nuorten toimintaa näkyväksi. Lisäksi ne voivat parhaillaan lisätä toiminnan läpinäkyvyyttä. Esimerkiksi kahdella pilottitaloista oli viety talokokousten pöytäkirjat verkkoon sekä hyödynnetty verkkoa toiminnoista äänestettäessä.

Toistaiseksi itse nuorten rooli sivujen sisällöntuotannossa on ollut kuitenkin vähäinen. Verkkosivujen luominen ei olekaan itsessään synnyttänyt yhteisiä sisällöntuotannon prosesseja ja vuorovaikutteista oppimista, jossa myös nuorille avautuisi median tekemisen paikkoja. Tässä mielessä projektin toimintaa on syytä tarkastella myös kriittisesti. Tärkeää olisi ollut miettiä, miten tiloja olisi voitu tukea myös muutoin oppimisympäristöjen luomisessa. Verkkosivujen luomisen jälkeen tilat jäivät pitkälti yksin opettelemaan sisällöntuotantoa sen sijaan, että projekti olisi aktiivisesti pyrkinyt luomaan tiloille nuorten ja nuorisotyöntekijöiden yhteisiä oppimisen paikkoja esimerkiksi erilaisten mediatyöpajojen tai yhteisprojektien kautta. Projektin myötä on pystytty lisäämään työntekijöiden valmiuksia verkkosivujen ylläpitoon, mutta tämä ei ole automaattisesti johtanut siihen, että taitoja olisi käytetty myös kasvatuksellisesti ja nuoria osallistaen. Tähän olisi tarvittu muitakin mekanismeja.

Toisaalta osa nuorisotyöntekijöistä esitti kriittisiä näkemyksiä sen suhteen, miksi nuoria lähtökohtaisesti tulisi saada mukaan tuottamaan sisältöä nuorisotyön verkkosivuille. Ajatusta siitä, että nuorille luodaan ylhäältä päin verkkoalusta, joihin nuoria innostetaan tuottamaan mediasisältöjä, pidettiin enemmänkin aikuisten ideoista ja määrittelemistä tarpeista lähtevänä, eikä sen nähty kaikilta osin vastaavan sitä, mitä nuoret nuorisotilatoiminnasta hakevat ja miksi he tiloille tulevat.

HV: "Yritettekö te saada jollakin lailla nuoria mukaan ihan tähän teidän verkkosivujen suunnitteluun, et kysyittekö te nuorten mielipidettä siinä suunnitteluvaiheessa?"

NT: "Me muistaakseni leiskat käytettiin yhdessä talokokouksessa läpi, kysyttiin nuorilta et mikä niiden mielestä on hyvä ja huono, ja kaikki oli vähän sillee et ihan sama."

HV: "Niin, mä oon miettinyt kanssa sitä, että talotoiminnasta voidaan hakea enemmän oleskelua ja hengailua ja tehdä mitä ikinä tehdäänkään, mut että..."

NT: "Mä luulen, että kun se on aika vaikea saada välillä nuoria vaikuttamaan tähän talotoiminnan sisältöihinkin, niin se on aika alhaalla prioriteettilistalla se verkkosivujen sisältöön vaikuttaminen."

HV: "Minkä sä näet, että vois olla nuorten rooli siinä tiedotuksessa?"

NT: "No ainakin junnut tietää aika hyvin, esimerkiksi mä peilaan tähän vanhaan lani-ryhmään, joka toimi silloin aikanaan tosi hyvin, nehän tiesi peliharrastajina tosi hyvin, että mistä muut peliharrastajat tavoittaa et se tiedotuskanavien valinta, minne sitä lähetetään sitä tuotettua sisältöä puskemaan. Riippuu taas sit todella paljon junnujen osaamisesta ja mielenkiinnon kohteista, et haluaako ne osallistua esimerkiksi tiedotusmateriaalien tuottamiseen (joo). (...) Sit taas jos avointa toimintaa aattelee, niin se on ehkä yksittäisissä toiminnoissa on se missä nuoret ehkä potentiaalisesti edes haluaa osallistua siihen mainostamiseen. Musta tuntuu jotenkin vieraalta ajatukselta se, että esimerkiksi, että jos tehdään kausiesite tai yleismainos esitettä esimerkiksi nuorisotalosta jonnekin kouluille tai ostareille vietäväksi, oikeestaan et miks nuoren pitäisi osallistua siihen. (...). Enemmän se pitää lähteä siitä, et jos junnut on innostunut, jos ne esimerkiksi haluaa saada niiden monikulttuuriseen ruokailtaan, saada siihen porukkaa, sit niiden kanssa miettii sitä, että mihin te lähtisitte mainostamaan sitä ja miten te lähtisitte mainostamaan sitä ja sillon ne usein innostuu ite siitä mainosmateriaalin tuottamisesta."

Nuorisotyöntekijät pitivät yleisesti tärkeänä sitä, että nuorisotiloilla on tarjolla erilaisia median tekemisen mahdollisuuksia. Samalla kuitenkin korostettiin sitä, että innostuksen tähän tulisi lähteä nuorista itsestään. Kiilakosken mukaan (2011, 175) nuorisotyön ammattilaisilla on tyypillistä korostaa toiminnan nuorisolähtöisyyttä ja nuorten tarvetta omaehtoiselle oleskelulle ja tekemiselle. Nämä näkemykset asettuivat jännitteiseen suhteeseen projektin lähtöoletusten kanssa. Projektin toimintaa ohjasi näkemys siitä, että nuorisotyötä tulisi tarkastella nonformaalin oppimisen viitekehyksestä: tarjoamalla nuorille median tekemisen ja tekemällä oppimisen paikkoja ja pyrkien tätä kautta vahvistamaan tilojen mediakasvatuksellisia puitteita. Jotta nuorisotiloista tulisi myös selkeämmin mediaoppimisen paikkoja, tulisi itse toiminnan viitekehystä ja kasvatuksellisia tavoitteita purkaa tarkemmin auki (vrt. Kiilakoski 2011). Projektin osalta tämä olisi tarkoittanut laajempien keskustelujen käymistä nuorisotilojen työntekijöiden kanssa siitä, mihin mediaosaamisen vahvistamiselle itse asiassa tähdätään.

Nuorisotyöntekijöiden kritiikki projektin tavoitteidenasettelun suhteen on myös ymmärrettävää. Nuoret eivät ole yhtenäinen ryhmä, eivätkä kaikki nuoret ole kiinnostuneita omien mediatuotosten teosta tai julkaisemisesta verkossa, etenkin aikuisten nuorille luomilla kanavilla. Nuorisotiloilla toimivat ohjaavat korostivat sitä, että alueellisilla taloilla käyvien nuorten intressit ja tavat toimia olivat toisenlaisia kuin toimintakeskuksen kohdennetuissa mediatoiminnoissa käyvien "aktiivinuorten". Nuoria oli esimerkiksi vaikea innostaa omien mediatuotosten tekoon tai vaikuttamiseen mediavälitteisesti. Tästä johtuen projektin tavoitteet nuorten verkkovälitteisen oppimisen osalta koettiin nuorisotalotoiminnan valossa osin kaukaisina.

"Mä veikkaan, että semmoset nuoret jotka hakee talotoiminnasta aktiivisemman vaikuttamisen elementtejä, niin ne ei välttämättä pyöri täällä meidän talolla, et ne on just niitä, jotka menee johonkin Happeen tai Arabiaan. Tai sit hakeutuu ihan eri foorumeille, mutta tota. Tällä hetkellä on epärealistista, että ne (nuoret) tuottaisi sinne (verkkosivuille) jotain artikkeleita ja kertoisi tapahtumista. Tulevaisuudessa en näe sitä epärealistisena, et se tapa, millä ne tuottaa sitä, se on todennäköisesti vähän eri miten Myötätulessa on sen joskus tarkoittanut, mutta me tehdään kuitenkin...nuo sivut on nuoria varten ja nuorille ja me (nuorisotyöntekijät) tehdään sinne sisältöä nuorten toiveiden mukaisesti, että sitten jos nuoret sinne joskus jotain tekee, niin mun mielestä se saa olla ihan täysin niiden näköistä. Et se on aivan sama onko siellä pilkut ja yhdyssanat oikein, että sit ne tekee toisilleen ja se on paljon tärkeempää kuin se, että se näyttää mediaseksikkäältä ulospäin." (Nuorisotyöntekijä)

Vaikka nuorten mediatoimijuuden tavat eroavat, ei tämä tarkoita sitä, että nuorisotyössä nämä erot tulisi ottaa annettuina. Sen sijaan nuorisotyö tarjoaa erinomaisen kentän, jossa myös mediasuhteissaan passiivisempia tai epävarmempia nuoria voidaan rohkaista monipuolistamaan mediankäyttötapojaan. Kotilainen ja Rantala (2008)

ovat korostaneet sitä, että nuorten mediasuhteet ovat tilannesidonnaisia ja muuntuvia: ne voivat vaihdella ja kehittyä. Eri identtiteettityypit tarvitsevat puolestaan erilaista rohkaisua ja tukea. Passiivisista harvoin tulee yhdessä yössä tai edes yhden projektin aikana aktiiveja, mutta mediatoimijuutta on mahdollista harjoitella pienin askelin.

Nuorten mediatoimijuuden näkökulmasta keskeiseksi kysymykseksi muodostuukin se, miten nuorisotiloista muodostuisi paikkoja, joissa voitaisiin nykyistä aktiivisemmin tukea nuoria näiden pienten tai suurempienkin askelten ottamisessa mediapoluilla. Nuorisotilojen toimintatapojen muutoksissa työntekijät ovat avainasemassa, mihin myös projektin lähtökohta perustui. Kehittämistyössä tiloja ei tulisikaan nähdä ainoastaan intervention kohteina, vaan pyrkiä luomaan kumppanuuksia, joissa tilojen työntekijät itse innostuvat kehittämään toimintaansa. Tällöin lopputulos voi kohdistua johonkin muuhun kuin alkuperäiseen tavoitteeseen, mutta se voi olla uusien työtapojen omaksumisen kannalta hedelmällisempää. Eri tutkimuksissa onkin havaittu, että henkilöstöä on vaikea sitouttaa kehittämiseen ylhäältä alaspäin, sillä toimet voidaan kokea etäisenä työyhteisön arjesta. Nakarin ja Valteen (1995) mukaan osaamista tulisi kehittää yhteistoiminnallisesti alhaalta ylöspäin. Tämä tarkoittaa sitä, että luodaan tilaa työyhteisön kesken tutkia toiminnan kehittämiskohtia ja kehittää osaamista tältä pohjalta. Tällöin työyhteisön jäsenet ovat itse aktiivisia toimijoita oman työnsä kehittämisessä. (Mt., 53–55.)

Kysymysmerkki aineiston keruuvaiheessa oli luotujen verkkosivujen jatko. Samaan aikaan kun tiloille luotiin omia sivuja, itse nettiareenan rakentamisesta päätettiin organisaatiossa luopua. Tämä herätti epätietoisuutta siitä, jäävätkö kotisivut käyttöön myös projektin päätyttyä, ja toisaalta siitä, kuka niiden teknisestä ylläpidosta ja sivuihin liittyvistä tukipyynnöistä jatkossa vastaa. Samalla se vaikutti siihen, että tilojen motivaatio sivujen kehittämiseen luonnollisesti laski.

”Ei me sit olla hirveesti panostettu aikaa ja vaivaa sen pohtimiseen ja kehittämiseen, koska siinä vaiheessa, kun aikaa sitten on kuulunut jo ekat huhut siitä, että Myötätuuli-hanke loppuu kesällä 2012. Siinä vaiheessa tuli sit ensimmäiset huhut siitä, että niitä sivuja ei ole enää olemassa sen jälkeen. Täähän nyt on edelleen auki, et häipykö ne sivut vai jääkö ne sivut. Et mitä just tuolla ohjaajien palaveerissa, joka oli maanantaina muistaakseni, niin siellä oli just puhetta aiheesta niin tää tän hetkinen tahtotaso olis se, että kun niihin nyt on tuupattu niin paljon rahaa niitä pystyttäisiin ylläpitämään. Mut siinä on sitten taas se ongelma, et se asettaa nuorisotalot vähän epätasa-arvoiseen asemaan.” (Nuorisotyöntekijä)

Projektit ovat määräaikaaisia, mistä johtuen uusia toimintoja käynnistäessä onkin hyvä pohtia hyvissä ajoin sitä, miten toimintaa ylläpidetään projektin päättyessä. Tärkeää on myös tiedottaa toimijoita asioiden edistymisestä, jotta tietokatkoksilta tai huhuilta vältyttäisiin. Nuorisotiloilla sivujen toivottiin jäävän käyttöön. Kysyntää nuorisotilojen helposti päivitettävillä kotisivuilla alkoikin projektin kuluessa esiintyä laajemminkin organisaation sisällä. Keväällä 2012 nuorisosiainkeskuksessa alettiin suunnitella hankkeen kehittämistyön pohjalta laajempaa MunStadi-sivustopohjaa, johon jatkossa eri tilat ja toiminnot voisivat luoda omia kotisivujaan.

Valokuvausryhmän toiminta

Yhtenä onnistuneimmista projektin toiminnoista voi pitää nuorisotyöntekijöiden valokuvausryhmän toimintaa. Ryhmä tapasi lähes koko projektin keston ajan opintopiirimäisesti noin kuukauden välein, ja sen toimintaan osallistui noin 15 nuorisotyöntekijää pääasiassa kulttuurisen nuorisotyön eri yksiköistä. Projektin loppupuolella tapaamiskertojen väli harveni. Osallistuminen tapaamisiin on perustunut vapaaehtoisuuteen, ja matkan varrella osallistujat ovatkin vaihtuneet jonkin verran. Ryhmän toiminnan kuvattiin tukeneen hyvin valokuvauksen opettelua ja myös innostaneen hyödyntämään valokuvausta osana työtä.

HV: ”Mikä teidän mielestä tän ryhmän merkitys on ollut teidän oman osaamisen kehittämisessä? Onko se ollut hyvä tapa oppia?”

NT2: ”On, ihan mielettömän hieno tapa on ollut. Et ekana ollaan niinkun kateltu kuvia, ylipäätänsä joidenkin taiteilijoiden tai tunnettujen valokuvaajien ja sit se opettaja on kuitenkin Pekka Punkari, niin se on puhunut siitä kuvasta, et mihin voi kiinnittää huomioita ja se oli se reissu siellä Tukholmassa, se reissu oli ihan mieletön, että

siellä myös käytiin läpi niitä ihmisten kuvia...että jäi semmoinen nälkä siihen asiaan kyllä vielä. Mut kyllä se, että kun alussa jännitti, kun mä olin totaalisen uusi valokuvaaja, niin se, että ryhmässä yhdessä vaan mentiin ja se että se ei sattunut, vaikka klikkaili ja kokeili ja se ryhmässä, yhdessä tekeminen, se oli ihan mielettömän tärkeä mulle, että mä olen hyvin paljon innostunut valokuvaamisesta ja ihan vapaa-ajallakin sen jutun jälkeen.”

Ryhmän toimintaan osallistuneiden nuorisotyöntekijöiden lähtötaso vaihteli; toisille valokuvaus on ollut uusi taito, toiset ovat puolestaan käyttäneet sitä nuorisotyöllisenä välineenä jo pidempään. Tästä huolimatta eri työntekijät kokivat toiminnan itselleen merkityksellisenä. Positiivisina tekijöinä oppimisen kannalta mainittiin erityisesti mahdollisuus irrottautua hetkeksi normaaleista työrutiineista, keskittyä uuden asian haltuunottoon ja itse kuvaamiseen.

”Mulle oli just tärkeä se, että siellä oli ammattilainen vetämässä sitä, jolta saa uudenlaista tietoa tai sen näkökulman ja se että näissä meidän reissuissa siis ihan kuvauskoulutusreissuissa, että on mahdollisuus lähteä oikeasti johonkin kuvaamaan.(...) Mä sain vain kuvata ja tehdä vain sitä niin se oli mulle ihan älyttömän tärkeä, että siinä oli jotenkin semmoinen kunnioitus sitä, että nyt sä saat kouluttautua tai tehdä tätä asiaa eikä tarvitse tehdä samanaikaisesti opettaa tai mitään muuta.” (Nuorisotyöntekijä)

Vertaiskeskustelut, ryhmässä toimiminen ja kuvausretket mainittiin myös oppimista tukevinä asioina. Eräs haastatelluista toi esille, että työssä on suhteellisen vähän mahdollisuuksia muiden ohjaajien tapaamiseen. Tämänkaltaiset opintopiirimäiset toiminnot voivatkin parhaillaan toimia erinomaisina työntekijöiden verkostoitumista tukevinä rakenteina ja paikkoina kokemusten jakamiseen.

Sisällöllisesti oppiminen keskittyi kuvauksen tekniseen ja kuvailmaisulliseen puoleen. Kehittämiskohtana nousi esiin se, ettei valokuvausta käsitelty tarkemmin nuorisotyöllisenä välineenä. Kaikki haastatellut eivät kuitenkaan kokeneet tätä ongelmallisena. Nuorisotyöllisen näkökulman todettiin olleen mukana ”piilotajuntana” ja uusien taitojen kuvattiin jalkautuvan myös työhön nuorten kanssa: *”Se on ihan selvää, että mitä on itse oppinut, sen opettaa sitten nuorille.”* Nuorisotyössä valokuvaus, kuten myös muu median tekeminen, toimii usein välineenä johonkin muuhun, kuten nuorten sosiaaliseen vahvistamiseen, mediakritiisyyden lisäämiseen, itseilmaisuuden tukemiseen. Tästä syystä pedagogisen viitekehyksen mukana kuljettamista voidaan pitää olennaisena asiana. Mielenkiintoista olikin havaita, että kysyttäessä työntekijöiltä tarkemmin toiveita heidän mediataitojensa vahvistamisen suhteen monet vastauksista liittyivät juuri tekniseen, välinetason osaamiseen. Samaan aikaan kentällä näytti kuitenkin olevan pula erityisesti hyvien käytäntöjen jakamisesta, esimerkiksi siitä, miten valokuvausta voisi käyttää jäntevämmin osana tilatoiminnan arkea ja kasvatuksellista työtä. Käytännössä tarpeet kohdistuivat siis myös menetelmäpuolen vahvistamiseen. Muutama haastatelluista kokikin oppimiskaaren jääneen osin kesken. Tällöin luontevana seuraavana askeleena olisi voinut olla uudenlaisen nuorten ryhmätöiminnan käynnistäminen osana oppimisprosessia.

”Mä mietin sitä, että jos tämä olisi jatkunut tämä projekti niin sit se sen, että se olis voinut olla semmoisena kaarena, että ekana ohjaajat itse oppii sekä teknisen että tän ilmaisullisen, sitä ilmaisullista puolta, mutta sitten että sitä lähtee viemään...että tämä digitarinakoulutus alkoi olla jo vähän siihen suuntaan. Nythän tämä olis ollut mahtava, jos tämä olisi jatkunut, niin tästä olisi voitu lähteä syventymään sinne ohjaamis ja nuorten kanssa olemiseen. Et sitten siinä olis voinut ehkä olla jopa ryhmä (nuorten), jonka kanssa olisi lähtenyt tekemään (...), mutta nyt tää vähän pikkusen ehkä loppuu kesken. Semmoinen fiilis itellä on, että tää on nyt päässyt alkuun, ja hyvä ryhmä on saatu kasaan, ja nyt se loppuukin. Siitä tulee vähän semmoinen, että se on vähän niinkun päiväperhonen että bisbit. Se on niin nopeesti ohi. Et vaikka puhutaan kolmesta vuodesta, niin tässä työssä se on hirveen lyhyt aika.”(Nuorisotyöntekijä)

Projektin tavoitteiden valossa tärkeää olisikin ollut sitoa oppimista alusta lähtien tiukemmin osaksi nuorisotyöllistä toimintaa. Tätä kautta olisi voitu synnyttää uudenlaisia kokeiluja ja ymmärrystä siitä, miten eri tavoin valokuvausta voisi hyödyntää nuorten kanssa toimiessa. Nyt opitun hyödyntäminen jäi yksittäisten työntekijöiden vastuulle, jolloin vaarana on se, että tietotaito ei leviä laajemmaksi työyhteisön pääomaksi.

Kyse ei ole siitä, etteivätkö nuorisotyöntekijät osaisi käyttää erilaisia välineitä kasvatuksellisesti osana työtään. Tätä osaamista on kuitenkin vaikea purkaa käsitteelliseen muotoon. Sen sijaan on helpompi puhua välineistä ja ohjelmista ja näihin liittyvästä osaamisesta. Mediavälineiden käytön nuorisotyöllinen tietotaito on puolestaan jotain, joka muodostuu arjen käytännöissä ja kulkee nuorisotyöntekijöiden mukaan ”piilotajuntana”. Aiemmissa nuorisotyön tutkimuksessa tähän on viitattu käsitteellä hiljainen tieto (esim. Honkasalo ym. 2011; Kivijärvi 2012) tai toinen tieto (esim. Salasuo 2007). Hiljaisella tiedolla viitataan käsitteellistämättömään, kokemusperäiseen ja paikalliseen tietoon, joka syntyy arkisissa rutiineissa, mutta sitä on vaikea pukea sanoiksi (Kivijärvi 2012). Salasuon (2007, 123) mukaan tämä tieto on jotain joka on toisille itsestään selvää, mutta samalla toisille vierasta. Kollektiivisen oppimisen näkökulmasta keskeiseksi tekijäksi nousee tämän hiljaisen tiedon näkyväksi tekeminen ja jakaminen. Projektissa tämä olisi tarkoittanut sitä, että yhdessä tekemisen lisäksi olisi luotu paikkoja myös sen analysoimiselle, miten opittuja taitoja ollaan sovellettu tai voitaisiin jatkossa soveltaa osana nuorisotyöllistä toimintaa.

Koulutustilaisuudet

Projektin aikana järjestettiin vain yksittäisiä avoimia koulutustilaisuuksia. Tämä oli osittain tietoinen valinta, sillä koulutukset yhdistettiin projektissa enemmän formaaliin oppimiseen. Mediateknologia kehittyi kiihtyvällä tahdilla, samoin nuorten verkon käyttötrendit muuttuvat nopeasti. Tästä johtuen uuden oppiminen ei voi tapahtua ainoastaan perinteisin keinoin istumalla ja kuuntelemalla ulkopuolisia asiantuntijoita.

Tämän luvun tarkoituksena ei ole arvioida tarkemmin yksittäisten tilaisuuksien onnistumista, vaan pohtia sitä, miten työntekijät ovat kokeneet koulutustilaisuuksien hyödyntäneen oppimistaan. Haastatelluista nuorisotyöntekijöistä seitsemän oli osallistunut johonkin projektin koulutuksista. Lisäksi käytössä on ollut osasta tilaisuuksia kerättyä kirjallista palautetta.

Hankkeen aikana järjestettiin seuraavat avoimet koulutustilaisuudet:

- **Video nuorisotyön välineenä -työpaja**, 20.10.–21.10.2010, Toimintakeskus Happi (kesto: 2 päivää, osallistujat: 7 nuorisotyöntekijää eri taloilta)
- **Miten hyödyntää Facebookia nuorisotyössä -koulutus**, 17.10.2011, yhteistyössä Verken kanssa (kesto: 3 h, osallistujat n. 15 nuorisotyöntekijää, pääsääntöisesti toimintakeskus Hapesta)
- **Digitarina työkaluna nuorten kanssa työskentelyssä 1.–3.2.2012**, Yhteistyössä mediavaikuttamisen parhaat eurooppalaiset käytännöt -hankkeen sekä Nuorten tieto- ja neuvontakeskus Koordinaatin kanssa (kesto: 3 päivää Otavan opistolla, osallistujia eri järjestäjäorganisaatiosta, Nuorisosiainkeskuksen kiintiöstä 8 työntekijää)

Tämän lisäksi projektissa on räätälöity lähiovetusta yksittäisille nuorisotyöntekijöiden ja nuorten ryhmille. Kohdetiloista kahdelle räätälöitiin erikseen koko tilan henkilökunnalle suunnattua koulutusta. Yhdelle pilottitaloista järjestettiin julisteen teko opastusta (2 iltapäivää) ja videonkäyttökoulutusta (2 iltapäivää) ja toiselle kulttuurisen nuorisotyön yksiköistä puolestaan Photoshopin käytön ohjausta (1 iltapäivä). Lisäksi toimintakeskus Hapessa järjestettiin osalle toimijoista lyhyitä työpajoja tai esittelytilaisuuksia muun muassa videokuvaudesta, videoprojisoinnista ja Noodi-käsikirjoitustyökalusta⁸.

Järjestetyistä koulutuksista annettiin positiivista palautetta. Ne saivat kiitosta käytännönläheisyydestä, innostavasta ilmapiiristä ja hyvistä ohjaajista. Koulutuksissa opittavaa asiaa lähestyttiin pitkälti tekemällä ja kokeilemalla oppimisen kautta. Videotyöpajoissa on kokeiltu kameroiden käyttöä ja tehty lyhytelokuvia, digitarinakoulutuksessa on puolestaan luotu digitarinoita. Koulutusten kerrottiin herättäneen uusia ideoita ja antaneen uusia työvälineitä, jota voi hyödyntää jatkossa myös nuorten kanssa. Esimerkiksi digitarinan⁹ tekoa pidettiin oivallisena nuorisotyön välineenä, jonka käytöstä työntekijät olivat innostuneet koulutuksen myötä.

⁸Noodi on työkalu yhteisölliseen käsikirjoittamiseen verkon välityksellä. Työkalu koostuu verkossa toimivasta käsikirjoituspajasta sekä dramaturgisesta oppimateriaalista, joka ohjaa ja tukee käsikirjoittamista. Ks. <http://noodi.metropolia.fi/main>

⁹Digitarina on helposti toteutettava itseilmaisun muoto: parin minuutin mittainen, itse tehty video. Alun perin menetelmää on käytetty tarinoiden ja muistojen kertomiseen, mutta sitä on mahdollista soveltaa mm. sosiaalisen osallisuuden vahvistamiseen, yhteiskunnalliseen vaikuttamiseen ja oppimistarkoitukseen. Ks. http://medios.metropolia.fi/media/pdf/digitarinaopas_2010.pdf

HV: *"Tuliko sulle mitään ideoita, että sä haluisit nyt täällä nuorille jotenkin sitä digitarinaa ottaa mukaan?"*

NT1: *"Kyllä mä sen semmoisena otin, että kyllä mä aloin sitä pohtimaan. Se oli viimeinen kysymys mitä siellä jäätiin pohtimaan, että jääkö tämä tähän vai ottaako tämän työkaluksi ja kyllä mä otan. Mä lähdän toki myös heti soveltamaan eli tommoinen monipäiväinen juttu niin siihen me tuskin ruvetaan nuorten kanssa, mutta tommonen pikatarina ja sen kuvittaminen digitaalisesti, niin kyllä mä lähdin heti miettimään. Ja voisihan se olla... että kyllä, heräsi heti ajatuksia, että tää ei jää tähän, vaan tulen kyllä käyttämään sitä."*

Vaikka koulutukset voivat toimia innostajina ja motivoida välineiden hyödyntämiseen, herää kysymys, missä määrin tällaisilla yksittäisillä oppimiskerroilla on laajempaa vaikutusta työtapojen muuttumisen ja verkon ilmiöiden ymmärryksen juurtumisen kannalta. Esimerkiksi Facebook-koulutuksen kerrottiin herättäneen enemmän uusia kysymyksiä kuin antaneen vastauksia. Yhteisiä koulutuskertoja toivottiinkin pääsääntöisesti lisää.

"Meille järjestettiin se yksi (Facebook-koulutus) mihin mä osallistuin, mutta tietysti harmi kyllä sitten kun tämmöiselle joka ei ole alan asiantuntija niin mulle synty siellä enemmän kysymyksiä ja uusia kysymyksiä kuin se, että olis päässyt ihan täyteen selvyyteen. Että ehkä se yksi oli vähän ohkanen, että olis voinut ehkä olla semmoinen sarja niitä juttuja, että olis pystynyt, et aina välillä tehdä jotain ja sitten taas vähän muokkaa eteenpäin, että tommoset irralliset päivät niin voi äkkiä jäädä vain irrallisiksi päiviksi. Että ehkä siinä olis voinut olla enemmän semmoista jäntevyyttä, että olis ollut selkeästi, vaikka semmoinen sarja niitä jo heti alusta asti mietittynä." (Nuorisotyöntekijä)

Olisikin tärkeää pohtia, miten tukea oppimista pitkäjänteisemmin siten, että välineiden tai ohjelmien käyttöä harjoiteltaisiin myös käytännössä. Periaatteessa projektissa pyrittiin siihen, että kynnyks ottaa yhteyttä ja pyytää apua erilaisiin kysymyksiin myös järjestettyjen opetustilaisuuksien ulkopuolella olisi mahdollisimman matala. Kuten edellä tuli esille, on yhteydenpidossa esiintynyt kuitenkin erilaisia tulppia, mistä johtuen matalan kynnyksen periaate ei ole kaikilta osin toteutunut. Oppimisen tukemista olisikin voinut tehdä askel systemaatisemmin esimerkiksi tiedottamalla jäsennellymmän projektin tarjoamista mahdollisuuksista tai käyttämällä monipuolisemmin verkkoa oppimisen tukena mm. jakamalla oppimismateriaaleja verkossa tai luomalla paikkoja, joissa voi käydä keskusteluja opituista asioista.

Nuorisotyön kentällä oppimisen on kuvattu olevan kovin yksilökeskeistä ja uusien asioiden omaksuminen jää herkästi asiasta innostuneiden työntekijöiden varaan (ks. Honkasalo ym. 2007; Honkasalo, Kiilakoski ja Kivijärvi 2011; Kivijärvi 2012). Koko nuorisotilan henkilökunnalle räätälöityjen koulutusten etuna voidaan pitää sitä, että osaamista saadaan parhaimmillaan levitettyä yhden henkilön harteilta laajemmin työyhteisön osaamiseksi. Esimerkiksi yhdelle pilottitaloista järjestetyn Photoshop-koulutuksen kerrottiin madaltaneen muiden talon työntekijöiden osallistumista talon toiminnoista tiedottamiseen ja tapahtumajulisteiden tekoon.

"Ohjaajille on jäänyt se, että meillä nyt jo pystytään tekemään photarilla editoimaan kuvia ja näin ja nimenomaan se, että ennen se oli liian paljon munkin harteilla, se että, kun mä kuitenkin osaan sen, mutta nyt muut ohjaajat on päässyt siihen sisään ja se ei ole mikään mörkö heille enää käyttää Photaria." (Nuorisotyöntekijä)

Hyvistä kokemuksista huolimatta kohdetiloille räätälöidyt koulutustilaisuuksuudet jäivät yksittäisiin kertoihin. Selkeänä projektin kehittämiskohtana nouseekin esiin aktiivisempi jalkautuminen kentälle sekä oppimistilaisuuksien rohkeampi markkinointi taloille. Tätä myös osassa tiloja odotettiin:

"Tietenkin jos tämmöistä tehdään, niin on tärkeitä, et kuullaan just se kentän toive, et mitä halutaan tehdä, mutta se jos ajatellaan, että vaikka verkkotyöhön on varattu viikossa max puoli tuntia aikaa, viikossa! Niin siihen suhteutettuna, et mitä te haluisitte tehdä ja wou haluisitteko, se on vähän semmoista haihattelua. Et se olis helpompaa, et sieltä tulis sellaisia ratkaisumalleja, et meillä olis täs tämmönen ja tämmönen koulutus osallistu tai et, et ei tarvis itse hirveesti hahmottaa et mitä me halutaan, vaan olis tarjonta josta voisi poimia ne valmiit kokonaisuudet, jotka sä koet työn kannalta olennaisina. Se helpottais tosi paljon." (Nuorisotyöntekijä)

Vaikka henkilöstökoulutusta on kritisoitu huonoksi keinoksi tukea oppimista, sillä se ei usein huomioi yksilöllisiä oppimistyyliä, on se kuitenkin taloudellisesti tehokasta, koska se tavoittaa samaan aikaan suuremman joukon ihmisiä. Koko henkilöstölle suunnattujen koulutusten etuna on pidetty myös sitä, että ne voivat tuoda

työyhteisön käytäntöjä näkyväksi ja osoittavat parhaimmillaan muutostarpeita ja oppimishaasteita (Pitkänen 2006, 47; Honkasalo & Kivijärvi 2011, 64). Pitkälti kyse on myös siitä, miten koulutukset järjestetään. Koulutuksia on mahdollista toteuttaa eri tavoin ja yhdistää niihin myös nonformaalin ja vertaisoppimisen piirteitä esimerkiksi sitomalla opetukseen käytännön harjoitteita tai luomalla tilaa keskusteluille ja ryhmätyöskentelylle, joiden kautta voidaan luoda paikkoja yhteisen tiedon tuottamiselle.

Haastatellut työntekijät pitivät koulutusten hyvänä puolena erityisesti sitä, että niissä on pystynyt selkeästi irrottautumaan arjen työkuviosta ja keskittymään ainoastaan uusien taitojen oppimiseen. Osa työntekijöistä kaipasikin projektilta enemmän tällaisia struktrutoija koulutustilaisuuksia, sillä työn ohessa tapahtuvalle ohjaukselle oli vaikeampi löytää aikaa hektisen arjen keskeltä.

”Omalta osaltani että, jos mulla on aikataulutettu koulutus, mä pystyn laittamaan ne kalenteriin ja sitten ne on siellä. Niin silloin mulla on mahdollisuus mennä, mutta kun mä juttelin sun kanssa jo silloin aiemmin, että nyt kun sovittiin, että tule sitten kun sulla on aikaa, niin onko sitä aikaa. Se vaan jotenkin häviää käsistä. Että kyllä mä olisin semmoista ehkä kaivannut enemmän.” (Nuorisotyöntekijä)

Tukikeskuksena toimiminen

”Me ollaan tavallaan ikäänkun koko Hapelle toimiva tukipalvelu siinä mielessä, että meidän kautta ja meidän avulla voi niinku... Me ollaan tuotettu aika paljon erilaisia julisteita ja flyereita, esitteitä, myös ihan niinku muulle, kun tälle Myötätuulelle tai että se olis ollu pelkkää koulutustoimintaa.” (Projektin työntekijä)

Projektin toimintaa voi kuvata tukikeskus-käsitteen kautta. Tämä on tarkoittanut sitä, että projektilta on saanut neuvoa ja tukea yksittäisissä mediataitoihin liittyvissä kysymyksissä kuin myös laajempaa opastusta erilaisten ohjelmien ja välineiden käytössä pitkälti kysynnän mukaan. Ohjausta on annettu yksittäisille työntekijöille ja nuorille kuin myös nuorisotyöntekijöiden ja nuorten ryhmille. Tuki on kohdistunut ennen kaikkea toimintakeskus Hapen työntekijöille, nuorille sekä harjoittelijoille ja työssäoppijoille, mutta ovet olleet avoinna kaikkille organisaation työntekijöille. Kohdetilojen työntekijöiden vierailut Hapen päässä ovat kuitenkin rajoittuneet yksittäisiin käyntikertoihin, pitkälti juuri siksi, että työntekijöiden on ollut vaikea irrottautua talotyöstä vähäisiksi koettujen henkilöstöresurssien vuoksi. Opastusta on annettu projektin osaamisalueisiin liittyen. Projektilta on voinut lainata video- ja järjestelmäkameroita ja saada opastusta kameroiden käyttöön ja kuvien ja videoiden arkistointiin. Lisäksi ohjausta on annettu videoiden editoinnissa, kuvankäsittely- ja taitto-ohjelmien käytössä, erilaisten printtimateriaalien, kuten esitteiden, flyereiden tai julisteiden teossa sekä verkkosivujen ylläpidossa ja verkkotiedotteiden teossa.

Merkittäväksi projektin toiminta koettiin erityisesti toimintakeskuksen työn kehittämisessä. Toimintakeskuksen johtajan mukaan työntekijöiden taitojen vahvistaminen on onnistunut erityisesti valokuvauksen osalta ja jonkin verran julisteiden tekemisen, videopuolen opastamisen ja verkkosivujen päivittämisen osalta. Tämän lisäksi projektilla todettiin olleen vahva rooli talon kansainvälisen verkottumisen, tiedottamisen ja markkinoinnin kehittämisen kannalta. Myös yksittäisten toimintakeskuksen työntekijöiden vastauksissa projektia kiiteltiin sen tarjoamasta matalan kynnyksen tuesta.

”Me on saatu aina, kun me on tarvittu apua esimerkiksi nettisivujen päivittämiseen ja just näitten kuvien ja videoiden siirtämiseen, että kyllä sieltä apua tulee sillonkun sitä tarvii. Että sinne voi mennä ihan piipittää paikan päälle, että heidän osaltaan se onnistuu tosi hyvin sillä tavalla.” (Nuorisotyöntekijä)

Sitä, missä määrin nuorisotyöntekijät ovat projektin tukipalveluita hyödyntäneet ja millaisissa kysymyksissä, on vaikea arvioida tarkemmin, sillä tuki- ja ohjaustilanteita on projektin aikana tilastoitu ja kirjattu ylös vain osittain. Nuorisotyöntekijöiden haastatteluiden pohjalta voi todeta, että yksittäisille työntekijöille, jotka ovat olleet motivoituneita oppimaan uutta, opastus on ollut tärkeä lisä mediataitojen kehittämisen kannalta. Toisaalta osalle työntekijöistä projektin merkitys oppimisen tukemisessa on jäänyt vähäiseksi. Syynä tähän on ollut muun muassa se, että työn ohessa tapahtuvalle oppimiselle koettiin olevan vaikeaa löytää aikaa tai projektin tarjoaman tuen ei katsottu kohdistuvan oman ammattitaidon kannalta keskeisiin osa-alueisiin. Tällöin kyse on

siitä, miten työntekijöitä onnistutaan motivoimaan digitaalisten taitojen kehittämisessä. Osa työntekijöistä, joiden media eri muodoissaan oli jo käytössä oleva työväline, olisi puolestaan kaivannut spesifimpää osaamisen vahvistamista. Yhtenä konkreettisenä esteenä oppimiselle mainittiin myös se, ettei kaikilla tiloilla tai toimintoinilla ollut käytössä riittävästi tietokoneita tai tarvittavia ohjelmia, jolloin taitoja ei pystynyt hyödyntämään itse työssä.

”Meiltä Kirsi kävi Photoshoppia vähän aikaa siellä opettelemassa, mutta kun meillä ei ollut itellä täällä koneita (...) et se ei sit jatkunut sen takia, koska ei ollut mahdollisuus täällä harjoitella sitä, et sit se oli vähän niinkun liian vähäistä se, että käy vain siellä, mutta ei voi itse työssä tehdä sitä” (Nuorisotyöntekijä)

Erityisesti tällaisissa tilanteissa tärkeää olisi ollut räätälöidä tukea ja opastusta tilojen puitteiden mukaan tai toisaalta varata resursseja myös tarvittavien välineiden hankintaan. Osittain projektin puitteissa onkin tätä tehty mm. tarjoamalla tiloille mahdollisuutta päivittää kuvankäsittely- ja videoeditointiohjelmistoa. Keskeistä ei ole vahvistaa taitoja vain uuden oppimisen vuoksi, vaan lähtökohtana tulisi toki olla se, että taitoja voidaan hyödyntää osana ammatillista perustystä.

Projektin tavoitteiden valossa tukikeskustoimintaan liittyy myös kriittisiä kohtia. Vaikka projektilta saatua apua kiiteltiin, kävi tutkimuksen aikana ilmi, että aina apu ei ole kohdistunut uusien taitojen opetteluun, vaan asioita on myös tehty toimijoiden puolesta. Projekti on avustanut Hapen toimintoista tiedottamisessa sekä tuottanut erilaisia esitteitä, julisteita ja videoita organisaation tarpeisiin. Tilaajilla on ollut tähän tarve ja projektin työntekijöillä puolestaan osaamista ja kiinnostusta tekemiseen. Osin projekti onkin ajautunut hoitamaan toimintakeskuksen operationaalista toimintaa: luoden toimintakeskuksen brändiä ja viestinnällisiä käytänteitä. Tämä ei ole sujunut kuitenkaan täysin ongelmitta, sillä epäselvyyttä työnjaon osalta esiintyi projektin ja emo-organisaation viestintäyksikön kanssa. Ongelmallista toimintaa on erityisesti sen jatkuvuuden kannalta. Kyse on määräaikaisesta projektista, jonka toiminta kuitenkin jossakin vaiheessa loppuu, jolloin herää kysymys siitä, miten tuen ja ohjauksen saaminen jatkossa varmistetaan. Siirtykö tietotaito tätä kautta eteenpäin varsinaiselle kohderyhmälle?

NT1: ”Tää työn ohella oppiminen, siihen liittyy varmaan just noita ongelmia, et on ihana, että ne (projekti) on ollut tossa työn ohella, koska sieltä on saanut niin paljon tukea, mut se, että jääkö se tuki, et sitten kun ne häviää, niin mitä mulle jäi itseasiassa siitä, et onks se vaan, että sit kun se häviää niin sit hävis kaikki.”

NT2: ”Niin laitteet jää niinkun kaappiin.”

NT1: ”Et sieltä ei jää sitä osaamista, joka kertoo tästä työstä sit myös jotain, että se on semmoista...”

NT2: ”...hektistä.”

Työn ohessa opastaminen ja tukipalveluiden tarjoaminen on ollut nuorisotyöntekijöille työn tekemistä helpottava rakenne, mutta tuki on kohdistunut pääasiassa yksilötason oppimisen tukemiseen ja ongelmien ratkaisuun. Nuorisotyöntekijät ovat verkostoituneet projektiin päin, mutta samalla toiminta ei ole tukenut toivotulla tavalla työntekijöiden keskinäistä verkostoitumista ja osaamisen vahvistumista koko työyhteisön tasolla. Projektissa olisikin ollut tärkeää pohtia tarkemmin sitä, miten rakennetaan toimintaa, joka ei perustu ainaostaan nuorisotyöntekijöiden tarpeisiin vastaamiseen, vaan mahdollistaa osaamisen siirtymisen eteenpäin, jolloin projekti tekee lopulta itsestään tarpeettoman.

Projektin kolmantana toimintavuonna osa projektin pientimeistä, videotiimi ja verkkotoimitus, jalkautettiin osaksi toimintakeskus Hapen toimintaa. Tausta-ajatuksena oli yhdistää talossa hajallaan olevia mediatoimijoita yhdeksi mediatiimiksi ja synnyttää synergiaa eri toimijoiden välille. Yhteensulautumisen nähtiin tuovan Hapen mediatoimintaan uutta virtaa ja mahdollistaneen tietojen vaihtoa, mutta se ei ole johtanut itsestään yhdessä tekemiseen.

HV: ”Sitä mä just mietin, että onko se synnyttänyt jotain uutta toimintaa tai muuta?”

NT: ”Sanotaan, että ei oikeastaan, mut se on semmoinen henkilö...persoonajuttu, että Katja on sellainen hirveen innostava, niin se on kyllä tuonut semmoista intoa, et kun nuoria kävelee ohi, niin se on heti, että tulkaa tänne täällä on tämmöinen juttu.(...) Ja just näissä mä oon sitä mieltä, että kun luovia töitä kun tehdään, niin se ilmapiiri on hirveen tärkeä, ja toisaalta kun nuorisotyötä, kun tehdään niin ilmapiiri on hirveen tärkeä, että ei siinä voi olla kiree ilmapiiri. Niin se on musta yksi hienoimpia asioita, että se ilmapiiri on semmoinen ok. Että se mahdollistaa myös sen, että siinä voi syntyä niitä juttuja.”

Kollektiivisen oppimisen tukeminen on monimutkainen prosessi. Saman katon alle laittaminen ei välttämättä suoraan johda kokemusten vaihtamiseen ja synnytä vertaisoppimista. Kirsi Heikkilä (2006) havaitsi omassa tutkimuksessaan, että aito yhdessä tekeminen ja osaamisen jakaminen vaativat toisaalta työntekijöitä, jotka ovat sitoutuneita ja motivoituneita työnsä kehittämiseen, toisaalta taas ilmapiiriä, joka tukee uuden luomista. Tällaisen ilmapiirin muodostumista puolestaan voi edistää yhteisten tavoitteiden asettelu, positiivinen työilmapiiri, ongelmien ja tunteiden käsittely rakentavasti, työntekijöiden keskenäinen luottamus sekä yhteiset työtavat. (Mt., 275–278, 285–286). Kyse on prosessista, joka muodostuu ajan kanssa, mutta vaatii myös tietoista prosessin johtamista ja ohjaamista haluttuun suuntaan.

Yhteiset projektit oppimisen väylänä

Yhteisillä projekteilla viitataan tässä kohdetilojen nuoriso-ohjaajien kanssa yhdessä järjestettyihin tilaisuuksiin, työpajoihin tai toimintoihin. Yksi projektin kehittämispäivillä nousseista ideoista oli laajentaa työntekijöiden osaamista yhteisten projektien avulla. Tavoitteena oli järjestää yhteisiä työpajoja tai tapahtumia, esimerkiksi mediatempauksia, joiden kautta eri nuorisotilojen työntekijät voisivat verkostoitua keskenään. Kohdetilojen kanssa yhteistyössä ei kuitenkaan päästy näin pitkälle, eikä varsinaisia eri tilojen työntekijöitä yhdistäviä oppimistilaisuuksia saatu luotua valokuvausryhmää lukuun ottamatta. Yhteisiä projekteja tai toimintaa järjestettiin kuitenkin yksittäisten työntekijöiden tai toimintakeskus Hapen toimijoiden kesken sekä toisaalta kansainvälisten partnereiden ja muiden EU-projektien kanssa. Tässä tarkastellaan yhteisiä projekteja nimenomaan siitä näkökulmasta, miten ne ovat tukeneet organisaation sisällä nuorisotyöntekijöiden oppimista ja verkostoitumista keskenään.

Yhteisiin projekteihin liittyy samanlaista problematiikkaa kuin tukikeskuksena toimimiseen. Mikäli projektit on pyritty järjestämään tietoisesti oppimistilanteiksi, ovat ne parhaillaan tukeneet työntekijöiden osaamista. Näin ei kuitenkaan ole tapahtunut aina. Yhteistyö on tarkoittanut myös sitä, että projektin työntekijät ovat vastanneet työpajan tai tilaisuuksien mediapuoleen liittyvistä tehtävistä, eivätkä tilanteet ole johtaneet varsinaiseen yhdessä tekemiseen ja sitä kautta oppimiseen. Esimerkkinä tästä voidaan nostaa esiin yhden pilottitalon kanssa toteutettu nuorten musiikkivideoprojekti, jonka toteuttamiseen nuorisotalo pyysi projektin apua. Projektin työntekijät ovat laatineet videon kuvausaikataulut, tuoneet kamerat ja kuvaajat paikalle. Nuorten rooli on ollut toimia esiintyjänä ja talon nuorisotyöntekijä videon ohjaajana. Oppimisen kannalta hedelmällisempi tilanne olisi ollut se, että talon nuoria ja nuoriso-ohjaajia olisi osallistettu aktiivisemmin itse videoprojektin toteutukseen: käsikirjoittajiksi, kuvaajiksi, editoijiksi. Tällöin projektin työntekijät olisivat toimineet koordinaattorin ja tuutorin roolissa tukien nuoria ja nuorisotyöntekijöitä uusien taitojen oppimisessa. Lopputulos ei olisi ollut välttämättä yhtä ammattimainen, mutta toisaalta tilanne olisi voinut innostaa nuoria ja työntekijöitä median tekemisessä ja luonut paikkoja yhdessä oppimiselle.

Työssäoppimista on edistänyt erityisesti se, että oppimista on sidottu nuorille suunnatun toiminnan tai tapahtuman järjestämiseen, jossa opittavia taitoja on joutunut konkreettisesti hyödyntämään. Tästä hyvänä esimerkkinä on mediaklubi-toiminnan käynnistäminen toimintakeskus Hapessa. Mediaklubin taustalla oli ajatus käynnistää toimintakeskus Hapessa avointa nuorille suunnattua mediatoimintaa ja innostaa toiminnan järjestämiseen toimintakeskuksen työntekijöitä mahdollisimman laajasti mukaan. Pyrkimyksenä oli tarjota nuorille mediaoppimisen mahdollisuuksia, mutta myös luoda talon toimijolle yhdessä tekemisen paikkoja, joiden kautta opittaisiin ja kehitettäisiin nuorisotyöllistä mediatoimintaa. Vaikka toiminta ei käynnistynyt siinä laajuudessa kuin sitä alunperin suunniteltiin, on se jatkunut ja kehittynyt pienin askelin. Mediaklubilla on käynyt viikottain 3–10 nuorta ja se on toiminut paikkana, jossa nuoret ovat voineet tehdä oman kiinnostuksensa mukaan erilaisia mediatuotoksia, kuten lyhytelokuvia, sketsejä ja animaatioita. Toimintaa on pyöritetty pitkälti kahden projektin työntekijän sekä kahden toimintakeskuksen nuorisotyöntekijän voimin. Toimintaan osallistuneet nuorisotyöntekijät ovat saaneet projektin työntekijöiltä ohjausta kameroiden sekä editointiohjelmien käyttöön ja pystyneet hyödyntämään oppimaansa työssä nuorten kanssa. Toiminnan pyörittäminen onkin toiminut keskeisenä oppimisen motivaattorina puolin ja toisin: projektin työntekijät ovat saaneet kokemusta nuorten kanssa työskentelystä ja nuorisotyöntekijä on puolestaan oppinut videokuvauksen ja editoinnin perusteita. Haastatellun nuorisotyöntekijän mukaan projektilla on ollut tärkeä rooli toiminnan käynnistämisessä ja oman osaamisensa vahvistamisessa.

Projekti on järjestänyt myös erilaisia kansainvälisiä nuorille suunnattuja kulttuuri- ja mediahankkeita, kuten H2T-elokuva- ja valokuvafestivaalin, yhteistyössä kansainvälisten kumppaneiden kanssa. Tapahtumista on saatu positiivista palautetta, mutta ne koettiin myös emo-organisaation osaamisen kehittämistä irrallisina osa-alueina.

”Ne oli ihan hienoja ne kansainväliset projektit, mut ne ei ollut ensisijaisesti meidän toiminnan ytimeen kuuluvaa asiaa.” (Johtotason henkilö)

Toisaalta kansainväliset yhteistyöprojektit ovat tuoneet erityisesti kulttuurisen nuorisotyön puolelle uusia yhteistyökumppaneita. Tämä voi jatkossa synnyttää paikkoja ajatusten vaihtoon yli organisaatio- ja maarajojen. Tästä syystä kansainvälinen yhteistyö nähtiin myös positiivisena asiana.

”Tämä kansainvälisyys mikä liittyy tähän hankkeeseen, niin se on myös organisaatiota tukenut näiden verkostojen rakentamisessa, erityisesti nyt tukholma ja tallinna ollut semmoisia, jotka on ollut tässä. Siitäkin voidaan olla tietysti montaa mieltä, mutta mä pidän sitä hyvänä.” (Johtotason henkilö)

Eilaisia yhteistyöhankkeita suunniteltaessa on kuitenkin hyvä pohtia tarkemmin, miten ne linkittyvät projektin varsinaiseen ydintehtävään. Tärkeää on myös raportoida tarkemmin näistä kansainvälisen yhteistyön tuloksena syntyneistä hyvistä käytännöistä tai uusista ideoista laajemmin organisaation sisällä, jotta uudet toiminta-ajatukset eivät häviäisi projektin päättyessä. Projektin osalta tätä pyritään tekemään järjestämällä vuonna 2013 kansainvälinen seminaari, jossa pohditaan tarkemmin nonformaalia työssäoppimista digitaalisissa taidoissa.

5.5 TYÖSSÄOPPIMISEN KEHITTÄMISEN HAASTEITA JA OPPEJA

Myötätuulessa-hankkeen yksi tavoite oli tuottaa toimintamalli siis eräänlainen hyvä käytäntö työssäoppimiseen. Tuomisen, Koskinen-Ollonqvistin ja Rouvinen-Wileniuksen (2004) mukaan hyvällä käytännöllä tarkoitetaan yleensä sellaista kehittämistyön lopputulosta, joka on tuoteistettu ja siirrettävissä toiseen ympäristöön. Sen vaikuttavuus ja toimivuus on testattu ja arvioitu ennen levittämistä. Hyvä käytäntö voidaan ymmärtää myös ohjauksen välineenä, strategiana tai uutena lähestymistapana. Olennaista on se, että hyvällä käytännöllä tai toimintamallilla päästään työskentelemään uudella, ratkaisevasti paremmalla otteella olemassa olevien ongelmien tai tarpeiden parissa. (Tuominen ym.2004, 26.) Vaikka hyvien käytäntöjen luomisesta näyttää tulleen tämän päivän eräänlainen trendikäsite erityisesti projektien osalta, on tavoitetta hyvä tarkastella myös kriittisesti. Sulkusen (2006) mukaan puhe hyvistä käytännöistä sisältää pahimmassa tapauksessa ajatuksen toimintamalleista, joita muutetaan työntekijöiden toimesta jatkuvasti. Kun työ muuttuu jatkuvaksi kehittämiseksi, muutos on helposti pelkkä itseisarvo. Kehittämisen lähtökohtana ei siis tulisi olla uuden toimintamallin luominen, vaan ongelma tai tarve, johon uudella toimintamallilla pyritään vastaamaan.

Tästä näkökulmasta Myötätuulessa-projektia lähestyttäessä on olennaista kysyä, mikä on se tarve tai problematiikka, johon nonformaalin oppimisen mallia kehittämällä hankkeessa pyrittiin vastaamaan. Projektisuunnitelmassa mallin luomista perusteltiin seuraavasti: ”mallin kehittämällä pyritään vaikuttamaan nuorisotyön valmiuksiin kohdata digitaalisen tietoyhteiskunnan nuorten tarpeet”. Hankesuunnitelmassa ei kuitenkaan tarkemmin avattu, mitkä varsinaisesti ovat ne digitaalisen tietoyhteiskunnan nuorten tarpeet, johon nuorisotyön tulisi tulevaisuudessa vastata. Käytännössä mallin suunnittelussa lähdettiin liikkeelle työntekijöiden ja organisaation määrittelemistä tarpeista käsin. Ajatuksena oli, että nuorisotyön kehittäminen on sidoksissa siihen, että organisaatiossa toimivat työntekijät voivat oppia uusia taitoja, näkökulmia ja tietoja. Verkkomaailman ymmärryksen nähtiin lisääntyvän, mikäli työntekijät ja nuoret pääsevät kokeilemaan erilaisia mediavälineitä ja tuottamaan sisältöjä verkkosivuille. Tämän lisäksi tärkeänä pidettiin sitä, että yksilötason oppimisen lisäksi syntyisi vertaisoppimista ja verkostoja, joissa hyvät käytännöt ja tieto jalkautuisivat eteenpäin organisaation sisällä.

Myötätuulessa-projektin aikana avattiin nonformaalin oppimisen käsitettä ja peilattiin sitä työssäoppimisen tuoreimpiin teorioihin. Tätä kautta saatiin luotua askelmerkkejä työssäoppimisen mallintamisen pohjaksi. Kehittämistyö synnytti uusia ajatuksia ja näkökulmia siihen, miten mediaosaamista voitaisiin vahvistaa eri tasoil-

la: yksilöiden, nuorisotilojen ja organisaation tasolla. Varsinainen toimintamallin luominen jäi projektissa kuitenkin enemmän käsitteelliselle tasolle. Tärkeää olisi ollut saada teoria ja käytäntö tiivimpään vuoropuheluun keskenään, toisin sanoen avata sitä, miten kehittämispäivien ideoita lähdetään käytännössä jalkauttamaan kentälle systemaattisesti.

Vaikka ajatusmalli nonformaalin oppimisen taustalla on selkeä, voi käsitettä sen moniulotteisuuden vuoksi olla vaikea ottaa konkreettisesti haltuun. Nonformaalia oppimista on vaikea mallintaa tai kiteyttää yhdenlaisiksi käytännöksi. Rajat nonformaalin, formaalin ja informaalin oppimisen välillä ovat häilyviä. Nämä käsitteet ovat tarpeellisia, sillä niiden avulla voidaan hahmottaa ja tunnistaa eri tavoin tapahtuvaa oppimista. Toisaalta juuri tästä syystä, koska nonformaalin oppimisen käsite operoi niin yleisellä tasolla, sitä on vaikea lukita tiettyihin menetelmiin liittyviksi tai sitä voi olla vaikea todentaa. Nonformaalia oppimista voi viimekädessä tapahtua hyvinkin erilaisin tavoin ja menetelmin. Myös käsitykset siitä, mitä pidetään oppimisena, voivat vaihdella oppijasta riippuen. Lopulta kaikkea inhimillistä toimintaa voidaan pitää myös oppimistilanteina. Kriittisesti tarkastellen voikin kysyä, onko nonformaalia oppimista ylipäättänsä mahdollista mallintaa. Tai toisaalta, jos sitä pyritään tekemään, on hyvä tarkkaan pohtia ja avata auki, mitä tarkoitusperää mallintaminen palvelee.

Käsitteet auttavat meitä hahmottamaan maailmaa, pilkkomaan sitä pienempiin osiin, ymmärtämään toimintaamme ja suunnittelemaan sitä. Parhaimmillaan käsitteet toimivat yhteisenä kielenä. Käsitteet eivät saisi olla kuitenkaan itseisarvoisia. Niitä voidaan myös käyttää legitimoimaan toimintaa käyttämällä niitä itselle sopivissa merkityksissä. Arvioinnin kannalta keskeistä ei ole pohtia sitä, onko projekti onnistunut mallintamaan nonformaalia oppimista, vaan tarkastella, miten projekti on pystynyt tukemaan nuorisotyöntekijöiden oppimista ja osaamisen vahvistumista. Millaiset tekijät ovat vaikuttaneet oppimiseen sekä toisaalta mikä merkitys opituilla taidoilla on ollut työn kehittämisen kannalta? Onko projekti pystynyt kehittämään työntekijöiden osaamista niin, että uusi tietotaito synnyttäisi myös uudenlaista ammatillista käytäntöä?

Tässä tutkimuksessa työssäoppimista on lähestytty nuorisotyöntekijöiden näkökulmasta, haastatteleamalla projektin yhteistyötilojen henkilöstöä. Projektin aikana on pyritty eri tavoin tukemaan työntekijöiden oppimista mediataitojen saralla. On järjestetty koulutustilaisuuksia, luotu verkkosivuja ja autettu työntekijöitä erilaisissa pienemmissä mediataitoja vaativissa tehtävissä, kuten videoiden editoinnissa, kameroiden käytössä tai flyereiden ja esitteiden teossa. Projektin vahvuutena on ollut se, että oppimista on sidottu tekemällä ja kokeilemalla oppimiseen. Nuorisotyöntekijät kokivatkin, että hyvä tapa lisätä ymmärrystä verkon toimintalogiikasta ja digitaalisista mediavälineistä on kokeilla välineitä käytännössä. Uusien taitojen haltuunotossa tärkeänä nähtiin myös se, että oppimiseen voi keskittyä rauhassa ja siihen on erikseen varattu aikaa asiakastyön ulkopuolella. Tästä syystä erilliset kurssit tai koulutukset, joihin on mahdollista irrottautua työstä koettiin tarpeellisina. Parhaimmillaan erilaisia oppimistapoja tulisi käyttää rinnakkain ja pyrkiä luomaan pidempijänteisiä osaamisen kehittämistä tukevia rakenteita.

Projektin kautta on pystytty lisäämään etenkin työntekijöiden välinetason osaamista: kameroiden hallintaa, kuvankäsittelytaitoja tai valmiuksia verkkosivujen ylläpitoon ja verkkotiedottamiseen. Toisaalta työntekijät suhtautuivat työn ohessa tapahtuvaan uusien taitojen opetteluun myös kriittisesti. Osa haastatelluista työntekijöistä oli tyytyväinen projektin antiin toiminnan tukemisessa ja koki pystyneenä hyödyntämään taitoja työssään, osa puolestaan koki hyödyn jääneen vähäiseksi. Kritiikki koski erityisesti sitä, että projektin odotettiin luovan myös uudenlaisia työtapoja itse nuorten kanssa työskentelyyn. Tietojen nopean vanhentumisen koettiin puolestaan rajoittavan välinetason tietotaidon soveltamista. Tärkeänä pidettiin, että organisaation sisällä lisättäisiin myös yleisempää ymmärrystä digitaalisen mediakulttuurin mahdollisuuksista. Toisin sanoen synnytetäisiin myös kollektiivista oppimista. Eräs nuorisotyöntekijä totesikin:

”Olisin ehkä toivonut sitä, että millä noita asioita saadaan juurtoon oikeesti on se, että saadaan jotenkin niinkun hyviä käytäntöjä, mitkä jää elämään. Tavallaan niiden välittäminen on jäänyt ohueksi. Mä olen ymmärtänyt, että koulutuspuolellakin se on ollut enemmän semmoista teknistä käyttöä ja sit taas, kun väline vaihtuu, niin sit se tekninen koulutus ei enää sovellukaan suoraan sellaisenaan. Jotenkin semmoisia niinkun hyviä käytäntöjä ja yleisen ymmärryksen juurruttamista. Sitä olisin enemmän toivonut.” (Nuorisotyöntekijä)

Projektin tuki on suuntautunut pitkälti yksilötason osaamisen tukemiseen eli yksilöiden mediataitojen kehittämiseen. Ongelmana on tällöin, että opitun soveltaminen ja työn kehittäminen jää yksittäisten asiasta kiinnostuneiden työntekijöiden harteille ja vaarana on puolestaan osaamisen häviäminen työntekijöiden vaihtuessa. Tom Arnkilin (2009) mukaan kehittämisessä ei ole kyse ainoastaan uusien menetelmien luomisesta. Tämän lisäksi menetelmät tulisi saada ”siirtymään”, jotta niiden käyttö yleistyisi organisaation sisällä. Tällöin tulisi innovoida myös itse ”siirtämistä”. (Mt., 86.). Sama koskee osaamisen kehittämistä. Kyse ei ole ainoastaan uusien taitojen hankinnasta, vaan myös osaamisen näkyväksi tekemisestä ja jakamisesta. Mikäli tavoitteena on luoda digitaalisia oppimisympäristöjä, joissa syntyisi uudenlaisia toimintatapoja nuorisotilan tai laajemmin koko organisaation tasolla, olisi tärkeää huomioida oppimisen erilaiset ulottuvuudet tarkemmin jo interventioita suunniteltaessa.

Etienne Wegnerin (1998) sosiaalisen oppimisen teorian mukaan keskeistä uusien työkäytäntöjen omaksumisessa ja kehittämisessä ovat niitä koskevat merkitysneuvottelut. Käytännöt eivät ole muuttumattomia, vaan ne muovautuvat arkisessa työssä ja puheissa. Uusi käytäntö tai työväline voi jäädä vieraaksi, jos työntekijä tai työyhteisö ei pääse keskustelemaan siitä, millä tavoin välinettä voidaan hyödyntää omassa työssä. (Rautava 2009, 244.) Tällöin tärkeää on se, että uusien taitojen opetteluun lisäksi luodaan paikkoja käydä näitä merkitysneuvotteluja. Toisin sanoen järjestetään tilaisuuksia, joissa työntekijät pääsevät verkostoitumaan ja keskustelemaan siitä, miten opittuja taitoja ja mediavälineitä voitaisiin hyödyntää osana työtä. Kirsi Heikkilä (2006, 277) on puolestaan todennut, että työssäoppimisessa ei ole kyse pelkästään työntekijän ulkopuolella olevasta objektiivisesta tiedosta, vaan myös tiedosta, joka kehittyy työtoiminnassa ja vuorovaikutuksessa fyysisen ja sosiaalisen ympäristön kanssa. Kun tavoitteena on vahvistaa digitaalista osaamista nuorisotyön kentällä, keskeistä on pohtia, miten synnytetään uutta tietotaitoa niin teknisten välineiden hallinnasta kuin myös välineiden nuorisotyöllisestä käytöstä.

Myötätuulessa-hankkeen lähtökohtana oli luoda erilaisia mediavälineiden käyttöä koskevia kokeiluja, yhteisiä projekteja, kohteiksi valittujen nuorisotilojen kanssa. Kokeilut jäivät kuitenkin pitkälti erillisiksi interventioiksi; verkkosivujen luomiseksi tai koulutustilaisuuksien järjestämiseksi. Yksittäisiä onnistuneita esimerkkejä on toki mahdollista nostaa esiin. Esimerkiksi kulttuuriareena Gloriassa on luotu työllistettyjen nuorten oppimisympäristö nettilähetystoimintaan. Tärkeä huomio onkin se, että Gloriassa kehittämistoiminta on lähtenyt liikkeelle tilan omasta tarpeesta, ei ulkoapäin tulevasta ideasta. Projekti on puolestaan pystynyt tukemaan oppimisympäristöjen luomista tarvittavilla resursseilla, kuten hankkimalla tilalle kalustoa ja lisähenkilöstöä sekä avustamalla toiminnan käynnistämässä ja toimintaa koordinoivan henkilön kouluttamisessa.

Projektin keskeisenä haasteena on ollut se, miten motivoida tilat ja tilojen työntekijät mukaan työn kehittämiseen. Tarkempien yhteisten tavoitteiden ja suunnitelmien laatiminen kohderyhmän kanssa, dialogisen suhteen muodostaminen tilojen suuntaan – mahdollisuuksien markkinointi ja kokeiluihin innostaminen – sekä kentälle jalkautuminen ja tilojen kannustaminen omiin kehittämisprojekteihin olisivat osaltaan voineet edesauttaa tässä. Tämän lisäksi tärkeää on, että organisaation johto tukee projektia esimerkiksi kannustaen työntekijöitä osallistumaan projektin toimintaan ja luoden tilaa uusien taitojen oppimiselle työajan puitteissa.

Projektin toimintamalliksi muodostui etenkin tilojen näkökulmasta tukikeskuksena toimiminen. Tällöin oppimismahdollisuuksiin tarttuminen on jäänyt pitkälti yksittäisten työntekijöiden oman aktiivisuuden varaan. Tätä mahdollisuutta onkin hyödynnetty hyvin erilaisella intensiteetillä. Tukipalveluiden tarjoamisen ongelmana on puolestaan se, ettei sitä kautta saada jalkautettua osaamista parhaalla mahdollisella tavalla.

Projektin kehittämispäivillä pohdittiin, että työssäoppimisen tukemisessa tulisi kiinnittää huomiota myös ryhmä- ja organisaatiotason osaamisen kehittämiseen. Lähtökohtana oli, että projekti voisi toimia koordinaattorina ja haarukoida osajia organisaation sisällä ja synnyttää erilaisia verkostoja osaamisen jakamisen tueksi. Ajatuksia päästiin viemään eteenpäin käytännön tasolla parhaiten valokuvausryhmän toiminnan myötä. Toiminta on innostanut nuorisotyöntekijöitä valokuvaukseen ja tukenut työntekijöiden taitojen kehittymistä sekä tarjonnut paikkoja ajatusten vaihtoon kollegoiden kesken. Toimintaa on tarkoitus jatkaa Happeen perustettavan kuvakeskuksen alaisuudessa. Suunnitelmana on, että kuvakeskus koordinoisi jatkossa työntekijöistä koostuvaa osajaryhmää, jonka tavoitteena on ylläpitää ja kehittää valokuvaamiseen liittyviä toimintoja nuorisosiainkeskuksessa. Muita tilojen välisiä yhteisprojekteja tai oppimistilaisuuksia ei projektin puitteissa ole järjestetty. Tärkeää olisikin, ettei verkon

ja median käyttöä koskevaa tietotaitoa ainoastaan pilkottaisi pienempiin osa-alueisiin, vaan pyrittäisiin synnyttämään myös laaja-alaisempaa tietotaitoa verkon ja median nuorisotyöllisestä käytöstä.

Nuorisotyöntekijöiden haastatteluissa nousi esille, että tarvetta hyvien käytäntöjen ja kokemusten jakamiselle koskien verkon ja digitaalisen median käyttöä osana nuorisotyötä on olemassa. Osaajaverkostoideoihin suhtauduttiin myönteisesti, mutta toisaalta tuotiin esille, että työntekijöiden verkostoituminen ei tapahdu itsestään, vaan vaatii sitä, että joku koordinoi ja kehittää toimintaa ja että verkostoitumiselle on myös varattu työaika. Työntekijöiden irrottautuminen tiloilta koettiin kuitenkin vaikeaksi, mikä on osaltaan vaikeuttanut projektin tavoitteiden edistämistä. Erilaiset, nykyistä joustavammats verkostomaiset rakenteet ja työntekijöiden osaamiskapasiteetin hyödyntäminen omaa nuorisotilaa laajemmin vaativat myös työn organisointia uudella tavalla. Työntekijöiltä se edellyttää kykyä tuoda omaa asiantuntijuuttaan esille ja motivaatiota osaamisen jakamiselle. Aiemmissa nuorisotyön tutkimuksissa on todettu, että myös työntekijät voivat olla kiinni omissa nuorisotaloissaan tai toiminnassaan, mikä voi näkyä muutosvastarintana ulkopuolelta tulevia kehittämisajatuksia kohtaan ja haluttomuutena jalkautua taloilta (ks. Kiilakoski 2011).

Työn ohessa tapahtuvaa oppimista voi tarkastella myös kriittisesti ja kysyä, onko tarve jatkuvalla osaamisen vahvistamiselle vain yksi palikka jatkuvassa työn tehostamisen vaateessa. Paine kehittää työtä ja työntekijöiden ammatillisia valmiuksia on kova. Kyse ei ole ainoastaan työntekijöiden osaamisen vahvistamisesta, vaan myös siitä, että kehittämiseen ja uusien välineiden haltuunottoon ja kokeiluihin on varattava myös resursseja: työaika ja tekijöitä. Pahimmillaan tilanne voi johtaa myös asiakastyön laadun heikkenemiseen, mikäli yhtäaikaisesti yritetään olla läsnä tiloilla ja verkon kanavilla.

Nuorisotyöntekijöistä on vaikea tehdä ”median tuhantureita”, kuten eräs projektin työntekijä totesi. Tämä ei ole myöskään nuorisotyön perustehtävän kannalta olennaista. Tarve tietynlaisiin tukipalveluihin, kuten IT-tukeen tai viestinnällisiin palveluihin, säilyy varmasti myös jatkossa. Tästä huolimatta on selvää, että teknologisoituvassa maailmassa nuorisotyön ammattilaisilla tulee olla ymmärrystä erityisesti verkkomaailmasta ja sen merkityksestä nuorille. Tämä ei tarkoita kuitenkaan sitä, että kaikkien työntekijöiden tulee hallita viimeisimmät teknologiset sovellukset ja mediavälineiden käytön erilaiset niksit. Sen sijaan keskeistä on, että työntekijät pystyvät vähintäänkin käymään keskusteluita median käyttötavoista nuorten kanssa sekä osaavat kannustaa nuoria median käyttötavojen monipuolistamiseen.

Onkin hyvä pohtia tarkemmin, millaista verkkomaailman ja digitaalisen median tietotaitoa nuorisotyöntekijät työssään tarvitsevat ja mikä on nuorisotyöntekijän rooli nuorten mediataitojen tukemisessa. Tarkempien osaamisalueiden määrittely on puolestaan kytköksissä siihen, että organisaatiossa vallitsee yhteinen käsitys siitä, mitä verkko- ja mediatyöllä nuorisotilojen kontekstissa tavoitellaan. Käytetäänkö mediavälineiden tai verkkoa nuorisotiloilla pääasiassa vapaa-ajan oleskelun ja viihdekäytön vinkkelistä vai pyritäänkö laajempiin kasvatuksellisiin päämääriin, jolloin verkon ja digitaalisen median hyödyntämisestä tulisi pohtia myös oppimisen tai mediakasvatuksen näkökulmasta. Tällöin mediavälineitä tai verkon sovelluksia käytetään myös tietoisesti välineenä esimerkiksi nuorten mediakriittisyyden lisäämiseen, itseilmaisun tukemiseen tai nuorten vaikuttamisen välineenä. Seuraavassa luvussa tarkastellaan tarkemmin verkon ja median käyttöä ja työn kehittämistarpeita nuorisotyöntekijöiden näkökulmasta.

Yhteenveto

Myötätuullessa-projektin aikana on vahvistettu nuorisotyöntekijöiden digitaalisia taitoja eri tavoin. Positiivisina asioina nousivat esiin erityisesti ryhmille tai yksittäisille työntekijöille tarjottu lähiopetus ja koulutus, tuki nuorisotilojen verkkosivujen luomiseen sekä valokuvausryhmän toiminta. Kehittämistä puolestaan koettiin olevan osaamisen vahvistamisessa jäsennellymmiin ja pitkäjänteisemmin sekä nuorisotilayhteistyön koordinoimisissa. Kohdetiloilla kaivattiin muun muassa yhteydenpidon tiivistämistä, jalkautumista tiloille sekä systemaattisempaa tiedottamista oppimismahdollisuuksista.

- Osaamista tulisi kehittää suunnitelmallisesti: esimerkiksi tarkempien yhteisten tavoitteiden laatiminen ja yhteistyösuunnitelmien tekeminen kohteena olevien nuorisotilojen kanssa olisi voinut konkretisoida yhteistyötä. Osaamisen kehittämisessä tulisi huomioida työntekijöiden yksilölliset tarpeet, mutta myös organisaation strategiset tavoitteet.
- Nuorisotiloja ei tulisi nähdä ainoastaan intervention kohteina, vaan tulisi pyrkiä luomaan kumppanuusia, joissa tilojen työntekijät itse innostuvat kehittämään toimintaansa ja oppivat uusia asioita tätä kautta.

Projektin lähtökohtana on ollut kehittää nuorisotyöntekijöiden osaamista nonformaalin oppimisen mallilla. Tätä on tehty etenkin tarjoamalla työntekijöille tekemällä oppimisen paikkoja. Nuorisotyöntekijöiden keskuudessa tärkeänä asiana digitaalisten välineiden haltuunotossa nähtiin käytännön kokeilut, esimerkiksi sosiaalisen median sovelluksia koettiin opittavan parhaiten niitä kokeilemalla. Toisaalta korostettiin sitä, että myös erillisille kurseille tai henkilöstökoulutukselle on tarvetta. Projektin aikana havaittiin, että täysin nonformaalilla mallilla oppimista ei välttämättä saada tuettua kaikkein tehokkaimmin, vaan tietyt struktuurit ja erilaisten mahdollisuuksien tarjoaminen voivat myös edistää niihin tarttumista. Työssäoppimisen tukemisessa yhdistyvät usein nonformaalin ja formaalin oppimisen piirteet. Toiminnasta oppiminen edellyttää myös sitä, että työ ja toiminta asetetaan tietoisesti pohdinnan kohteeksi.

- Parhaimmillaan erilaisia oppimistapoja käytetään rinnakkain. Koko työyhteisön yhteinen henkilöstökoulutus on usein taloudellisesti tehokasta, koska se tavoittaa samaan aikaan suuremman joukon ihmisiä. Samalla se voi toimia paikkana vahvistaa yhteisiä käsityksiä sekä innostaa uusien työtapojen kehittämiseen. Tämän lisäksi tärkeää on myös kannustaa työntekijöitä omaehtoiseen oppimiseen, välineiden kokeiluihin sekä asiantuntemuksen jakamiseen.
- Yhdessä tekemisen lisäksi tulisi luoda paikkoja myös sen reflektomiselle, mitä ollaan opittu ja miten opittuja taitoja voitaisiin jatkossa soveltaa työskennellessä nuorten kanssa.
- Tärkeää olisi vahvistaa myös rakenteita, jotka tukevat organisaation osaamista, esimerkiksi tukemalla osajien verkostoitumista, kehittämällä mentorointimalleja tai hyödyntämällä verkon uusia mahdollisuuksia tietojen, taitojen ja kokemusten jaossa.

Projektin aikana tarjottu lisäkoulutus sekä lähiopastus ovat olleet erityisesti tärkeitä niille työntekijöille, jotka ovat olleet motivoituneita kehittämään omaa osaamistaan. Tuen kautta työntekijät ovat voineet päivittää mediataitojaan sekä saaneet parhaimmillaan uusia osaamisalueita. Haasteena on kuitenkin ollut se, miten saada osaamista leviämään ja juurtumaan laajemmin organisaation sisällä, jottei osaaminen jäisi vain yksittäisten innostuneiden työntekijöiden varaan, vaan syntyisi uudenlaisia organisaation toimintatapoja. Olisi tärkeää pohtia sitä, miten synnyttää syvällisempää ymmärrystä nuorten mediakulttuurista sekä digitaalisten välineiden nuorisotyöllisistä käyttötavoista. Tarvitaankin hyvien käytäntöjen jakamista sekä tilaa ja keinoja myös sen tarkastelulle, miten digitaaliset välineet muuntuvat nuorisotyöllisiksi välineiksi.

6. VERKKO- JA MEDIATYÖN KEHITTÄMISTARPEITA NUORISOTYÖNTEKIJÖIDEN SILMIN

Myötätuulessa-projekti perustui tarvelähtöiseen lähestymistapaan, jossa ajatuksena oli tarjota nuorisotiloille tukea ja opastusta digitaalisissa mediataidoissa tilojen tarpeiden mukaan. Tästä syystä onkin hyvä tarkastella lähemmin sitä, millaisia osaamisen vahvistamisen tarpeita kentällä ilmeni. Tämän luvun tavoitteena on valottaa projektin nuorisotyöllistä toimintaympäristöä ja pohtia median roolia nuorisotyössä syvällisemmin. Työn luonnetta tarkastelemalla päästään paremmin käsiksi itse osaamisen kehittämisen haasteisiin kuin tarkastelemalla tiukasti ainoastaan projektin interventioita. Näin on mahdollista ymmärtää paremmin, millaisia vaikutuksia tämäntyyppisellä projektilla voidaan ylipäänsä saavuttaa. Lisäksi havainnot voivat auttaa ymmärtämään sitä, miksi kehittäminen ei välttämättä aina etene niin kuin suunnitelmissa todetaan. Luvun tarkoituksena on myös nostaa esiin verkko- ja mediateknologian hyödyntämiseen liittyviä tulevia kehittämissaasteita. Kehittämishaasteita tarkastellaan nuorisotyöntekijöiden osaamisen vahvistamisen näkökulmasta.

6.1 NUORISOTYÖNTEKIJÄN MEDIAKOMPETENSSI KOOSTUU ERI OSA-ALUEISTA

Yleisesti voi todeta, että nuorisotyössä on tiedostettu digitaalisen median keskeinen asema nuorten elämässä sekä tarve kehittää uusia toimintatapoja ja menetelmiä vastaamaan diginatiivien tarpeisiin. Verkkonuurisotyö yhtenä nuorisotyön uutena toimintamuotona on ollut yksi vastaus tähän. Sitä on kehitetty kuitenkin osin nuorisotiloilla tapahtuvasta nuorisotyöstä erillisenä osa-alueena. Näkökulmana on ollut nuorille suunnatun toiminnan järjestäminen verkossa. Se puolestaan, miten digitaalinen mediakulttuuri voisi suunnitelmallisemmin olla osana tiloilla tehtävää nuorisotyötä, hakee vielä osin muotoaan. Haastattelemani nuorisotyöntekijät kokivat, että verkko- ja mediatyön kehittämiselle oli tarvetta ja projektin koulutuksellinen lähtökohta oli tärkeä. Verkko- ja mediateknologian nopea kehitys vaatii myös työntekijöiden osaamisen jatkuvaa päivittämistä.

”On ihan loistavaa, että on joku niinkun taho, joka oikeasti miettii, että mistä voisi olla hyötyä ja mikä voisi tukea työntekijöitä. Siinä mielessä on ihan kyllä loistava (projekti), mutta että... sit se mediataidot että tota, et jos sä kysyt että juuri tämä, niin kyl se varmaan se on niinku nykyaikaa ja nykypäivää, että jotenkin pitäisi osata monipuolisesti, että siinä mielessä se on kyllä tärkeä, mutta että, varmaan ehkä joillekin nuorisohjaajille vielä tärkeämpää kuin toisille, että jotenkin sillee, ehkä kaikki ei. Se on vähän niinkun päivän sana tai ehkä vähän semmonen niinkun muutijuttu. Tulee aina tiettyjä juttuja, et mikä on nyt sit se.” (Nuorisotyöntekijä)

Monet haastatelluista työntekijöistä totesivat, että nuorisotyöntekijöiden tulee hallita erilaisia mediataitoja. Toisaalta, kuten yllä olevasta sitaatista ilmenee, median kuvattiin olevan myös ”muotijuttu” eli sen nähtiin olevan ohimenevä, tällä hetkellä pinnalla oleva ilmiö. Sitä ei nähty koko nuorisotyön kenttää läpileikkaavana osaamisalueena, vaan toisille työntekijöille keskeisempänä kuin toisille. Osa työntekijöistä korosti myös sitä, että nuorisotyöntekijällä tulisi olla vapaus itse päättää, miten ja missä laajuudessa hän uutta teknologiaa käyttää. Sen määrittely yksiselitteisesti, millaista mediaosaamista nuorisotyössä tarvitaan, osoittautuikin

moniulotteiseksi kysymykseksi. Tämä osittain siksi, että media on käsitteenä laaja-alainen ja median käyttöä nuorisotyössä voi lähestyä hyvin eri viitekehyksistä muun muassa nuorten vaikuttamisen, kulttuurisen nuorisotyön, mediakasvatuksen tai verkkonuorisotyön näkökulmista. Mediaa koskevan tietotaidon sektoroituminen, tarkasteleminen vain tietyn nuorisotyöllisen toiminta-alueen valossa, voi kuitenkin pahimmillaan johtaa siihen, että työ nähdään tärkeänä, mutta sen ei nähdä koskevan omaa työtä tai sitä ei hahmoteta laajempaan koko nuorisotyön kenttää haastavana kysymyksenä (vrt. Honkasalo ym. 2007; Kivijärvi 2012)

Haastatteluissa monet työntekijöistä korostivat perustaitojen hallintaa. Perustaidot puolestaan ymmärrettiin pitkälti teknisenä valmiutena käyttää erilaisia mediavälineitä ja niihin liittyviä oheisohjelmia.

HV: "Miten sä ylipäättänsä näet, että millasta mediaosaamista tai mediataitoja nuorisotyöntekijä tarvitsee työssään?"

NT: "(...) Et ois ihan semmosii perustaitoja, et joka talolta löytyis ainakin yks tyyppi, joka vaik osaa käyttää sitä kameraa vähän paremmin. Ei kaikkien tarvi osata, ei kaikkien oo pakko olla kiinnostuneita. Yksi, joka oikeesti osaa ottaa sieltä sen digijärkkärin, et näyttää sen, yks handlais sen videokameran ja vaik jonku videoeditin perusteet sit, jos löytyy joku musanteko-ohjelma joku trækkeri koneelta esimerkiksi niin vois näyttää semmosen perusteet. Että tommoset perusjutut. Et melkein jokasel nuorisotalol nuoriso-ohjaajilla on joku erikoisalue, on se sitten musiikki tai liikunta tai vaikka tämmöset mediajutut ja niitä hyödynnetään tosi paljon tässä työssä mahdollisuuksien mukaan. Joitaki hyödynnetään enemmän kuin toisii, mut se riippuu aina tilanteesta, mikä on se ajan henki ja mitkä on puitteet."

Nuorisotalotyössä digitaaliset välineet näyttäytyivät yhtenä nuorisotyöllisenä välineenä, joiden avulla voidaan parhaimmillaan tukea nuorten itseilmaisua, yhdessä toimimista ja sosiaalista vahvistamista. Esimerkiksi nuorten omien mediatuotosten tekoa on pidetty hyvänä keinona vahvistaa nuorten mediakriittisen ja luovan ajattelun kehittymistä. Erilaisen luovan toiminnan on puolestaan todettu tukevan nuorten hyvinvointia, elämäniloa, yhteisöllisiä valmiuksia ja taitoja (Siivonen, Kotilainen ja Suominen 2011). Mediavälineitä ei käytetty tiloilla kuitenkaan yksistään luovan toiminnan tukena tai mediakasvatuksellisista lähtökohdista, vaan etenkin nuorten vapaa-ajan vieton ja viihtymisen välineinä. Nuorisotalojen perusvarusteluun kuuluvat tänä päivänä tietokoneet, televisio, erilaiset pelikonsolit ja kamerat. Työntekijöiden tehtäväksi määriteltiin tarvittaessa välineiden käytössä opastaminen sekä sosiaalisena innostajana toimiminen. Tarkoitus oli pyrkiä madaltamaan kynnystä välineiden monipuoliseen käyttöön. Kuitenkin samaan aikaan korostettiin sitä, että digitaalisten välineiden käytön tulisi perustua vapaaehtoisuuteen niin nuorten kuin työntekijöidenkin osalta. Digitaalisen median käyttö nuorisotyöllisenä työvälineenä olikin osin jäsentymätöntä ja pitkälti kiinni siitä, että taloilla oli aiheesta innostuneita työntekijöitä ja esimiehiä, jotka antoivat riittävästi tilaa ja vapauksia uusien työmuotojen kehittämiseksi. Usein osaaminen oli hankittu oman harrastuneisuuden kautta.

Kulttuurisen nuorisotyön yksiköissä media määrittyi etenkin yhtenä nuorten luovan toiminnan menetelmänä. Osassa toimintoja, kuten toimintakeskus Hapessa sijaitsevassa *HattuMediassa* tai *Nuorten Ääni -toimituksessa*, median tekeminen oli nuorisotyön väline sekä keskeinen toiminnan kohde. Näissä toiminnoissa nuorille on tarjolla erilaisia median tekemisen mahdollisuuksia lehtijuttujen kirjoittamisesta monikameralähetysten tekoon. Moni haastateltavista piti tärkeänä, että nuorisotyössä on tarjolla tällaista kohdennettua mediatoimintaa, joihin ne nuoret, joita medianteko erityisesti kiinnostaa, voivat hakeutua. Tärkeänä pidettiin myös sitä, että nuorisotaloilta osataan ohjata aiheesta kiinnostuneita nuoria hakeutumaan näihin palveluihin.

Tänä päivänä verkko- ja mediateknologia linkittyy eri tavoin monenlaiseen nuorten harrastetoimintaan. Kuten raportin alussa todettiin, mediataidoista on tullut yksi kansalaistaito ja työelämässä vaadittava osaamisalue, mutta nuorten lähtökohdat käyttää mediaa hyväkseen eroavat. Media mahdollistaa oppimista niin hyvässä kuin pahassakin. Tästä näkökulmasta ajatus nuorisotyöllisen mediatoiminnan tarjoamisesta vain kohdennetulle, asioista innostuneiden, aktiivisten nuorten joukolla asettuu kriittiseen valoon. Sen sijaan keskeistä olisi koko kentän ymmärryksen lisäämisen nuorten mediakulttuurista ja mediakasvatusvalmiuksien parantaminen. Myös haastatteluissa nousi esiin tämä näkökulma:

HV: "Millaisia taitoja sun mielestä tässä aluetyössä pitäisi vahvistaa, jos ajatellaan tätä media- ja verkkokenttää?"
NT: "Mun mielestä se ei välttämättä linkity siihen tekniseen osaamiseen, et kuinka käytän wordpressiä tai muuta, et se taito voidaan hankkia hyvinkin helposti jostain muualta. Samaten ehkä semmoinen kameran tekninen käyttötaito niin se yleensä pystytään järkkäämään muualta. (...) et ainakin meidän näkökulmasta olis ollut paljon hyödyllisempää, sen tyyppinen, just sen ajatuksen tasolla, et mitä se verkko tarkoittaa nuorille tai sen yli toimiminen tarkoittaa nuorille, miten nuoret sitä käyttää tai vaikka sitten valokuvauksesta, se, että mitä nuori voi saada irti siitä, niinkun valokuvaamisesta, enemmän sitä puolta. Tavallaan myös sen mediakasvatuksen näkökulmasta, ei niinkään sitä teknistä koulutusta. Toki sekin on varmasti osalle tosi hyödyllistä, et sekin riippuu niin paljon siitä, et millaista osaamista siinä nuorisoyksikössä on jo entuudestaan."

Osa haastatelluista nuorisotyöntekijöistä puolestaan korosti sitä, ettei digitaalisten välineiden käytön työssä tulisi olla itseisarvoista. Teknologian käyttöä tulisi tarkastella erityisesti siitä näkökulmasta, mitä lisäarvoa se tuo nuorisotyön tekemiseen. Esimerkiksi projektin toimesta järjestettyä Noodi-käsikirjoituspajaa pidettiin mielenkiintoisena, mutta toistaiseksi itse menetelmää ei ollut sovellettu työssä nuorten kanssa. Yhteiskäsikirjoittamista oli mahdollista tehdä onnistuneesti myös perinteisin menetelmin. Motivaatiota välineiden käyttöön lisäsi erityisesti se, että ne koettiin työtä helpottavina tai työn teon kannalta keskeisinä välineinä.

NT2: "Ja oikeastaan siihen tarvii vielä sen, että sen pitää olla oikeasti tärkeä työmenetelmä, että se ei ole vaan semmoinen, että tää vois olla ihan kiva, hauska juttu, vaan että sen täytyy olla oikeesti, että sä tarvit sitä sun arkipäivässä, että sä motivoitut, ja tavallaan että sun pitää ottaa se haltuun. Että tota, et se on itellä vähän tossa jos miettii tätä meidän toimintaa ja sit mikä siinä on se keskiö, niin sitten se Noodi sitä vois käyttää kyllä, mut sit me ollaan kyllä ihan kirjoitettu täällä näytelmiä nuorten kanssa yhdessä, mut me ei olla silti käytetty sitä, että joku siinä on silti semmonen asia, että me kuitenkin nähdään meidän nuorten kanssa ja me luetaan ääneen niitä tekstejä. (...) Et ymmärrätkö sä tavallaan sen, että et joku semmoinen, että siinä pitää olla oikeesti joku semmoinen siinä digitaalisessa, siinä mediamuodossa, että siinä on joku valtava lisäarvo tai että se on oikeasti olennainen, koska ne samat sisällöt mä pystyn kyllä tekeen ihan silleen niinku vanhanaikasin menetelmillä, että me istutaan ja jutellaan ja katotaan sitä tekstiä ja punakynällä vedetään. Että tota, et se on siinä mulla itellä ollut silleen, että musta on ollut kivoja ja kiinnostavia, mutta sitten... Ihan se, että koska monella täällä media on ihan se työväline, että niillä on se kamera, mitä ne tekee nuorten kanssa, mut meillä ei sit ole ihan suoraan niitä."
NT1: "Tää on varmaan hyvin oleellista."

Uusi teknologia tuskin tulee syrjäyttämään täysin perinteisiä menetelmiä tai tekniikoita. Se ei myöskään vähennä niiden merkitystä ajattelun tai työnteon apuvälineinä. Myös työn tavoitteet pysyvät samoina, käytettiinpä sitten uusia tai vanhoja työtapoja. Digitaaliset välineet voivat kuitenkin parhaimmillaan helpottaa tai tehostaa työn toteuttamista tai toisaalta tuoda vaihtoehtoisia tapoja toteuttaa tuttua toimintaa. Tämän lisäksi uusi teknologia ja verkkoympäristöt voivat tuoda myös täysin uusia mahdollisuuksia työn tekemiseen. Digitaalisten menetelmien tuoma lisäarvo ei välttämättä liity tutun nuorten ryhmän kanssa toimimiseen tiettyssä tilassa, vaan uusiin mahdollisuuksiin tehdä työtä ajasta ja paikasta riippumatta. Esimerkiksi Noodi-käsikirjoitustyökalu voisi parhaimmillaan mahdollistaa uudenlaisia teatteriproduktioita eri puolella suomea tai maailmaa olevien nuorten ryhmien kanssa. Samalla nuoret saisivat tärkeitä kokemuksia rajat ylittävästä yhteistyöstä ja digitaalisten välineiden käytöstä yhteisen sisällöntuottamisen välineenä. Nuorisotyöntekijöiltä tällaisten uusien mahdollisuuksien hyödyntäminen edellyttää etenkin kykyä hahmottaa työtä uudella tapaa ja rohkeutta kokeilla uudenlaisia totutusta poikkeavia toimintatapoja.

Mediavälineiden ja tietoteknisten ohjelmien perustuntemus on yksi mediaosaamisen taso, mutta olennainen osa nuorisotyöntekijöiden mediakompetenssia on myös kyky soveltaa media- ja verkkoteknologiaa nuorisotyöllisistä lähtökohdista. Tämä liittyy kykyyn suunnitella tavoitteellisia mediatoimintaa. Pelkästään nuorille kameroiden "käteen iskeminen" harvoin johtaa nuorten oppimiseen tai muihin kasvatuksellisiin päämääriin, vaikka voikin olla mukavaa ajanvietettä. Leena Ruotsalainen (2007, 173–174) on todennut, että toimintaan kannustamisen lisäksi nuoriso-ohjaajien tulisi pohtia yhdessä nuorten kanssa toiminnan merkityksiä ja reflektoida tekemisen kautta syntyneitä ajatuksia. Ruotsalainen peräänkuuluttaa dialogis-pedagogisia taitoja, jolloin nuorisotyöntekijän rooli on toimia dialogin toisena osapuolena – peilinä, sparraajana, kannustajana, rohkaisija ja tukijana. David Buckingham (2003, 196–201) on puolestaan kritisoinut brittiläisiä nuorisotyön mediahankkeita niiden kasvatuksellisesta löyhyydestä. Buckinhamin mukaan nuorisotyöntekijät pyrkivät välttämään asemoitumistaan

kasvattajina, vaan toimivat nuorten kanssa pikemminkin kuin vanhempi kaveri. Tämä johtaa puolestaan siihen, ettei nuorten mediatöitä arvioida riittävästi nuorten kanssa jälkikäteen, jotta oma tuotos tulisi ymmärrettäväksi laajemmassa mediakulttuurisessa viitekehysessä.

Mediakasvattajana toimiminen ei edellytä suurta teknistä kompetenssia, vaan se vaatii ennen kaikkea kykyä heittäytyä dialogiin nuorten kanssa ja kannustaa nuorta oman mediasuhteen reflektointiin sekä mediaympäristön kriittiseen tarkasteluun. Kasvatuksellisten keskustelujen käyminen sekä kriittisyyteen kannustaminen ei tarkoita moralisointia, mediaviestien sensurointia tai sen kertomista, miten nuorten tulee mediaa käyttää. Sen sijaan se on kykyä olla läsnä ja kuunnella, uskallusta heittäytyä tilanteisiin ja kyseenalaistaa totuttuja toimintatapoja. Samalla on kuitenkin tärkeää kunnioittaa nuorten omia kokemuksia (vrt. Ruotsalainen 2007; Kiilakoski 2007). Puhuakseen nuorten kanssa samaa kieltä on nuorisotyöntekijöiden kuitenkin tunnettava nuorten mediaympäristöjä ja median käyttötapoja sekä tunnistettava median kasvava rooli nuorten kasvuympäristönä. Yhtenä konkreettisenä keinona ymmärryksen lisäämisessä mainittiin se, että nuoret itse voisivat kertoa omasta verkon käytöstään nuorisotyöntekijöille erilaisissa koulutustilaisuuksissa.

Kotilaisen (2007) mukaan mediakulttuuria ei tulisi nuorisotyössä nähdä pelkkänä välineenä, vaan sitä pitäisi lähestyä myös sosiaalisena tilana, jonka välityksellä nuoret rakentavat identiteettiään. Nuoret voivat olla teknisesti taitavia median käyttäjiä, mutta aikuisia tarvitaan tueksi avaamaan arvokysymyksiä, pohtimaan yhdessä esimerkiksi median valintoja ja rohkaisemaan mediajulkisuuteen omissa ja yhteisissä asioissa. Kotilaisen mukaan tällaisen tukea antavan mediakasvatuksen taustalla on käsitys nuorista haavoittuvina toimijoina, joilla kuitenkin on myönteistä potentiaalia ja jotka ovat matkalla kohti aikuisuutta.

Myös nuorisotyöntekijät pohtivat haastatteluissa uudenlaisen ohjausotteen omaksumisen tarvetta, jossa keskeisenä tekijänä ei ole ohjaajan korkeatasoisempi tekninen osaaminen nuoreen verrattuna.

”Kyllä mä jouduin ainakin miettimään, kun jotakin juttuja teen nuorten kanssa koneella, että piti miettiä se erilainen lähestymistapa. Et okei, toi osaa kyllä tän ohjelman paremmin koodata kuin minä, vaikka mä olenkin tässä periaatteessa se ohjaaja, että se vuorovaikutus siinäkin muuttuu ehkäpä eritavalla, kun sitten kun osaa jonkun keramiikan tekniikan opettaa paremmin kuin se lapsi osaa.” (Nuorisotyöntekijä)

”Ehkä myös, että voi sanoa, että mä en tajua. Koska jotkut nuoret tykkää siitä, että ne pääsee kertomaan. Et ehkä tässä on tapahtunut sellainen vallankumous, että ohjaaminen tuleekin tavallaan sen oman osaamattomuuden kautta.” (Nuorisotyöntekijä)

Kysyttäessä nuorisotyöntekijöiltä osaamisen vahvistamisen tarpeita vastaukset liittyivät usein teknisten taitojen vahvistamiseen. Samaan aikaan sivulauseessa kuitenkin todettiin, että yksistään tämä ei ole työn kehittämisen kannalta riittävä ehto. Uusi teknologia tuo mukanaan myös uusia tekniikoita; erilaisia tapoja käyttää digitaalisia välineitä ammatillisesti. Mediateknologian käyttöönotossa tulisikin kiinnittää huomio myös näiden menetelmien omaksumiseen sekä itse ohjaustapojen tarkasteluun. Myötätuulesa-projektin tavoitteena oli kehittää digitaalisia oppimisympäristöjä ja nuorisotyöntekijöiden valmiuksia toimia näissä ympäristöissä. Tällöin tärkeää on lisätä myös nuorisotyöntekijöiden ymmärrystä siitä, miten uudet teknologiset ympäristöt muuttavat itse kasvatus- tai ohjaustilanteita toisenlaisiksi. Mekanismit ovat tältä osin vielä pitkälti tuntemattomia (ks. Kiilakoski 2012). Tästä johtuen oppiminen tapahtuu usein kokeilujen kautta. Tärkeää onkin varata aikaa näille kokeiluille, mutta myös niiden analysoimiselle ja käsitteellistämiseksi – toisin sanoen sen pohtimiselle, mitä mahdollisuuksia ja rajoituksia digitaalisten välineiden käyttöön nuorisotyössä liittyy ja millaisia pedagogisia valmiuksia välineiden käyttö nuorisotyöntekijöiltä edellyttää.

Nuorisotyöntekijän mediakompetenssissa yhdistyykin ainakin kolme ulottuvuutta: välinetason osaaminen, välineiden käytön pedagoginen tietotaito sekä kyky toimia mediakasvattajana.

Nuorisotyöntekijöiden mediaosaamista kehitettäessä näiden osa-alueiden toisiinsa kytkeytymistä on tarpeen avata tarkemmin ja suunnitella, miten niitä voi vahvistaa.

6.2 VERKKO JA SOSIAALINEN MEDIA NUORISOTYÖN TUKENA

Sisällöllisesti eniten keskustelua nuorisotyöntekijöiden keskuudessa herätti erityisesti verkon ja sosiaalisen median käyttö nuorisotyössä. Sen koettiin olevan tällä hetkellä myös keskeinen osaamisen vahvistamista vaativa osa-alue.

H: "Miten te näette, että millaista osaamista nuorisotyöntekijältä nimenomaan tällä verkko- ja mediakentällä, niin millaiselle osaamiselle siinä työssä olisi tarvetta? tai millaisia taitoja nuorisotyöntekijän pitäisi hallita?"

NT2: "Kyllä mulle tulee heti ensimmäisenä mieleen tähän niinkun interaktiiviseen rooliin, et miten mennä verkkoon ja pelisäännöt siihen, että meenkö mä nyt anni lappalaisena sinne vai anni.nuorisotyöntekijänä. (...) Se on niinku yksi se osaaminen, mut ylipäättänsä minne sivuille voi mennä myöskin. Varmaan nuoremmat nuorisotyöntekijät alueella tietää, mutta sitten meillä on kuitenkin eri-ikäisiä työntekijöitä niin sen myös, ehkä myös sellaisen räätälöidysti, että kaikille ei sellaista tasapäistä koulutusta, koska osa osaa jo, ja sitten on näitä joille niinkun liitteen laittaminen sähköpostiin vieläkin pistää miettimään, että mites se nyt menikään. Monenlaista tarvitaan."

Tänä päivänä verkkoa tai sosiaalista mediaa ei voida tilatyössä tyystin sivuuttaa. Jyrkkä jako verkkonuorisotyöhön ja kohtaavaan nuorisotyöhön onkin hälvennyt. Kaikki tutkimuksen nuorisotiloista toimivat myös jollakin tapaa verkossa. Nuorisoesiintymisen toimintakertomuksesta (2010) selviää, että verkkokontaktien määrä kasvoi vuosien 2009–2010 välillä lähes 190 prosenttia. Se vahvistaa osaltaan havaintoa verkon käytön erittäin nopeasta laajenemisesta myös tilatyön työvälineeksi. Projektin aikana on pyritty tukemaan tilojen verkkotiedotusta luomalla osalle kohdetiloista verkkosivuja, joita myös linkitettiin sosiaalisen median palveluihin kuten kuvanjakopalvelu Flickrin ja Facebookiin. Muutoin sosiaalisen median palveluiden käytön opastaminen ja uusien sovellusten kokeileminen jäi projektin aikana vähäisemmälle huomiolle.

Kentällä kysymyksiä herätti etenkin se, mitä verkossa toimiminen nuorisotilatyön viitekehyksessä tarkoitti, mitä eri sosiaalisen median palveluita työntekijät voisivat työssään hyödyntää ja toisaalta miten erottaa verkossa toimiessa työ- ja yksityisroolit toisistaan. Näiden kysymysten lisäksi myös lainsäädännölliset ja tekijänoikeutta koskevat kysymykset, kuten ketä ja missä saa kuvata, mitä voi julkaista verkossa ja millaisia lupamenettelyjä tarvitaan, nousivat esiin. Projektin toivottiin myös luovan paikkoja organisaation sisällä yhteisten keskustelujen käymiselle koskien verkossa toimimisen yleisempiä periaatteita.

HV: "Olisitteko te odottaneet myös Myötätuulussa-projektilta enemmän tällaista verkon käyttöön ja verkkomaailman..."

NT2: "Ehkä sitä nuorisotyöllistä keskustelua, vuoropuhelua siihen, että okei että tää ollaan nyt nostettu meidän virastossakin tosi tärkeäksi ja näin, mutta mikä se sitten olisi vaikka tässä kulttuurillisessa nuorisotyössä, mikä sen rooli olisi tässä näin ja kuinka tärkeitä me ollaan tässä asemassa. Eli tehdä myös sitä identiteettiä myös sille nuorisohjaajalle, jolle on sitten hallussa nämä kulttuurilliset menetelmät, että mikä se (verkon) rooli on ja merkitys."

Erityisesti verkon käytön osalta korostuivat erilaiset osaamistarpeet ja myös sukupolvien välinen ero. Nuorille työntekijöille verkon eri sovellusten haltuunotto oli usein luontevaa ja helppoa. Oppiminen tapahtui pitkälti yritysten ja erehdysten kautta. Työn kehittämiseen toivottiinkin etenkin lisää työaika sekä vapauksia tehdä työtä nykyistä notkeammin myös nuorisotilojen aukioloaikojen ulkopuolella. Kyse ei ollutkaan ainoastaan uusien taitojen oppimisesta, vaan tarpeesta muuttaa työnkuvaa joustavammaksi.

"Vapaammalle... siis se, kun kaupungilla on töissä, niin suo rajoittaa tosi monet tekijät. Noh okei mä en osaa käyttää twitteriä (...) Mut mä osaisin, jos mä nyt menisin ja kokeilisin, räpäräpäpä, niin sen oppis äkkiä. Mä pystyisin henkilökohtaisesti oleen kaikissa nuorten medioissa mukana nuorisohjaajan roolissa ja näin, mut sit tulee näit et kaupungilla on näitä Facebook-ohjeistuksia ja kaupungilla on niitä ja näitä ohjeistuksia, että se on tehty niin hankalaksi ja sit se, että itelläkin kun on vaan sijaisuuksia sijaikuuksien perään, että jos olis vakituinen duuni, niin se olis paljon helpompaa pitkälinjaisesti lähteä työskentelemään sen asian eteen. Et yksiköstä voisi olla edes se verkko- ja mediaohjaaja, tiedätkö pyörii Twitterissä ja pyörii, mitä nyt näitä on Google+ ja näin, et se tavallaan se vapaus siihen olis kiva. Et voisi olla, vaikka semmoinen kännykkä, olkoon se oma tai työpaikan, mut se verkko- ja mediaohjaaja pystyis olemaan vapaammin liikenteessä siellä netissä ja siihen luotettaisiin, et jos se

vaikka vapaa-ajalla käy johonkin vaikka Twitteriin, et luotettaisin että se merkitsee vaikka sen työajan oikein. Kun meidän ei saada tehdä esimerkiksi etätöitä sen takia, että jotkut on joskus käyttänyt sitä väärin ja merkinnyt tunnit väärin. Et meillä se kaikki työ tulee tapahtua täällä. Niin tuollaiset asiat luo semmoisia haasteita tähän päivään, koska se sosiaalinen media, et sen lisäksi et se nuori liikkuu netissä niin se liikkuu fyysisesti et sitä tehdään ympäriämpäri ja viittailaan siihen missä ollaan.” (Nuorisotyöntekijä)

Sosiaalisen median nopeus ja ajasta sekä paikasta riippumattomuus loivatkin haasteita välineiden hyödyntämiselle alueellisessa nuorisotyössä, jossa työaika on usein sidottu tilojen aukioloaukiioihin. Sosiaalisen median käyttöä on hankala rajata selkeisiin työaikoihin, mikä hämärtää työ- ja vapaa-ajan eron.

Joillekin vanhemmista työntekijöistä oli vaikeampi hahmottaa itse verkon toimintalogiikkaa. Verkossa toimiminen ja viestiminen koettiin itselle vieraana ja tukea kaivattiin konkreettisesti eri sovellusten, kuten Facebookin, käytön opastukseen. Yhtenä projektin haasteena onkin ollut se, miten vastata hyvin eritasoisii tietotaidon vahvistamisen tarpeisiin. Tarvetta näyttäisikin olevan tuen ja ohjauksen tarjoamiselle räätälöidysti. Ulkopuolinen tuki, ohjaus ja mahdollisuus osallistua koulutuksiin nähtiin omaa osaamista tukevana, mutta keskeisenä pidettiin myös sitä, että työssä tulisi olla aikaa ja mahdollisuuksia uusien asioiden opettelulle.

Verkon käytössä kyse ei ollut ainoastaan osaamisen puutteesta, vaan myös asenteista. Vaikka verkon käyttöön nuorisotyössä suhtauduttiin yleisesti positiivisesti, sen ei nähty välttämättä koskettavan omaa työtä. Nuorisotyön kentällä esiintyi edelleen myös näkemyksiä, joissa verkossa ja nuorisotiloilla toimiminen nähtiin toisistaan erillisinä alueina tai pahimmillaan kilpailevina tekijöinä. Vastakkainasettelut heijastavat kentän sisällä olevia erilaisia käsityksiä itse nuorisotyön luonteesta.

NT: ”Nuorisotyöntekijöillä on osaamista, mutta ei halua.”

HV: ”Eli onks siinä jotain asenne esteitä edelleen?”

NT: ”On. Tässä on vissiin jonkinikäinen ikäpolviasia meneillään. Et osa nuorisotyöntekijöistä on sitä mieltä että verkossa tehtävä nuorisotyö ei ole nuorisotyötä, et vain kasvokkain tehty on ja että se on ihan kakkaa ja he eivät suostu tekemään verkkonuorisotyötä ja jos suostuvat, niin se on sit sitä että ne ei tee vaikka ne sanoo eli ne ei käy siellä Facebookissa tai ne ei päivitä nettisivuja. Se on mun mielestä vähän surullista, mut se tulee varmaan muuttumaan täysin luontevan eläköitymisen, muihin tehtäviin siirtymisen kautta.”

Eräs työntekijä puolestaan totesi, että myös ”vanhat koirat voivat oppia uusia temppuja”, mikäli työntekijät saadaan motivoitua siihen, että välineet hyödyttävät työntekoa. Uusia työtapoja tai menetelmiä opeteltaessa onkin tärkeää luoda tilaa myös sen pohtimiselle, mitä lisäarvoa uudet toimintatavat tai välineet voivat tuoda nuorisotyöhön. Alueellisessa työssä hedelmällisempi näkökulma voisikin olla se, miten verkko voisi hyödyntää eri tavoin tiloilla tehtävän työn tukena, sen sijaan että pohditaan, miten talotyötä viedään verkkoon. Jälkimmäisestä näkökulmasta verkko näyttää fyysisestä maailmasta erillisenä alueena, vaikka se todellisuudessa on usein vahvasti kytköksissä siihen. Työntekijät olivat verkon välityksellä yhteydessä usein samojen nuorten kanssa, jotka jo kävivät tiloilla. Lisäksi verkko toimi hyvänä väylänä tiedottaa tilojen tapahtumista ja pyrkiä sitä kautta saamaan tiloille myös uusia kävijöitä. Joillekin nuorille vaikeista asioista on ollut helpompi kertoa verkon välityksellä.

”Se, mitä sosiaalisesta mediasta täällä meillä halutaan, on tavallista nuorisotyötä tukevaa järjestelmää. Kun nuoria tavataan esimerkiksi koululla, heidät voi kutsua liittymään verkkoyhteisöön. Ja kun nuoret kiinnittyvät meihin ensin verkon välityksellä, saavat he sen jälkeen jatkuvasti kutsuja mukaan ”oikeaan” toimintaan, ja toivottavasti tarttuvat näihin kutsuihin ja tulevat kurkkaamaan nuorisotaloa ja sen toimintaa. Tässä ajatuksena on pyrkiä tavoittamaan ei talon kävijöitä ja käyttämään verkko eräänlaisena siltana ulkopuolisuuden ja toimintaan kiinnittymisen välillä. Nuorisotalolle on helpompi tulla, kun tietää jo vähän mitä siellä tapahtuu. Henkilökohdaisista työprofiileista hyviä kokemuksia on tullut verkon matalasta kynnyksestä ottaa yhteyttä ja keskustella asioista. Tässä ehdottomana rikkautena verrattuna muihin verkkoammattilaisiin on se, että meillä täällä alueilla on yhteydenoton jälkeen oikeat mahdollisuudet auttaa nuorta ja viedä asioita eteenpäin. Verkon kautta on myös saatu uudenlaista kontaktia jo tuttuihin nuoriin.” (Kokousmuistio)

Tutkimuksen teon hetkellä sosiaalisen median hyödyntäminen painottui etenkin yhden palvelun eli Facebookin ympärille. Muiden sosiaalisen median palveluiden osalta oli tehty yksittäisiä kokeiluja, mutta ne eivät olleet saaneet tuulta purjeisiin tai jäivät tilakohtaisiksi oivalluksiksi. Facebookia on hyödynnetty pääasiassa kolmella tavalla: luomalla tiloille yhteisö sivuja, joissa tiedotetaan ja keskustellaan tilojen toiminnasta, käyttämällä Facebookia tapahtumien ja pienryhmien toiminnan suunnittelun tukena sekä luomalla Facebookiin erityisiä työprofileja, joiden kautta on käyty kahdenkeskisiä keskusteluja nuorten kanssa.

Kuten yllä olevasta sitaatista ilmenee, Facebookin käytön nähtiin tukevan hyvin nuorisotilan toimintaa. Siihen liittyi kuitenkin myös ongelmia. Erityisesti aineistonkeruun aikana tapahtuneet nuorisotyöntekijöiden työprofiilien ilmiannot ja poistamiset palveluntarjoajan taholta herättivät hämmennystä ja kysymyksiä siitä, miten verkon yhteisöpalveluissa tulisi jatkossa toimia. Facebookin sääntöjen mukaan palvelussa samalla henkilöllä ei saa olla useampaa profiilia ja profiilit on tarkoitettu yksityishenkilöille. Nuorisotyön kentällä ammatillisten profiilien luominen on ollut vastaus erottaa työ- ja vapaa-ajan roolit toisistaan. Samalla palvelussa on kuitenkin toimittu sen käyttöehtojen vastaisesti. Tämä aiheutti eettisiä pohdintoja siitä, miten kasvatusroolissa toimivien ammattilaisten tulisi verkossa toimia ja toisaalta millaista esimerkkiä käyttöehtojen vastainen toiminta antaa nuorille. Osa työntekijöistä kaipasikin sosiaalisen median käyttöön tarkempia organisaatiotason ohjeistuksia.

Yksityiskohtaisten ohjeiden luominen on kuitenkin haastavaa. Sosiaalisen median palveluita on monenlaisia ja niitä voidaan käyttää hyvin erilaisiin tarkoituksiin. Ohjeistukset voivat pahimmillaan myös rajoittaa luovia kokeiluja ja suunnata työtä tiettyjen välineiden käyttöön. Tämä on haastavaa myös siksi, että kenttä kehittyy vauhdilla. Olisikin tärkeää luoda tilaa yhteisten keskustelujen käymiselle koskien verkossa toimimisen periaatteita ja jakaa asiantuntijuutta, jotta keskustelu monipuolistuisi ja ymmärrys verkon mahdollisuuksista laajenisi. Tilaa tulee olla myös kriittisten kysymysten esittämiselle. Tältä pohjalta on helpompaa myös lähteä rakentamaan yhdessä toimintaa koskevia linjauksia tai suosituksia.

Uusilla verkon palveluilla on nähtävissä monenlaisia merkityksiä nuorisotyön kannalta. Ne voivat toimia tiedottamisen ja markkinoinnin kanavana, nuorten osallistumisen ja vaikuttamisen välineinä, keskustelukanavana, information lähteenä, luovan toiminnan tukena tai toiminnan suunnittelun apuna. Mahdollisuuksia on, mutta niitä ei vielä tunneta riittävästi. Lisäksi kehittäminen on harvojen, asiasta innostuneiden, käsissä.

HV: "Mitä se verkkotyö, mitä se sit tarkoittaa käytännössä?"

NT: "Käytännössä verkkotyö tarkoittaa koko nuorisoasiainkeskuksessa pääsääntöisesti sitä, et millä tavalla nuorten kanssa toimitaan Facebookissa. (Joo.) Se on se mistä puhutaan, se on se mitä käydään verkko- ja mediaohjaajien kokoontumisajoissa, käydään säännöllisesti läpi. Joskus on jopa tuntunut siltä, et se pääasia on se, että käydään läpi se, että mites teillä toimii facebook ja sit ehkä jotain muutakin. Nyt on kyllä lähdössä sellasia, et esimerkiks toi verkkopelaaminen on nyt nousemassa kovasti ja se on taas sit jotain niin muuta kuin se Facebookin kautta tehtävä työ, et se on kyllä tosi mielenkiintojen haara. Me ollaan täällä pohdittu sosiaalisen median kautta yhdistää tota mediatuotantoa ja musiikkitoimintaa. Et tietyllä tavalla saisi tällöisiä komboja aikaseksi, et se ei olis vaan sitä, että pyöritään vaan siellä Facebookissa."

Sosiaalisen median palvelut voivat tukea myös pienissä arkisissa asioissa, kuten tapaamisaikojen sopimisessa, hankinnoista äänestettäessä tai nuorisotyöntekijöiden vertaiskeskustelujen areenana. Uusien palveluiden käyttöönotto vaatii etenkin rohkeutta kokeiluihin. Tähän kehittämistyöhön toivottiin myös tulevien hankkeiden tarttuvan tarkemmin.

"Tavallaan ehkä pitäis olla jotenkin semmoista uskallusta, taitoa ja osaamista ottaa kiinni kaikista niistä uusista kakkylöistä mitä tulee. Vaikka esimerkiks paikannuspalvelut, foursquarit ja kumppanit tai miksei Facebookin places. Et miten niitä voisi hyödyntää ja mitä lisäarvoa niistä taas voisi saada nuorisotyöhön, niinkun alueelliseen nuorisotyöhön. Se on semmoista kehitystyötä, mitä olis hirveen mielenkiintoista tehdä ja mitä esimerkiks tulevat kehittämishankkeet vois pyrkiä tukemaan" (Nuorisotyöntekijä)

6.3 KOKO KENTTÄ MUKAAN TOIMINNAN KEHITTÄMISEEN

”Mä olen miettinyt, että se... että pelkästään joku tieto tai osaaminen johonkin ohjelmaan ei riitä, vaan joku laajempi keskusteleminen ensin siitä, että miksi mä menen vaikka sinne tekstiilityöntekijänä sinne nettiin, mikä se on se juttu, mitä sillä yritetään saavuttaa. Sitten ehkä sen jälkeen kun se keskustelu on käyty niin voisi kokeilla opetella jonkun menetelmän, että vaikka tällä tavalla voisi saada siirrettyä kuvia kankaalle ja ehkä sitten siitä voisi sinne... Koska meilläkin oli vaikka mitä, mä en muista edes niiden sivujen nimiä, mutta joku opiskelija perusti meidän toiminnalle omat sivut, mihin oltaisi voitu viedä vaikka töiden kuvia ja vaikka mitä, mutta se kaikki jäi, koska sillä ei ollut tämmöistä alkukeskustelua ja sitä tarkoitusta että miksi. Se oli ainaostaan esimiehen tahtotila, niin se ei riitä.” (Nuorisotyöntekijä)

Osaamisen kehittämisessä ei ole kyse vain puitteiden parantamisesta, välinetason tietämyksen lisäämisestä tai esimiehen tahtotilasta. Kamerateat jäävät helposti kaappiin ja sosiaalisen median palvelut hyödyntämättä, jos ei ole yhteistä näkemystä siitä miksi työtä on tärkeää tehdä. Esimerkiksi keskustelujen käyminen siitä, miten uutta teknologiaa voisi soveltaa nuorisotyössä, voi herättää innostuksen sen käyttöön. Myös arjen oivallusten ja onnistuneiden käytäntöjen esiin tuominen ja jakaminen eteenpäin voivat toimia keinoina motivoida työntekijöitä digitaalisen median käyttötapojen monipuolistamisessa.

Nuorisotyöntekijöiden haastatteluissa yhtenä keskeisenä tekijänä nostettiin esiin se, että asenteita tulisi saada muuttumaan laajemmin läpi organisaation. Nähtiin tärkeänä, että ”koko kenttä” saataisiin mukaan toiminnan kehittämiseen. Tämä puolestaan edellyttää organisaatiolta kykyä luoda puitteita, jotka tukevat osaamisen ja kokemusten jakamista ja kehittämistä.

”Asenteita pitää saada muuttumaan, että kyllä se koko kenttä pitää saada mukaan. Että välttämättä niitten, joille se uuden teknologian käyttäminen tai niiden uusien työtapojen käyttämien ei vaan yksinkertaisesti luonnistu, niin sitähan on ihan turha, se on kuin käärmettä pyssyn piippuun työntäs, mutta että sais sen asenteen: ”mulla on nää ja mä teen näin tätä työtä, mut noihan höpisee noi mun asiakkaat vähän tämmöistä ja tommosta, ja meillähän on yksikössä toi, joka osaa tän hyvin”. Niin sitten sillä olis oikeus pyytää sitä, et se vois hoitaa ja sillä olis esimiehen taholta oikeus käyttää siihen työaika, sehän on vaan työnjako kysymys enää sitte.”(Nuorisotyöntekijä)

Verkko- ja mediatyön kehittämisen osalta tämä tarkoittaisi sitä, että pyrittäisiin luomaan joustavampia rakenteita, jotka mahdollistaisivat organisaation sisällä asiasta motivoituneiden työntekijöiden osaamisen notkeamman hyödyntämisen, jolloin asioita ei tarvitsisi ratkaista tai pohtia yksin. Toisaalta se voi tarkoittaa myös sitä, että verkostoidutaan rohkeammin ulospäin ja järjestetään toimintaa media-alan ammattilaisten, mediakasvatustajien tai järjestöjen kanssa. Kaikkien ei tarvitse osata kaikkea, mutta ymmärrys uuden teknologian tuomista mahdollisuuksista ja kyky hyödyntää muiden osaamista tarvittaessa nähtiin keskeisenä työn kehittämisessä. Haastateltavien mukaan organisaatiossa suhtauduttiin hyvin oman työn kehittämiseen yksilötasolla, mutta vertaisoppimisessa ja hyvin käytäntöjen jaossa katsottiin olevan kehittämisen varaa. Erityisesti rajoja osastojen välillä koettiin olevan vaikea ylittää. Tästä syytä esimerkiksi kulttuurisen nuorisotyön kokeilut verkon ja median luovasta käytöstä eivät välttämättä rantaudu alueellisen osaston nuorisotaloille ja päinvastoin. Myös jatkuva kävijämäärien mittaaminen ja ”kilpailu” yksiköiden välillä koettiin puolestaan tekijänä, joka voi pahimmillaan estää osaamisen jakamista ja työntekijöiden liikkuvuutta. Vaikka taloyhteisön sisällä osaamista usein jaettiin työntekijöiden välillä, ei välttämättä kaikista uusista ideoista haluttu kertoa omaa yksikköä laajemmalle.

Nuorisoasiainkeskuksessa on viime vuosina satsattu eri tavoin siihen, että verkko- ja mediatyön asema vahvistuisi nuorisotyössä. Myötätuulessa-projekti on yksi osa kehittämistyötä. Tämän lisäksi työn suuntaamisen tueksi on luotu verkkoperusteisen nuorisotyön arviointikriteerit, Facebookin käytöstä on laadittu ohjeistuksia ja osalle nuorisotiloilla työskentelevistä ohjaajista on määritelty verkko- ja mediaohjaajan tehtäviä. Alueellisten palveluiden osastolla verkko- ja mediatyö on määritelty yhdeksi talotyön ydinpalveluksi. Verkkonuorisotyön kehittämiskeskus on yksi toimija kentällä, joka varmasti tulee jatkossa osaltaan vahvistamaan asiantuntijuuden jakamista ja hyvien käytäntöjen esiin tuomista etenkin verkossa toimimisen osalta. Askelia oikeaan suuntaan on otettu pyrittäessä kehittämään verkon ja median käyttöä ei ainoastaan erillisenä työmuotona, vaan kaikkea nuorisotyötä leikkaavana asiana.

Tästä huolimatta käytännöt kentällä olivat vielä osin kirjavia ja epäselvää oli se, mitä verkko- ja mediatyön sisältönä tulisi olla. Ylhäältä alaspäin luodut ohjeistukset eivät välttämättä sellaisenaan leviä kentälle tai muodosta työtä raamittavia puitteita: ne voidaan kokea joko liian löyhinä retoriikaltaan tai toisaalta liian yksityiskohtaisina, jolloin niistä muodostuu työtä rajoittavia tekijöitä. Salasuo (2007) on nostanut esille, että nuorisotoimien linjaukset tai strategiat näyttävät kentän työntekijöiden näkövinkkelistä usein epämääräisinä tai sumeina. Liian sumeat horisontit puolestaan voivat ohjata työntekijöitä *”tilapäisten tekniikoiden ja metodien maailmaan, jolloin kyky hahmottaa oman työalan suurempia kehyksiä katoaa. Tällöin nuorisotyöntekijä harjoittaa erilaisia ja satunnaisia sosiaalteknologioita kykenemättä jäsentämään itseään osana laaja-alaisempia yhteiskunnallisia ja alakohtaisia kehyksiä.”* (Salasuo 2007, 104).

Myös verkon ja median nuorisotyöllisen käytön osalta on tärkeää käydä keskustelua laajemmista abstraktimman tason päämääristä, ei ainoastaan yksittäisistä välineistä. Tämä näyttäytyi aineiston valossa kysymyksenä, jolle on ollut vaikeaa luoda tilaa organisaation tasolla:

”Täl hetkellä must tuntuu, et meiän virastossa käy, et koko ajan juostaan jäljessä eli nyt ollaan parin vuoden jälkeen saatu facebook-ohjeistus, vihdoin ja viimein, joka sit saman tien muuttui pätemättömäksi, koska kaikkien profiilit lensi seinään, ja tavallaan missään kohtaan ei vielä pystytä käymään keskustelua semmosesta niinku yleisemmästä, että miten toimimme verkossa yleensä ottaen. Sitä ei esimerkiksi tällä hetkellä meidän virastossa edes ne, jotka tekee eniten eli verkko- ja mediaohjaajat, edes ne ei pysty keskenään käymään sitä keskustelua.” (Nuorisotyöntekijä)

Keskusteltaessa nuorisotyöntekijöiden kanssa laajemmin työn kehittämishaasteita kohdistuivat ne organisaatiotason kysymyksiin. Työn tekemisen tueksi kaivattiin organisatorisia puitteita: yhteisten pelisääntöjen selkeyttämistä, strategisten tavoitteiden kirkastamista sekä joustavampia mahdollisuuksia työn tekemiseen. Tarve näyttäytyi kaksisuuntaisena: toisaalta kaivataan laajempia, abstraktimman tason linjauksia, toisaalta taas hyvinkin konkreettisia ideoita ja vinkkejä siitä, mitä verkon kanavia työssä voisi hyödyntää ja millä tavoin sekä millaisia asioita nuorisotyöntekijän tulisi verkossa toimiessaan huomioida. Tällaisessa tilanteessa, jossa laajemat verkon ja median käyttöä raamittavat tavoitteet ja yhteiset toimintaperiaatteet puuttuvat organisaatiosta, on myös yksittäisten projektien vaikea lähteä kehittämään osaamista.

”...se on tietysti vaikea tommoisena hankkeena, koska se vaatii niinkun organisaation sisällä juttuja, että noita saadaan korjattua. Se vaatii sen, että joku ottaa organisaatiossa vastuulleen, vaikka ne (verkko- ja media) ohjaajat ja se vaatii pomoilta sitä, että ne suostuu ylipäätensä siihen, että heillä määritellään työaika, jonka siihen (verkko- ja mediatyöhön) voi käyttää ja työtehtävät, jotka siihen liittyy ja tavoitteet. Et eihän mikään ulkopuolinen hanke voi näitä tehdä. Ne voi tietysti osoitella sormella, että hei tässä on ongelma, mut ei ne pysty sitä asiaa tekemään organisaation puolesta.” (Nuorisotyöntekijä)

Verkko- ja mediaosaamisen kehittäminen vaatiikin myös organisaatiotasolla rakenteiden tai toimintatapojen kehittämistä. Käytännössä tämä voi tarkoittaa jo edellä esitettyjen asioiden – kuten nuorisotilojen riittävästä varustelutasosta huolehtimista, työajan varaamista uusien välineiden ja työtapojen opetteluun, uusien osaamisalueiden huomioimista työnkuvissa, aikaa työyhteisön yhteisille pysähtymisille ja verkon käytön kasvatuksellisten päämäärien avaamiselle – rinnakkaista kehittämistä. Yksittäisten projektien voi olla yksistään vaikea vaikuttaa tällaisiin organisaatiotason kysymyksiin. Tästä syystä onkin tärkeää, että organisaation johto on sitoutunut kehittämistoimintaan ja tukee projektia tarvittavien muutosten läpiviennissä. Myötätulessa-projektin osalta tämä olisi tarkoittanut sitä, että työntekijöillä on työajan puitteissa mahdollisuus osallistua projektin järjestämään toimintaan ja tähän myös esimiesten puolelta aktiivisesti kannustettaisiin ja innostettaisiin. Tässä korostuu erityisesti se, että organisaation johdon ja projektin kesken vallitsee yhteinen näkemys siitä, mitä ollaan kehittämässä ja miksi: kenelle toimintaa suunnataan, millaista osaamista on tarkoitus vahvistaa, miten työntekijöitä motivoidaan toimintaan ja miten uudet osaamisalueet huomioidaan työntekijöiden työnkuvissa. Tällaisista projektin eteenpäin viemisen kannalta keskeisistä tekijöistä olisikin tärkeää sopia tarkemmin jo projektien suunnitteluvaiheessa.

Myötätuulessa-projekti perustui nuorisotilojen tukemiseen tarvelähtöisesti. Mitä aineiston lähempi tarkastelu osoittaa on se, että projektin toimet ja kentän tarpeet eivät ole kaikilta osin kohdanneet. Digitaalisten välineiden ja ohjelmien käyttökoulutuksen lisäksi tarvetta oli myös menetelmätason tietämykselle, mediakasvatukselliselle osaamiselle sekä verkossa toimimisen periaatteiden avaamiselle. Onkin tarpeen pohtia tarkemmin, mitä tarpeista lähtevä oppimisen tukeminen varsinaisesti tarkoittaa. Työntekijöiltä suoraan kysyminen on yksi tapa, mutta usein se paljastaa yksilötason osaamisen kehittämisen tarpeita. Organisaatiotason osaamisen vahvistamisessa kyse on kuitenkin myös siitä, että tunnustetaan yksilötasoa laajempia nuorisotyön kentän kehittämiskohtia ja pyritään vaikuttamaan näihin. Tällöin on tärkeä peilata työntekijöiden tarpeita organisaation strategiaan tavoitteisiin. Lisäksi organisaation sisällä olevan asiantuntijuuden hyödyntäminen ja tutkimustiedon käyttö voivat osaltaan syventää tätä näkemystä.

Yhteenveto

Nuorisotyöntekijän mediakompetenssi koostuu eri ulottuvuuksista, mm. välinetason osaamisesta, välineiden käytön pedagogisesta tietotaidosta sekä kyvystä toimia mediakasvattajana.

- Nuorisotyöntekijöiden osaamista kehitettäessä on tärkeää huomioida nämä eri osa-alueet.

Uusi teknologia tuo mukanaan myös uusia menetelmiä – erilaisia tapoja käyttää digitaalisia välineitä ammatillisesti, nuorisotyöllisinä välineinä.

- Mediateknologian käyttöönotossa tulisi kiinnittää huomio myös näiden menetelmien kehittämiseen ja jakamiseen.

Nuorisotyöntekijät kaipasivat erityisesti tukea ja ohjausta verkon ja sosiaalisen median käyttöönotossa. Työntekijät kokivat tarvitsevansa tukea hyvin erityyppisissä kysymyksissä.

- Tukea tulisi tarjota räätälöidysti ja kannustaa työntekijöitä samalla vertaisoppimiseen ja toistensa tukemiseen.

Verkko- ja mediaosaamisen kehittäminen vaatii myös organisaatiotasolla rakenteiden kehittämistä ja uudenlaisten toimintatapojen omaksumista.

- Toiminnan tueksi kaivattiin organisaatiotason strategiaa: linjauksien luomista siihen, miten sosiaalisessa mediassa toimitaan, mutta toisaalta myös paikkoja käydä keskustelua verkon ja median käytön laajemmista päämääristä.

7 LOPPUPOHDINTA

Tässä tutkimuksessa on tarkasteltu digitaalisten oppimisympäristöjen kehittämistä nuorisotyön kentällä. Tutkimuksen kohteena on ollut Helsingin kaupungin nuorisoasiainkeskuksen koordinoima Myötätuulessa-projekti. Tutkimuksella on ollut kaksi lähtökohtaa. Ensinnäkin on arvioitu Myötätuulessa-projektin toteutumista ja toimeenpanoa, toisin sanoen sitä, onko projekti toteutunut sillä tavalla kuin on suunniteltu ja mitkä tekijät ovat vaikuttaneet toteutuksen saamiin muotoihin. Toiseksi arvioinnin kautta on etsitty taustatekijöitä ja pohdittu mekanismeja, jotka selittävät uudenlaisten nuorisotyöllisten toimintatapojen syntymistä.

Arviointitutkimuksia on mahdollista tehdä monella tapaa. Tässä tutkimuksessa kyse ei ole ollut perinteisessä mielessä tulosarvioinnista: ei ole suoritettu mittauksia ennen ja jälkeen tai pyritty arvioimaan nuorisotyöntekijöiden tietotason muutoksia. Sen sijaan tarkastelun kohteena on ollut kehittämisprosessi. Pyrkimyksenä on ollut tuottaa tietoa etenkin interventiokäytäntöjen kehittämiseksi. Tutkimuksen havainnot on esitelty kahden ulottuvuuden kautta: on tarkasteltu, miten projektin aikana on kehitetty nuorisotyöllisiä verkkopalveluita, sekä vahvistettu nuorisotyöntekijöiden digitaalista osaamista. Lopuksi on pohdittu yleisemmällä tasolla sitä, mitä voidaan oppia itse ilmiöstä, verkko- ja mediaosaamisen kehittämisestä nuorisotyössä.

Myötätuulessa-projektin laajempaan päämäärään oli kehittää digitaalisia oppimisympäristöjä nuorisotyön kentällä. Digitaalinen oppimisympäristö käsitteenä on laaja, eikä sille ole olemassa yksiselitteistä määritelmää, mistä johtuen käsitteen konkreettinen haltuunotto voi olla vaikeaa. Projektin ja emo-organisaation sisällä esiintyikin erilaisia käsityksiä siitä, mitä projektin odotettiin varsinaisesti kehittävän. Digitaalisilla oppimisympäristöillä viitataan laajasti ymmärtäen teknologian hyödyntämiseen tai soveltamiseen opetuksessa ja oppimisessa. Käsitettä on käytetty etenkin formaalin oppimisen piirissä, jossa keskustelua on käyty siitä, miten uutta teknologiaa, kuten verkkoa, voidaan hyödyntää oppimisen tai opiskelun tukena.

Nuorisotyössä tapahtuva oppiminen poikkeaa monella tapaa kouluoppimisesta. Nuoret eivät tule nuorisotiloille oppimaan uusia asioita, vaan he tulevat viettämään aikaa, tapaamaan kavereita tai harrastamaan erilaisia asioita. Tästä huolimatta toiminnasta voidaan oppia monenlaisia asioita, kuten ryhmässä toimimista tai muita taitoja. Nuorisotyössä tapahtuvaa oppimista on kuitenkin vaikeampi käsitteellistää tai osoittaa toteen. Oppiminen tapahtuu usein toiminnan, yhdessä olemisen tai keskustelujen kautta ja se on luonteeltaan epävirallisempaa eli nonformaalia. Tämä on haaste, joka liittyy myös digitaalisten oppimisympäristöjen luomiseen nuorisotyössä. Kun tavoitteena on luoda nuorisotyöhön digitaalisia oppimisympäristöjä, onkin tarpeen avata tarkemmin sitä, mitä nuorten toivotaan näissä oppimisympäristöissä oppivan.

Myötätuulessa-projektin lähtökohtana oli kehittää yhdessä nuorten kanssa verkkopalvelua, johon nuoret itse voisivat tuottaa erilaista digitaalista mediasisältöä, kuten tekstiä, kuvaa ja videoita. Ajatuksena oli myös, että palvelu toimisi nuorisotyöntekijöiden ja nuorten yhteisenä tiedon tuottamisen ja keskustelujen areenana. Tavoitteena oli kehittää verkkoympäristöjä, jotka olisivat nuorisotyöllisesti perusteltuja ja tarkoituksenmukaisia. Verkkoympäristöissä toimiessaan nuoret oppisivat mediataitoja, mutta saisivat myös kokemuksia yhdessä toimimisesta ja lähiyhteisöön vaikuttamisesta.

Projektin tavoitteet kytkeytyivät ajankohtaisiin yhteiskunnallisiin ja nuorisokulttuurillisiin kysymyksiin. Media-kulttuuri toimii yhtenä nuorten kasvuympäristönä, mutta näissä ympäristöissä toimiessaan nuoret ovat usein ilman aikuisten tukea. Nuoret käyttävät digitaalista teknologiaa eri välineiden avulla luontevana osana joka-päiväistä elämäänsä. Vaikka nuorten tekniset taidot voivat olla hyvät, on nuorten digitaalisessa osaamisessa laadullisia eroja. Osa nuorista käyttää digitaalista teknologiaa pääasiassa viihdekäyttöön tai sosiaalisten suhteiden ylläpitoon, osa puolestaan myös tiedon tuottamiseen, luoviin harrastuksiin, uusien ideoiden kehittelyyn ja oppimiseen. On tärkeää tukea nuoria median käytössä, jotta heillä olisi laaja-alaista ymmärrystä median tuomista mahdollisuuksista ja riskeistä sekä yhtäläiset mahdollisuudet digitaalisen teknologian hyödyntämiseen. Jenkins, Purushotma, Weigel, Clinton ja Robison (2007) ovat korostaneet, että mediataitoja ei tulisi tarkastella ainoastaan yksilöllisinä taitoina, kykyinä mediakriittisyyteen tai itseilmaisuuksiin, vaan myös sosiaalisina taitoina, kykyinä olla vuorovaikutuksessa laajemman yhteisön kanssa. Yhteiskunnallisesti tärkeää onkin se, että mediaa osattaisiin hyödyntää entistä enemmän yhteistoiminnallisesti, yhteisten asioiden edistämiseen.

Myötätuulessa-projektissa digitaalisia oppimisympäristöjä lähdettiin luomaan teknologiavetoisesti kehittämällä toimintakeskus Hapen sekä pilotiksi valittujen nuorisotilojen verkkopalveluita. Tutkimuksen aikana havaittiin, etteivät verkkoalustat automaattisesti muutu nuorisotyöllisiksi oppimisympäristöiksi. Teknologian kehittämisen lisäksi huomiota tulee kiinnittää myös uudenlaisten nuorisotyöllisten toimintatapojen kehittämiseen. Tällöin tarvitaan muutoksia myös ajattelutavoissa, asenteissa ja työkäytännöissä niin työntekijä- kuin organisaatiotasolla. Tämä voi tarkoittaa uudenlaisten nuorisolähtöisten ja yhteisöllisten toimintamallien omaksumista, kuten tiedon ja sisällöntuottamista käyttäjälähtöisesti ilman ulkopuolisen tahon suorittamaa etukäteisvalvontaa, tai erilaisten vastuullisten roolien antamista nuorille liittyen esimerkiksi nuorisotilan toiminnasta tiedottamiseen. Projektin aikana on luotu uusia verkkosivuja nuorisotiloille ja otettu käyttöön erilaisia sosiaalisen median sovelluksia. Verkkosivustoja on kuitenkin käytetty pääasiassa aikaisempien nuorisotyöllisten käytäntöjen mukaisesti. Luodut verkkosivustot ovat toimineet tiedonjakamisen, toiminnan näkyväksi tekemisen ja markkinoinnin välineenä nuorisotyöntekijälähtöisesti, jolloin tiedon tuottamisen suunta on ollut pääasiassa ylhäältä alaspäin, nuorisotyöntekijöiltä tai tiedotusvastaavilta tiloilla käyville nuorille.

Digitaalisen teknologian valjastaminen nuorisotyölliseksi käyttövoimaksi voi vaikuttaa yksinkertaiselta tehtävältä, mutta se ei ole sitä. Toimintaa lähdetään helposti kehittämään teknologia edellä, jolloin uskotaan, että uuden teknologian käyttöönotto johtaa itsestään myös uudelaistamiseen, edistyneempiin nuorisotyöllisiin käytäntöihin. Tomi Kiilakoski (2012) on käyttänyt termiä *teknologiaoptimismi* kuvaamaan tällaista lähestymistapaa. Tällöin oletuksena on, että uuden teknologian mahdollistamat joustavat tiedon tuottamisen ja osallistumisen tavat siirtyvät automaattisesti osaksi myös olemassa olevia kasvatuksellisia ympäristöjä, joissa niitä käytetään. Digitaalisia välineitä käyttämällä tai verkossa toimiessa nuoret motivoituvat ja osallistuvat ja nuorisotyöntekijöiden ja nuorten väliset valtasuhteet katoavat. Kuten tutkimuksessa on kuvattu, ovat mekanismit todellisuudessa monimutkaisempia. Kiilakoski onkin korostanut, että pyrittäessä hyödyntämään uutta teknologiaa osana kasvatuksen kenttää tulisi analysoida tarkemmin itse teknologian käyttökontekstia sekä sitä, miten teknologia muuntaa itse kasvatuksellisia käytäntöjä toisenlaisiksi ja millaisia haasteita tämä puolestaan asettaa kasvatusta toteuttaville tahoille.

Myötätuulessa-projektin aikana on tuettu nuorisotyöntekijöitä verkon sovellusten ja mediavälineiden haluttuunotossa. Nuorisotyöntekijät ovat saaneet ohjausta esimerkiksi valokuvien, videoiden tai tekstien tuottamisessa verkkoon. Tutkimuksessa kävi ilmi, että nuorisotyöntekijöille tulisi olla saatavilla teknisen tuen eli laitteiden ja ohjelmistojen peruskäytön lisäksi myös pedagogista tukea teknologian mielekkääseen nuorisotyölliseen käyttöön. Usein teknistä tukea tai ohjausta on helpompi antaa, sillä se on sisällöltään konkreettisesti määriteltävissä ja siihen liittyvät tarpeet on helpommin tunnistettavissa. Pedagogisen tuen kehittäminen on haastavampi kysymys, sillä nuorisotyöntekijöiden kasvatustote on yksilöllinen ja perinteisesti nuorisotyöntekijöillä on ollut suhteellisen vapaat kädet hyödyntää kasvatustyössä erilaisia välineitä omien kiinnostustensa pohjalta. On myös vaikeampi hahmottaa sitä, millä tavoin uuden teknologian käyttö muuttaa ohjaustilanteita toisenlaisiksi.

Monilla haastattelemillani nuorisotyöntekijöillä oli jo kokemusta verkon tai sosiaalisen median ammatillisesta käytöstä, ja osa heistä käyttäi uutta teknologiaa edistyneesti hyväkseen. Esimerkiksi toimintakeskus Hapessa työntekijät ovat perustaneet toiminnoille yhteisö sivuja suosituimpiin sosiaalisen median palveluihin, joissa

parhaimmillaan vaihdetaan myös ajatuksia toiminnan kehittämisestä ja rakennetaan yhteisöä. Facebookia on myös käytetty monilla nuorisotiloista onnistuneesti nuorten tapahtumien suunnittelun tukena, jolloin verkko voi toimia livetapaamisten rinnalla keskustelun käymisen tai ideoinnin paikkana. Tällöin nuoriso-ohjaaja on toiminut tukijan ja organisoijan roolissa, mutta nuoret ovat itse vastanneet tapahtuman suunnittelusta ja tiedottamisesta. Parhaimmillaan verkko tarjoaa myös uudenlaisia nuorisotilojen rajat ylittäviä yhteistoimintamuotoja, mistä esimerkkinä ovat nuorisotalojen väliset verkkopelikisat. Tärkeää olisikin tuoda näitä hyviä työkäytäntöjä esille ja jakaa niitä eteenpäin nuorisotyön kentällä laajemmin.

Nuorisotyöntekijöiltä uusien teknologioiden hyödyntäminen vaatii ymmärrystä teknologian tarjoamista mahdollisuuksista, mutta myös itse ohjaustapojen uudelleentarkastelua. Tärkeää ei ole välttämättä ohjaajan korkeampi tekninen osaaminen kuin nuorella, vaan myös kyky tunnistaa nuorten oma osaaminen ja kannustaa heitä tukemaan toisiaan uusien digitaalisten välineiden käytössä ja kokeiluissa. Nyky-yhteiskunnassa yhteistyötaitojen, verkostoitumisen ja yhteisen tiedon tuottamisen merkitys on korostunut. Tällöin olennaista olisi luoda myös nuorisotyöhön yhteisöllisiä toimintaympäristöjä, joissa nuoret oppisivat käyttämään digitaalista mediaa yhteisten projektien toteuttamiseen sekä yhteisten asioiden edistämiseen nuorisotiloilla. Tämän lisäksi nuoria tulisi auttaa löytämään uudenlaisia tiedon tuottamisen tapoja sekä vuorovaikutuksen ja luovan toiminnan muotoja. Yhtä tärkeää on myös luoda aikaa pysähtymisille ja heittäytyä dialogiin nuorten kanssa sekä kannustaa nuoria tarkastelemaan omaa median käyttöään kriittisesti.

Osaamisen kehittäminen on jatkuva prosessi ja tämän päivän työelämässä korostuva tekijä. Erityisesti digitaalisen mediakulttuurin muutoksissa mukana pysyminen vaatii nuorisotyöntekijöiltä valppautta ja toimintaympäristöjen aktiivista seuraamista. Täydennyskoulutukset ja erilaiset kehittämisprojektit ovat yksi keino vahvistaa osaamista. Niiden rinnalle tarvitaan kuitenkin myös rakenteita, jotka tukevat työntekijöistä lähtevää työn kehittämistä ja työn kautta kertyvän hiljaisen tiedon näkyväksi tekemistä. Tällöin myös digitaalisen median pedagoginen käyttö saa kasvot. Tarvitaan rohkeutta, tilaa ja kannustusta uusien työtapojen kokeiluihin, tietotaidon jakamista ja työntekijöiden vertaisoppimisen tukemista. Käytännössä tätä voi edistää esimerkiksi luomalla tilaa työntekijöiden keskinäisille opintopiireille, käyttämällä verkon tarjoamia uusia kanavia myös työntekijöiden keskinäisen verkostoitumisen tukena tai kokoamalla esimerkiksi ideapankkeja käytetyistä menetelmistä. Tätä kautta voidaan luoda paikkoja myös kollektiivisen osaamisen muodostumiselle. Verkkoa ja digitaalista mediaa ei tulisi nähdä ainoastaan yhtenä nuorisotyöllisenä välineenä, vaan koko nuorisotyön kenttää läpileikkaavana osaamisalueena.

Lopuksi on tarpeen palata takaisin Myötätuulesa-projektiin ja pohtia, mitä voidaan oppia itse projektien toteuttamisesta. Myötätuulesa-projektin vahvuutena on ollut tekemisen meininki ja verkostoituminen eri media-alan toimijoiden kanssa. Projektissa on järjestetty monenlaista toimintaa – tapahtumia nuorille, ohjausta nuorisotyöntekijöille ja opiskelijoille – sekä kehitetty samanaikaisesti verkkopalveluita, digitaalista arkistoa ja kansainvälistä yhteistyötä. Erityisesti projektin järjestämä lähiopastus ja koulutus on koettu tarpeellisena. Projektin alkuperäisenä tarkoituksena oli luoda pysyvämpiä toimintamalleja työssäoppimiseen. Se on kuitenkin osoittanut vaikeammaksi. Kehittämistoiminta onkin ollut osin hajanaista ja lyhytjänteistä. Projektin osa-alueet ovat kenties olleet liian suurisuuntaisia yhtä aikaa toteutettaviksi tai olisivat vaihtoehtoisesti vaatineet toiminnan selkeämpää koordinoitua ja priorisointia. Esimerkiksi kansainvälisen yhteistyön samanaikainen kehittäminen vei voimavaroja nuorisotilayhteistyön kehittämiseltä ja toisaalta verkkosivujen toteuttaminen taas huomiota itse osaamisen vahvistamiselta. Tästä johtuen projektin ydintehtävän tarkempi rajaaminen ja selkeämpi tavoitteiden asettelu jo suunnitteluvaiheessa voisi helpottaa projektin toteutusta. Projektin kuluessa tarkempien yhteisten toimintasuunnitelmien ja aikataulujen laatiminen voi puolestaan tukea projektin työntekijöitä toiminnan suuntaamisessa keskeisiksi katsottujen asioiden edistämiseksi.

Yhdessä tekemisen merkitystä projektien toteuttamisessa ei voi korostaa liikaa. Työn tulisi perustua projektitiimin jakamaan yhteiseen visioon siitä, mitä ollaan tekemässä. Yhdessä tekeminen ei kuitenkaan tarkoita välttämättä samanmielisyyttä. Tilaa tulee olla myös kriittisten kysymysten ja erilaisten mielipiteiden esittämiselle. Vastuu toteutuksesta kannetaan viime kädessä yhdessä. Projektit vaativat myös yhteispeliä projektiorganisaation ja emo-organisaation kesken. Silloin kun päämäärä on organisaation osaamisen kehittäminen, on tärkeää, että projektit kumpuavat organisaation sisällä havaituista kehittämistarpeista ja että projektien kehittämistyö

tukee perustyön toteuttamista. Organisaation kokonaisjohtamisen tehtävänä on puolestaan tukea eri keinoin projektin toteuttamista. Yksi keskeinen johtamisen haaste on projektin ja muun organisaation rajapinnoista huolehtiminen, jottei projekti eriytyisi liiaksi omaksi saarekkeekseen, jolloin emo-organisaatio ei välttämättä ole tietoinen siitä, mitä projektissa tapahtuu. Jotta tältä vältytään, on hyvä sopia tarkemmin jo projektin käynnistysvaiheessa organisaation sisällä tiedonkulusta, raportoinnista, tiedottamisen työnjaosta sekä vastuista ja päätösvallan rajoista projektin ja organisaation johdon välillä. Vaikeissakin tilanteissa molempisuuntaista dialogia tulisi yrittää pitää yllä.

Monet edellä mainituista asioista voivat vaikuttaa itsestäänselvyyksiltä. Niistä on myös projektikirjallisuudessa kirjoitettu paljon. Tästä huolimatta hämmästyttävän usein projektien vaikeudet liittyvät erilaisiin toimenpänön liittyviin tekijöihin, kuten johtamiseen, viestintään tai henkilöstön välisiin vuorovaikutussuhteisiin. Tästä syystä on tärkeää nostaa asioita esiin ja pitää niitä mielessä projektien suunnittelusta aina toteutuksen loppumetreille asti.

LÄHDELUETTELO

A

Argote, Linda (1999) *Organizational learning. Creating, Retaining and Transferring Knowledge*. Lontoo: Kluwer Academic Publishers Group.

Arnkil, Tom (2009) *Okavango-kehittäminen – Välittääkö kukaan jatkuvuudesta?* Teoksessa R. Seppänen-Järvelä & V.Karjalainen (toim.) *Kehittämistyön risteysiä*. Helsinki: Stakes, 75–90.

B

Bauman, Zygmunt (1997) *Sosiologinen ajattelu*. Helsinki: Vastapaino.

Berg, Päivi; Gretschel, Anu & Humppila, Laura (2011) *Ei nuorille, vaan nuorten kanssa. Miten mitata liikuntakulttuurin muutosta Your Move -kampanjassa?* Nuorisotutkimusverkosto/Nuorisotutkimusseura, verkkojulkaisu 47 & Nuori Suomi ry. http://www.nuorisuomi.fi/files/ns2/Nuori%20Suomi_PDF/YourMove_tutkimus_2011_netti.pdf

Buckingham, David (2003) *Media Education: Literacy, Learning and Contemporary Culture*. Blackwell Publishers.

C

Cavén-Pöysä, Outi; Sihvonen, Ella & Kangas, Sonja (toim.) (2007) *Virtahepo-hankkeen loppuraportti*. http://virtual.vtt.fi/virtual/virtahepo/show/virtahepo_loppuraportti.pdf

Cederlöf, Petri (2004) *Nuorisotyö ja sen haasteet pienissä kunnissa*. Helsinki: Nuorisotutkimusverkosto/Nuorisotutkimusseura.

Collin, Kaija (2009) *Työssä oppiminen prosesseina ja ohjauksen haasteena*. Teoksessa A. Eteläpelto, K. Collin & J. Saarinen (toim.) *Työ, identiteetti ja oppiminen*. Helsinki: WSOY, 178–197

Collinn, Philippa (2008) *The internet, youth participation policies, and the development of young people's political identities in Australia*. *Journal of Youth Studies* 11 (5), 527–542.

F

Filander, Karin (2007) *Sosiaalipedagogiikan uusi ajankohtaisuus*. Teoksessa T. Hoikkala & A. Sell (toim.) *Nuorisotyötä on tehtävä. Menetelmien perusteet, rajat ja mahdollisuudet*. Helsinki: Nuorisotutkimusseura/Nuorisotutkimusverkosto, julkaisu 76, 90–114.

Free your mind (2012) http://fi.wikipedia.org/wiki/Free_Your_Mind

G

Garrett, Jesse James (2002) *The elements of user experience: User-centered design for the web*. Peachpit Press.

Gretschel, Anu (2011) *Nuorisotalo mahdollistavana lähiyhteisönä – Nuorten näkökulma*. Helsinki: Helsingin kaupungin nuorisosiainkeskus, julkaisu 3/2011 & Nuorisotutkimusverkosto/Nuorisotutkimusseura, verkkojulkaisu 41.

H

Heikkilä, Kirsi (2006) *Työssä oppiminen yksilön lähtökohtien ja oppimisympäristöjen välisenä vuorovaikutuksena*. Tampere: Tampere University Press.

Helsingin kaupungin nuorisosiainkeskus verkkosivut (2012) <http://www.nuoriso.hel.fi>

Holmila, Marja (1999) *Evaluatiotutkimuksesta sosiaalitieteissä*. Teoksessa K. Paakkunainen (toim.) *Arviointitutkimus ja nuoriso. Tulovastuusta dynaamiseen nuorisotoimintaan*. Helsinki: Nuorisotutkimusseura/Nuorisotutkimusverkosto, 46–60.

Honkasalo, Veronika; Kiilakoski, Tomi & Kivijärvi, Antti (2011) *Tutkijat ja nuorisotyö liikkeellä. Tarkastelussa kaupunkimaisen nuorisotyön kehittämishankkeet*. Helsinki: Nuorisotutkimusverkosto/Nuorisotutkimusseura, julkaisuja 114.

Honkasalo, Veronika & Kivijärvi, Antti (2011) *Kehittämistyötä monikulttuurisesta näkökulmasta – Välähdyksiä nuorisotyön arjesta*. Teoksessa V. Honkasalo, T. Kiilakoski & A. Kivijärvi. *Tutkijat ja nuorisotyö liikkeellä. Tarkastelussa kaupunkimaisen nuorisotyön kehittämishankkeet*. Helsinki: Nuorisotutkimusverkosto/Nuorisotutkimusseura, julkaisuja 114.

Honkasalo, Veronika; Souto, Anne-Mari & Suurpää, Leena (2007) *Mikä tekee nuorisotyöstä monikulttuurisen? Kokemuksia, käytäntöjä ja haasteita 10 suurimmasta kunnasta*. Helsinki: Nuorisotutkimusverkosto/Nuorisotutkimusseura, verkkojulkaisuja 16.

Huttunen, Tero & Merikivi, Jani (2011) *Nuorten kohtaaminen verkossa*. Teoksessa J. Merikivi, P. Timonen & L. Tuuttila (toim.) *Sähköä ilmassa. Näkökulmia verkkoperusteiseen nuorisotyöhön*. Helsinki: Nuorisotutkimusverkosto/Nuorisotutkimusseura, julkaisuja 111, 42–53.

Hyysalo, Sampsa (2009) *Käyttäjät tuotekehityksessä. Tieto, tutkimus ja menetelmät*. Helsinki: Taideteollisen korkeakoulun julkaisu B 97.

Häkkinen, Päivi & Arvaja, Maarit (1999). *Kollaboratiivinen oppiminen teknologiaympäristöissä*. Teoksessa A. Ete-läpelto & P. Tynjälä (toim.) *Oppiminen ja asiantuntijuus: Koulutuksen ja työelämän näkökulmia* Helsinki: WSOY, 206–221.

I
Ijäs, Tuula (2006) *Nuorten nettilehti Painovirhe – vertaisryhmä oppimisympäristönä*. Teoksessa M. Kylmäkoski, K. Lind, T. Hintikka & T. Aittola (toim.) *Nuorten tilat*. Helsinki: Humanistinen ammattikorkeakoulu, Sarja C. Oppi-materiaaleja: 9:2006, 109–123.

Ito, Mizuko; Horst, Heather; Bittanti, Matteo; Boyd, Danah; Herr-Stephenson, Becky; Lange, Patricia G; Pascoe, C. J. & Robinson, Laura (with Sonja Baumer, Rachel Cody, Dilan Mahendran, Katynka Martínez, Dan Perkel, Christo Sims, and Lisa Tripp.) (2008) *Living and Learning with New Media: Summary of Findings from the Digital Youth Project*. The John D. and Catherine T. MacArthur Foundation *Reports on Digital Media and Learning*. <http://digitalyouth.ischool.berkeley.edu/files/report/digitalyouth-WhitePaper.pdf>

J
Jenkins, Henry; Purushotma, Ravi; Weigel, Margaret; Clinton, Katie & Robison, Alice J. (2007) *Confronting the Challenges of Participatory Culture: Media Education for the 21st Century* (part 2). *Digital Kompetanse* 2/2007 Vol. 2, 97–113. http://www.idunn.no/file/ci/3419252/dk_2007_02_pdf.pdf

Juvonen, Annimari (2010) *Visuaalisen taidon ja taiteen selvitys*. Helsinki: Helsingin kaupungin nuorisosiainkeskus. http://www.hel.fi/static/nk/Julkaisut/Visuaalinen_taito_ja_taide_selvitys_2010.pdf

K
Kangas, Sonja & Cäven-Pöysä, Outi (2011) *Youth and their media use: discussion on habits, attitudes and trust*. Teoksessa Kangas, Sonja (ed.) *Digital pioneers. Cultural drivers of future media culture*. Helsinki: Finnish Youth Research Society, internet publications 49, 9–15.

Kiilakoski, Tomi (2007) *Kasvu moneen suuntaan – Kriittinen pedagogiikka ja nuorisotyö*. Teoksessa T. Hoikkala & A. Sell (toim.) *Nuorisotyötä on tehtävä. Menetelmien perusteet, rajat ja mahdollisuudet*. Helsinki: Nuorisotutkimusseura/Nuorisotutkimusverkosto, julkaisuja 76, 57–77.

Kiilakoski, Tomi (2010) *Huomioita sosiaalisesta mediasta ja nuorisotyöstä*. Kaupunkimaisen nuorisotyön kehittämisverkosto Kanuuna. http://www.nuorisokanuuna.fi/tiedostot/tomi_kiilakoski_080310.pdf

Kiilakoski, Tomi (2011) *Talotyön ja alueellisen nuorisotyön kehittäminen*. Teoksessa V. Honkasalo, T. Kiilakoski & A. Kivijärvi. *Tutkijat ja nuorisotyö liikkeellä. Tarkastelussa kaupunkimaisen nuorisotyön kehittämishankkeet*. Helsinki: Nuorisotutkimusverkosto/Nuorisotutkimusseura, julkaisuja 114.

Kiilakoski, Tomi (2012) *Kasvatus teknologisessa maailmassa. Tutkimus teknologisoituvasta kasvatuksesta*. Helsinki: Nuorisotutkimusseura/Nuorisotutkimusverkosto julkaisuja 132.

Kiilakoski, Tomi & Taiponen, Janne (2011) *Osallisuus ja osallistuminen verkkoperustaisessa nuorisotyössä*. Teoksessa J. Merikivi, P. Timonen & L. Tuuttila (toim.) *Sähköä ilmassa. Näkökulmia verkkoperusteiseen nuorisotyöhön*. Helsinki: Nuorisotutkimusverkosto/Nuorisotutkimusseura, julkaisuja 111, s. 75–89.

Kiilakoski, Tomi & Kivijärvi, Antti ja Honkasalo, Veronika (2011) Johdanto: Nuorisotyön professionalisaatio, tutkijoiden roolit ja kehittämistyön luonne. Teoksessa

V. Honkasalo, T. Kiilakoski & A. Kivijärvi. *Tutkijat ja nuorisotyö liikkeellä. Tarkastelussa kaupunkimaisen nuorisotyön kehittämishankkeet*. Helsinki: Nuorisotutkimusverkosto/Nuorisotutkimusseura, julkaisuja 114.

Kirjonen, Juhani (2006) *Kehittäminen asiantuntijatyönä*. Teoksessa R. Seppänen-Järvelä & V. Karjalainen (toim.) *Kehittämistyön risteyskiä*. Helsinki: Stakes, 117–134.

Kivijärvi, Antti (2012) *Nuorisotyön kehittämistyö monikulttuurisessa yhteiskunnassa. Yksinäisestä puurtamisesta kohti toimivia rakenteita ja verkostoja*. Teoksessa K. Komonen, L. Suurpää & M. Söderlund (toim.) *Nuorisotyön kehittäminen*. Helsinki: Nuorisotutkimusverkosto/ Nuorisotutkimusseura & Mikkelin ammattikorkeakoulu & Allianssi ry.

Komonen, Katja (2005) *Projektitoiminnan kriittiset menestystekijät*. Teoksessa M. Pylkkönen & V.-M. Ulvinen (toim.) *TUHTI2004: pohjoinen nuorisotyön, tutkimuksen ja hallinnon ulottuvuus*. Oulun yliopiston kasvatustieteiden tiedekunnan elektronisia julkaisuja (4), 145–154.

Komonen Katja; Suurpää Leena & Söderlund Markus (toim.) (2012) *Kehittyvä nuorisotyö* Helsinki: Nuorisotutkimusseuran/Nuorisotutkimusverkoston julkaisuja 128 & Suomen Nuorisoyhteistyö –Allianssi ry & Mikkelin ammattikorkeakoulu.

Kotilainen Sirkku (2007) *Mediakulttuuri nuorisotyössä*. Teoksessa T. Hoikkala & A. Sell (toim.) *Nuorisotyötä on tehtävä. Menetelmien perusteet, rajat ja mahdollisuudet*. Helsinki: Nuorisotutkimusseura/Nuorisotutkimusverkosto, julkaisuja 76, 139–154.

Kotilainen, Sirkku & Rantala, Leena (2008) *Nuorten kansalaisidentiteetti ja mediakasvatus*. Helsinki: Nuorisotutkimusseura/Nuorisotutkimusverkosto, julkaisuja 89.

Kotilainen, Sirkku & Sihvonen, Ella (2006) *Tietoverkko osallisuutta tukevana nuorisotilana*. Teoksessa M. Kylmäkoski, K. Lind, T. Hintikka & T. Aittola (toim.) *Nuorten tilat*. Helsinki: Humanistinen ammattikorkeakoulu, Sarja C. Oppimateriaaleja 9:2006, 158–179.

L

Lapsi- ja nuorisopolitiikan kehittämisohjelma 2007–2011. Opetusministeriön julkaisuja 2007:41.

Leivo, Tomi; Mutanen, Marjut & Nieminen-Sundell, Riitta (toim.) (2009) *Diginatiivit, työ, kansalaisuus. Kansallisen ennakointiverkoston (KEV) raportti*. <http://www.foresight.fi/wp-content/uploads/2009/12/Diginatiivit.pdf>

Livingstone, Sonia (2010) *Youthful participation: what have we learned, what shall we ask next? First Annual Digital Media and Learning Conference: Diversifying Participation, 18.–20.2.2010*, University of California, San Diego, California. LSE Research Online.

Livingstone, Sonia & Helsper, Ellen (2007) *Gradations in Digital Inclusion: Children, Young people and Digital divide*. *New Media & Society* 9:4, 671–696.

Lähteenmaa, Jaana (2006) *2000-luvun nuorisotyöprojektien kompastuskiviä kentällä*. Teoksessa K. Rantala & P. Sulkunen (toim.) *Projektiyhteiskunnan kääntöpuolia*. Helsinki: Gaudeamus, 105–117.

M

Marjeta, Anna-Laura (2011) *Kohtaamisen keinoja kehittämässä. Kuvauksia ja kokemuksia moniammatillisesta nuorille suunnatusta verkkotyöstä*. Helsinki: Verkkonuorisotyön valtakunnallinen kehittämiskeskus, julkaisuja 1/2011.

Merikivi, Jani (2007) <http://www.Netari.fi> – *Nuorisotyön arvo*. Helsinki: Nuorisotutkimusverkosto/Nuorisotutkimusseura, verkkojulkaisuja 14.

Merikivi, Jani; Timonen, Päivi & Tuuttila, Leena (toim.) (2011) *Sähköä ilmassa. Näkökulmia verkkoperusteiseen nuorisotyöhön*. Helsinki: Nuorisotutkimusverkosto/Nuorisotutkimusseura, julkaisuja 111.

Mulari, Timo (2011) *Työhyvinvointi verkkoperusteisessa nuorisotyössä*. Teoksessa J. Merikivi, P. Timonen & L. Tuuttila (toim.) *Sähköä ilmassa. Näkökulmia verkkoperusteiseen nuorisotyöhön*. Helsinki: Nuorisotutkimusverkosto/Nuorisotutkimusseura, julkaisuja 111, 122–129.

Murto, Roosa (2008) *Nuoret mukaan verkkonuorisotyön suunnitteluun*. Nuorisotyön verkkokanava Kommentti. <http://www.kommentti.fi/kolumnit/nuoret-mukaan-verkkonuorisotyön-suunnitteluun>

Myllyniemi, Sami (2008) *Mitä kuuluu? Nuorisobarometri 2008*. Helsinki: Nuorisotutkimusseura/Nuorisotutkimusverkosto & Nuorisosiain neuvottelukunta.

Myllyniemi, Sami (2009) *Taidekohtia. Nuorisobarometri 2009*. Helsinki: Nuorisotutkimusseura/Nuorisotutkimusverkosto & Nuorisosiain neuvottelukunta.

Myötätuulessa-projektin verkkosivut (2012) <http://myotatuulessa.nettiareena.fi>.

N

Nakari, Risto & Valtee, Pasi (1995) *Menestyvä työyhteisö: yhteistoiminnallisuuden näkökulmia työyhteisön kehittämiseen*. Helsingin kaupunki.

Nieminen, Juha (2007) *Vastavoiman hahmo – Nuorisotyön yleiset tehtävät, oppimisympäristöt ja eetos*. Teoksessa T. Hoikkala & A. Sell (toim.) *Nuorisotyötä on tehtävä. Menetelmien perusteet, rajat ja mahdollisuudet*. Helsinki: Nuorisotutkimusseura/Nuorisotutkimusverkosto, julkaisuja 76, 21–43.

Noppari, Elina; Uusitalo, Niina; Kupiainen, Reijo & Luostarinen, Heikki (2008) *”Mä oon nyt online!” Lasten mediaympäristö muutoksessa*. Tiedotusopin laitoksen julkaisuja A 104. Tampere: Tampereen yliopisto.

Nyqvist, Leo (2001) *Väkivaltainen parisuhde, asiakkuus ja muutos. Prosessinarviointi parisuhdeväkivallasta ja turvakotien selviytymistä tukevasta asiakastyöstä*. Turku: Ensi- ja turvakotien liiton julkaisu 28.

O

Otala, Leenamajja (2008) *Osaamispääoman johtamisesta kilpailuetu*. Helsinki: WSOYpro.

Otala, Leenamajja & Pöysti, Kaija (2008) *Wikimaniaa yrityksiin*. Helsinki: WSOYpro.

P

Paasivaara, Leena; Suhonen, Marjo ja Virtanen, Petri (2011) *Projektijohtaminen hyvinvointipalveluissa*. Helsinki: Tietosanoma oy.

Patton, Michael Q. (1990) *Qualitative Evaluation and Research Methods*. Newbury Park, Lontoo ja New Delhi: Sage Publications.

Pitkänen, Pirkko (2006) *Etninen ja kulttuurinen monimuotoisuus viranomaistyössä*. Helsinki: Edita.

Pohjola, Kirsi & Jokinen, Kimmo (2009) *Media oppimisympäristönä ja haasteena koululle*. Nuorisotutkimus 1/2009, 4–20.

Preece, Jenny (2000) Online communities. *Designing usability, supporting sociability*. New York: John Wiley & Sons Inc.

R

Rantala, Kati & Sulkunen, Pekka (toim.) (2006) *Projektityhteiskunnan kääntöpuolia*. Helsinki: Gaudeamus.

Rautava, Marie (2009) *Onnistuuko dialogisten käytäntöjen oppiminen? Esimerkkinä verkostokonsulttitoiminta*. Teoksessa R. Seppänen-Järvelä & V. Karjalainen (toim.) *Kehittämistyön risteyksiä*. Helsinki: Stakes, 233–249.

Ruotsalainen, Leena (2007) *Kulttuurinen nuorisotyö on kamppailulaji*. Teoksessa T. Hoikkala & A. Sell (toim.) *Nuorisotyötä on tehtävä. Menetelmien perusteet, rajat ja mahdollisuudet*. Helsinki: Nuorisotutkimusseura/Nuorisotutkimusverkosto, julkaisuja 76, 168–184.

S

Salasuo, Mikko (2007) *Nuorisotyön ytimissä. Kaleidoskooppi pääkaupunkiseuden nuorisotyöhön ja käytäntöihin*. Helsinki: Helsingin kaupungin tietokeskus, tutkimuksia 2007/9.

Salasuo Mikko & Hoikkala, Tommi (2010) *Lapset, nuoret ja mediatyhteiskunta*. Teoksessa E. Jokela & H. Pruuki (toim.) *Jo iso, vielä pieni – kouluikäisen lapsen maailma*. Helsinki: LK-kirjat, 146–162.

Salminen, Antti (2008) *Nuorten toiminnallinen nettiareena*. Julkaisematon esiselvitys.

Seppälä, Piritta (2011) *Kiinnostu & kiinnosta. Näin markkinoit järjestöäsi sosiaalisessa mediassa*. Sivistysliitto Kansalaisfoorumi SKAF ry.

Seppänen-Järvelä, Riitta (2004a) *Prosessinarviointi kehittämissuorituksissa. Opas käytäntöihin*. FinSoc Arviointiraportteja 4/2004. Helsinki: Stakes.

Seppänen-Järvelä, Riitta (2004b): *Projekti – kehittämisen kehto vai musta aukko? Yhteiskuntapolitiikka VOL. 69* 3/2004, 251–259.

Siivonen, Katriina; Kotilainen, Sirkku ja Suominen, Annikka (2011) *Iloa ja voimaa elämään – nuorten taiteen tekemisen merkitykset Myrsky-hankkeessa*. Helsinki: Nuorisotutkimusverkosto/Nuorisotutkimusseura, verkkojulkaisuja 44.

Sinisalo-Juha, Eeva & Timonen, Päivi (2011) *Verkkoperusteisen nuorisotyön määrittelyä ja teoriaa*. Teoksessa J. Merikivi, P. Timonen & L. Tuuttila (toim.) *Sähköä ilmassa. Näkökulmia verkkoperusteiseen nuorisotyöhön*. Helsinki: Nuorisotutkimusverkosto/Nuorisotutkimusseura, julkaisuja 111, 23–35.

Soanjärvi, Katariina (2011) *Mitä on ammatillinen nuorisotyö? Nuorisotyön villiä kenttää kesyttämässä*. Jyväskylä: Jyväskylä Studies in Education, Psychology and Social Research 413.

Sulkunen, Pekka (2002) *Evaluatio, interventio ja tiedon kasautumisen mahdollisuudet*. *Nuorisotutkimus* 1/2002, 43–46.

Sulkunen, Pekka (2006) *Projektiyhteiskunta ja uusi yhteiskunta-sopimus*. Teoksessa K. Rantala & P. Sulkunen (toim.) *Projektiyhteiskunnan käänköpuolia*. Helsinki: Gaudeamus, 17–38.

Suomen virallinen tilasto (SVT): Väestön tieto- ja viestintätekniikan käyttö 2012. Helsinki: Tilastokeskus.
<http://www.stat.fi/til/sutivi/2012/index.html>

T

Tapscott, Don (2010) *Syntynyt digiaikaan. Sosiaalisen median kasvatit*. Helsinki: WSOYpro.

Timonen, Päivi (2011) *Sosiaalisen median hyödyntäminen nuorisotyön ulkoisessa viestinnässä*. Teoksessa J. Merikivi, P. Timonen & L. Tuuttila (toim.) *Sähköä ilmassa. Näkökulmia verkkoperusteiseen nuorisotyöhön*. Helsinki: Nuorisotutkimusverkosto/Nuorisotutkimusseura, julkaisuja 111, 151–158.

Toimintakertomus 2010 Nuorisoasiainkeskus, Helsingin kaupunki.
http://nk.hel.fi/julkaisut/Toimintakertomus_2010.pdf

Toimintakertomus 2011 Nuorisoasiainkeskus, Helsingin kaupunki.
http://www.hel.fi/static/nk/Toimintakertomukset/NK_toimintakertomus_2011.pdf

Toivola, Janne (2009) *Luotain – ihmislähtöinen menetelmä verkkosivustojen suunnitteluun*. Opinnäyte. Informaatioverkostojen tutkinto-ohjelma. Espoo: Teknillinen korkeakoulu. tietotekniikan osasto.

Tuominen, Päivi; Koskinen-Ollonqvist, Pirjo & Rouvinen-Wilenius Päivi (2004) *Terveiden edistämisen hyvät käytännöt. Hyvät käytännöt kirjallisuuteen ja käytännön hankkeisiin perustuvan tarkastelun kohteena*. Terveiden edistämiskeskuksen julkaisuja-sarja 2/2004.

Tuliainen, Johanna (2006) *Käytännön työntekijöiden käsityksiä kulttuurisesta nuorisotyöstä*. Pro gradu -tutkielma. Kuopio: Kuopion yliopisto.

U

Ukkola, Sari (2012) *Virtuaalinen vuorovaikutus verkkonuorisotyössä*. Pro gradu -tutkielma. Rovaniemi: Lapin yliopisto.

W

Warpenius, Katariina (2006) *Näkymätön näyttö – vaikuttavuusarvioinnin pulmat paikallisprojekteissa*. Teoksessa K. Rantala & P. Sulkunen (toim.) *Projektiyhteiskunnan käänköpuolia*. Helsinki: Gaudeamus 143–160.

Westman, Marika (2011) *Verkkoperusteinen nuorisotyö osana alueellista nuorisotyötä*. Teoksessa J. Merikivi, P. Timonen & L. Tuuttila (toim.) *Sähköä ilmassa. Näkökulmia verkkoperusteiseen nuorisotyöhön*. Helsinki: Nuorisotutkimusverkosto/Nuorisotutkimusseura, julkaisuja 111, 57–58.

Williamson, Howard (2012) *Nuorisotyön ihmeellinen maailma. Pohdintoja helsingin kaupungin nuorisoasiainkeskuksen strategioista ja käytännöistä*. Helsinki: Nuorisoasiainkeskus julkaisuja 1/2012.

Wegner, Etienne (1998) *Communities of practice. Learning, Meaning and Identity*. Cambridge: Cambridge University Press.

V

Verkkopalvelujen laatukriteeristö – Väline julkisten verkkopalvelujen kehittämiseen ja arviointiin. Valtionvarainministeriön julkaisu 4a/2012 http://www.vm.fi/vm/fi/04_julkaisut_ja_asiakirjat/01_julkaisut/076_ict/20120202Kriteeristo/verkkokriteerist.pdf

Viilomaa, Päivi (2010) *Verkossa tehtävä nuorisotyö nuorisotyöntekijöiden ja nuorten ja silmin – kohtaako verkkonuorisotyö nuoret?* Opinnäytetyö. Helsinki: Humanistinen ammattikorkeakoulu, järjestö- ja nuorisotyön koulutusohjelma.